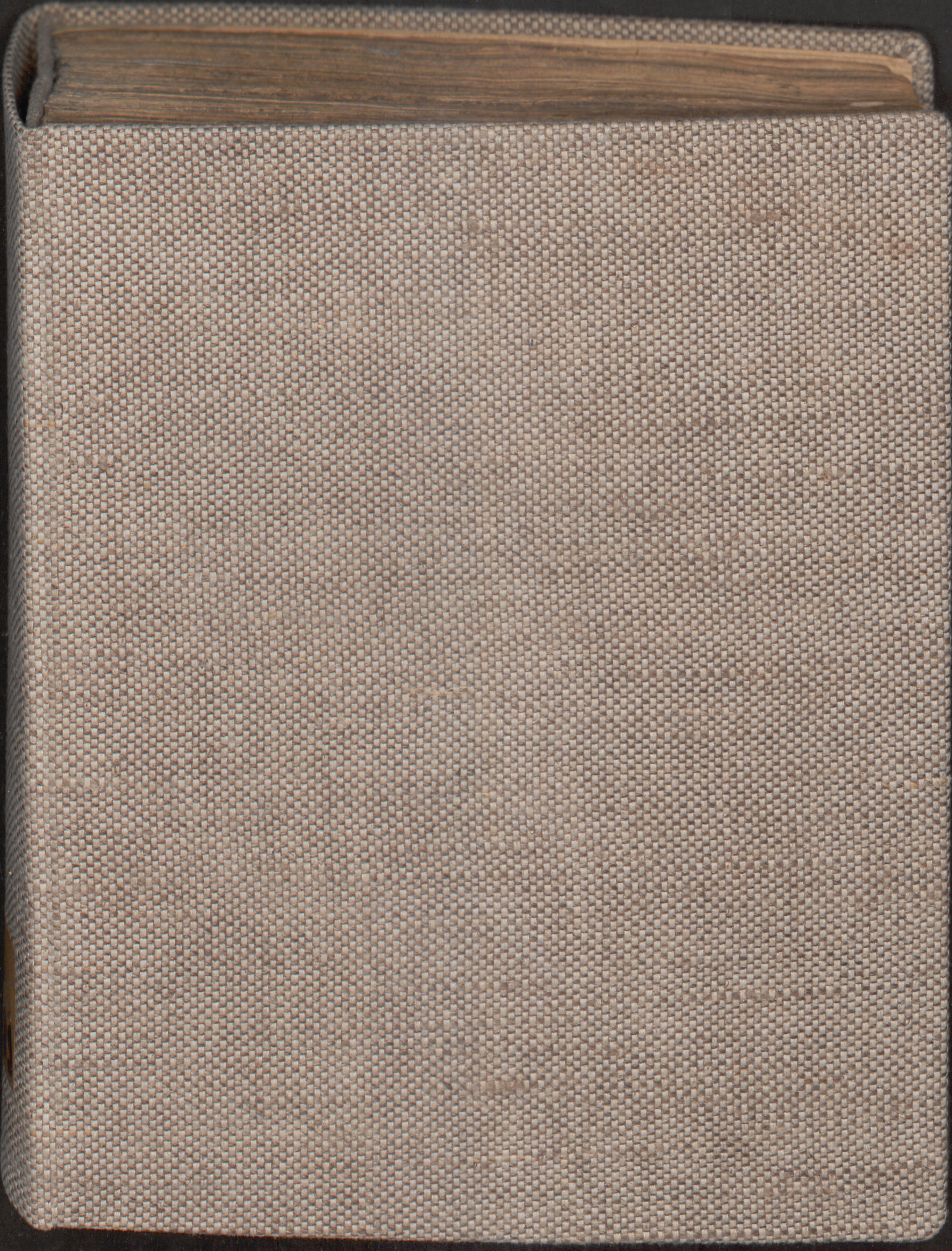

[illegible] das Vermögen des Verfassers erwogen [illegible] Zusatz der [illegible]
[illegible] sondern blos in Ansehung der Verhältnisse des [illegible]
[illegible] oder [illegible] Also wird das [illegible]
[illegible]

Bischof Latimer Edward: VI. mehr als 3000 [illegible] in [illegible]

METAPHYSICA

ALEXANDRI GOTTLIEB
BAVMGARTEN
PROFESSORIS PHILOSOPHIAE.

EDITIO III.

HALAE MAGDEBVRGICAE
IMPENSIS CAROL. HERMAN. HEMMERDE
1750.

Stadtbibliothek
DANZIG

AVDITORI BENEVOLO.

Quem enim potius, quam TE, compellarem, dum ad paginas TIBI paene dixerim ſoli conſcriptas more conſueto praefandum eſt? Non eſt, TIBI cur excuſem prodire denuo metaphyſica, poſt infinitum numerum ſimili titulo notatorum, in quo quota ſint a decantatiſſimis illis Ariſtotelis μετα τα φυσικα non magis noui, quam quotus ipſe mortalium ſim ab orbe condito. TUIS praecipue, TUIS vnice commodis data, dicata, dedicata quae

ſint, prima ſe dicere ſatagant. TE quum appello, coronam excitatiſſimorum ad ardua quaeuis ingeniorum nomino, commilitones per humaniorum litterarum propylaeum, et accuratioris logices atrium in interiora primorum ſciendi principiorum penetralia mecum amiciſſimis aemulationibus enitentes. Quae conſideranti facile patebit, quare primo, quicquid in acroaſibus rationalis ſcientiae curate tractare ſoleo, hic ſcribendo repetere ſuperſederim: deinde, quamobrem non potuerim a me impetrare, quae poſtulat liber ſermo viua voce proponentium, vt exempla, dubia, hiſtorias, illuſtrationes alias, ſubiicerem etiam prelo tradendis ipſis ratiociniorum nexibus. At ſine his quid habes, inquiat non nemo, niſi ſatis ſiccum metaphyſices ſceletum? Modo ſint oſſa ſatis firma, modo ſatis apte concatenata, mihi, crede, gratulabor egregie. Quam primum TU veneris, et non videris ſolum, ſed etiam audieris, ecce, nerui ſuccreſcunt, adiicitur caro, cute veſtitur, nec reor colorem omnino deeſſe bonae foeminae, nec vitam, niſi TIBI forte viſum fuerit aliter. Porro talem TE mihi ponens ob oculos, qualem ſupra breuiter pinxi, negligo, nec difficulter, AUDITOR BENEUOLE, maleuolas eorum voculas, qui fauorem in me

TUUM

TUUM, de quo solenniter TIBI gratias ago, labefactaturi caussam interserunt, nescio cuius, obscuritatis. Non defuerunt huc vsque, quibus me potissimum in philosophicis audire placuit, eruditis per experientiam declarantes, et olim declaraturi, satis a se perspecta, satis distincte cognita, quae vel cum iis coram egeram, vel in cartam conieceram. Quam diu viuos eiusmodi testes citare licuit et licebit, non habeo, cur poeniteat istius regulae, quam mihi sequendam constitui, ex quo non discere solum, sed et discentes iuuare iussus sum: *Ita moderare, quicquid expones, vt ingenium mediocriter felix, doctrinis illi, quam profers, iure praemittendis mediocriter imbutum, in eadem, quam tractas, haurienda mediocriter diligens, mentem tuam clare possit et perspicue cognoscere.* Ad hanc legem exigens, quicquid TIBI sum expositurus, nec noua capto, quia sunt recentia, nec antiqua sperno, quia videntur obsoleta. Quicquid in rem meam audiui, vel legi, meditatus sum et meum feci, sed ita tamen, vti inter bonos bene agi conuenit. Suum cuique nunc publice sine vindicatione restituo, TIBI solum et mihi ius vsuum cum iure fructuum legitime translatum seruans. Inprimis plurimum promotam cognitionem meam earum veritatum, quas hoc qualicumque

libello TECUM communico, cogitationibus, quas illustribus celeberrimisque metaphysices inter nos reformatoribus, Leibnitiis, Wolfiis, Bülfingeris, Reuschiis, fert acceptas oculata Germania, nullus vnquam diffitebor. Quae scaturigo tam limpida, quae non aliquos voluat in fundo scrupulos? Quantum absum a caecis assentationibus in philosophando, tantum, immo magis, alienum me laetus experior a ferrea fronte hominum, qui non dissimulant solum et claudunt aliis, quantum eius ab ipsis fieri potest, fontes, ex quibus suos maxime riuulos irrigarunt, sed etiam turbant eosdem et venenatos, aut nescio quo pestilenti sidere afflatos praedicant, quo facilius et ex se promsisse, quae proferunt, ipsi, et alii, quae communi de fonte hauserunt, a se tamen mutuo accepisse rerum ignaris videantur. Habes, AUDITOR BENEUOLE, quos consulas, vbi non satis omnino TIBI fecerim, ex quibus, si quid inscius erroris commiserim, mea corrigas, quibusque nominatis,

ne me Crispini scrinia lippi
Compilasse putes,

nec vno quidem verbo rogandus es. Ad scribendi rationem quod attinet, quo magis a purioris in dicendo copiae deliciis per praesentes studiorum meorum rationes, et rigi-

rigida ſtili philoſophici praecepta, tum alias, tum his ipſis in cartulis diuulſus videor, hoc eas magis in oculis fero, hoc vbique, quantum fas eſt, ſequar, ſi non conſequar, ardentius. Veneres tamen orationis ſectari, varios ornatus aucupari, circumloquutionibus vti pro receptis et ciuitate ſaltim metaphyſica donatis vocabulis, rerum explicationibus abſtinere, quas caſta ſatis voce Cicero non expreſſerat, in his potiſſimum, meum non duxi, neque meum iudicabunt, qui nec in notionum, nec in ſyllabarum regno ſoli triumphant. Si quid autem breuitate eadem et conuenientia cum vſu loquendi ſcribi potuiſſet minus graue latinis auribus, eius veniam peto, quam vtinam! implorare non opus haberem typographorum etiam erroribus. Quum alia in vrbe, quam in qua viuimus, imprimerentur hae ſchedae, nec otium, quantum voluiſſem, fere vnquam mihi fecit emendaturo feſtinans redire nuncius, nec vltimas plagulas omnino mihi corrigere conceſſum fuit. Quicquid inde mali me perinuito prouenit, cauebitur ſubiungenda mendarum exſtantiorum enumeratione, VESTRAque, qui hæc legetis, beneuolentia. In quibus ſi qui forte ſint, quos non ſolum in auditoribus habere non licet, ſed

quorum etiam ex doctrina plurimum ipſe poſſum vtilitatis exſpectare, horum aequa iudicia venerabor, horum admonitionibus morem geram, horum refutationibus ipſis nihil erit mihi iucundius. Qui diſſentiant, in iis etiam, quae grauiora cenſebunt, hos vnum eſt, quod obteſter. Ne putent laedi ſe, quando loquor, quando ſcribo, quae minus ipſis probantur, veritatis et officii, quantum ego quidem nunc iudico, compulſus viribus. Vbi ferre non poſſunt, quae profero, tollant, quibus armis permittit religio: ferant hominem, nihil magis fugientem, quam eas, quarum reus eſſet, inimicitias, nihil magis dolentem, quam ſi quibus ſine dolo ſuo ſimultatibus irretitur. Vos autem, o! ſocii comitesque philoſophicorum meorum conatuum, AUDITORES HONORATISSIMI, vtimini his meis feliciter, tenuitatem virium aequi bonique conſulite, meque, ſi mereor, amare pergite. Halae, menſe Aprili A. MDCCXXXVIIII.

PRAE-

PRAEFATIO EDITIONIS II.

Alteram hanc libelli tenuis editionem absens denuo curare debui. Quanquam inde mihi nunc etiam excusatio mendorum a chalcographis forte commissorum salua videtur; spero tamen in iis minuendis nec meam heic inanem operam fuisse, nec amici, qui nunc Halae floret, et corrigendarum, dum prelo committerentur, plagularum laborem non detrectauit, debita cum gratiarum actione commemorandam diligentiam.

Interim non ſum adeo mihi Suffenus, vt in operarios, quicquid forſan erroris et commiſſum iam erat, et acceſſit de nouo, coniectum velim. Probe memini, qua dubitatione, quo metu, qua paene dixerim animi deiectione huic ſcriptioni, quum primum in publicum emitteretur, coronidem impoſuerim. Nunc etiam exiguam meam ſpem ſi ſuperet legentium iudicantiumue beneuolentia, denuo laetabor, quod tunc auditis lectisque doctorum virorum ſententiis mea mitioribus non diffiteor me magnopere gauiſum eſſe. Quorum ſi qui tantum intra commemorationes et laudes etiam nonnullas ſubſtiterunt, iis nunc dicta velim omnia, quae grati animi modeſtiaeque teſtandae gratia tum copioſe dici poſſent, tum ab iis, qui norunt, quomodo vita viuatur, vel me tacente, facile colligantur. Vnus eſt, quantum ego quidem noui, qui narrationi ſatis vberi, iudicioque magis honorifico, quam quod merear, de his metaphyſicis publice ſimul adiecit nonnulla, quae minus recte ſibi placuiſſe quaedam a me prolata notarent, in *ſupplementis ad acta eruditorum Lipſienſia* latina T. IIII. S. VI. p. 266. ſqq. Quis ille ſit, nondum audire datum eſt. Nihilo ſuſpicor minus ex fama celeberrimarum, ad quae ſua contulit, ephemeridum eſſe virum clariſſimum.

Ma-

Maluiſſem V. C. ſua meis non ita intertexuiſſe, vt omnino dignoſcere nequeat, qui mea nondum legit. Si qui mihi crimen obſcuritatis obiiciunt, *liuidos veruecer* ipſe vocat, non ego. *Qui principium rationis ſufficientis inficiantur*, *exſiſtere mundum docebunt*, *licet negent auctorem*, *in quo exſiſtit ratio producti vniuerſi*, ex eius ſententia, non ex mea. *Qui elementa ſimplicia non admittunt amittere praeſtantiſſimum argumentum*, *quo mundum eſſe creatum intelligitur*, ipſe dicit, non ego. e. c.

Sunt, in quibus verba mea mutans V. C. ſenſum ita ſimul immutauit, vt alia dixiſſe videar omnia. *Ens quod exſiſtit*, *vt determinatio alterius*, *vel ita eſſe poteſt*, *vocari a me accidens* ait, *ergo*, addens: *ens illud*, *quod non exſiſtere poteſt*, *vt alterius determinatio*, *erit ſubſtantia*. Vtrumque ſatis aperte contra meum §. 191. Mihi ſubſtantia eſt, quod poteſt exſiſtere, licet non ſit determinatio (nota, character, praedicatum) alterius. Quod vero non poteſt exſiſtere, niſi vt determinatio (nota, character, praedicatum) alterius, accidens appello. Hoc lubentius occaſionem arripio reddendi rationes ſic conceptarum definitionum, quo propius in iis aberant a vero iam Ariſtoteles, cum diſcipulis a ſchola dictis, Carteſius, ipſe Spinoza, qui nihilo ſecius ex

er-

errore, qui paene cenſeatur infinite paruus, fatalem ipſi religioni ſubuertendae machinam fabricatus eſt, illuſtri exemplo docens, quam verum ſit illud Lucretii:

Paruum eſt clinamen principiorum.

Ariſtoteles ſubſtantiam dixerat, *quod nec de ſubiecto vllo dicitur, nec ſubiecto vlli ineſt. Sonerus* in rariori ſua metaphyſica: *ſubſtantia eſt ſubiectum vltimum omnium praedicatorum.* It. *ſubſtantiae non dicuntur de aliis, ſed caetera de ipſis.* Ex recentioribus patritam et auitam philoſophiam amantibus, vt alios taceam, S. V. *Aepinus* vidit, non bene negari poſſe de quibusdam ſubſtantiis, quod inſint aliis, tanquam ſubiectis, hinc *ſubſtantiam* dicit *ens per ſe exſiſtens, i. e. quod vel plane non eſt in alio, vel eſt quidem in alio, ſed ita, vt ſit eius pars, vel compars, vtque ab eo ſeparari, et ſeparatim ſine eo exſiſtere poſſit.* Nollem equidem hanc explicationem meam facere, ob eius tamen rationem nec ego dixi ſubſtantiam, quod non poteſt exſiſtere, vt alterius determinatio, ſ. praedicatum, ſicut imputat mihi V. C, Non in eo, an aliquid exſiſtat, vt determinatio ſ. praedicatum alterius, nec in eo, an non poſſit exſiſtere, vt praedicatum alterius, cardinem notionis verti iudico, ſed in eo, an poſſit

ex-

exſiſtere, licet nullius ſit determinatio, ſ. praedicatum. Primum de multis ſubſtantiis cum S. V. Aepino concedo, hinc ſecundum non poſſum de ſingulis ponere. Tertium autem omnibus et ſolis ſubſtantiis conuenit, hinc a me, tanquam character, quem definitiuum aiunt, ſumitur, per quem explicem tritum illud *per ſe ſubſiſtere.* Idem clare diſtincteque percepturus *Carteſius* in *Reſponſionibus IIII. Operum p. m.* 107. addit: *h. e. absque ope vllius alterius ſubſtantiae poſſe exſiſtere*, et in *principiis philoſ.* P. I. n. 15: *Per ſubſtantiam nihil aliud intelligere poſſumus, quam rem, quae ita exſiſtit, vt nulla alia indigeat ad exſiſtendum. Et quidem ſubſtantia, quae nulla plane re indigeat, vnica tantum poteſt intelligi, nempe deus. Alias vero omnes non niſi ope concurſus dei exſiſtere poſſe percipimus. Atque ideo nomen ſubſtantiae non conuenit deo et illis vniuoce e. c.* Aperte ſi loqui voluiſſet, dicendum ipſi vtique fuiſſet, ex ſua definitione, praeter deum non eſſe ſubſtantias. Nam neminem putarim *Antonio le Grand* conceſſurum, lapidem ex hac eſſe notione ſubſtantiam, quando ille Inſt. Phil. Cart. p. m. 28: *ſubſtantia*, inquit, *eſt res, cui nulla alia ſubſtantia opus eſt ad exſiſtendum, vt deus, lapis, caelum,* Prono potius alueo, ſatisque connexis ratiocinationibus ex ſubſtantiae deſcriptionibus eiusmodi dedu-

deduci poterunt eadem omnia, quae *Spinoza* deriuauit ex ſua, quando in *ethices* def. III. *Opp. poſthumorum* rariorum p. I. *ſubſtantiam* dicit *id, cuius conceptus non indiget conceptu alterius rei, a quo formari debet.* Si placeret maiori ex parte retinere definitionem Carteſii, eſſet ſubſtantia res, quae nulla alia re, tanquam ſubiecto, indiget ad exſiſtendum. Tunc creatae etiam huc poſſent trahi ſubſtantiae, totaque rueret Spinozae fabrica. Ne tamen terminus ſubiecti remoram iniiceret, eum vitavi, rem ita expreſſi: ens, quod poteſt exſiſtere, licet non ſit determinatio alterius. Sic concedo, nullam creatam ſubſtantiam exſiſtere poſſe ita, vt non ſit determinatum ſ. rationatum alterius. Determinatum autem a determinatione ſ. praedicato conceptibus ſatis differt, non curante ſyllabarum aliquam et apicum conuenientiam philoſopho. Omnis ſubſtantia creata poteſt exſiſtere ita, vt non ſit determinatio ſ. praedicatum alterius, nec ipſius quidem dei. Deus ita exſiſtit, vt ſit nullius praedicatum. Ergo et poteſt ita exſiſtere. Habes definitionem neque ſoli deo conuenientem, ceu carteſiana, neque ſolis ſubſtantiis creatis, vt illa, qua ſubſtantia vocatur ens perdurabile et modificabile.

Sed redeamus ad V. C. recenſionem. Principium indiſcernibilium ſtricte ſumtum dum

me

me narrat demonſtrare, exhibet demonſtrationem principii negandae totalis congruentiae §. 270. datam, quum §. 271. lectorum oculis ſubiicienda fuiſſet, in qua probatur, quod probari dicitur in adductis, principium negandae totalis ſimilitudinis. Forte magis obſeruari meruiſſent minus nota, principium rationati, negatae totalis diſſimilitudinis, et aequalitatis. Ego locum dico poſitum ſimultanei extra alia actualis §. 281. Ipſe *actualem poſitum ſimultanei extra alia* me dicit *locum* dicere. Quando caſum concedo, purum nego, me dicit V. C. *caſum profligare*. Quae de viribus viuis affirmo §. 413, ipſe me de viribus ait generatim affirmare, quod ſi verum eſſet, erraſſem. Ex negata materia omnino homogenea nullibi deduxi motum omnis materiae, deduxiſſe nihilo minus dicor. §. 773. propagationem per traducem oſtendi duplici ratione fieri poſſe non inuoluentem ortum per traducem. Harum ſecunda non eſt, quae per creationem intelligi ſolet, et nullo iure mihi videtur propagatio per traducem dici poſſe. Concreationis enarraui hypotheſin, quae per traducem propagaret animas, non quatenus eaedem a deo crearentur, ſed quatenus parentum animae non parum ad hanc operationem concurrerent.

Veni-

Veniamus ad ea, quibus V. C.

allinit atrum

Transuerso calamo signum.

Confusionem more consueto dico diuersitatem coniunctionis. Ille putat ex magnetis partibus inter se coniunctis elucere diuersitatem in coniunctione, neque tamen ideo confusas eas dici posse. Verum videtur V. C. diuersorum coniunctionem, si vel maxime fuerit eadem, et diuersitatem coniunctionis, et diuersitatem ordinis confundere probe distinguenda. Diuersae in magnete partes eo ordine, vel iis ordinibus per naturam coniunctae sunt, vt possint effluuia eas permeantia operari in ferrum, polos libere suspensi versus septentrionem et meridiem vertere, amicos osculo sibi iungere, inimicos in fugam dare. Iam pone magnetem in puluerem redigi vel calcinari, multae adhuc partes eius coniungentur, sed modo diuerso. In iisdem nunc est coniunctionis diuersitas, confusio, crypticae machinae destructio, flammaeque nimis propinqui magnetis paruus aliquis cometa. Facile concesserim in explicandis confusionis alicuius datae et peculiaris phaenomenis non male plerumque ad finem attendi. Sed illustrationi forsan etiam necessaria, non sunt ideo necessaria definitioni.

Con-

Contra ſatis notam perfectionis definitionem vſitata denuo repetitur obiectio, eſſe nonnunquam conſenſum variorum ad vnum, e. g. ſuccorum humani corporis ad mortem, ventorum ad euertendam domum conſpirationem, neque tamen ibi perfectionem eſſe. Non negauerim, me quoque, quum ontologicis primo curatius adiicerem animum, parum abfuiſſe, quin definirem perfectionem per conſenſum realitatum ad vnam, et tunc, niſi totus fallor, in his melius mihi conueniſſet cum V. C. Verum et hic exponam, cur *Ill. Wolfii* non mutauerim definitionem. Quum enim nunc iterum, vt ſupra in conceptu confuſionis, non a me inuentae, ſed ab iſto non ſine gratiis acceptae definitionis reus agar, liceat vtramque defendendo declarare, num ex mutandi nouandique libidine res aliquas aliter nonnunquam definiuerim, an perpenſis ſubductisque retinendae vel immutandae definitionis rationibus. Forſan aequus inde iudex colligat, ſenilis iudicii virum, *Ioh. Iac. Moſer*, non in ſola aetate mea narranda erraſſe, quando ipſi placuit mei mentionem iniicere in ipſius Gedancken von der Verbindung der Weltweisheit, beſonders der Wolfiſchen mit der Theologie, §. 6. Probaui in his meis omne ens eſſe reale, §. 136.

136. probaui realitates non posse consentire, nisi ad realitates, §. 140. negationes non, nisi ad negationes §. 139. Hinc vnum illud ens, quod in definitione perfectionis Wolfiana memoratur, et ratio perfectionis determinans s. focus eius dici potest, esse reale, quia ens, quia vnum est; inferri quum posset, §. 141. non opus erat expresse id moneri in definitione. Iam ad hanc realitatem quum pateat ontologo consentire non posse, nisi realitates, nec id quidem addendum mihi videbatur in definitione, §. 94. secundum tritam logicorum regulam: *definitionem notae, quarum vna per alteram sufficienter determinatur, non ingrediuntor.* In deo omnia sunt realia, quae ipsi insunt. Hinc in eo consensus plurium ad vnum est consensus omnium ipsius praedicatorum s. determinationum ad vnum summum. In finitis semper sunt quaedam realia, quaedam negationes. Quatenus illa non possunt non consentire ad vnum, sed non nisi reale, in omnibus finitis est perfectio. Quatenus illae, negationes loquor, ne possibiles quidem sunt sine realitatibus, in omni tamen finito esse debent, et quidem non consentientes cum realitatibus, in omni finito est imperfectio. Ad exempla V. C. nihil nunc regerendum est, donec probetur, in morte et deiectione domus nihil realitatis, nihil

hil perfectionis esse. A negata perfectione medica et architectonica ad negandam perfectionem omnem, cosmologicam etiam, immo ontologicam non valere consequentiam, logicus dixerit. Metaphysicis oculis rem intuitus ampliorem quaerat horizontem oportet, quam cuius

Tres caeli spatium pateat non amplius vlnas.

Malum, metaphysicum quod dixi cum *Ill. Leibnitio*, non satis commode malum vocari videtur V. C, quamuis vela mox contrahat, caussam interserens, *philosophorum definitiones nominales arbitrarias.* Verum per omnia sacra philosophiae rogatos omnes velim, qui mea iudicant, ne me quoque legant in eorum numero, qui non recte percipientes logicorum hanc regulam in tornandis contra receptam significationem definitionibus quidlibet audendi sibi semper aequam rentur potestatem. Prudens et circumspectum oportet arbitrium esse, quo vocabulorum potestates aut bene constitutas retinemus, aut constituimus, aut fluentes quasi et vagas figimus. At tali, non caeco putarim arbitrio, quicquid opponitur bono metaphysico, malum dici metaphysicum, imperfectionis eiusmodi rationem. Iam vero

ſumma perfectio dei eſt bonum metaphyſicum. In quantum haec in finitis tollitur, etiam per ipſas eorum eſſentias, ponitur imperfectio, cuius ratio malum, quatenus abſolute neceſſarium eſt, metaphyſicum non male dicitur.

§. 389. dixeram, ſi hic mundus ſit ſubſtantia, quia tunc extra infinitam ſubſtantiam eum exſiſtere debere, iam probatum erat, *infinitam ſubſtantiam non eſſe vnicam.* Id, quid ſibi velit, fatetur V. C, ſe non intelligere, ratus naeuum ſubeſſe typotheticum. Verum nihil hic eſt erroris, nec mei, nec chalcographi, §. 388-391. refuto Spinozismum metaphyſicum aſſerentem, ſubſtantiam infinitam ſ. deum eſſe vnicam ſubſtantiam. Huic enunciato oppono §. 389: *ſubſtantia infinita non eſt vnica* ſc. ſubſtantia, ſicut dicere ſolemus, ſolem noſtri ſyſtematis planetarii non eſſe vnicum, ſc. ſolem, regem galliarum non eſſe vnicum, ſc. regem. §. 390. clariſſimis verbis ita finitur: *ſubſtantia infinita non eſt ſubſtantia vnica.* §. 391. ita incipit: *vis infinita non eſt vnica vis.* Quanquam inde me ſatis perſpicue loquutum omnibus arbitror, qui non raptim in vnicam lineam oculos coniiciunt: nihilo tamen minus adieci nunc in hac editione

tione §. 389. etiam vocabulum *substantiae*. Quando ad mundi pneumatici denominationem adieci in parenthesi, *regnum gratiae*, V. C. me monet mundum pneumaticum dicere regnum gratiae, quum tamen sint spiritus a regno gratiae alieni. Declarandum itaque primum erit, me vocabula cum definiendis apud alios synonyma iuxta haec vncinis inclusa simul adducere, quo facilius iotelliganrur et et alii, neque tamen temere meas facere denominationes in parenthesin reiectas, quarum etiam non raro incommoda soleo in acroasibus enumerare. Sic nunquam ego dixerim essentiam rei eius naturam. Vnde mirae confusiones. Alii tamen ita loquuti sunt. Sufficit. Iam notum est, Leibnitium omnes spiritus dixisse regnum gratiae. Ergo adieci titulum. Neque tamen concesserim obiectionem V. C, nisi sensu theologico. Intellectis philosophice terminis spiritus a regno gratiae alienos non posse, vt membra eius et socios, considerari, falsum est. Docet enim ius sociale vniuersale et praecipue ius ciuitatis philosophicum, rebelles non ideo, quia volunt, exire ex nexu et potestate summorum imperantium, manere subditos, manere subiectos iure meritoque. Velint, nolint. Perinde est.

 Quod

Quod ad hanc nouam editionem attinet, lubentius eam breuiorem praestitissem, quam auctiorem more consueto. Neque tamen occurrebant curis posterioribus ambitiosa ornamenta, quae recidi commode potuissent, nisi forte falx immittenda fuisset tentatis graduum, qui in potioribus obseruantur, enumerationibus. Nec enim has poscit primarum in metaphysicis linearum epitome. Sed quia iam dudum eas desiderari legeram, mea doctus sum experientia quasi nouum meditationis orbem saepe per eas pandi, tandem in aliis sexcentis vsibus singularem sane delectationem cogitanti dabit, quicquid est vere realis et positiui, si maximum conceperis, deum et diuina deprehendere: nolui prorsus abiicere, quicquid addideram metaphysico - mathematicorum. Literarum diuersis ductibus ea notari volui, quo facilius dignosci possint, si quis vel sola lustrare, vel omnino velit transmittere. Mutaui non ita pauca, praesertim in doctrina de mentis immortalitate. Sectiones longiores in breuiores distinxi, percipiens in acroasibus inde nescio quid commodi, si saepius minores quasi metas contingere licet, nec vno velut anhelitu plures per horas est diducenda, quae videtur vnius modo materiae, tractatio. Definitiones nonnul-

nullas adieci nouas et probationes, quales de perfectionibus cognitionis, de materia cogitante, de harmonia praestabilita, quam et vniuersalem, et psychologicam ex hypothesi mutatam iui in theorema. Illustrationes ne nunc quidem adieci. Nondum mutaui sententiam, quam ad primam editionem praefatus exposui. Separatim eas edere rogatus sum. Rectius id fieri posse sentio. Satis multa huc pertinentia iam in chartam coniecta sunt, sed in publicum quicquam eorum edere, nunquam promisi. Inscio me catalogum nundinarum Lipsiensium illustrationes eiusmodi praeterlapso vere pollicitum esse, tanquam his nundinis iam prodituras, miratus sum. Fuerunt etiam, qui logica, qui ius naturae, vel alia philosophiae practicae capita simili ratione, qua metaphysica et ethica tetigi, vt scriberem, beneuoli publice suaderent. Interim donec erit bibliopola, qui conditionibus aequis hanc adiiciat, vt eo in loco, vbi mihi viuendum est, mea prelis subiici me corrigente possint, quod ad scribendum mihi paene iudico necessarium, hoc tranquillior a consignandis laboriosis oppido libellis eiusmodi abstinebo, quo minus mihi et heic ab acroasibus est otii, quo

certius persuasus sum, orbem litterarium posse meis opellis sine vlla iactura supersedere. Dabam Francofurti cis Viadrum. a. d. XIIII. Sept. cIↄ Iↄccxxxxvi.

PRAEFA-

PRAEEATIO NOUA.

Habetis itaque, si qui mea putatis aliquid esse, tertiam metaphysicorum, quae scripseram ante decennium, editionem, quam non sine noua correctione passus sum in lucem denuo prodire. Sectionum numerum auxi, plures inscripsi titulos. Quaedam mutaui, non omnino nihil adieci. Neque tamen repetam, quae iam olim praefatus sum, quia poterunt in antecedentibus aequi legere iudices, iniquos, vt nunc certe legant, non possum adigere. Horum expertus sum aliquos in qualibuscunque meis scriptionibus examinandis. Quibus ideo, quia minus aequi fuerant, si non respondeo, sunt alii mihi hoc ipsum meum silentium vitio vertentes. Vnum notemus exemplum. Dixeram in prima, quam edidi, dissertatione poema *sensitiuam orationem perfectam*. Vere dictum adhuc puto. Fuit autem, qui scriberet me dixisse pöema orationem *perfecte sensitiuam*, et deinde significatum perfecti iam inter philosophorum ipsos pueros notissimum detorqueret in vulgarem illum, quo *perfecte* pro

omnino vagis in ſermocinationibus aliquando ſubſtituitur. Significatum *ſenſitiui* ipſe expreſſe ſixeram. Longe tamen alium affingit et huic vocabulo bonus vir, quo germani non nunquam craſſa vel pingui minerua turpiusculc, vel etiam obſcenius dicta per iocum aiunt oppido ſenſitiua. Poſt ternam eiusmodi tam verborum, quam ſignificationum inflexionem malignam frigide iocatur, non in mea, quae noluit intelligere, ſed in laruam ab ipſo fictam, quam meam non aequus edicit eſſe ſententiam. Ego vero ſileo. Neque nunc verbum de lite miſella ſcripſiſſem, niſi viſus eſſem aliis, qui me non nouerunt, negotiorum grauiorum cauſſam prae me tuliſſe, diſſimulans forſan armorum, quibus memet ipſe defenderem, inopiam. Quamobrem hanc occaſionem meam facio, qua publice deum immortalem obteſter, ne mihi tantum vnquam otii concedat, quod per litigia huius furfuris, quando mihi mouentur, terere, dilapidare, perdere liceat: ne vnquam eo vsque patiatur apud me deprimi veri honoris ideam, vt aliquando mihi videatur huius intereſſe, qualibuscunque dictis in me vel ſcriptis vt armatus ipſe ſtatim procedam obuiam, et bella ducam nullos triumphos habitura. Si quando retundendi ſunt impetus licentius peccantes, non deerunt, ſicuti nec defuerunt hucusque publica cum gratiarum acti-

actione commemorandi, me non rogante, non mandante, consentiente tamen, quod decet bonum virum, pro me, pro vero potius, quod scripsi, scribentes, et officium simul praestantes amico, vel hinc vtilius aliquas horas refutando talia transigentes, ac ego mei tantum caussa scribere visus transigerem.

Aliter sentio de dissensionibus, in quibus animus cauillandi non pellucet. Vtinam ad has referre possem, quae scripsit in philosophos vnus ex iis, qui meis olim acroasibus interfuerunt. Dicam illi non scribo, quia quaedam meorum minus recte probata putauit, quod libertatis est philosophicae. Vehementer id vnum displicuit, quod contra suam conscientiam, si meminit, generatim ait philosophos in ipso limine suae scientiae promittere certitudinem plenam et summam, ac vltra quam maius aliquid ac solidius ne cogitari quidem possit. De me certe talia vere dici non posse, testor omnes, qui me vel Halae, vel heic philosophiae disciplinas auspicantem audiuerunt. Nam asserta libelli, quem sequi libero sermone soleo, si qua possent huc trahi, non solum non dilato vel extollo pluribus, sicut alia, verum etiam expresse interpretor, quod aiunt, restrictiue, saepiusque multis inter philosophandum et in logicis, et postea moneo, *summam certitudinem* cum *completa*, completam vere

talem

talem cum ea, quae videatur completa ſub demonſtrationis, quam dicunt, pallio, non confundendas eſſe, ſummam hominis omnino non eſſe, completam non adeo late patere, vel per ipſos matheſeos et philoſophiae campos, ac iis appareat, qui veram a ſpuria luce in ſideribus primae magnitudinis inter eruditos ſatis diſtinguere neſciunt.

Nunc autem veniam ad id, cuius potiſſimum cauſſa pertinet ad ſcriptionem hanc, quam manibus tenemus. Quam citus eſt rerum humanarum circulus! quam repentina viciſſitudo! Nondum annum quadrageſimum viuendo attigi, tamen iam expertus ſum philoſophiam aliquam, Leibnitio Wolffianam dico, primum impugnari armis, quae paene ſancta credebantur ac inuiolabilia, mox iudicabantur a plurimis imbellia. Non ita multo poſt videbatur ea veluti triumphare. Nunc iisdem eadem argumentis ſenſim impetitur, quae tamen ideo, quia noua videntur aliquibus, iam denuo quibusdam iudicantur fortiſſima. Quum intereſſem lectionibus antiwolfianis canicularibus per poſtremos annos in quibus Halae habebantur, vix a riſu ſibi temperabant plurimi, quando contra principii rationis ſufficientis vniuerſalitatem et entia ſimplicia diſputabat bonus ſenex, adeo friuola cenſebantur, quae profe-

proferebat. Et ecce! iam eadem recoquuntur, etiam ab eorum aliquibus, qui philosophiam dictam ambabus quasi manibus, ante paucos annos amplexi sunt. Neque mirabimur, si nouimus hominem. Quae per praeconceptam aliquam opinionem primum arripuimus, ad certam disciplinam, velut ad scopulum, bona fortuna delati, licet ea sint verissima, serius tamen aut citius nobis verum grauiter indagantibus reuocanda sunt iterum sub incudem, vbi tandem fiant suspecta, forsan et dubia. Quod si ne tunc quidem satis lente festinemus, argumenta contra primo probatam sententiam, se commendant gratia nouitatis, ad quam si accesserit spes quaedam ex minus ordinariis inclarescendi, non multo cautiorem, ac primus fuerat, assensum in contrarium rapiunt. Hinc ista perpendenti mihi quotidie nunc gratius illud vitae meae fatum accidit, quo nutritus inter alienos ab hac philosophandi ratione, contra eam moneri quae poterant, paene prius imbibi, quam ipsa eius praecepta. Nam inde factum est, vt non nisi multam et solicitam post inquisitionem veri quaedam ex eadem, immo bene multa, mea facerem. Quae quum primis in annis, quibus docui, docenda essent in loco, vbi sane tunc nondum licebat ad autoritatem

tanto-

antorum virorum prouocare, quales sunt statores philosophiae, quam nominaui, sicut nunc aliqui sibi licitum autumant: eo magis mihi denuo necessarium fuit interna differendorum argumenta circumspicere, ac ante ponderare, quam eorum publice sententiis accederem. Nunc enim id vtilitatis inde capio, vt non nunc demum fluctuare, vel omnino mutare sententiam opus sit, quod veri compulsus viribus facerem lubentissime. Dubitent alii de primo hoc cognoscendi principio, quod tanquam Leibnitianae philosophiae proprium consideratur: dubitent alii de primis fiendi principiis contingentibus, quae eadem constituit, monadibus vel entibus simplicibus. Vtraque quondam negaui, de vtrisque dubitaui, meditatus sum, agnoui vera vtraque. Quae nunc, vt noua, venduntur contra veritatem vtriusque, ratiocinia pleraque, *dudum mecum ante peregi.* Videamus iam de primo. Nec illud ipsum dicitur impugnari, sed eius vniuersalitas, quasi fuisset vnquam Epicureus aliquis adeo, vt omnia ratione destitui somniauerit. Quicquid videatur a Leibnitio philosophiae nouiter donatum, quicquid impugnatum vnquam est, ipsa haec est vniuersalitas. Quam non exsistentibus tantum, sed et possibilibus omnibus, sine exceptione recte coextendi indico.

Proba-

Probationem postulas, immo demonstrationem. Quid? si principium rationis inter propositiones indemonstrabiles referrem, de quibus complete certus fias, intellectis modo terminis. Non refutabor tua negatione certitudinis. Quid enim si nondum intelligeres terminos e. g. rationem et rationem sufficientem, positiuam et negatiuam, optimam et minus bonam, legitimam et illegitimam, tibi notam et incognitam confundens. Vetus dictum est: Dimidium esse maius, quam totum. Solet tamen a multis inter propositiones indemonstrabiles referri, totum esse maius qualibet sua parte. Quid? si dicerem propositionem identicam esse: omne possibile habet rationem. Vtinam talia nunquam de minus euidentibus asseuerarentur. Sed sit propositio demonstratiua. Possem demonstrationem dare ex sequentibus demum in systemate, quales citationibus vltimis, ad §. 20. subinnui. Praestat autem vtique demonstratio naturaliter sequentia non praemittens, si dari possit. Autumo talem esse, quam §. 20. primam vberius paullulum exposui. Hanc viros eruditos aliquos duplici via deprehendo vocantes in dubium. Primo putant aliqui, iam in eadem supponi rationem omnis possibilis, de qua tamen adhuc quaeratur. Age, videamus, quid heic sibi velit, quod impu-

tatur

tatur mihi, *ſupponi.* Mihi ſane ſupponere videor ea tantum, quae iam exſiſtentia, ſaltim poſſibilia iudico. Iam vero perlegamus, quaeſo, demonſtrationem, an in ea rationem poſſibilis vnquam vel poſſibilem iudidicem ante, quam abſoluta eſt demonſtratio apogogica, i. e. ante, quam detexi aliquid ſine ratione contradictorium eſſe. Quod dico, aut nihil, aut aliquid eſſe, non id, profecto, ſuppono, ne poſſibile quidem eſſe iudicans, quod ſub diſiunctione expreſſe enuncio, vel impoſſibile eſſe, vel poſſibile. Ita vero rationem omnis poſſibilis per totum demonſtrationis ambitum conſideraui, totaliter indeterminatam, cuius ne determinaui quidem poſſibilitatem, donec id neceſſario fieri debere docuit demum demonſtrationis concluſio. Dic, amabo, vir optime, putaresne me iam in loco ſupponere eruditionem, ſi dicerem eruditionem eius aut nihil, aut aliquid? Alteram viam ingreſſi ſunt, quibus non omnino ſatisfecit demonſtratio. §. 20. labefactantes eandem, quod logici dicunt, per comparationem, dum putant eodem, quo ſum vſus, modo probari poſſe, quae vel ipſe ego falſa eſſe conceſſerim. Horum cauſſa ſupplebo nunc, quae meris citationibus ſufficienter in animum reuocari poſſe iudico per ipſam opuſculi lectionem, §. 20. viua

voce

voce ſoleo dilucidius exponere: Si nihil foret ratio alicuius poſſibilis, nihil foret, ex quo cognoſci poſſet cur quoddam poſſibile ſit. §. 14. Ex quo cognoſci poteſt, cur aliquid ſit, id ipſum cognoſci poteſt, eſt cognoſcibile et repraeſentabile. Ergo ſi nihil foret ratio alicuius, nihil foret repraeſentabile et aliquid, §. 8. q. a. Iam ipſe mihi formabo comparandum exemplum, cuius ipſe largior eſſe falſam concluſionem, qua poſſum fide, referens vim obiectionis: Ponamus; *omne poſſibile habet extenſionem.* Nego propoſitionis vniuerſalitatem. Tu mecum negas, ſed ſtatuis eodem eam modo quaſi demonſtrari poſſe, ac rationem omnis poſſibilis, et inde inferſ nec rationem omnis poſſibilis rite demonſtratam eſſe. Similitudinem probationis ita declaras: *Omne poſſibile aut habet extenſionem, aut minus* §. 10. Concedo *Si habet extenſionem, aliquid eſt eius extenſio*, §. 8. Concedo. *Si non habet, nihil eſt eius extenſio*, §. 7. Concedo. *Ergo omnis poſſibilis extenſio aut nihil eſt, aut aliquid.* §. 10. Concedo. *Si nihil foret extenſio alicuius poſſibilis, foret nihil aliquid.* Hic iam eſt Rhodus, hic, ne ſaltum illegitimum committas, hoc opus, hic labor erit, vt eadem euidentia, qua

 ego,

ego, partim in libello citationibus, partim nunc expreſſis ratiociniis declaraui meae maioris conſequentiam, tu tuae probes. Ego nego hanc, et in hoc articulo diſſimilitudinem meae demonſtrationis a comparatis quibuscunque reor ponendam eſſe. Si extenſionem alicuius poſſibilis ponam nihil, impoſſibilem, irrepraeſentabilem, id eſt, ſi prius vltimae tuae propoſitionis hypotheticae ponam: tamen nondum video cur cogar ponere conſequens, quod abſurdum eſſe concedo, donec probaueris pari cum certitudine extenſionem alicuius poſſibilis impoſſibilem, ſimul tamen eſſe debere repraeſentabilem, ac ego probaui rationem alicuius poſſibilis, quam nihil dicere principium rationis vniuerſale negans per praemiſſas cogeris, eo ipſo, quod ratio dicitur, admitti ſimul debere cognoſcibilem, repraeſentabilem, hinc aliquid et poſſibilem.

Tangam et breuiter, vti locus iubet obiectiones non meam quidem demonſtrationem peculiariter, demonſtratam tamen in eadem veritatem impugnantes. Obiicis: Si principium rationis eſſet vniuerſale 1) primae notae rerum haberent rationem, et eſſet primo prius. Reſp. Ne incurramus in lepidum comici dictum.

Rideo

Rideo hunc. Primum ait ſe ſcire, is ſolus neſcit omnia: diſtinguenda ſemper eſt ratio, ratioque nobis ſpeciatim etiam et per ſingula eundo cognita. Primae, relatiue ſcilicet et reſpectiue ad cognitionem humanam, eamque claram, notae rerum, habent tamen adhuc rationem, licet nobis, qua reliqua ſua praedicata, non ita cognitam, vt eam ab aliis ſatis poſſimus diſtinguere. Hinc eſt primo in cognitione humana clara diſtinctaque ſemper prius, non niſi ſubobſcure cognoſcendum ab hominibus. Generoſarum omnium familiarum capitibus genealogicis primis ſunt maiores priores. Primum autem ens abſolute tale non abſtrahit, non reflectit, hinc nunquam deducitur ad notas abſolute primas, quoniam omnia diſtinctiſſime ſcit ex omnibus.

2) Poſſemus cum ratione ſufficiente rei attributa tribuere, quae non habet. R. Nouam vitemus ambiguitatem. Optimum quoduis et legitimum in aliquo genere ſolet ita ſibi nomen generis, ad quod pertinet, in communi loquendi ratione vindicare, vt minus bona, minus legitima tunc eodem generis nomine, velut indi-

gna priuentur, licet ipſis vere conueniat definitio generis. Ita nobili loco natus omni virtute deſtitutus nobilis, miles timidus et fugitiuus miles, pater in liberos crudelis pater eſſe negatur. Hinc παραδοξον eſt fieri ſecundum rationem ſufficientem, quod minus recte fit, aſſuetis optimam et legitimam tantum rationem ſufficientem huius nomine, quaſi vero titulo, condecorare. Quia oderunt quidam ſine cauſſa, an negabis etiam omnium contingentium eſſe cauſſam? Quaeramus potius, ſine vocabulorum tricis: Quando falſa rei attributa aſſigno, an hic meus error, priuatio, talis eſt, vt ex alia ratione ſufficiente priuatiua poſſit intelligi? Quam quaeſtionem affirmo, priuatiuamque rationem ſufficientem inuenio meum errorem, quo habui pro eſſentia rei, quae non eſt. Huius erroris eſt denuo priuatiua ratio ſufficiens, illuſio ingenii eſſentiam rei veram cum ſpuria confundentis, et huius tandem, defectus acuminis. Exemplum ſit logico logicorum multorum error, quo figurae quartae putarunt attributum eſſe, vt enaſcatur, ſi maior primae figurae aſſumatur, propter perperam et confuſe perſpectam aliquam quartae figurae definitionem

nitionem realem, quod ſit inuerſa prima.

3) errorum etiam eſſet ratio ſufficiens. R. Eſt vtique in ſubiecto verum cum falſo confundente, licet non ſit in obiectis veris. Errorum concatenatorum ratio ſufficiens prima in certa errorum ſerie eſt πρῶτον ψεῦδος, dudum ab orthodoxis agnitum polemicis.

4) eſſentiae rerum haberent etiam rationem ſufficientem. R. Habent in eſſentialibus eas conſtituentibus, vti totum in partibus, et haec iterum eſſentialia ſi non habent rationem ſui ſufficientem internam in eo cuius ſunt eſſentialia, habent tamen eandem extra ens, de quo quaeritur, certe tandem in intellectu ſummo. Dei vero eſſentia ſunt ideo omnes eius perfectiones internae, quia ſingulae ſibi ſunt in ratione reciproca rationum et ratiocinatorum, dum ſingulae ſummae poſſunt ex ſingulis ſummis concipi.

5) vſus virium entis ſpontanei, tunc etiam haberet rationem ſufficientem, ſi in malum verteretur. Haec eſt arx controuerſiae, quae recentisſimam etiam theodiceam male habuit. Age, fingamus libertatem aliquam eſſe potentiam aliquid non

nunquam decernendi ſine ratione ſufficiente. Quid lucrabimur? Hoc, inquis, vt peccata non habentia rationem ſufficientem in ſtatu antecedente peccatori prorſus non ſint neceſſaria, hinc auctori poſſint aequius imputari. Ego vero neutrum video. Si neceſſarium eo modo ſit, vt ſit imputationis incapax, quicquid rationem ſufficientem habet in ſtatu antecedente, peccatorum eadem reſtabit ficta neceſſitas ex precario ſumta libertatis notione non minus habentium rationem ſufficientem in ſtatu antecedente, ac ex noſtra, quia eorum ratio ſufficiens erit proxima tunc ea potentia, quam deſcripſimus, iam coexſiſtens in ſtatu antecedente, quaque ſemel in aliquid ſine ratione ſufficiente lata, non potuit non illud aliquid exſiſtere, non ſine ratione ſufficiente, ſed rationem ſufficientem habens in illa potentia, quae aliquid poteſt ſine ratione ſufficiente decernere. Interim ſit tamen vſus virium ſine ratione ſufficiente. Hic ſaltim, niſi euentus, eius effectus, imputari nobis aequius poterit. Quid? diſſentientes amiciſſimi, aequius? In nobis rationem habebit ratio condemnationis peccatum, aut malus vſus virium, cuius tamen nulla fuiſſe ratio conceditur? Egone puniar, vt auctor, i. e. rationem continens facti vel abuſus virium, quae tamen eodem habitu negantur

gantur habere rationem? Quid ad me, quae casu puro fiunt? An apud iudicem aequissimum casum merum praestem? Adeste, iureconsulti, quotquot estis, omnes, et decidite, num solutus sit nodus Gordius. Quaeritur de reo criminis perduellionis, satis iuuene, maiorum perduellium filio. Quibusdam non liquet, an in eum poena cadat ordinaria, quia videatur coactus ad hostilitatem publicam, et quodam modo necessitatus. Instat actor, eumque poenam ordinariam optimo iure mereri probat, ex eo, quod haec hostilitas casu mero contigerit. Mihi magis consentanea videtur haec sententia: Vsus virium in malum libere latarum habet rationem sufficientem in non vsu virium in optimum ferendarum. Nam omnis substantia, omnis spiritus est semper agens aliquid. Hic non vsus virium in optimum ferendarum habuit rationem sufficientem in arbitrio et libertate finita ac limitata, quae potuit vigilare moraliter, μετ' ευλαβειας, potuit dormire optimi incuria, sed a primo momento somni moralis, ad cuius oppositum obligabatur, peccans et rea, propter defectum rectitudinis vincibilem.

Verum non est morandus lector in limine diutius. Breuibus addam, ne de-

ſim officio, grati animi teſtificationes, quas viris celeberrimis clarisſimisque debeo, qui partim ſimul curarunt, vt haec emendatiora prelis exeant, partim per diuerſas academias hoc, quicquid eſt opuſculi dignum iudicarunt, cuius filum in doctisſimis, quas habent, acroaſibus ſequerentur. Scribebam Traiecti cis Viadrum, a. d. XII. Sept. cIↄ cIↄccxxxxvIIII.

Syno-

Synopsis

I.) Prolegomena metaphysica, §. 1. 3.
II.) Tractatio.
1) Ontologia P. I.
A) Prolegomena ontologica §. 4-6.
B) tractatio de praedicatis entium
a) internis
α) vniuersalibus C. I.
א) possibile S. I. §. 7-18.
ב) connexum, S. II. §. 19-33.
ג) ens S III. cuius determinationes
𝔄) vel realitates, vel negationes §. 34. 36.
𝔅) vel externae, vel internae §. 37. 38. & hae
𝔞) vel essentialia, vel affectiones §. 39-66.
𝔟) vel quantitates, vel qualitates §. 67. 71.
ד) vnum S. IIII. §. 72-77.
ה) verum, vbi
𝔄) de ordine, S. V. §. 78-88.
𝔅) de vero, S. VI. §. 89-93.
ו) perfectum S. VII. §. 94-100.
β) Disiunctiuis. C. II.
א) necessarium & contingens S. I. §. 100-123.

ב) mutabile & immutabile S. II. §. 124-134.
ג) reale & negatiuum S. III. §. 135-147.
ד) ſingulare & vniuerſale, S. IIII. §. 148-154.
ה) totale & partiale vbi
 𝔄) de toto et partibus S. V. §. 155-164.
 𝔅) prima matheſeos intenſorum principia S. VI. §. 165-190.
ו) ſubſtantia & accidens vbi
 𝔄) de ſubſtantiis & accidentibus S. VII. §. 191-204.
 𝔅) de ſtatu S. VIII. §. 205-223.
ז) ſimplex & compoſitum,
 𝔄) generatim S. VIIII. §. 224-229.
 𝔅) ſpeciatim de monade S. X. §. 230-245.
ח) finitum & infinitum, S. XI. §. 246-264.
b) externis ſ. relatiuis C. III.
α) idem et diuerſum S. I. §. 265-279.
β) ſimultaneum & ſucceſſiuum, vbi
 א) de ſimultaneis S. II. §. 280-296.
 ב) de ſucceſſiuis, S. III. § 297-306.
γ) cauſſa & cauſſatum

א) in

&

iudi-

omni-

ז) ſin-

ι) sinceritas §. 919 - 925.

b) operationibus C. II.

α) creatione S. I. cuius

א) obiectum §. 926 941.

ב) finis S. II. §. 942 - 949.

β) prouidentia S. III.

א) conseruante §. 950 - 953.

ב) coocurrente §. 954 - 962.

ג) gubernante §. 963.

ד) malum

A) impediente §. 964 - 968.

B) permittente § 669 - 970.

ה) regente §. 971 975.

ו) decernente S. IIII. §. 976 - 981.

ז) reuelante S. V. §. 982 - 1000.

PROLE-

PROLEGOMENA

METAPHYSICA.

§. 1.

METAPHYSICA est ſcientia prima cognitionis humanae principia continens.

§. 2.

Ad metaphyſicam referuntur ontologia, cosmologia, pſychologia et theologia naturalis.

§. 3.

METAPHYSICA NATURALIS est cognitio rerum in metaphyſica occurrentium ſolo vſu acquiſita, cui accedere artificialem §. 1. definitam vtile eſt: 1) Ob euolutio-

A nem

nem conceptuum. 2) Ob determinationem conceptionemque primarum propoſitionum. 3) Ob continuationem certitudinemque probationum. e. c.

PARS I.

ONTOLOGIA.

PROLEGOMENA.

§. 4.

ONTOLOGIA (ontoſophia, metaphyſica, cf. §. 1. metaphyſica vniuerſalis, architectonica, philoſophia prima) eſt ſcientia praedicatorum entis generaliorum.

§. 5.

Entis praedicata generaliora ſunt prima cognitionis humanae principia, ergo ontologia refertur, §. 2. cum ratione ad metaphyſicam, §. 1, 4.

§. 6.

Ontologia continet praedicata entis, §. 4. I. interna 1) vniuerſalia, quae ſunt in ſingulis, 2) diſiunctiua, quorum alterutrum eſt in ſingulis; II. relatiua.

CAP.

der Satz des Widerspruchs kan nicht den Begriff des Objects des Unmöglichen (nihil negativum) seyn

ad. Unmöglich ist das was sich widerspricht [illegible] contradictionem [illegible] nicht

widerspricht ist nicht unmöglich d. i. [illegible] falsch ist. Der [illegible] ein Unding

zwischen einem möglichen Begriffe und einem möglichen Dinge zu [illegible]

nicht widersprechende Begriffe. logische [illegible] Möglichkeit. [illegible]

Grunde gelegt ist aber zur Behauptung der Existenz nicht genug. [illegible] necessario

Möglichkeit ist noch nicht der höchste Begriff [illegible]

Begriffe [illegible] Eintheilung [illegible] dabey [illegible]

[illegible] Existenz ist [illegible]

[illegible] Gegenstand hat. [illegible]

[illegible] Ausdehnung [illegible]

gestellt werden. analytischen [illegible] Möglichkeit; synthetischer. Non ens [illegible]

als nihil negativum (logisches Unding) oder als contradictoriis [illegible]

Non entis [illegible] Nulla sunt praedicata [illegible] opposita [illegible]

werden.

Formel des Satzes des Widerspruchs. Impossibile est aliquid simul esse ac non esse

[illegible] impossibile nicht [illegible] Begriff [illegible] contradictions [illegible]

[illegible] apodiktische Gewissheit [illegible] Urtheile

simul [illegible] in der Zeit. Wenn ich sage nulli subiecto compe-

tit praedicatum praedicato ipsius oppositum [illegible] Satz [illegible]

[illegible] Praedicata opposita [illegible]

[illegible] subiect aber [illegible] +

[illegible] wenn ich sage Nulli subiecto competit praedicatum

ipsi oppositum (ein logischer Grundsatz) d. i. einem [illegible]

[illegible] nothwendig [illegible] praedicatorum contradictorie

[illegible] nothwendig [illegible] Möglichkeit der [illegible] Dinn an

[illegible] subiect ist [illegible] Dingen [illegible]

[illegible] Unveränderlichkeit [illegible]

Der Satz des Widerspruchs ist das negative Criterium aller Wahrheit [illegible]

conditio sine qua non [illegible] widersprechen [illegible] Begriff [illegible]

[illegible] ist alles was ihm beygelegt [illegible]

+ [illegible] Dinge [illegible] Prädicate an [illegible]

[illegible] Zufälligkeit der Existenz [illegible] aber [illegible]

[illegible] Dinge [illegible] Veränderlichkeit

CAPVT I.

PRAEDICATA ENTIS INTERNA VNIUERSALIA.

✲ ✲ ✲ ✲ ✲ ✲ ✲ ✲ ✲ ✲ ✲ ✲ ✲ ✲

SECTIO I.

POSSIBILE.

§. 7.

Nihil negatiuum, cf. §. 54. irrepraesentabile, impoſſibile, repugnans, (abſurdum, cf. §. 13.) contradictionem inuoluens, implicans, contradictorium eſt *A et non-A*. ſeu, praedicatorum contradictoriorum nullum eſt ſubiectum, ſeu, nihil eſt, et non eſt. *Haec propoſitio* dicitur *principium contradictionis*, et *abſolute primum*.

§. 8.

Nonnihil eſt ALIQUID: repraeſentabile, quicquid non inuoluit contradictionem, quicquid non eſt A et non-A, eſt POSSIBILE. §. 7.

§. 9.

A et non-A non eſt aliquid §. 8. hinc eſt nihil et contradictorium §. 7. ſ. ſubiectum implicans nulla habet praedicata, ſiue, quicquid eſt et non eſt, nihil eſt.

§. 10.

Omne possibile est aut A, aut non-A, aut neutrum, §. 8. iam neutrum est nihilum, quia esset vtrumque, §. 9. Ergo *omne possibile aut est A, aut non-A*, seu, omni subiecto ex omnibus praedicatis contradictoriis alterutrum conuenit. *Haec propositio* dicitur *principium exclusi tertii, seu medii, inter duo contradictoria.*

§. 11.

Omne possibile A est A. seu, *quicquid est, illud est*, seu, omne subiectum est praedicatum sui. Si negas: quoddam possibile A est non A §. 10. hinc A et non A, seu nihil, §. 7. quod impossibile, §. 8. *Haec propositio* dicitur *principium positionis, seu, identitatis.*

quicquid non est
non est
principii oppositi
cuius oppositum est
etiam rei A oppositum
illud est non A [illegible]
sit non X = non A
erit X = A

§. 12.

Posito impossibili ORITUR CONTRADICTIO. Quod non tantum videtur, sed et est, VERUM, quod tantum videtur, non est, APPARENS dicitur. Hinc orta contradictio vel vera est, vel apparens.

§. 13.

Posito A et non-A oritur contradictio, §. 9, 12. Posito A et B, quo posito ponitur non-A, ponitur impossibile, §. 9. hinc oritur contradictio, §. 12. prior PATENS, (directa, immediata et explicita) posterior

LA-

Aus dem Satze des Widerspruchs fließt nun zwar selbst der Satz der Identität, nicht aber die durchgängige Bestimmung der Begriffe überhaupt (exclusi medii) aber nicht die durchgängige Bestimmung

Ein Begriff d. i. Vorstellung von einem Dinge das nicht durchgängig genau ist, ist in Ansehung der Vorstellung Merkmale die er in sich nicht enthalten, (in Ansehung dieses Begriffs) unbestimmt aber so fern sie opposita sind determinabel d. i. einer von beyden überhaupt muß ihm zukommen. Die Vorstellung aber eines einzelnen Dinges deßen Begriff enthält die durchgängige Bestimmung eines Begriffs d. i. alternative von allen praedicabilien die möglich sind. Dieses principium der durchgängigen Bestimmung gründet sich auf die Natur der menschl: Vorstellung [illegible] der Anschauung enthalten ist ~~[illegible]~~ und wodurch ein Ding und nicht eine [illegible] genau ist vorgestellt wird, das Begriffen [illegible] solle

Princip: exclusi medii sagt: ein Begriff läßt sich nicht anders bestimmen als durch alternative opposita d. i. durch Ausschließung des Gegentheils. Es kann aber auch unbestimmt gelassen werden.

Cuilibet subiecto competit praedicatum ipsi identicum. Da ein oppositum des praedicats wird auch ein oppositum des subiects seyn, oder dem subiecte kann ein praedicat zukommen das sich widerspricht.

Wenn A [illegible] nicht non A beylegen, ist ein oppositum des oppositum d. i. ein [illegible] der princip: identit: wird genau so seyn ein princip: contrad: Begriffe cuilibet subiecto die apodict: [illegible]

Der Principium der Bestimmung eines Begriffs A in Ansehung eines Praedicats B ist entweder durch B oder durch non B d. i. Position mit Ausschließung der negation oder negation mit Ausschließung der position (also [illegible] unter [illegible] Begriff [illegible] noch durch [illegible] ~~[illegible]~~ [illegible] Ausschließung [illegible] [illegible]) [illegible] Satz geht nun auf das Verhältniß der praedicabilien oppositorum in einem Begriffe [illegible] das einen ~~[illegible]~~ den andern ausschließt und nur allein durch das andere als praedicat des Dinges angesetzt wird.

Der princip der durchgängigen Bestimmung aber betrachtet einen Begriff in Ansehung auf den Inbegriff aller möglichen praedicaten und verlangt daß nicht allein jeder Begriff mit allen möglichen Praedicaten [illegible] verglichen werden [illegible] der Begriff eines Dinges zum Unterschiede von dem der auf [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Dieses Princip gründet sich auf die Beschaffenheit der Natur der menschlichen Verstandes, daß wir nicht durch Anschauungen sondern nur durch Begriffe [illegible] haben können (diese Begriffe können auch [illegible] als Bestimmung [illegible] Begriffe [illegible] [illegible] einem Gegenstande überhaupt vorgestellt werden) folglich [illegible] alle unsere [illegible] und Bestimmungen der Allgemeinen d. i. einer Vorstellung welche ein Ding nicht von ~~[illegible] [illegible] [illegible]~~ unsern völlig unterschiede [illegible] [illegible] [illegible] der Bestimmung in Ansehung alle [illegible] der Unterschiede d. i. in Ansehung aller möglichen praedicate. Daß also ein jedes Ding als einzelnes [illegible] [illegible] angenommener Begriff nur in dem Inbegriff aller möglichen Praedicate der [illegible] [illegible] vollständig ~~[illegible]~~ gegeben werde. [illegible] also die Position der Vorstellung der negation möglich nicht ~~[illegible]~~ [illegible] Begriff eines Dinges überhaupt Realität [illegible] schließt der [illegible] negation [illegible] [illegible] Begriffe eines Dinges [illegible] zuerst anfangen die durchgängige Bestimmung durch bloße Begriffe [illegible] als [illegible] [illegible] Begriff [illegible] welcher [illegible] Begriff ist der sich selbst als Ding überhaupt durchgängig bestimmt ist.

Einzelne dinge ist die Anschauung des begriffs von dingen überhaupt in synthetischer Einheit bestimmt. die Bestimmung durch den Begriff eines dinges überhaupt gehört zu der Realität [illegible]. die letztere für eine Schranken der [illegible] [illegible] wird. der begriff vom Wesen der bloss durch Realität [illegible] bestimmt [illegible] Grund gelegt die [illegible] durchgängig enthalte Mannigfaltigkeit der Möglichkeit der dinge als dinge überhaupt. [illegible] ein bild in [illegible] alles ist [illegible] nur von dem allgemeinen [illegible] ist ein Theil [illegible] und [illegible] ist, das bild aber der begriff [illegible] hat aber [illegible] ganz [illegible] die [illegible] gehört auch zu seiner [illegible] bestimmung. [illegible] [illegible] [illegible] ist die [illegible] [illegible] dem Raume selbst eigene [illegible] so sind die [illegible] Theile des allgemeinen [illegible] die sich unter einander [illegible] [illegible] zarte [illegible] der [illegible] Begriff

† der begriff des Grundes ist entweder bloss logisch (da er die bestimmte Verknüpfung eines [illegible] durch die andere bedeutet und der dann der Grund [illegible] analytisch [illegible]) oder er ist ein Realgrund nemlich ~~[illegible]~~ der Daseyn der ~~[illegible]~~ [illegible] etwas [illegible] ganz [illegible] [illegible] nach seiner logischen Verknüpfung d. i. eine allgemeine Regel gesetzt wird. [illegible] die Verknüpfung [illegible] Möglichkeit a priori [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nach dem Satze des Widerspruchs. die Logik [illegible] [illegible] die Verknüpfung der ~~[illegible]~~ [illegible] was gar nicht ist als [illegible] [illegible] bestimmt aber [illegible] [illegible] Verhältnisse der [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ungedacht. also können wir die Möglichkeit der Realgründe nicht [illegible] ~~eine Verknüpfung~~ Verhältniss, durch [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ist aber ~~[illegible]~~ soll wir a priori ~~[illegible]~~ nexum der dinge als Realgrund annehmen so muss [illegible] [illegible] damit Erfahrung möglich werde [illegible] [illegible] wir dinge als Grund und folge angeben können.

(Erfahrung [illegible] und die Gegenstände nach ihrer Wirklichkeit also nach ihrem ~~[illegible]~~ [illegible] Verhältniss [illegible] [illegible] in [illegible] Zeit stehen.)

Hier ist also ~~[illegible] [illegible] [illegible] a priori [illegible] [illegible]~~ [illegible] als möglich vorstellt: [illegible] [illegible] [illegible] eine allgemeine Regel ist, nothwendig gesetzt [illegible] [illegible] [illegible] Verschiedenheit a priori bestimmt werden und mit [illegible] [illegible] folglich die Möglichkeit eines synthetischen Urtheils a priori enthält.

Es ist aber schlechterdings unmöglich diese Möglichkeit a priori [illegible] und [illegible] man die Möglichkeit [illegible] Grund [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Realgrund [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] gar nicht [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] dieser Begriff [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] allgemeine Nothwendigkeit; [illegible] [illegible] bestimmte Realgründe [illegible] als in der Erfahrung [illegible] [illegible]

verte

LATENS (indirecta, cryptica, mediata et implicita) vocatur. In quo vera contradictio patet, ABSURDUM eſt (abſonum).

§. 14.

RATIO, cf. §. 640. (conditio, hypotheſis) eſt id, ex quo cognoſcibile eſt, cur aliquid ſit. Quod rationem habet, ſeu, cuius aliquid eſt ratio, RATIONATUM eius dicitur, et ab eo DEPENDENS. Praedicatum, quo aliquid vel ratio, vel rationatum eſt, vel vtrumque, NEXUS eſt.

§. 15.

Quod ſpectatur, ſed non in nexu cum iis, quae extra illud ponuntur, SPECTATUR IN SE. Quod nec in ſe quidem ſpectandum repraeſentabile eſt, eſt IMPOSSIBILE IN SE, (intrinſecus, ſimpliciter, abſolute, per ſe.) Quod in ſe ſpectatum eſt poſſibile, eſt POSSIBILE IN SE, (intrinſecus, abſolute, per ſe, ſimpliciter.)

§. 16.

Quod in nexu etiam cum aliquibus, quae extra illud ponuntur, tamen eſt poſſibile, eſt POSSIBILE HYPOTHETICE (reſpectiue, relatiue, extrinſecus, per aliud, et ſecundum quid.)

§. 17.

Quod non, niſi in aliquo nexu cum iis, quae extra illud ponuntur, eſt impoſſibi-

 le,

le, eſt IMPOSSIBILE HYPOTHETICE (reſpectiue, relatiue, extrinſecus, per aliud, et ſecundum quid.)

§. 18.

Nullum abſolute impoſſibile eſt hypothetice poſſibile, §. 15, 16. Ergo nullum hypothetice poſſibile eſt abſolute impoſſibile. *Omne hypothetice impoſſibile* et poſſibile *eſt in ſe poſſibile*, §. 17, 15. Ergo abſolute impoſſibilia nec hypothetice poſſibilia ſunt, nec impoſſibilia. Quoddam abſolute poſſibile eſt hypothetice impoſſibile.

SECTIO II.

CONNEXUM.

§. 19.

Poſſibile in nexu i. e. in quo nexus eſt, cui nexus conuenit, CONNEXUM (rationale) eſt, in nexu impoſſibile eſt IRRATIONALE (inconnexum, incohaerens). Hinc irrationalia vel ſunt in ſe, vel hypothetice impoſſibilia, §. 15, 17.

§. 20.

Omne poſſibile aut habet rationem, aut minus, §. 10. Si habet rationem, aliquid eſt eius ratio, §. 8. Si non habet, nihil eſt eius ratio, §. 7. Ergo omnis poſſibilis ratio aut nihil eſt, aut aliquid, §. 10. Si nihil foret ratio alicuius poſſibilis, foret nihil

also die Möglichkeit der Sache
nun die objective Realität dieses Begriffs da sie a priori nicht erwiesen werden kann ganz und gar
unerweislich und es bleibt ens rationis [illegible] wenn aber der Begriff möglich ist [illegible]
gedacht werden würde so muss die ~~Möglichkeit~~ [Allgemeingültigkeit] dieses Begriffs in der Beziehung auf Erfahrung
bewiesen d. i. daraus [illegible] aus der Erfahrung abgeleitet ist die Möglichkeit der Erfahrung [illegible]
abgeleitet werden. Zur Existenz gehört ausser der Wahrnehmung auch die allgemein-
gültigen d. i. unter allgemeinen Regeln stehende Verknüpfung der Wahrnehmung [illegible] für
sie keinen objectiven gültigen [illegible] Verständlichkeit d. i. Erfahrung ausmacht. Eine dieser
Verknüpfungen ist die bestimmte ~~[illegible]~~ der Begebenheit in der Zeit. Es soll also [illegible]
nicht objectiv gelten so muss die Begebenheit (nach einer allgemeinen Regel) in der
Zeit ~~bestimmt~~ [illegible] seyn. Es ist aber das Charakteristische in einer jeden Begebenheit dass
sie [illegible] in der Zeit worauf folgt nicht aber worauf vorher gegangen
Also nur für allgemeingültige Bestimmung und die Wahrnehmung zur Existenz [illegible]
muss ~~[illegible]~~ [illegible] vorher gegangen worauf sie nach einer allgemeinen
Regel d. i. nothwendig folgt d. i. wenn ich [illegible]
[illegible] verschiedenen [illegible] (nicht aber [illegible]) [illegible] der
Ursachen. Also gehört der Begriff [illegible] zur Möglichkeit der Erfahrung
Dieser Begriff hat also eine objective Realität d. i. auf alle möglichen Gegenstände
der Erfahrung und sein Gebrauch ist immanent aber gleichwohl [illegible] allge-
mein gültig nur als Gegenstände [illegible] der Wahrnehmung gegeben
werden. Aber die Erfahrung [illegible] von einem Dinge [illegible]
[illegible] dieses Begriffs [illegible] der Begriff ist [illegible]
[illegible] nichts als das logische Verhältniss des antecedens zum consequens
ohne die Möglichkeit ~~[illegible]~~ eines Gegenstandes [illegible] dieses Begriffs [illegible] nicht
einzusehen. Es ist ein ens rationis aber ratiocinatae d. i. [illegible]
[illegible] in der [illegible] der Erfahrungs[illegible]
[illegible] die Ableitung vollständig machen will.

hil aliquid. §. 14, 8. Hinc quoddam possibile impossibile, §. 7, 8. q. a. §. 9. Ergo omnis possibilis aliquid est ratio, s. omne possibile est rationatum, s. *nihil est sine ratione*, seu, posito aliquo, ponitur aliquid eius ratio. *Haec propositio* dicitur *principium rationis*, quam colligas etiam ex §. 265, 279. partim abstrahendo, partim vitando circulum.

§. 21.

Ratio singulorum in aliquo est RATIO eius SUFFICIENS, (completa, totalis) aliquorum tantum ratio est INSUFFICIENS (incompleta, partialis.)

§. 22.

Nihil est sine ratione sufficiente, seu, posito aliquo, ponitur aliquid eius ratio sufficiens. Singula in omni possibili habent rationem, §. 20. hinc omne possibile rationem sufficientem, §. 21. *Haec propositio* dicitur *principium rationis sufficientis* (conuenientiae.)

§. 23.

Omne possibile est ratio, seu *nihil est sine rationato*, nihil sine corollario et auctoramento, nihil omnino sterile, otiosum, et infoecundum, seu posito aliquo ponitur aliquid rationatum eius. Nam omne possibile aut habet rationatum, aut minus, §. 10. Si habet, est aliquid rationa-

 tum

tum eius, §. 8, ſi non habet, nihil eſt eius rationatum §. 7. Ergo omnis poſſibilis rationatum aut nihil eſt, aut aliquid, §. 10. Si nihil eſſet rationatum poſſibilis alicuius, poſſet ex hoc cognosci, §. 14, hinc eſſet aliquid, §. 8, adeoque quoddam posſibile impoſſibile, § 7, 8. q. a. §. 9. *Haec propoſitio* dicatur *principium rationati*,

§. 24.

Omne poſſibile eſt ratio et rationatum, §. 20, 23. hinc nexu duplici §. 14. connexum et rationale, § 19. tam a priori, quam a poſteriori cognoſcibile.

§. 25.

Ratio A rationis B, eſt ratio rationati C. Ex ratione τȣ B cognoſci poteſt, cur C ſit, §. 23. hinc A eſt ratio τȣ C. §. 14.

§. 26.

Rationatum C rationati B, eſt rationatum rationis A, §. 25, 14.

§. 27.

Ratio A alicuius B, a quo dependet C, eſt huius C RATIO MEDIATA (vlterior, remota,) RATIO non mediata eſt IMMEDIATA (proxima)

§. 28.

RATIO SECUNDUM QUID (intermedia) dicitur, quae habet adhuc vlteriorem,

rem, quae non habet, SIMPLICITER TALIS (vltima.)

§. 29.

Posito rationato, ponitur eius ratio aliqua, §. 20, 14. et sufficiens, §. 22. seu *a rationato ad rationem, et sufficientem, V. C.*

§. 30.

Posita ratione, hinc et sufficiente, §. 21. ponitur rationatum, §. 23. seu *a ratione, et sufficiente, ad rationatum V. C.*

§. 31.

Sublata ratione, et sufficiente, tollitur aliquid *rationatum*, quia posito hoc, poneretur et illa, §. 29.

§. 32.

Sublato rationato tollitur ratio eius, et sufficiens, quia hac posita poneretur et illud, §. 30.

§. 33.

A et B connexa tertio C sunt connexa inter se, A est connexum cum C connexo cum B, est ergo in A, de quo cognosci potest ex B, cur sit, hinc A et B sunt connexa, §. 19.

SECTIO III.

E N S.

§. 34.

Quod aut ponitur eſſe A, aut ponitur non eſſe A, DETERMINATUR. Quod vero tantum ponitur eſſe aut A, aut non A, eſt INDETERMINATUM. Seu, ſi de ſubiecto reſpectu praedicatorum contradictoriorum nil ponitur, niſi alterutrum ex illis ipſi conuenire, ſubiectum illud reſpectu horum praedicatorum eſt indeterminatum; determinatur autem, ſi alterutrum in ſubiecto ponitur. Quod determinari poteſt, eſt DETERMINABILE. De quo ergo aut poni poteſt, illud eſſe A, aut, illud eſſe non A, illud eſt determinabile.

§. 35.

Ratio determinandi eſt DETERMINANS. Hinc poſito determinante ponitur determinatum, §. 30. et v. v. §. 29. Sublato determinato, tollitur determinans, §. 32. et v. v. §. 31.

§. 36.

Quae determinando ponuntur in aliquo, (notae et praedicata) ſunt DETERMINATIONES, altera poſitiua, et affirmatiua, §. 34, 10. quae ſi vere ſit, eſt REALITAS, altera negatiua, §. 34, 10. quae ſi vere

re ſit, eſt NEGATIO. Negatio apparens eſt REALITAS CRYPTICA, realitas apparens eſt VANITAS.

§. 37.

DETERMINATIONES poſſibilis aut ſunt in eo repraeſentabiles, etiamſi nondum ſpectetur in nexu, ABSOLUTAE, aut tunc demum, quando ſpectatur in nexu, §. 10. RESPECTIUAE (aſſumtiuae.) Determinationes poſſibilium reſpectiuae ſunt RESPECTUS. (habitudines, τα πϱος τι, relationes latius dictae, vel ad extra, vel ad intra.) Reſpectus poſſibilium in iisdem in ſe ſpectatis non repraeſentabiles ſunt RELATIONES (ſtrictius dictae, ad extra.) Relationes poſſibilium ſunt eorundem DETERMINATIONES EXTERNAE, (relatiuae, ad extra, extrinſecae) reliquae omnes, INTERNAE.

§. 38.

Si in A ſunt, quae in B, A et B ſunt EADEM. Non eadem ſunt DIUERSA (alia.)

§. 39.

DETERMINATIONES poſſibilis internae, aut ſunt internarum reliquarum rationes in internis ſimpliciter tales, aut minus, §. 10. Illae ſunt PRIMAE, (principes) ſiue ESSENTIALIA.

praedicata interna immutabilia quae neque per se neque per alia in ente determinantur.

§. 40.

§. 40.

Complexus eſſentialium in poſſibili, ſeu poſſibilitas eius interna eſt ESSENTIA (eſſe rei, ratio formalis, natura, cf. §. 430. quidditas, forma, formale totius, ȣσια, τινοτης, ſubſtantia, cf. §. 191. conceptus entis primus.)

§. 41.

Determinationes poſſibilis internae, rationata eſſentiae, ſunt AFFECTIONES.

§. 42.

Determinatio interna, quae non eſt eſſentiale, eſt rationatum eſſentiae, §. 39, 40. hinc affectio, §. 41.

§. 43.

Poſita in poſſibili eſſentia ponuntur affectiones, §. 41, 30.

§. 44.

Poſitis in poſſibili affectionibus ponitur eſſentia aliqua §. 41, 29.

§. 45.

Sublata eſſentia tolluntur aliquae affectiones, §. 41, 31.

§. 46.

Sublatis affectionibus tollitur eſſentia, §. 41, 32.

§. 47.

§. 47.

Omnes determinationes internae possibilis sunt inter se connexae, singulae cum singulis. Affectiones enim connectuntur singulae cum essentialibus, §. 39. haec cum essentia, §. 40, 14. Hinc singulae determinationes cum singulis, §. 33.

§. 48.

NEXUS (harmonia) VNIUERSALIS est, qui est in singulis.

§. 49.

In determinationibus possibilis internis est nexus vniuersalis, §. 47, 48.

§. 50.

Affectiones habent rationem in essentia, §. 41. hinc aut sufficientem, aut minus, §. 21, 10. Illae sunt ATTRIBUTA, hae MODI (accidentia praedicabilia, s. logica, cf. §. 191. adiuncta, praedicata secundaria.)

§. 51.

ATTRIBUTA rationem sufficientem habent aut in omnibus essentialibus, aut in aliquibus tantum, §. 50, 10. Illa PROPRIA sunt, haec COMMUNIA.

§. 52.

Omnis possibilium determinatio aut est essentiale, §. 39. aut attributum, aut modus, §. 42, 50. aut relatio, §. 37.

§. 53.

Omne possibile determinatum est, qua possibilitatem, §. 34, 8 hinc in se possibile, qua possibilitatem internam, §. 15. quae quum sit essentia, §. 40, omne possibile habet essentiam, determinatum, qua essentiam. Ergo omnimode indeterminatum nihil est, §. 7.

§. 54.

Possibile praeter essentiam §. 53. aut est determinatum, qua omnes affectiones etiam in ipso compossibiles, aut minus, §. 34, 10. Illud est ACTUALE, hoc NON ENS (nihil cf. §. 7.) PRIUATIUUM vocatur.

§. 55.

EXSISTENTIA (actus, cf. §. 210. actualitas) est complexus affectionum in aliquo compossibilium i. e. complementum essentiae siue possibilitatis internae, quatenus haec tantum, vt complexus determinationum spectatur, §. 40.

§. 56.

Omnis determinatio possibilis interna aut pertinet ad essentiam eius, aut ad exsistentiam, §. 55, 42.

§. 57.

Omne actuale est interne possibile, §. 54. seu posita exsistentia ponitur interna possibilitas, §. 55, 40. ab esse ad posse V. C.

§. 58.

die Möglichkeit wird nach der Unmöglichkeit [illegible] die Wirklichkeit [illegible]
Analytisch [illegible] a priori erkannt [illegible] die synthetische Möglichkeit wird [illegible] aber nur a posteriori [illegible] [illegible] Also ist der [illegible] nicht statthaft.

Der [illegible] Unterschied [illegible] [illegible] die [illegible] Begriffe. Unser Begriff [illegible] ist [illegible] [illegible] [illegible] also [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] ist [illegible] blos gedacht [illegible] auch an sich gegeben [illegible] [illegible] in maiori et minori propos: [illegible] gegeben [illegible] gedacht wird. [illegible] möglich [illegible] wirklich [illegible] nothwendig [illegible] Object wird gedacht ohne auch gegeben [illegible] (ist blos möglich) [illegible] an sich gegeben [illegible] (wirklich) [illegible] gegeben [illegible] (nothwendig) also relativ nothwendig [illegible] gegeben [illegible] blos [illegible] gedacht wird [illegible] absolut nothwendig.

Die Möglichkeit ist [illegible] die absolute [illegible] Begriffe [illegible] [illegible] die Wirklichkeit die absolute [illegible] [illegible] Begriff [illegible] a posteriori gedacht [illegible] die Nothwendigkeit [illegible] gegeben ist [illegible] gedacht ist [illegible] Begriff a posteriori möglich [illegible] a priori gedacht wird nothwendig [illegible] die Nothwendigkeit [illegible] relativ [illegible] ist [illegible] an sich [illegible] [illegible] gegeben [illegible] gedacht wird [illegible] [illegible] gedacht ist [illegible] gegeben ist. Absolute Nothwendigkeit [illegible].

[illegible] ist [illegible] durchgängig determinirt in Ansehung jeder Begriffe [illegible] [illegible] Begriff [illegible] die blosse Möglichkeit [illegible] Bestimmung [illegible] [illegible] ist [illegible] die Wirklichkeit [illegible] blos als möglich [illegible] wirklich [illegible].

§. 58.

Nullum interne impossibile est actuale, §. 57. sublata possibilitate interna, tollitur actualitas, §. 55, 40. seu, a non posse ad non esse V. C.

§. 59.

Quoddam possibile non est actuale, §. 54. seu posita possibilitate quadam tamen tolli potest actualitas, seu a quodam posse ad esse N. V. C.

§. 60.

Quoddam non actuale est possibile, §. 59. sublata actualitate non omnis tollitur possibilitas, seu a non esse ad omnino non posse N. V. C.

§. 61.

Possibile, qua exsistentiam, determinabile est ENS.

§. 62.

NON ENS (negatiuum cf. §. 54.) esset possibile, qua exsistentiam, non determinabile, §. 61. At hoc impossibile, §. 10, et, si videtur esse ens, est ENS FICTUM (rationis ratiocinantis, cf. §. 647.)

§. 63.

Omne ens est possibile, §. 61. rationem, §. 20. sufficientem habet, §. 22, et rationatum, §. 23. hinc dupliciter connexum est, §. 24. habet essentiam, §. 53. et essentialia, §. 40.

§. 40. hinc affectiones, §. 43, in vniuersali nexu, §. 49. Omnes entis determinationes aut sunt essentialia, aut attributa, aut modi, aut relationes, §. 52. Posito ente, ponitur essentia eius, hinc essentialia omnia. Sublata essentia, tollitur ens. Sublato essentiali, tollitur essentia, hinc ens ipsum, § 53, 40. Omnis denique determinatio entis interna aut pertinet ad essentiam eius, aut ad exsistentiam, §. 56,

§. 64.

Per essentiam attributa entis sufficienter determinantur, §. 35, 50. hinc posita essentia ponuntur attributa, §. 35. Ergo posito ente ponuntur attributa eius, §. 63. sublato attributo tollitur essentia et ens, §. 35, 63.

§. 65.

Modi entis per essentiam non sufficienter determinantur, §. 50, 35. hinc non determinantur, qua exsistentiam, §. 55. Ens ergo, qua modos actuales, per essentiam est indeterminatum, §. 34, 54. i. e. *modi possunt abesse et adesse salua rei essentia.*

qua possibilitatem determinantur [illegible]

e. g. [illegible]

§. 66.

Exsistentia non repugnat essentiae, sed est realitas, §. 36. cum ea compossibilis, §. 50, 55.

[illegible] die determinationes [illegible] negativ [illegible] realitas [illegible]

§. 67.

§. 67.

Cognitio diuerſitatis eſt DISTINCTIO, et ratio diſtinctionis in diſtinguendo DISCRIMEN (differentia, character, character diſtinctiuus latius dictus, cf. §. 350. nota, nota characteriſtica.) Iam omnis determinatio entis eſt id, ex quo cognoſci poteſt, ens illud nec indeterminatum, nec alio modo determinatum eſſe, §. 36, 34. Ergo omnis determinatio eſt diſcrimen entis, §. 38, 14.

§. 68.

Diſcrimina entis ſunt vel externa ſeu relatiua, vel interna §. 67, 37. et haec vel eſſentialia, quae pertinent ad eſſentiam, vel accidentalia, quae ad exiſtentiam, §. 56. vel abſoluta, vel reſpectiua, §. 37.

§. 69.

Diſcrimina interna poſſunt repraeſentari in ente in ſe ſpectato, §. 68, 37. hinc quomodocunque cognoſci, ſeu DARI. Data vel poſſumus etiam (ſine compraeſentia) ſine aſſumto alio, ſine relatione ad aliud, CONCIPERE et intelligere, i. e. diſtincte cognoſcere, vel non poſſumus. Illa ſunt QUALITATES, haec QUANTITATES.

§. 70.

Qua qualitatem eadem ſunt SIMILIA ∾, qua quantitatem, AEQUALIA =, qua v-

tramque, CONGRUENTIA $\cong$. Qua qualitatem diuerſa, DISSIMILIA $\not\sim$, qua quantitatem, INAEQUALIA $\neq$, qua vtramque diuerſa, DISCONGRUENTIA $\ncong$.

§. 71.

Mere ſimilia non ſunt congruentia, hinc quantitate differunt, §. 70. hinc quantitas eſt diſcrimen internum mere ſimilium.

SECTIO IIII.
VNUM.

§. 72.

Determinationes entis SEPARANTUR, ſi ex ſimul poſitis quaedam tolluntur. Hinc INSEPARABILES ſunt, quarum ſimul poſitarum nulla poteſt tolli.

§. 73.

Poſito ente ponitur eſſentia, §. 63. ergo complexus eſſentialium, §. 40. hinc poſito ente ſimul ponuntur eſſentialia omnia, et ita quidem, vt nullum poſſit tolli, §. 63, 40. Ergo eſſentialia entis ſunt per ſe inſeparabilia, §. 72, 15. VNUM eſt, cuius determinationes ſunt inſeparabiles, et TRANSCENDENTALITER quidem, cuius determinationes ſunt per ſe inſeparabiles. *Ergo omne ens eſt vnum* tranſcendentale.

§. 74.

A vnum, et B vnum e. c. partim eadem, partim diuerſa ſunt MULTA. Quicquid

quid

Ein Begrif sind transcendentaler betrachtet eine Notion a priori u. objectiv betrachtet gehört dazu
1. Einheit daß der Begrif sich selbst nicht widerspreche sonst stellt er [illegible] ein object dar
von Gegenstand vor welchen [illegible] Realität des Gegenstandes [illegible] Möglichkeit [illegible].
2. Wahrheit daß ihm ein object correspondire [illegible] einem blossen Gedankending
daß [illegible] gegeben werden könne das ihm correspondirt [illegible]: Realität. Unterscheidung
3. Vollständigkeit daß das object [illegible] Begrif nicht a priori bestimmt
sey folglich das Mannigfaltige was zusammen gehört [illegible] a priori [illegible]
einen Begrif [illegible] Nothwendigkeit. [illegible]
Diese sind die drey Criterien aller Begriffe a priori. Definition
objectiv gültig betrachtet. Ebenso Hypothese.

quid cogitemus, aut ſunt multa, aut non multa, §. 10. Prior determinatio eſt MULTITUDO, (pluralitas) poſterior VNITAS CATEGORICA.

§. 75.

Determinationes entis ſingulae ſunt vna, §. 73. partim eadem, dum ſunt determinationes eiusdem entis, partim diuerſa, §. 38. hinc multa, §. 74. Poteſt ergo multitudo dari in ente in ſe ſpectato, §. 69. et eſt eius diſcrimen internum, §. 37. quod tamen intelligere non poſſumus, niſi vno alio aſſumto, §. 74, 38. hinc multitudo eſt quantitas, §. 69.

§. 76.

Inſeparabilitas determinationum quum ſit impoſſibilitas ſeparationis, §. 72, eſt vel abſoluta, vel hypothetica, §. 15, 16. Hinc Vnitas eſt vel abſoluta, vel hypothetica, §. 73.

§. 77.

Quicquid eſt, quod multa non ſunt, eſt VNICUM (vnum excluſiue tale.)

SECTIO V.

ORDO.

§. 78.

Si multa iuxta vel poſt ſe invicem ponuntur, CONIUNGUNTUR. Coniunctio

plurium vel eſt eadem, vel diuerſa, §. 10, 38. Si prior, eſt COORDINATIO, et eius identitas ORDO. Ordinis ſcientia olim erat MUSICA LATIUS DICTA.

§. 79.

Diuerſitas in coniunctione plurium eſt CONFUSIO (inordinatio.) Coniunctio inſeparabilium eſt VNITIO.

§. 80.

Omnis DETERMINATIO habet rationem, §. 20, 36. quaeque ex aliqua determinata ratione cognoſci poteſt, RATIONI dicitur CONFORMIS (conueniens, conſentiens.)

§. 81.

Si poſito A tollitur B, A et B OPPOSITA ſunt.

§. 82.

Determinatio oppoſita illi, quae rationi conformis eſt, eſt rationi contraria (difformis, diſconueniens) ſeu DEFECTUS.

§. 83.

Propoſitio enuncians determinationem rationi conformem eſt NORMA (regula, lex) immo LATIUS, repraeſentatio determinationis rationi conformis.

§. 84.

Vbicunque determinationes, ibi leges, §. 83, 80.

§. 85.

§. 85.

Reſpectus entis ex coniunctione eius cum aliis determinatus eſt POSITUS. Vbi ergo poſitus, ibi leges, §. 84, 37.

§. 86.

Coniunctione determinatur poſitus, hinc ſunt in coniunctione leges, §. 85. in eadem eaedem, §. 38. Ergo in ordine coniunguntur plura eidem rationi conformiter, §. 83, 78. Quod eſt in A et B, ipſis COMMUNE eſt. Quod eſt in A, non in B, eſt, reſpectu B, τῳ A PROPRIUM. Ergo in ordine ſunt regulae communes.

§. 87.

In coniunctione diuerſa diuerſae ſunt leges §. 86, 38. Ergo in confuſione non ſunt leges communes, §. 79, 86.

§. 88.

Ordinis ſi regula fuerit vnica, SIMPLEX, ſi plures, ORDO COMPOSITUS vocatur.

SECTIO VI.

VERUM.

§. 89.

VERITAS METAPHYSICA (realis, materialis) eſt ordo plurium in vno, VERITAS in eſſentialibus et attributis entis, TRANSCENDENTALIS.

§. 90.

Quum omnis entis determinationes coniungantur, eſſentiales ſecundum princi-

pium contradictionis, §. 40, 7. et accidentales, attributa secundum principium contradictionis, §. 64, 7. et rationis, §. 20, et sufficientis, §. 22, 50. modi secundum principium contradictionis, §. 65, 7. et rationis, § 42, 20. essentialia et affectiones secundum principium rationati, §. 23, 41. hinc regulas communes, §. 83, 86. *omne ens est verum* transcendentaliter, §. 89.

§. 91.

Confusio veritati transcendentali opposita esset SOMNIUM OBIECTIUE SUMTUM. (cf. §. 593.) Somniorum aggregatum esset MUNDUS FABULOSUS, (cf. §. 354.)

§. 92.

PRINCIPIA (cf. §. 307, 311.) CATHOLICA, (vniuersalia) sunt singulis entibus communia. Metaphysice vera determinantur principiis catholicis, §. 7, 20, 22, 23. conuenienter, §. 90, 80. et, quae determinantur his principiis conformiter, sunt metaphysice vera, § 89. Hinc VERITAS METAPHYSICA potest definiri per conuenientiam entis cum principiis catholicis.

§. 93.

CERTITUDO OBIECTIVA (cf. §. 531.) est apperceptibilitas veritatis in ente. Iam omnis entis veritas est clare cognoscibilis,

lis, §.90, 8. Ergo *omne ens est obiectiue certum.*

SECTIO VII.
PERFECTUM.

§. 94.

Si plura simul sumta vnius rationem sufficientem constituunt, CONSENTIUNT. Consensus ipse est PERFECTIO, et vnum, in quod consentitur, RATIO PERFECTIONIS DETERMINANS (focus perfectionis).

§. 95.

In perfectione plura eidem rationi conformiter determinantur, §, 94, 80. ergo est in perfectione ordo, §. 78. et communes perfectionis regulae, §. 86.

§. 96.

Ratio perfectionis determinans si fuerit vnica, SIMPLEX, si plures, COMPOSITA tunc est PERFECTIO, §. 88, 95.

§. 97.

REGULAE oppositae COLLIDI dicuntur, et defectus ex regulis perfectionis collidentibus EXCEPTIO, prout normae vel vera vel apparente tantum oppositione colliduntur, §. 81. vel vera, vel apparens, §. 12.

§. 98.

Consensus essentialium est PERFECTIO (essentialis) TRANSCENDENTALIS, affe-

 ctio-

ctionum ACCIDENTALIS, vtraque INTERNA. Conſenſus relationum eſt PERFECTIO EXTERNA.

§. 99.

Eſſentialia omnis entis conſentiunt ad eſſentiam eius, §. 63, 40. et attributa, §. 50, 94. Ergo *omne ens eſt perfectum* tranſcendentaliter.

§. 100.

BONUM eſt, quo poſito ponitur perfectio. Ergo *omne ens eſt bonum* tranſcendentaliter, §. 99.

CAPVT II.

PRAEDICATA ENTIS INTERNA DISIUNCTIUA.

✲ ✲ ✲ ✲ ✲ ✲ ✲ ✲ ✲ ✲ ✲ ✲ ✲ ✲

SECTIO I.

NECESSARIUM ET CONTINGENS.

§. 101.

NECESSARIUM eſt, cuius oppoſitum eſt impoſſibile, non neceſſarium eſt CONTINGENS.

§. 102.

Cuius oppoſitum in ſe impoſſibile eſt, eſt illud NECESSARIUM IN SE (metaphyſice,

phyſice, intrinſecus, abſolute, geometrice, logice.) Cuius oppoſitum eſt extrinſecus tantum impoſſibile, eſt NECESSARIUM HYPOTHETICE (ſecundum quid.) Entis determinatio, qua neceſſarium eſt, eſt eius NECESSITAS. Ergo neceſſitas eſt vel ABSOLUTA, (conſequentis,) vel HYPOTHETICA (conſequentiae), illa, qua aliquid eſt in et per ſe, haec, qua aliquid eſt hypothetice tantum neceſſarium.

§. 103.

Poſſibilitatis oppoſitum inuoluit, §. 81, 7. hinc poſſibilitas entis eſt determinatio eius neceſſaria, §. 101. intrinſeca intrinſecus, extrinſeca extrinſecus, §. 102.

§. 104.

Cuius oppoſitum abſolute poſſibile eſt, eſt CONTINGENS IN SE, (per ſe, intrinſecus,) cuius oppoſitum eſt etiam hypothetice poſſibile, eſt et EXTRINSECUS CONTINGENS (hypothetice.) Entis determinatio, qua contingens eſt, eſt eius CONTINGENTIA. Ergo contingentia eſt vel ABSOLUTA, qua aliquid eſt ſaltim in et per ſe, vel HYPOTHETICA, qua aliquid eſt hypothetice contingens.

§. 105.

Nullum abſolute neceſſarium eſt vllo modo contingens, §. 102, 104. Ergo quicquid

quid vllo modo contingens eſt, non eſt abſolute neceſſarium. *Omne hypothetice neceſſarium eſt in et per ſe contingens*, §. 18. Ergo quoddam in et per ſe contingens eſt hypothetice neceſſarium. Omne hypothetice contingens eſt et in ſe, contingens §. 104.

§. 106.

Eſſentiae rerum ſunt in iis abſolute neceſſariae, §. 40, 103.

§. 107.

Sublatis eſſentialibus et attributis tollitur eſſentia, §. 63, 64. hinc ponitur impoſſibilitas entis interna, §. 81, 40. Sunt ergo tam eſſentialia, quam attributa abſolute neceſſariae entis determinationes, §. 103.

§. 108.

Modorum oppoſitum eſt in ente abſolute poſſibile, §. 65, 81. hinc modi ſunt determinationes entis in ſe contingentes, §. 104. Ergo non abſolute neceſſariae, §. 105. Abſolute neceſſariarum in ente determinationum oppoſitum eſt in eodem abſolute impoſſibile, §. 102. Ergo ipſae ſunt in ente abſolute poſſibiles, §. 81, hinc in eodem in ſe ſpectato repraeſentabiles, §. 15. Relationes autem non ſunt in ente in ſe ſpectato repraeſentabiles, §. 37. Ergo nullae relationes entis ſunt abſolute neceſſariae, omnes contingentes, §. 101.

§. 109.

§. 109.

Quum exſiſtentiae oppoſitum in aliquo ſit poſſibile, §. 54, 55. exſiſtentia aut erit abſolute neceſſaria, aut in ſe contingens, §. 102, 10. Ens, cuius exſiſtentia eſt abſolute neceſſaria, eſt ENS NECESSARIUM, cuius exſiſtentia eſt intrinſecus contingens, eſt ENS CONTINGENS.

§. 110.

Omnes entis neceſſarii determinationes internae ſunt abſolute neceſſariae. Pertinent enim aut ad eſſentiam, aut ad exſiſtentiam, §. 56. Tam haec, quam illa eſt in ente neceſſario abſolute neceſſaria, §. 109, 106.

§. 111.

In ente neceſſario non ſunt modi, §. 110, 108. Ergo, cui modi inſunt, eſt ens contingens, §. 109.

§. 112.

Omne ens contingens habet modos. Pone enim alicui enti contingenti nullos modos ineſſe, omnes affectiones eius ſunt abſolute neceſſariae, §. 52, 107. hinc et exſiſtentia eius abſolute neceſſaria eſt, §. 55. q. a. §. 109.

§. 113.

Determinationes vnius ſunt inſeparabiles, §. 73. hinc cuiuslibet oppoſitum impoſſi-

possibile, §. 72, 81. sunt ergo determinationes vnius necessariae, §. 101. et absolute quidem absolute vnius, hypothetice hypothetice vnius, §. 102, 76. Vnita sunt necessario coniuncta, §. 79, vel in se, vel hypothetice, §. 102.

§. 114.

Necessaria sunt vnico tantum modo ac ratione determinabilia. Nam sunt aut A, aut non-A. Tertius modus tertia ratio determinabilitatis impossibilis est, §. 10. Iam pone necessarium esse determinabile per A; non-A est huius determinationis oppositum, §. 81. hinc impossibile, §. 101. Non sunt ergo plures determinabilitatis modi ac rationes, praeter A vnicum, §. 77. Vnico tantum modo ac ratione determinabilia sint A, oppositum eorum esset non-A, §. 81, sed hoc impossibile est, §. 77. Sint non-A, oppositum eorum esset A, §. 81, sed hoc impossibile est, §. 77. Tertium non datur, §. 10. Ergo vnico tantum modo ac ratione determinabilium oppositum est impossibile, adeoque ipsa necessaria sunt, §. 102. Contingentia non sunt necessaria, hinc nec sunt vnico tantum modo ac ratione determinabilia, nec pluribus, ac duobus, §. 10. Sunt ergo duplici modo determinabilia. Duplici modo ac ratione determinabilia non sunt necessaria, hinc contingentia, §. 103. Possunt itaque defini-

ri

ri 1) NECESSARIUM, per vnico tantum, 2) CONTINGENS, per duplici modo determinabile, 3) NECESSITAS per unicitatem, 4) CONTINGENTIA per duplicitatem determinabilitatis.

§. 115.

Vnum hypothetice tale habet determinationes in ſe ſeparabiles, §. 76, 18. hinc vnitas eius eſt intrinſecus contingens, §. 104.

§. 116.

Vnitas tranſcendentalis eſt abſolute neceſſaria, §. 73, 102. hinc nullum eius eſt oppoſitum, §. 102, 15.

§. 117.

Ordinis oppoſita quum ſint confuſio, §. 79, 78. et non facta coniunctio, §. 78, 81. ordo abſolute neceſſarius eſt in per ſe neceſſario coniunctis et quidem eodem modo, §. 102. Vbicunque ergo non eſt abſolute neceſſaria tam coniunctio, quam coniunctionis identitas, ibi eſt ordo in ſe contingens, §. 104.

§. 118.

Veritas tranſcendentalis eſt ordo in eſſentialibus et attributis, §. 89. hinc neceſſario per ſe coniunctis, §. 78, 107. et quidem eodem modo, §. 7, 22. hinc veritas tranſcendentalis eſt abſolute neceſſaria, §. 117. et nullum habet oppoſitum, §. 102, 15.

§. 119.

§. 119.

Ordo plurium in vno, quorum non coniunctio aut confusio est interne possibilis in ente, est veritas in se contingens, §. 117, 89.

§. 120.

Somnium obiectiue sumtum et mundus fabulosus sunt nonentia, §. 118, 91. et si videantur entia, sunt entia ficta, §. 62.

§. 121.

Perfectionis oppositum est IMPERFECTIO, et quidem 1) non consensus simplex, si in pluribus simul sumtis quaedam non sunt rationes vnius: haec est IMPERFECTIO PRIUATIUE DICTA, 2) dissensus, si in pluribus simul sumtis, quaedam consentiunt ad vnum, quaedam ad oppositum eius: haec est IMPERFECTIO CONTRARIE DICTA, §. 81, 94.

§. 122.

Perfectio eorum, quorum non consensus, hinc et dissensus est in se impossibilis, est absolute necessaria, §. 121, 102. At perfectio in iis, quae non consentire aut etiam dissentire est in se possibile, est in se contingens, §. 104, 121.

§. 123.

Perfectio transcendentalis est absolute necessaria, §. 122, 94. hinc nullam habet oppositam imperfectionem, §. 121, 102.

SECT.

SECTIO II.
MUTABILE ET IMMUTABILE.

§. 124.

SUCCEDUNT ſibi, (ſucceſſiua ſibi ſunt) quorum vnum poſt aliud exſiſtit. Determinatio entium, qua ſibi ſucceſſiua ſunt, eſt eorum SUCCESSIO.

§. 125.

Cuius determinationes ſibi ſuccedunt, MUTATUR: hinc MUTABILE (variabile) eſt, cuius determinationes ſibi poſſunt ſuccedere; cuius determinationes ſibi non poſſunt ſuccedere, eſt IMMUTABILE, (fixum, inuariabile, conſtans.) Ipſa autem determinationum in ente ſucceſſio, eſt eius, et ſimul determinationum eius, MUTATIO.

§. 126.

MUTATIO entis vel eſt INTERNA internorum, vel EXTERNA ſeu relatiua relationum, §. 125, 37.

§. 127.

MUTABILITAS entis, s. poſſibilitas mutationum in eodem, vel eſt abſoluta, §. 125, 15. vel hypothetica, §. 125, 16. IMMUTABILITAS entis, s. impoſſibilitas mutationum in eodem, vel eſt abſoluta, §. 125, 15. vel hypothetica, §. 125, 17.

§. 128.

Nullum per ſe immutabile eſt hypothetice mutabile. Ergo nullum hypothetice mu-

mutabile est absolute immutabile. *Omne hypothetice immutabile est in se mutabile.* Omne hypothetice mutabile est in se mutabile. Ergo absolute immutabilia nec sunt hypothetice mutabilia, nec immutabilia. Quoddam absolute mutabile est hypothetice immutabile, §. 127, 18.

§. 129.

Mutabilium determinationes sibi possunt succedere, §. 125. hinc mutabilia sunt pluribus modis determinabilia, §. 74, 34. Necessaria non sunt pluribus modis determinabilia, §. 114. Ergo necessaria sunt immutabilia, §. 125.

§. 130.

Absolute necessaria sunt absolute immutabilia, hypothetice necessaria sunt hypothetice immutabilia, §. 129, 127.

§. 131.

Nullum mutabile est necessarium, §. 129. hinc omne mutabile est contingens, §. 101. et in se quidem mutabile est in se contingens, hypothetice mutabile est hypothetice contingens, §. 104, 127.

§. 132.

Essentiae rerum, §. 106. essentialia et attributa, §. 107. exsistentia entis necessarii, §. 109. omnes eius determinationes internae, §. 110. vnitas, §. 116. veritas, §. 118, et per-

perfectio, transcendentales, §. 123. sunt absolute et interne immutabiles, §. 130, 126.

§. 133.

Modi entis sibi in eo in se spectato possunt succedere, §. 124, 65. hinc et ipsi et ens, cui insunt, sunt absolute mutabilia, §. 125, 127. Iam omne ens contingens habet modos, §. 112. Ergo omne ens contingens est absolute et interne mutabile, §. 126. Relationes entis sunt intrinsecus contingentes, §. 108. Ergo possunt sibi in eo in se spectato succedere, §. 124, 104. Hinc sunt in omni ente absolute mutabiles, §. 127. Omne ens, qua omnes suas relationes, est mutabile, §. 125.

§. 134.

Essentia non est mutabilis, §. 132. hinc omne ens contingens mutabile est, qua exsistentiam, §. 133, 56. Hinc exsistentia entis contingentis est mutabilis, §. 125. nec est adeo essentiale, nec attributum, §. 132. interna tamen determinatio, §. 55. ergo modus, §. 52. Cuius exsistentia modus est, eius exsistentia est absolute mutabilis, §. 133. hinc et intrinsecus contingens, §. 131. Ergo cuius exsistentia modus est, est ens contingens, §. 109. Potest hinc ENS CONTINGENS definiri per ens, cuius exsistentia modus est.

SECTIO III.
REALE ET NEGATIUUM.

§. 135.

Negatione poſita realitas tollitur, §. 36, 10. Hinc negationes et realitates ſunt ſibi inuicem oppoſitae, §. 81. Tam realitates ipſae, quam entia, quibus inſunt, ENTIA REALIA ſeu poſitiua dicuntur. Negationes autem ENTIA NEGATIUA.

§. 136.

Ens mere negatiuum eſſet, cui nulla ineſſet realitas, hinc nec poſſibilitas, §. 8, nec rationalitas, §. 19, nec actualitas, §. 55, nec vnitas, §. 73, nec veritas, §. 89, nec perfectio, §. 94. realitates, §. 36. Ergo ens mere negatiuum eſt non ens, et, ſi videtur ens, eſt ens fictum, §. 62.

§. 137.

Omne ens quum ſit reale, §. 136. aut nulla ipſi inerit negatio, aut quaedam cum realitatibus eius vna inerit, §. 10. et haec quidem aut abſolute neceſſaria, aut in ſe contingens, §. 102, 104. Prior eſt NEGATIO STRICTE DICTA (ens negatiuum ſtricte dictum.) Poſterior eſt PRIUATIO ſeu ens priuatiuum. Eſſentialia et attributa negatiua ſunt negationes ſtricte dictae, §. 106, 107. modi negatiui ſunt priuationes, §. 108.

§. 138.

Das Gegentheil ist entweder das des praedicats und ist logisch oder das des Grundes ratio tollendi

rationatum (alternis) der reale Gegentheil. Jenes ist das eigentliche Gegentheil [illegible] Widerspruch

[illegible] auf real [illegible]. Moralische Gesinnung [illegible] ist zwar eigenthümlich [illegible]

[illegible] oder [illegible]. Kein realitaet [illegible] Widerspruch zusammen können [illegible] eine der

ihre Folgen aufheben also zwar der Grund einer negation seyn [illegible] aber selbst nur andere

negation aufhebt. also bleibt [illegible] aber bleibt [illegible] völlige [illegible]

Räume. [illegible] gerade [illegible] der [illegible] ist [illegible]

[illegible] besteht in der Aufhebung der [illegible] bleibt [illegible]

7 nur [illegible] Widerspruch giebt eine [illegible]

mit [illegible] Widerspruch: Zeugend. Also kann [illegible] Realitaet [illegible] realitaet

[illegible] Widerspruch ist a + non a = nihil negativum a − a nihil privativum und

alle realitaet zusammen [illegible] Widerspruch [illegible] aufheben [illegible]

eines entis realissimi (als allerrealitaet) [illegible]

§. 138.

Nullae priuationes ſunt in ente abſolute neceſſariae, §. 137, 105. hinc internae non ſunt eſſentialia, nec attributa, §. 107. Ergo modi, §. 52. Ens itaque neceſſarium non habet priuationes internas, §. 111. et cui inſunt, eſt ens contingens, §. 111.

§. 139.

Ens negatiuum, qua tale, non eſt poſitiuum, §. 135. at, ſi conſentiret, qua negatio, ad vnam realitatem, eſſet realitas, §. 94, 36. hinc ens negatiuum, qua tale, non conſentit in ente reali, cui ineſt, §. 137. ad vnam realitatem.

§. 140.

Realitates, qua tales, non conſentiunt, niſi ad realitates. Rationatum enim merarum realitatum eſſe eſt realitas, §. 36, 14.

§. 141.

Omne ens eſt perfectum, §. 99. et reale §. 137. hinc eius perfectio, qua talis, eſt conſenſus realitatum ad vnam, §. 94, 140.

§. 142.

Poſitis in ente negationibus ponitur non conſenſus, † §. 141, 139. hinc imperfectio, ‡ §. 121. hinc poſitis in ente negationibus ſtricte dictis, ponitur imperfectio abſolute neceſſaria, §. 137.

§. 143.

Imperfectio entis absolute necessaria, aut est attributum eius, aut essentiale, §. 107, 108. at, quia in realitatibus non est ratio sufficiens negationum, §. 139. non est in entis attributis imperfectio, in cuius non sit etiam essentialibus, §. 50. nec est in essentialibus entis imperfectio, in cuius non esset etiam affectionibus, §. 23.

§. 144.

Positis in ente priuationibus ponitur imperfectio, §. 142. at in se contingens, §. 138.

§. 145.

Non est perfectio essentialis sine accidentali, §. 98, 140. nec accidentalis sine essentiali, §. 98. non est imperfectio essentialis sine accidentali, nec accidentalis sine essentiali, §. 143, 98. nec sunt perfectio et imperfectio essentialis opposita, §. 81, 142.

§. 146.

Quo posito ponitur imperfectio MALUM est, hinc negationes sunt malum, §. 142. eaeque vel stricte dictae, MALUM METAPHYSICUM, quo posito ponitur imperfectio absolute necessaria, §. 142. vel priuationes, MALUM CONTINGENS (physicum late dictum cf. §. 788,) quo posito ponitur imperfectio in se contingens, §. 144.

§. 147.

Poſitis entis realitatibus ponitur eius perfectio, §. 141. hinc realitates ſunt bona, §. 100. et abſolute quidem neceſſariae, BONUM METAPHYSICUM, in ſe contingentes, BONUM CONTINGENS (phyſicum late dictum, cf. §. 787.)

SECTIO IIII.

SINGULARE ET VNIUERSALE.

§. 148.

Complexus omnium determinationum in ente compoſſibilium eſt OMNIMODA eius DETERMINATIO. Hinc ens aut eſt omnimode determinatum, aut minus, §. 10. Illud eſt SINGULARE, (indiuiduum,) hoc VNIUERSALE. Vtrumque reſpectu omnium minus determinatorum, quae in ſe continet, INFERIUS dicitur, illa reſpectu huius, SUPERIORA.

§. 149.

ENS vniuerſale ſpectatum in ſuo inferiori, et ſingulare ſpectatum, qua alia etiam ſua praedicata, praeter certum vniuerſale, SPECTATUR IN CONCRETO et tunc CONCRETUM dicitur. ENS vniuerſale quod attenditur quidem, non tamen in inferiori ſuo, et ſingulare, in quo tamen certum tantum eius ſuperius attenditur,

SPECTATUR IN ABSTRACTO, et tunc ABSTRACTUM dicitur. Vniuerſale in concreto eſt VNIUERSALE PHYSICUM, (in multis, in re,) vniuerſale in abſtracto eſt LOGICUM, (poſt multa, poſt rem.)

§. 150.

Vniuerſale in ſolis indiuiduis in concreto repraeſentabile, ſeu, quod ſola indiuidua ſub ſe continet, eſt SPECIES, quod etiam in vniuerſalibus in concreto repraeſentabile eſt, ſeu, quod vniuerſalia etiam ſub ſe continet, eſt GENUS, et horum INFIMUM, quod in nullo genere eſt, s. quod nullum genus ſub ſe continet, SUMMUM, in quo nullum genus s. quod ſub nullo genere continetur, SUBALTERNA denique vocantur, quae non ſunt ſumma.

§. 151.

Determinationes inferioris entis, indeterminatae in eius ſuperiore ſunt illius DIFFERENTIA. Hinc DIFFERENTIA GENERICA eſt complexus determinationum in genere determinatarum, indeterminatarum in eius ſuperiori. DIFFERENTIA SPECIFICA eſt complexus determinationum ſpeciei indeterminatarum in genere eius infimo. DIFFERENTIA NUMERICA (haecceitas, principium individuationis) eſt complexus determinationum indiuidui indeterminatarum in ſpecie, §. 148.

§. 152.

§. 152.

Singularia ſunt interne prorſus determinata, §. 148. hinc actualia, §. 54.

§. 153.

Quum in inferiori ſit ſuperius, §. 149, 148. eſt in individuo ſpecies, genus infimum, ſubalterna, ſummum, in ſpecie genera, in genere infimo et ſubalterno ſuperiora, in inferioribus omnibus ſummum, §. 150.

§. 154.

Determinationes generis ſummi ſunt in inferioribus eius, §. 148. i. e. generibus ſubalternis, infimo, ſpeciebus et indiuiduis; determinationes generis ſubalterni ſunt in inferioribus eius generibus, ſpeciebus, & indiuiduis; determinationes generis infimi ſunt in ſpeciebus et indiuiduis; determinationes ſpeciei ſunt in indiuiduis, §. 153, 35. i. e. *determinationes ſuperioris ſunt in eius inferiori, ſeu poſitiuae fuerint ſeu negatiuae*, §. 36. *Haec propoſitio dicitur dictum de O. et N.*

SECTIO V.

TOTALE ET PARTIALE.

§. 155.

Vnum prorſus idem cum multis ſimul ſumtis eſt TOTUM, et multa ſimul ſumta prorſus eadem cum toto ſunt PARTES eius. Quae cum data parte ſimul ſumenda ſunt, vt

sit prorsus eadem cum toto, sunt eius compartes, seu COMPLEMENTA AD TOTUM (supplementa.)

§. 156.

Quaelibet pars simul sumta cum suis complementis ad totum est PARS ACTUALIS, cum aliis simul sumta est PARS POTENTIALIS.

§. 157.

Totum est prorsus idem cum suis partibus actualibus, §. 155, 156. hinc et *aequale*, *et simile et congruens*, §. 70.

§. 158.

non potest aliter esse nisi pars alterius

Ens, cuius essentia est pars alterius, est ENS INCOMPLETUM, cuius essentia non est pars alterius, est ENS COMPLETUM.

§. 159.

Multitudo partium est MAGNITUDO (absoluta cf. §. 161,) seu quantitas, §. 75. continua. Multitudo totorum est NUMERUS (absolutus cf. §. 161.) seu quantitas, §. 75. discreta. Si tota, quorum est numerus, iterum spectentur, vt partes, NUMERUS est FRACTUS (fractio, minutia,) sin minus, NUMERUS est INTEGER.

§. 160.

Cuius pars toti aequalis est, MAIUS > est, totum parti aequale MINUS < est.

§. 161.

MINIMUM eſt ſolo nihilo maius, ſeu, quo minus impoſſibile eſt, MAXIMUM eſt, ſolo nihilo minus, ſeu, quo maius impoſſibile eſt. Multitudo maior eſt MULTITUDO COMPARATIUA cf. §. 74. minor, PAUCITAS. Magnitudo maior eſt MAGNITUDO COMPARATIUA cf. §. 159. minor, PARUITAS. NUMERUS maior eſt COMPARATIUUS, cf. §. 159. minor, RARITAS.

§. 162.

Mutari in minus eſt MINUI, mutari in maius AUGERI. Quicquid ergo poteſt augeri vel minui eſt mutabile, §. 125. et quidem, qua quantitatem, §. 160, 70. hinc interne, §. 126, 69.

§. 163.

Eſſentiae rerum, eſſentialia et attributa, omnes entis neceſſarii determinationes, internæ vnitas in entibus, veritas, et perfectio, tranſcendentales augeri vel minui intrinſecus nequeunt, §. 162, 132.

§. 164.

Determinatio entis interna, quae poteſt augeri vel minui, modus eſt, §. 163, 52. et in quo talis occurrit determinatio interna, quae in ipſo poteſt augeri vel minui, illud eſt ens contingens, §. 111.

SECTIO VI.
PRIMA MATHESEOS INTENSORUM PRINCIPIA.

§. 165.

Poſſibilitas minima eſt non repugnantia minimorum pauciſſimorum, §. 161, 8. Quo ergo plura, quo maiora ſunt compoſſibilia, hoc maior eſt poſſibilitas, §. 160. donec maxima ſit, vbi plurima maxima ſunt compoſſibilia, §. 161. Hinc omnis poſſibilitas entis hypothetica maior eſt eiusdem poſſibilitate intrinſeca, §. 16, 15.

§. 166.

Ratio minima eſt, quae vnicum minimum rationatum habet, §. 161. Quo ergo plura, quo maiora rationata habet, hoc maior eſt, §. 160. donec maxima fiat maxima plurima rationata, habens, §. 161. Magnitudo rationis ex numero rationatorum eſt FOECUNDITAS, ex magnitudine eorum PONDUS (grauitas, dignitas, nobilitas.)

§. 167.

Nexus minimus eſt vnicae rationis minimae §. 166, 14. Quo ergo plures, quo maiores rationes, hoc maior nexus, §. 160. donec fiat maximus plurimarum maximarum rationum, §. 161. i. e. foecundiſſimarum, & grauiſſimarum, §. 166. Nexus maior eſt HARMONIA.

§. 168.

Poſſibilitas hypothetica minima eſt, qua ens vnicum minimum in minimo nexu gaudet, §. 16,

16, 161. Quo ergo plura, quo maiora, quo maiore in nexu possibilia sunt, hoc maior est possibilitas hypothetica, §. 160. donec maxima sit, vbi plurima maxima in maximo nexu possibilia sunt, §. 161. i. e. foecundissimarum grauissimarumque rationum rationata foecundissima, gravissima, §. 167.

§. 169.

Ratio sufficiens est rationum foecundissima, §. 166, 21. in sufficientibus tamen minima est, quae vnico minimo rationato sufficit, §. 166, 161. Quo ergo pluribus, quo maioribus rationatis sufficit, hoc maior est, §. 160. donec sit maxima, plurimis maximis rationatis sufficiens, §. 161. eademque foecundissima et nobilissima, §. 166.

§. 170.

Ratio vlterior propiore maior est, §. 166, 27. hinc sufficiens simpliciter talis maior omnibus secundum quid sufficientibus, §. 169, 28.

die vlterior [illegible] die propior [illegible] als [illegible] in [illegible] rationata [illegible]

§. 171.

Essentia minima est, complexus paucissimorum minimorum essentialium, §. 40, 161. Quo plura, quo maiora sunt essentialia, hoc est maior, §. 160. donec maxima sit, complexus plurimorum maximorum essentialium, §. 161.

§. 172.

Nexus vniuersalis minimus est, vbi singula aut sunt rationes minimae, aut earum rationata, §. 48.

48, 167. Quo ergo aut maiores rationes, aut maiorum rationum rationata, aut vtrumque fiunt singula, hoc maior est nexus vniuersalis, §. 160. donec sit maximus, vbi singula maximae rationes sunt, §. 161. i. e. foecundissimae gravissimaeque, §. 166.

§. 173.

Vnitas minima est, si paucissimae minimae determinationes vnici minimi sint inseparabiles, §. 73, 161. Quo ergo plures, quo maiores determinationes, quo plurium, quo maiorum sunt inseparabiles, hoc vnitas maior est, §. 160. donec sit maxima, vbi plurimae maximae determinationes plurimorum maximorumque sunt inseparabiles, §. 161. Vnicitas minima est, qua vnum minimum a paucissimis minimis vnico minimo discrimine differt, §. 77, 161. Quo ergo maius, a quo pluribus, quo maioribus, quo plures, quo maiores per differentias distinguitur, hoc maior est vnicitas, §. 160. donec sit maxima, qua maximum ab omnibus, maximis etiam in suo genere, per plurimas maximas differentias distinguitur, §. 161.

§. 174.

Identitas minima est, si vnica minima determinatio sit paucissimis minimis communis, §. 38, 161. Hinc quo plures, quo maiores determinationes, quo pluribus, quo maioribus sunt communes, hoc maior est identitas, §. 160. donec sit maxi-

maxima, plurimarum maximarumque determinationum in plurimis maximis communio, §. 161.

§. 175.

Ordo minimus est minima in coniunctione identitas, §. 78, 161. Ergo quo maior est coniunctionis identitas, hoc maior fit ordo, §. 160, 174. donec sit maximus, vbi maxima coniunctionis identitas, §. 161. i. e. vbi plurima maxima, toties, tantumque coniunguntur eodem modo, quoties, quantumque possunt, §. 174. Vnitio minima est paucissimorum minimorum minime necessaria coniunctio, §. 79, 113, 161. Quo ergo plura coniunguntur, hoc est extensiue maior, quo maiora, quo maiori necessitate coniunguntur, hoc est intensiue maior vnitio, donec plurimorum coniunctio necessaria sit extensiue, vel duorum tantum, triumue, sed maximorum et maxime necessaria, quae potest esse inter ea, sit intensiue maxima vnitio.

§. 176.

DETERMINATIONIS ex ratione cognoscibilitas quum sit CONFORMITAS eius CUM RATIONE, §. 80. Haec conformitas erit minima, si determinatio ex minima ratione tantum cognoscibilis, §. 161, 166. in minima cognitionis possibilitate, §. 165. Quo maior ratio, ex qua cognoscenda determinatio, quo magis possibilis haec cognitio, hoc maior conformitas determinationis cum ratione, §. 160. donec

nec ſit maxima ex maxima ratione maxime cognoſcibilis, §. 161.

§. 177.

Determinatio rationi ſufficienti, foecundiori, grauiori conformis, §. 166, 169. hinc vlteriori et ſimpliciter tali, §. 170. maiorem habet conformitatem, quam inſufficienti, minus foecundae, minusque graui, §. 166, 169. propiori aut ſecundum quid ſufficienti, §. 170. tantum conformis, §. 176.

§. 178.

Defectus minimus eſt oppoſitus determinationi minimae conformitatis cum ratione, §. 82, 161. hinc eo maior eſt, quo maior in oppoſito eius conformitas, §. 160, 176. donec ſit maximus, oppoſitus determinationi, in qua maxima conformitas, §. 176, 161.

§. 179.

Defectus rationi ſufficienti, foecundiori, grauiori, vlteriori et ſimpliciter tali contrarius maior eſt contrario rationi inſufficienti, minus foecundae, minus graui, propiori et ſufficienti ſecundum quid tantum, §. 178, 177.

§. 180.

Magnitudo conformitatis cum ratione in determinatione, quam lex enunciat, eſt ROBUR LEGIS. LEX enuncians determinationem conformitatis cum ratione comparatiue magnae eſt FORTIS, paruae DEBI-

LIS

LIS eſt. Hinc lex maxime debilis ſeu minimi roboris eſt, quae enunciat determinationem minimae conformitatis cum ratione, §. 161, 176. Quo maior conformitas cum ratione determinationi a lege enunciatae, hoc lex eſt fortior, §. 160. donec fortiſſima ſit enuncians determinationem, in qua maxima conformitas, §. 161.

§. 181.

Lex enuncians determinationem rationi ſufficienti, foecundiori, grauiori, vlteriori, cuius rationatum ſit, ſeu cui ſubordinetur, comparanda propior, et ſimpliciter tali conformem fortior eſt, quam lex debilior enuncians determinationem rationi inſufficienti, minus foecundae, minus graui, propiori, quae ſubordinetur illi, cum qua comparatur, vlteriori, et ſecundum quid ſufficienti tantum conformem, §. 180, 177.

§. 182.

LEX enuncians determinationem rationi ſufficienti vlteriori conformem **SUPERIOR** propiori conformem, enuncians **INFERIOR** dicitur. *Ergo leges ſuperiores fortiores ſunt inferioribus, et ſumma lex eſt fortiſſima*, §. 181.

§. 183.

Ordo maximus plurimas regulas communes habet, §. 175, 86. hinc eſt maxime compoſitus, §. 88. adeoque ordo ſimplex, quantuscunque ſit, non tamen eſt maximus, §. 175, 88.

§. 184.

§. 184.

Veritas metaphysica minima est ordo plurium in vno minimus, §. 175, 89. seu minima cum principiis catholicis conformitas, §. 176, 92. Quo ergo plura in ente, quo maiora, secundum quo plures, quo fortiores regulas coniuncta sunt, hoc maior est in illo veritas, §. 175, 180. donec sit maxima, vbi plurima maxima, fortissimis (principiorum catholicorum, §. 182.) regulis conuenientissima deprehenduntur, §. 160, 161.

§. 185.

Perfectio minima est consensus paucissimorum minimorum ad vnum minimum vnicus minimus, §. 94, 161. hinc quo plura, quo maiora, in quo plura, in quo maiora, quo pluries, quo magis consentiunt, hoc maior est perfectio, §. 160. donec sit maxima plurimorum maximorum maximus consensus ad vnum, §. 161, 169. At summa perfectio quum adeo sit maxime composita, §. 183, 96. simplex perfectio, quantacunque sit, non tamen est maxima, §. 96.

§. 186.

Exceptio minima est a maxime debili perfectionis regula ob fortissimam facta, §. 178, 97. Ergo quo fortior est regula perfectionis, a qua, quo debilior, ob quam excipitur, hoc maior est exceptio, §. 160. donec sit maxima a fortissima, hinc summa perfectionis regula, §. 182. ob maxime debilem legem excipiens, §. 161. Si col-

lidantur

lidantur ratio perfectionis ſufficiens et inſufficiens, exceptio a ſufficiente maior, ab inſufficiente minor eſt. Si collidantur foecundior et minus foecunda, exceptio a foecundiori maior, a minus foecunda minor eſt. Si collidantur ratio perfectionis grauior et minus grauis, exceptio a grauiori maior, a minus graui minor eſt. Si collidantur vlterior et ipſi ſubordinanda propior, exceptio ab vlteriori maior, a propiori minor eſt. Si collidantur ratio ſimpliciter ſufficiens et talis ſecundum quid, exceptio a ſimpliciter tali maior, a tali ſecundum quid, minor eſt, §. 181. Si collidantur regula perfectionis ſuperior et inferior, exceptio a ſuperiori maior, ab inferiori minor eſt, §. 182. Hinc exceptio ſummae perfectionis legi contraria, i. e. quae fit a ſumma perfectionis regula ob minimam, i. e. minimae conformis, eſt maxima, §. 178, 182.

§. 187.

Bonum minimum eſt, quo poſito ponitur minima perfectio, §. 100, 161. Quo maior eſt perfectio poſito bono ponenda, hoc maius eſt bonum, §. 160. donec OPTIMUM ſit, quo poſito ponitur ſumma perfectio, §. 161.

§. 188.

Minime contingens eſt, cuius oppoſitum eſt minime poſſibile, §. 104, 161. Quo maior ergo poſſibilitas vnius oppoſitorum, hoc maior alterius contingentia, §. 160. Maxima contingen-

 tia

tia eſt illius, cuius oppoſitum habet maximam poſſibilitatem, §. 161.

§. 189.

Quo maior eſt determinationum hypothetice vnius ſeparabilitas, hoc maior eſt huius vnitatis contingentia, §. 115, 188. Quo magis tam non coniunctio, quam confuſio eſt poſſibilis, hoc oppoſitus ordo magis eſt contingens, §. 117, 188. Quo magis non coniunctio vel confuſio quorundam entis variorum poſſibilis eſt, hoc veritas eius oppoſita magis eſt contingens, §. 119, 188. Quo magis imperfectio poſſibilis eſt, hoc magis oppoſita perfectio contingens eſt, §. 122, 188.

§. 190.

Minima mutatio eſt vnici minimi in vnico minimo ſucceſſio, §. 161, 125. Ergo quo plura quo maiora, in quo pluribus, quo maioribus ſuccedunt, hoc maior eſt mutatio, §. 160, donec ſit maxima, plurimorum maximorum in pluribus maximis ſucceſſio. Minima minimae mutationis in ente poſſibilitas eſt eius mutabilitas minima, §. 161, 127. Ergo quo magis poſſibilis, quo maior in ente, mutatio, hoc eſt eius maior mutabilitas, donec ſit maxima, maxima maximae mutationis poſſibilitas, §. 161. Realitas in ente minima eſt ſumma paucitas et paruitas in eodem determinationum vere poſitiuarum, §. 135, 161. Quo harum plures, quo maiores habet, hoc eſt realius. REALISSIMUM ergo eſt, in quo maximae plurimae

rimae realitates, §. 161, 36. Hae absolute necessariae sunt SUMMUM BONUM, s. optimum METAPHYSICUM, §. 187, 147. in se contingentes, SUMMUM BONUM CONTINGENS (physicum late dictum.)

SECTIO VII.

SUBSTANTIA ET ACCIDENS.

§. 191.

Ens vel non potest exsistere, nisi vt determinatio alterius, (in alio), vel potest, §. 10. Prius ACCIDENS, (praedicamentale s. physicum, cf. §. 50. cuius esse est inesse, συμβεβηκος,) posterius est SUBSTANTIA (ens per se subsistens, forma, ἐντελέχεια, οὐσια, ὑποστασις, ἐνεργεια) quod potest exsistere, licet non sit in alio, licet non sit determinatio alterius.

§. 192.

Exsistentia accidentis, qua talis, est INHAERENTIA, exsistentia substantiae, qua talis, est SUBSISTENTIA.

§. 193.

Accidentia si videntur per se subsistentia, sunt PHAENOMENA SUBSTANTIATA.

§. 194.

Accidentia non exsistere possunt, nisi in aliis. Iam non sunt diuersa ab accidenti-

 bus,

bus, niſi ſubſtantiae, §. 191. Ergo accidentia non exſiſtere poſſunt, niſi in ſubſtantiis, ſeu, *non exſiſtunt extra ſuas ſubſtantias*, §. 58.

§. 195.

Eſſentialia, attributa, modi, relationes accidentia, §. 191, 52. non exſiſtere poſſunt, niſi in ſubſtantiis, §. 194.

§. 196.

Id in ſubſtantia, cui inhaerere poſſunt accidentia, s. ſubſtantia, quatenus eſt ſubiectum (cf. §. 344.) id, cui accidentia inhaerere poſſunt, SUBSTANTIALE vocatur, nec accidentia exſiſtunt extra ſubſtantiale, §. 194.

§. 197.

Si ſubſtantiae inhaerent accidentia, eſt aliquid inhaerentiae ratio, §. 20. s. VIS LATIUS DICTA, (efficacia, energia, actiuitas cf. §. 216.) et ſufficiens, §. 22. Hoc eſt VIS (STRICTIUS DICTA, et breuitatis cauſſa nonnumquam ſimpliciter.)

§. 198.

Vis ſtrictius dicta aut eſt ſubſtantia, aut accidens, §. 191. Iam non eſt accidens, eorum omnium quum ſit ratio ſufficiens, §. 197. Ergo eſt ſubſtantia, et quatenus ipſi inhaerere poſſunt accidentia, vt ſubiecto, ſubſtantiale, §. 196.

§. 199.

§. 199.

Omnis ſubſtantia eſt ſubſtantiali, §. 191, 196. hinc vi praedita, §. 198, eſt ſubſtantiale, §. 196, 191. hinc vis tam latius, quam ſtrictius dicta, §. 198, 197.

§. 200.

Subſtantiae ſi videntur accidentia, ſint SUBSTANTIAE PRAEDICATAE, ſingulares ſunt SUPPOSITA.

§. 201.

Phaenomenis ſubſtantiatis vis tribuitur, §. 199, 193. et ſunt etiam vires latius dictae, aut viribus latius dictis praedita, §. 197, 23. Quod ſi vero ſtrictius dicta vis tribuitur accidentibus, ſunt ea phaenomena ſubſtantiata, §. 198, 193.

§. 202.

Omnis ſubſtantia habet eſſentialia et attributa abſolute neceſſario, §. 107. hinc omnis ſubſtantia habet accidentia, §. 191, 195. Sed modos vel habet, vel non habet, §. 10. Quae modos habet, eſt ens contingens, quae non habet, ens neceſſarium, §. 111. Ergo ſubſtantia vel eſt neceſſaria vel contingens. Subſtantiae contingentis ſubſiſtentia modus eſt, §. 134, 192.

§. 203.

Vis minima vnici tantum minimi inhaerentis accidentis eſt ratio, §. 197, 166. Quo ergo plu-

plurium, quo maiorum inhaerentium accidentium ratio eſt, hoc maior eſt, donec ſit maxima plurimorum maximorum inhaerentium accidentium, §. 197, 166.

§. 204.

Scientia virium eſt DYNAMICA tam philoſophica, quam mathematica, DYNAMEOMETRIA.

SECTIO VIII.

STATVS.

§. 205.

Suppoſitum contingens eſt determinatum, qua modos et relationes, §. 148, 200. Hinc coexſiſtunt in eo fixa, ſeu, intrinſecus immutabilia, §. 107, 132. cum mutabilibus, §. 133. Eiusmodi coexſiſtentia STATUS eſt. Ergo ſuppoſitum contingens habet ſtatum. Status vnitorum eſt VNIO.

§. 206.

Coexſiſtentia modorum cum fixis eſt STATUS INTERNUS, hinc ſuppoſitum contingens habet ſtatum internum, §. 205.

§. 207.

Relationes ſubſtantiae ſunt in ea intrinſecus mutabiles, §. 133. Ergo fixis coexſiſtentes dant STATUM, §. 205. qui EXTERNUS dicitur.

§. 223.

Subſtantia in ſubſtantiam propius influens illi PRAESENS eſt, et proxime praeſentes ſibi inuicem ſubſtantiae, SE CONTINGUNT, vt adeo ſit PRAESENTIA influxus propior, et immediata praeſentia mutua, s. immediatus conflictus, CONTACTUS. Quatenus aliquid in aliud non influit, nec ab eo patitur, propius, ABSENS ab illo dicitur.

SECTIO VIIII.

SIMPLEX ET COMPOSITUM.

§. 224.

ENS COMPOSITUM (ſtricte et ſimpliciter dictum) eſt totum partium extra partes, ENS non compoſitum SIMPLEX (ſimpliciter et rigoroſe dictum) eſt. ENS COMPOSITUM LATIUS DICTUM eſt, quicquid partes habet, et SIMPLEX COMPARATIUE minus compoſitum.

§. 225.

Partes compoſitorum vel ſingulae et ſimul ſumtae ſunt accidentia, vel aliquae compoſitorum partes ſunt ſubſtantiae, §. 10, 191. Si prius eſt, ens compoſitum eſt accidens, §, 224, 155. Poſterius eſt ENS COMPOSITUM STRICTIUS DICTUM (reale.)

§. 226.

Pone extra se inuicem posita nullo modo totum constituere, seu COMPONI, posse: compositum erit intrinsecus impossibile, §. 224, 15. Modus ergo compositionis est internae impossibilitatis oppositum in compositis, §. 81. i. e. interna possibilitas et compositorum essentia, §. 40.

§. 227.

ORTUS est mutatio ex mere possibili in exsistens. Mutatio ex exsistenti in mere possibile est INTERITUS. Hinc entis necessarii et substantiae necessariae ortus et interitus est absolute impossibilis, §. 132, 202.

§. 228.

ORTUS EX NIHILO est ortus eius, cuius nulla pars ipsi praeexstitit, et ANNIHILATIO interitus eius, cuius nulla pars exsistit superstes. Entis et substantiae necessariae ortus ex nihilo et annihilatio est absolute impossibilis, §. 227.

§. 229.

Ortus et ortus ex nihilo, interitus et annihilatio non possunt exsistere, nisi in substantiis, §. 227, 228. quia sunt accidentia, §. 210. sed non in necessaria, §. 227, 228. Ergo in contingentibus, §. 202.

SE-

SECTIO X.

MONAS.

§. 230.

Subſtantia vel eſt ſimplex, vel compoſita, §. 224. Prior MONAS (atomus, perfecta vnitas) dicitur.

§. 231.

Subſtantiae compoſitae pars omnis eſt vel ſubſtantiale vel accidens. Accidentia non ſunt extra ſubſtantiale, §. 196. Ergo ſubſtantiae compoſitae ſubſtantialia ſunt extra ſe poſita, §. 224.

§. 232.

Subſtantia compoſita habet vires, hinc ſubſtantias extra ſe poſitas pro partibus, §. 231, 198. hinc eſt ens compoſitum ſtrictius dictum, §. 225.

§. 233.

Subſtantia compoſita non poteſt exſiſtere, niſi vt complexus ſubſtantiarum aliarum extra ſe inuicem poſitarum, §. 232, 155. certoque modo compoſitarum, §. 226. Ergo non poteſt exſiſtere, niſi vt determinatio aliorum, §. 36, 38. Ergo eſt accidens, §. 191. et, ſi videtur per ſe ſubſiſtere, ipſique vis tribuitur, eſt phænomenon ſubſtantiarum, §. 193, 201.

§. 234.

Omnis substantia monas est, §. 233, 230. ens compositum strictius dictum non est monas, §. 225. Ergo phænomenon substantiatum, §. 193, 201.

§. 235.

Compositum strictius dictum monadibus constat, §. 225, 234.

§. 236.

Monas non oriri potest, nisi ex nihilo. Partes enim eius sunt substantiale et accidentia ipsi inhaerentia, §. 196. Substantiale non praeexsistit substantiae; eo enim exsistente exsistit vis, hinc substantia, §. 198. Accidentium nullum praeexsistit suae substantiae, §. 194. Ergo oriundae monados nulla pars praeexsistit, hinc non oriri potest, nisi ex nihilo, §. 228.

§. 237.

Substantiali superstite, nondum interiit substantia, §. 198. accidens vero nullum suae substantiae superstes est, §, 194. Ergo monas non potest interire, nisi per annihilationem, §. 228, 196.

§. 238.

Coniuncta iuxta se posita sunt SIMULTANEA, post se posita SUCCESSIUA. Totum simultaneorum est ENS SIMULTANEUM, successiuorum ENS SUCCESSIUUM.

§. 239.

§. 239.

Ordo ſimultaneorum extra ſe inuicem poſitorum eſt SPATIUM, ſuccesſiuorum TEMPUS.

§. 240.

Poſitis ſimultaneis extra ſe, ponitur ſpatium. Poſito ſpatio extra ſe inuicem ponuntur ſimultanea. Poſitis ſucceſſiuis, ponitur tempus, et poſito tempore ponuntur extra ſe poſita ſibi ſuccedentia, §. 239, 78.

§. 241.

In quo ſpatium eſt, EXTENSUM eſt, et ſpatium vel locum replere (eſſe in ſpatio, vel loco, repletiue ſcilicet) dicitur. Iam in omni compoſito ſtricte dicto ſpatium eſt, §. 240, 224. Ergo omne compoſitum ſtricte dictum extenſum eſt et ſpatium replet. Omne extenſum habet partes extra partes ſimultaneas, §. 240, hinc compoſitum eſt, §. 224.

§. 242.

Monas non extenſa eſt, nec ſpatium replet, §. 241, 230. At totum monadum, §. 235. eſt extenſum, §. 241.

§. 243.

Omne compoſitum habet magnitudinem, §. 159, 224. MAGNITUDO compoſiti eſt QUANTITATIUA. Hinc monas non

habet

habet magnitudinem quantitatiuam, §. 230.

§. 240.

DIUISIO PHYSICA eſt imminutio magnitudinis quantitatiuae. Sicut indiuidui impoſſibilis eſt diuiſio logica, §. 148. ita INDIUISIBILE eſt, cuius impoſſibilis eſt diuiſio phyſica. Ergo indiuiſibilitas eſt vel abſoluta vel hypothetica, §. 15, 17. Nullum abſolute indiuiſibile eſt hypothetice diuiſibile. Quoddam abſolute diuiſibile eſt hypothetice indiuiſibile, §. 18. Hinc monas eſt indiuiſibilis, §. 243. et quidem per ſe, §. 15.

§. 245.

Compoſita non poſſunt exſiſtere, niſi vt determinationes aliorum, §. 225, 233. Iam non ſunt alia, praeter compoſita, quam ſimplicia, §. 224, 38. Ergo exſiſtente compoſito exſiſtunt monades, §. 230, 233.

SECTIO XI.

FINITUM ET INFINITUM.

§. 246.

Quantitas qualitatis eſt GRADUS (quantitas virtutis.) Hinc gradum non niſi alio aſſumto intelligere poſſumus, §. 69.

§. 247.

Die größe überhaupt ist, eines etwas ganzes durch die Vergleichung [illegible] andern [illegible] e. g. die [illegible]

Die größe einer innern Bestimmung ist der Grad. e. g. der Grad der Helligkeit [illegible] der Hitze Kälte der Grad der [illegible]

[illegible] partes realiter distinctas s. extra se positas sitas [illegible]

Quantitas intensiva distinguitur ab extensiva

oder größten Grad des Verstandes. der größte Grad Kält,
der kleinste Grad [illegible]

Ein Grad ist größer als der andere.

[illegible] die große Grade sie die kleine als theile enthalten.
Ein großer Verstand [illegible] die grade der Klarheit und
Kleinheit [illegible] in sich. [illegible]

Wenn die Algebra [illegible] [illegible] auf die elementargeometrie,
[illegible] [illegible] auf [illegible]

intensitaet [illegible] Verstande. als [illegible]

Absolute Maaß einer realitaet
oder Maaßstab die Größe [illegible]
ein dieser ist der Grund der realitaet. etc
[illegible] eingeschränkter Maaß
[illegible] realitas [illegible]
nulla realitas deficit

§. 247.

Gradus infimus ſeu minimus eſt, quo minor impoſſibilis, quo maior impoſſibilis, maximus eſt, §. 246, 161. Gradus maiores ſunt plurium minimorum tota, §. 155, 160. Hinc *ab affirmato gradu maiore ad affirmandum minorem, a negato gradu minore ad negandum gradum maiorem valet conſequentia*, §. 157. In quouis gradu maiore eſt multitudo graduum, quae INTENSIO dicitur, §. 159. Haec ſi augetur, QUALITAS, cuius gradus eſt, INTENDITUR, ſi minuitur, qualitas, cuius gradus eſt, REMITTITUR.

§. 248.

Ens reale eſſe eſt qualitas, §. 69. omni enti conueniens, §. 136. Quumque in omni ente ſit certus realitatum numerus, §. 136, 159. Omne ens habet certum realitatis gradum, §. 246, 159. Hinc vel erit maximus, vel non maximus, §. 10, 247. Quumque gradus realitatis, quo maior poſſibilis eſt, ſeu non maximus, §. 247. LIMES (terminus, cf. §. 350. finis cf. §. 341.) dicatur, limitem autem habens FINITUM (cf. §. 341. limitatum,) non habens limitem INFINITUM (reale, illimitatum) erit. Ens ergo gradum realitatis maximum habens s. realiſſimum, §. 190. eſt infinitum, finita reliqua omnia. Finitum, cuius limites determinare vel non poſſumus, vel non placet, eſt

INDEFINITUM (infinitum imaginarium, mathematice tale.)

§. 249.

Finita habent limitem, hinc gradum, §. 248. ergo quantitatem, §. 246. hinc omnium finitorum possibilis est cognitio philosophica et mathematica, §. 93, 22. LIMES dati finiti citra quem plus vltra in eodem per eius essentiam impossibile est, est ESSENTIALIS. MATHESIS non extensorum INTENSORUM est, §. 247.

§. 250.

In omni finito quaedam realitas tollenda est, §. 248, 247. Ergo quaedam ponenda negatio, §. 135, 81. adeoque imperfectio, §. 142. tam essentialis, quam accidentalis, §. 143. hinc absolute necessaria, §. 107. negatio, §. 36. stricte dicta, §. 137. malum metaphysicum, §. 146.

§. 251.

Infiniti gradus relitatis maximus est absolute necessarius, §. 248, 102. hinc absolute immutabilis, §. 130.

§. 252.

Si ens infinitum esset interne mutabile, determinationes, quae aliis succederent, mutarent realitatis gradum, §. 246, 125. At hic interne immutabilis est, §. 251. Ergo ens infinitum est interne immutabile.

§. 253.

[illegible] infinitum est quicquid est impossibile

Totum, quod non habet definitum numerum partium, est in infinitum divisibile. alle Divisibilität ist indefinita in [illegible]

e.g. Von der Größe der Kunst. Von der Größe der Glükseeligkeit [illegible] [illegible]

Linea est vel essentialis vel accidentalis. 1. die Grentze der Vorstellung ist der Möglichkeit [illegible]. 2. Unrichtigkeit

Linea essentialis non est nisi limes accidentalis determinatio. Von jemand [illegible] so [illegible]

die Absicht auf die Wirklichkeit der Vorstellung [illegible]. in Ansehung von jemand [illegible]

Methode intensiv der [illegible] Materie

Alle wirkliche Dinge sind [illegible] nothwendig oder metaphysisch [illegible] e.g. der [illegible]. die [illegible] [illegible] die Körper [illegible]

Auch metaphysisch [illegible].

Der [illegible] [illegible] [illegible] die [illegible]

Aber [illegible] nur eine determination auf die andern folgt. ~~[illegible] die [illegible]~~ ~~[illegible]~~ die [illegible] determination [illegible] realitet oder negation.

Es [illegible]

Der Mensch [illegible]

§. 253.

Interne immutabile est, qua determinationes internas, actu quicquid esse potest. §. 125. Ergo ens infinitum, qua determinationes internas, est actu, quicquid esse potest, §. 252.

§. 254.

Quod non est actu, qua determinationes internas, quicquid esse potest, est ens finitum, §. 253, 248.

255.

Interne mutabile est ens finitum, §. 252, 126. Ergo omne ens contingens est finitum, §. 133. licet esse possit multis rationibus indefinitum et mathematice infinitum, §. 248.

§. 256.

Ens infinitum est ens necessarium, §. 255, 109.

§. 257.

Quod habet gradum realitatis, quo maior possibilis est, eius qualitas quaedam, §. 248, hinc interna determinatio intendi potest, §. 247. 69. hinc mutari, §. 247, 162. Ergo ens finitum est interne mutabile, §. 248, 126. hinc non est ens necessarium, §. 132. eius exsistentia modus est, §. 134, et ipsum ens contingens, §. 109.

§. 258.

Ens necessarium est infinitum, §. 257, 248.

§. 259.

Quod est actu, qua determinationes internas, quicquid esse potest, est ens necessa-

 rium,

rium, §. 132, ergo infinitum, §. 258. Hinc definiri poteſt ens infinitum per ens, quod actu eſt, qua determinationes internas, quicquid eſſe poteſt, §. 253.

§. 260.

Ens contingens non eſt actu, qua determinationes internas, quicquid eſſe poteſt, §. 133.. Ens finitum eſt ens contingens, §. 257. Ergo ens finitum definiri poteſt per ens, quod non eſt actu, qua determinationes internas, quicquid eſſe poteſt, §. 254. Quod et hinc patet, quia contradictorie oppoſitorum vno definito affirmatiue, alterum iisdem notis, ſed negatiuis, definiri poteſt, §. 81, 248.

§. 261.

Infinitudo eſt realitas, §. 36. cuius ratio eſt gradus realitatis maximus, §. 248, 14. finitudo ſeu limitatio eſt negatio, §. 36. cuius ratio limes eſt, §. 248, 14.

§. 262.

Modi et relationes entis vel ſunt realitates, vel negationes, §. 36. hinc iis in ente finito mutatis mutatur limes eius, §. 248. Iam omnis mutatio entis finiti eſt mutatio modi aut relationis, §. 52, 132, Ergo omnis mutatio entis finiti eſt variatio limitum eius, hinc et limitationis, §. 261, 30.

§. 263.

Dessen Wirklichkeit ist seiner gantzen Möglichkeit gleich

Ein einziges durchgängig bestimmt.

- - - - - - individuum

unicum.

~~[illegible]~~ , und aller determinationen betrachtet entweder als realitaet oder negation

§. 263.

Ens finitum habet modos, §. 257, 112. Hi vel realitates ſunt, vel negationes, §. 36. Vtrarumque oppoſitum eſt in ente finito abſolute poſſibile, §. 108. Hinc priuationes ſunt in omni ente finito abſolute poſſibiles, §. 137. Hinc et imperfectio et malum contingens, §. 144. 146. (phyſicum late dictum)

§. 264.

Omne ens finitum partim malum, partim bonum eſt, §. 147, 137. et omni finito bonum malumque contingens eſt intrinſecus poſſibile, §. 147, 263.

CAPVT III.

PRAEDICATA ENTIS RELATIUA.

SECTIO I.

IDEM ET DIUERSUM.

§. 265.

Similitudo minima eſt in duobus, in quibus vnica minima qualitas eſt communis, §. 174, 70. Iam vero in omnibus entibus quaedam qualitates communes ſunt, §. 8 - 100. Ergo omnia entia ſibi ſunt in aliquo gradu ſimilia, §. 246. Eſt hinc in entibus ſimilitudo quaedam,

adeoque identitas vniuersalis, §. 70. Quo plures, quo maiores qualitates, quo pluribus sunt communes, hoc maior est similitudo, §. 174, 70. Aequalitas minima est in duobus, in quibus vnica minima quantitas est communis, quo ergo plures, in quo pluribus, quo maiores quantitates communes sunt, hoc maior est aequalitas, §. 174, 70.

§. 266.

Congruentia minima est similitudo et aequalitas minima, quoque illae simul maiores, hoc maior est congruentia, §. 265, 70. IDENTITAS, SIMILITUDO, AEQUALITAS, CONGRUENTIA essentialium, ESSENTIALES, affectionum, ACCIDENTALES vocantur.

§. 267.

IDENTITAS et DIUERSITAS, qua singula praedicata, est TOTALIS, qua quaedam, PARTIALIS. Ergo similitudo, aequalitas, congruentia, sunt vel totales, vel partiales, §. 70.

§. 268.

Quum sit omnium entium similitudo partialis, §. 265. non sunt entia totaliter diuersa, 267. Hanc propositionem dicamus *principium negatae totalis dissimilitudinis & diuersitatis*.

§. 269.

IDENTITAS totalis singularium est NUMERICA. *Impossibilia sunt duo extra se singularia*

Identitas est gen. similitudo aequalitas paritas.
essentialis. totalis generica specifica numerica.
Accidentalis. partialis

Omne ~~[illegible]~~ non est diversum non est mutabile hinc [illegible]

Wenn ich sage ein ander Ding so verstehe ich ein [illegible]

Der Autor erfordert zu der existentz omnimodam determinationem internam

Totaliter similia et aequalia possunt esse quae enim partialiter eadem sunt partibus conveniunt partibus differunt. [illegible] [illegible] Dinge als die determinationen haben die in dieser Zeit also [illegible] [illegible]

gularia prorsus seu totaliter eadem. Quum enim ponantur duo, ponuntur multa, hinc partim eadem, partim diuersa, §. 74. Ergo non sunt totaliter eadem, §. 267. Quae sunt totaliter eadem singularia, sunt eadem numero, nec partim eadem, partim diuersa, §. 267. Hinc non sunt multa, nec duo, §. 74. *Haec propositio* dicitur *principium* (identitatis) *indiscernibilium late sumtum*, aut *negatae totalis identitatis*.

§. 270.

Impossibilia sunt plura extra se actualia totaliter congruentia. Dum enim extra se inuicem exsisterent, sua et propria cuilibet exsistentia conueniret, §. 86. ab exsistentia alterius diuersa, §. 38. hinc aut attributum, aut modus, saltim vnicus, §. 77. in altero esset, qui non esset in altero, §. 38, 55. adeoque aut qualitas, aut quantitas, §. 69. nec essent hinc ambo totaliter congruentia, §. 70, 267. Totaliter congruentia, qua omnia discrimina interna, sunt eadem, §. 267, 70. hinc exsistentia vnius non est diuersa ab existentia alterius, §. 70. ergo non exsistunt extra se inuicem. *Haec propositio* sit *principium negatae totalis congruentiae*.

§. 271.

Impossibilia sunt plura extra se inuicem actualia totaliter similia. Aut enim essent etiam totaliter aequalia, aut minus. Si prius, essent totaliter congruentia, §. 70, 267. q. a.

§. 270. Si non essent totaliter aequalia, esset in vno quantitas, quae non esset in altero, §. 70, 38. Haec haberet rationem sufficientem, § 22. Hinc esset in totaliter similium vno qualitas, quae non esset in altero. §. 69, 14. q. a. §. 70, 267. *Haec propositio* est *principium* (identitatis) *indiscernibilium stricte sumtum*, aut *negatae totalis similitudinis.*

§. 272.

Impossibilia sunt plura extra se inuicem actualia totaliter aequalia, Aut enim erunt simul totaliter similia, aut partialiter tantum, §. 265. Si prius, essent totaliter congruentia, §. 70, 267. q. a. §. 270. Si partialiter tantum essent similia, esset qualitas in vno, quae non esset in altero, §. 267, 70. hinc in vtroque non esset idem totaliter realitatis gradus, §. 248. adeoque quaedam quantitas vnius non esset quantitas alterius, §. 246. ergo nec essent totaliter aequalia, §. 267, 70. *Haec propositio* sit *principium negatae totalis aequalitatis.*

§. 273.

Omnia extra se inuicem actualia sunt partialiter diuersa, §. 268. discongruentia, §. 270. 70. dissimilia, §. 271. inaequalia, §, 272.

§. 274.

Eadem A et C eidem tertio B, sunt eadem inter se. Quae enim sunt in B, sunt in A, §. 38. Quae sunt in C, sunt in B, §. 38.

Ergo

quantitas ~~aequaliter~~ non determinatur a qualitate sed a ~~pluralitate~~ multitudine partium vel majore vel minore multitudo partium autem non est qualitas ~~quia non potest~~ aequalitas hinc nihil diversi in internis determinans.

Dissimilia non possunt esse tot

Tot. qual. quant.

der Schneider
der [illegible]

Was der [illegible] ist [illegible]
[illegible]?

~~[illegible]~~ [illegible] ist [illegible]
[illegible].
alle Menschen können [illegible] also Aristoteles auch

[illegible]
[illegible]
Wenn jemand die [illegible]

Ergo quae ſunt in C, ſunt in A. Hinc A et C ſunt eadem, §. 38.

§. 275.

Congruentia, ſimilia, aequalia eidem tertio ſunt congruentia, ſimilia, aequalia inter ſe, §. 70, 274.

§. 276.

Poſita eadem, congruenti, ſimili, aequali ratione ſufficiente, ponitur idem, congruens, ſimile, aequale rationatum, et vice verſa, §. 38, 70.

§. 277.

Poſita eadem eſſentia, ponuntur eadem attributa, et vice verſa, §. 276, 50.

§. 278.

Poſita diuerſa, diſcongruenti, diſſimili, inaequali ratione ſufficiente, ponitur diuerſum, diſſimile, diſcongruens, inaequale rationatum, et vice verſa, hinc poſita diuerſa eſſentia, ponuntur diuerſa attributa, et vice verſa, §. 277, 276.

§. 279.

Identitas, diuerſitas, §. 38. congruentia, diſcongruentia, ſimilitudo, diſſimilitudo, aequalitas, inaequalitas, §. 70. extra ſe inuicem actualium in nullo eorum repraeſentabiles ſunt, niſi ſpectetur in nexu cum iis, quae extra illud ponuntur, §. 14. hinc ſunt relationes, §. 37. Inter quae ergo intercedit,

idealiter

ea sunt connexa, §. 14, 19. Iam intercedit inter singula extra se inuicem actualia, §. 265-273. Ergo singula actualia sunt connexa, §. 47. Hinc in omnibus actualibus nexus, immo harmonia est vniuersalis, §. 48, 167.

SECTIO II.

SIMULTANEA.

§. 280.

Extensio quum sit qualitas compositi entis, qua spatium replet, §. 69, 241. et spatium possit esse maius et minus, §. 239, 175. in extenso possibilis est gradus extensionis, §. 246. i. e. FIGURA. Hinc monas non admittit, at totum monadum admittit figuram, §. 242. Compositum extensionis maioris est SPATIOSUM, minoris ANGUSTUM.

§. 281.

Positus simultanei extra alia actualis eius LOCUS est, successiui positus est AETAS.

§. 282.

Simultanei cuiuslibet locus ex coniunctione cum diuersis extra illud actualibus determinatur, §. 85, 281. Hinc diuersus est a loco coexsistentium, §. 38. Ergo simultanea sibi inuicem extra se posita non sunt in eodem loco, §. 281. Successiui cuiuslibet aetas ex coniunctione eius cum actualibus

Sic potest influere idealiter quando una res alteri conformiter est stabilita et [illegible] ratione materiali. e.g. [illegible] una alteri

Extensio est qualitas quanti qua res est quant.

Linea [illegible]

Motus [illegible]

Respectus ex conjunctione determinatus

res extra positae in diverso [illegible] positae habent diversa, ergo locus div.

bus ante et post illud positis determinatur, §. 85, 78. hinc diuersa est ab eorum aetate, §. 38. Hinc successiua sibi inuicem non possunt esse in eadem aetate.

§. 283.

Mutatio loci MOTUS est, hinc omnis motus est mutatio relationis, §. 281, 85. et minimus esset, si vnici minimi vnicus tantum positus erga vnicum minimum extra ipsum actuale mutaretur, §. 161. hinc eo maior est, quo plures, quo plurium, quo maiorum positus erga quo plura, quo maiora extra mobilia mutantur. Quae non mouentur, QUIESCUNT, et absentia motus QUIES est.

§. 284.

Coordinata se mutuo contingentia sunt CONTIGUA, non contigua DISTANT. Locus inter se distantium SITUS est. *Actio* s. influxus immediatus et proximus *in distans est impossibilis* in et per se, §. 223, 15.

§. 285.

Ens simultaneum et successiuum partium contiguarum est CONTINUUM, at ens simultaneum et successiuum partium inter se distantium est INTERRUPTUM.

§. 286.

Partes extensi extra se positae vel simplices sunt, vel compositae, § 224. Priores quatenus extensae non sunt, §. 242. PUNCTA

vocan-

vocantur. Series punctorum punctis distantibus interpositorum continua est LINEA.

§. 287.

Extensio lineae ex numero punctorum, quibus constat, determinatur, §. 241, 286. et in qua datis distantibus paucissima interponuntur, est haec linea inter ista BREUISSIMA. LINEA inter data puncta breuissima est RECTA, non recta, CURUA est.

§. 288.

Linea recta inter distantia est eorum DISTANTIA, quoque haec maior est, hoc magis distantia inter se distant, §. 287, 284. Quod si maior fuerit distantia, distantia sunt REMOTIORA, si minor, PROPIORA.

§. 289.

Series linearum lineis distantibus interpositarum continua est SUPERFICIES. Extensio superficiei ex numero linearum, quibus constat, determinatur, §. 241, 175. eaque inter datas lineas distantes breuissima, est SUPERFICIES PLANA, non plana CURUA est (gibba.) Series superficierum superficiebus distantibus interpositarum continua est MATHEMATICE SOLIDUM (corpus cf. §. 296. mathematicum.)

§. 290.

Extensio in linea sola possibilis est LONGITUDO, quae ad longitudinem accedit in superficie est LATITUDO, quae ad extensio-

Punctum est locus in spatio. ~~Ex te~~ Locus non est pars spatii. [illegible] tenenda Multitudo eorum quorum quodlibet nihil aliorum notionis in se continet nec ~~continet~~ [illegible] illud totum.

Refutatio e geometria

Linea est [illegible] quatenus [illegible] simplicium [illegible] est determinata
~~[illegible]~~

Tempus proprie est distantia inter res et [illegible]

Quatenus quaelibet pars ~~tanquam~~ [illegible] ad alias partes refertur per partes intermedias

[illegible]

~~Substantia quaevis habet vim motricem~~
Animo quaelibet molecula [illegible] habet vis motrices
visualem ~~[illegible]~~ an sit a[illegible] quid non spectatur [illegible]
na. praesens.
positio machina mensurata [illegible] quaevis.
ut est quies ratio

tensionem superficierum in mathematice solidis accedit, est (altitudo) seu PROFUNDITAS.

§. 291.

Si ex quantitate pro vna assumta aliam homogeneam, seu similem, intelligimus, hanc MENSURATAM ex illa MENSURA METIMUR, et ipsa haec actio dicitur DIMENSIO.

§. 292.

Linea tantum admittit extensionis vnicam dimensionem, §. 291, 287. superficies duplicem, §. 291, 289. mathematice solidum triplicem, §. 280, 246.

§. 293.

Spatii partes quum sint in simultaneis extra se positis, §. 239, 155. sunt simultaneae, et spatium adeo est ens simultaneum, §. 238.

§. 294.

Motus quum sit accidens, §. 283. non exsistere potest, nisi in substantiis, et quidem posita vi, §. 210. quae VIS MOTRIX dicitur. Quumque quies sit impedimentum motus, §. 221, 283. posita quiete ponitur vis motui resistens, §. 222. quae VIS INERTIAE, (antitypia, ignauia, vis insita) vocatur.

§. 295.

§. 295.

Extensum, cui vis inertiae tribuitur, est MATERIA, cf. §. 344. et phaenomenon substantiatum, §. 234, 201. MATERIA, cui haec sola vis tribuitur, est PRIMA cf. §. 423. (mere passiua.)

§. 296.

Materia, cui vis motrix tribuitur, est CORPUS physicum, (cf. §. 289. materia secunda cf. §. 295.) et phaenomenon substantiatum, §. 295, 201.

SECTIO III.

SUCCESSIUA.

§. 297.

TEMPUS cogitationis de ipso simultaneum PRAESENS est, cui praesens succedit, PRAETERITUM, praesentis successiuum FUTURUM.

§. 298.

Actualia temporis praesentis sunt EXSISTENTIA, (tempore praesentia, entia actu.) Actualia temporis praeteriti, si non sint simul entia actu, s. si non amplius exsistant, sunt PRAETERITA (res facti.) Actualia temporis futuri sunt FUTURA, eaque, si non sint simul entia actu, sunt ENTIA IN POTENTIA.

§. 299.

Chaos.

1. Pluralitas substantiarum. 2. extensio. 3. vis inertiae. 4 vis motrix.

Coexistit cogitationi meae

Aliquid actuale et quod praeteriti [illegible] e.g. die Wanderung [illegible]

e.g. Vorstellung der Seele

quod non existit sed existebat [illegible]

Continuatio notio confusa.

Ergo omne est instantaneum nisi quod inest simul cum alio.
Praeterea aliquid est instantaneum e. g. Decretum Dei respectivum

Systema.

§. 299.

Exſiſtentiae continuatio eſt DURATIO. In quo poſſibilis eſt duratio, PERDURABILE dicitur. Actuale vero non perdurabile INSTANTANEUM (momentaneum.) Perdurabile durationis maioris eſt DIUTURNUM (ſtabile, conſtans, perpetuum, aeternum,) minoris eſt BREUE (fluxum, tranſitorium, inconſtans.)

§. 300.

Tempus momentanei ſimultaneum INSTANS (momentum) dicitur. Succeſſiuum aliorum POSTERIUS, cuius alia ſucceſſiua ſunt, PRIUS, omnibus prius, PRIMUM, omnibus poſterius, POSTREMUM eſt.

§. 301.

Mutatio entis in praeſens eſt INITIUM, in praeteritum FINIS. Vnitio eſt vnionis initium, §. 79, 205. initium contactus ICTUS eſt.

§. 302.

AETERNITAS (rigoroſe dicta cf. §. 299.) eſt duratio ſine initio et fine. Duratio ſine fine tantum eſt AEUITERNITAS, & omni tempori ſimultanea SEMPITERNITAS.

§. 303.

Exſiſtentiam continuans ſine initio eſt ſimultaneum omni praeterito tempori et praeſenti, §. 301, 297, eandem continuaturum

rum ſine fine erit ſimultaneum omni futuro tempori, §. 301, 297. Ergo omne aeternum ſempiternum eſt, §. 302.

§. 304.

Ens in potentia vel rationem exſiſtentiae ſufficientem proximam habet in entibus actu, vel minus, §. 27, 10. Prius eſt ENS IN POTENTIA PROXIMA. Poſterius ENS IN POTENTIA REMOTA.

§. 305.

Ens actu, dum durat, non poteſt non durare, §. 9, 7. hinc exſiſtit neceſſario, §. 299, 101. ſ. *quicquid eſt, dum eſt, eſt neceſſario.*

§. 306.

Quae locum et aetatem ſibi mutuo determinant, ſunt connexa, §. 281, 85. Hinc ſimultanea connexa ſunt, qua ſpatium, ſucceſſiua, qua tempus, §. 238, 239. Iam vero ſingula actualia extra ſe inuicem poſita ſunt vel ſimultanea, vel ſucceſſiua, §. 238, 298 Ergo inter ſingula actualia intercedit nexus et harmonia vniuerſalis. §. 48, 167.

SECTIO IIII.

CAUSSA ET CAUSSATUM.

§. 307.

Quod continet rationem alterius, eius eſt PRINCIPIUM. Dependens a principio

PRIN-

Die [illegible] von der [illegible] Gut der [illegible] [illegible] ; [illegible] [illegible].

Das principium ist der vom [illegible] [illegible] [illegible] Sache [illegible] [illegible] . c. 9. ist der [illegible] des [illegible]
in Absicht des Materials das [illegible] von der principiis [illegible] [illegible]

PRINCIPIATUM eſt. Principium exſiſtentiae eſt CAUSSA, principiatum cauſſae CAUSSATUM. Quod non poteſt exſiſtere, niſi vt cauſſatum alterius extra ſe poſiti, eſt ENS AB ALIO (dependens), quod poteſt etiam exſiſtere, licet non ſit cauſſatum alterius extra ſe poſiti, eſt ENS A SE (independens.)

§. 308.

Entis contingentis, hinc et finiti, exſiſtentia modus eſt, §. 134, 257. Hinc non ſufficienter determinatur per entis contingentis et finiti eſſentiam, §. 65. Ergo nec per eius attributa, §. 64, 25. Ergo in internis entis contingentis et finiti determinationibus non eſt eius exſiſtentiae ratio ſufficiens, §. 52. At neceſſaria eſt tamen enti contingenti et finito ad exſiſtendum, §. 22, 101. Ergo extra ens contingens et finitum ratio exſiſtentiae eius ſufficiens vt ſit, neceſſe eſt, quam quae continent quum cauſſae ſint, §. 307. ens finitum et contingens non poteſt exſiſtere, niſi vt cauſſatum extra ſe poſiti, i. e. eſt ens ab alio, §. 307.

§. 309.

Ens a ſe non eſt contingens, nec finitum, §. 308, 307. hinc neceſſarium, §. 109. et infinitum, §. 258.

§. 310.

Ens neceſſarium et infinitum, §. 258. poteſt exſiſtere, licet non ſit cauſſatum alterius

 rius

rius extra ſe poſiti, §. 109, 102. ergo eſt ens a ſe et independens, §. 307.

§. 311.

Principium poſſibilitatis PRINCIPIUM ESSENDI, (compoſitionis) cauſſa PRINCIPIUM FIENDI, (generationis) principium cognitionis PRINCIPIUM COGNOSCENDI dicitur, idque ſi nec plura, nec pauciora inde cognoſci poſſunt, quam datum principiatum, illi principiato ADAEQUATUM dicitur. Eſſentia eſt principium eſſendi et cognoſcendi modorum, §. 65, 50.

§. 312.

Relatorum principium TERMINUS RELATIONIS, dependens vero SUBIECTUM RELATIONIS dicitur. Quorumque poteſt vnum alterius fieri terminus relationis, ſunt CORRELATA.

§. 313.

Inter cauſſam et cauſſatum NEXUS eſt, §. 307, 14. qui CAUSSALIS dicitur, et, quatenus cauſſae tribuitur, CAUSSALITAS, quatenus cauſſato, DEPENDENTIA.

§. 314.

Cauſſae plures vnius eiusdemque cauſſati ſunt CONCAUSSAE, et ad cauſſatum CONCURRERE dicuntur. CAUSSA, quae non habet concauſſam, eſt SOLITARIA. Concauſſarum ea, quae maximam rationem cauſſati

causal
~~[illegible] [illegible] existentiae alterius~~ Qui continent se [illegible] [illegible] determinationes [illegible] casu [illegible]

Der Mensch [illegible]
die [illegible] Pflanze.

[illegible] einer Reflexion der gemeinen Logik [illegible]

Das Subject selbst [illegible] von absoluter Einheit } fundamentum [illegible]

[illegible] [illegible] Mensch

Socrates die [illegible] der Gedanken
der Gott im Menschen und was seine Vernunft [illegible] für

Gott. [illegible] [illegible] die [illegible] causa solitaria oder [illegible].

Der Haupt[illegible] [illegible]. Nach[illegible]
[illegible] [illegible].

~~[illegible]~~ die [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]

~~[illegible]~~
unterscheidet causa alterna ~~[illegible] [illegible] causale ist [illegible]~~ [illegible]
der [illegible] der Causalit. ist ~~[illegible]~~ [illegible] der causa alternale ~~[illegible] [illegible]~~ subordinirt

die Eltern sind gemeinsame
Ursache der Kinder aber nicht [illegible]
[illegible] der [illegible] ist causa media
[illegible] [illegible] immediata.

ſati inter reliquas continet, eſt PRINCIPALIS (primaria.) Concauſſae cauſſae principalis ſunt, (minus principales,) SECUNDARIAE. Omnes concauſſae connectuntur inter ſe, §. 313, 33.

§. 315.

Concauſſarum vna vel eſt cauſſa alterius, vel minus, §. 10. In caſu priore CONCAUSSAE ſunt SUBORDINATAE, in poſteriori COORDINATAE. Subordinatarum omnium CAUSSA PRIMA, reliquae SECUNDAE ſunt.

§. 316.

In concauſſis ſubordinatis aut in cauſſa propiori idem dependebit a cauſſa vlteriori, a quo cauſſatum propioris pendet, aut aliud quid, §. 315, 27. Si prius, CONCAUSSAE SUBORDINANTUR ESSENTIALITER, ſi poſterius, ACCIDENTALITER.

§. 317.

Cauſſa cauſſae eſſentialiter ſibi ſubordinatae eſt etiam cauſſa cauſſati, §. 316, 25.

§. 318.

Cauſſa vel eſt ſufficiens vel inſufficiens §. 307, 21. et iſta vel ſecundum quid, vel ſimpliciter talis, §. 28. Cauſſa vel eſt mediata, a qua datum cauſſatum per aliam dependet, vel immediata, a qua datum cauſſatum, ſed non per aliam, dependet, §. 27.

SECTIO V.

CAUSSA EFFICIENS.

§. 319.

CAUSSA realitatis per actionem est EFFICIENS, negationis vero DEFICIENS. Caussa tam efficiens, quam deficiens agunt, hinc sunt substantiae, §. 210. adeoque accidentia spectata, vt caussae efficientes, sunt phaenomena substantiata, §. 201, 200. Caussae efficientis deficientisue caussata sunt EFFECTUS.

§. 320.

Caussa efficiens et deficiens vel est mediata, quae per aliam caussam efficientem deficientemue, vel immediata, quae effectum, sed non per aliam caussam efficientem deficientemue, actuat. CAUSSA efficiens et deficiens alteri efficienti et deficienti coordinata eius SOCIA dicitur, et si altera siue socia ad datum effectum insufficiens fuerit, socia vocatur AUXILIARIS.

§. 321.

AUXILIUM est complementum ad effectum caussae sociae insufficientis. Caussam auxiliarem esse est IUUARE. Ergo iuuans non est caussa solitaria, §. 320. et caussa solitaria non iuuat, §. 314.

§. 322.

Causa est quod continet rationem [illegible] actionis. [illegible] actio. Die Verbindung der Ursach aber ist [illegible] Ursach der Kraft
quaeritur an id ut subjecto inhaereat [illegible] substantia ipsa habet rationem [illegible] accidentis [illegible]

Die alle Ursach ist die mitwirkende Ursach. Die ~~Kraft~~ [illegible] die [illegible] Ursach [illegible]
[illegible] nicht wirkende. [illegible] e.g. die [illegible]
Wind [illegible] ein Existential [illegible] aber [illegible] eine Realitaet [illegible]
eine Mitwirkende Ursach.
Wenn aber eine Realitaet [illegible] positiv [illegible] aber
Realitaet [illegible] Schnitt [illegible]. Wenn [illegible] die Mitwirkende Ursache [illegible]
[illegible] Natur [illegible] Regeln. [illegible]
Man [illegible] die [illegible] Ursach [illegible] Verstand. [illegible]

Die unmittelbare mitwirkende Ursach [illegible] die mittelbare [illegible]. Die unmittelbare
[illegible] Ursach [illegible] Natur und die [illegible]

Viele [illegible] sind coordinirte mitwirkende Ursach. [illegible] altera minus sufficit [illegible]
e.g. der [illegible] Monarch [illegible] [illegible]

Wenn ein Wagen im [illegible] stecken bleibt [illegible] die Kraft der Pferde [illegible]
[illegible] e.g. [illegible]
[illegible]
[illegible] Natur [illegible] aber die Natur [illegible]
Gott ist causa solitaria, [illegible] die [illegible] idee

Ramillas war Musse instrumentalist des
Madmk der die [illegible] der flüchtig [illegible] 45 [illegible]
den Kriegsschlag die Freude durch seinen Soldaten.

Eine Schlacht.

[illegible] [illegible] [illegible] die Ver-
fälligen [illegible] Begebenheit [illegible] [illegible]

Man quält gelegentlich der Leute über [illegible]
[illegible] für mein Herz [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]

Jede Kirche [illegible] der Auditori [illegible]
[illegible]

Die Zeit der Jahre [illegible] der [illegible]
[illegible] die [illegible]
[illegible]

§. 322.

Cauſſa efficiens deficienſue minus principalis efficienti deficientiue ſubordinata INSTRUMENTALIS (adminiſtra, et miniſterialis) eſt.

§. 323.

Actio ſingularis cum effectu ſuo EUENTUS dicitur. Relatio euentus eſt CIRCUMSTANTIA. Complexus relationum ad euentum concurrentium OCCASIO, eiusque cauſſa CAUSSA OCCASIONALIS eſt. Pauciſſimarum minimarum circumſtantiarum minimus ad euentum datum conſenſus eſt occaſio minima, §. 161. Quo plures, quo maiores circumſtantiae, quo magis ad eum conſentiunt, hoc maior eſt occaſio, §. 160. donec ſit maxima plurimarum maximarum circumſtantiarum ad datum euentum conſenſus maximus, §. 161. Occaſio maior reſpectu loci OPPORTUNITAS, eiusque oppoſitum INOPPORTUNITAS, reſpectu temporis TEMPESTIUITAS, eiusque oppoſitum INTEMPESTIUITAS eſt

§. 324.

Si minima circumſtantia ſit in euentu A, quae non eſt in euentu B, euentus A et B non ſunt totaliter iidem, §. 267, 323. hinc partialiter diuerſi, §. 267. i. e. *minima circumſtantia variat rem externe.*

§. 325.

Sint euentus A et B interne in aliquo gradu iidem, et spectentur in diuersissimis circumstantiis, diuersitas inde pendens non est, nisi in relationibus, §. 323. hinc externa, §. 36. Ergo interna euentuum identitas diuersitate circumstantiarum, loci, aetatis, §. 281, 85. e. c. nec augetur, nec minuitur, §. 162. i. e. *Locus et tempus non variant rem interne.*

§. 326.

Posito principio, ponitur principiatum, §. 307, 30. *Posita caussa, ponitur caussatum*, §. 311. *Posita caussa efficiente et deficiente, ponitur effectus*, §. 319. *posita caussa occasionali, ponitur occasio*, §. 323. *et v. v.* §. 29.

§. 327.

Posito eodem, simili, aequali, congrueuti principio, hinc caussis, §. 307. *efficientibus, deficientibus*, §. 319. *occasionalibus*, §. 323. *ponuntur eadem, similia, aequalia, congruentia principiata*, §. 276, 307. *caussata, effectus, occasiones, et v. v.*

§. 328.

Sublato principio, hinc caussa, §. 307. *efficiente, deficiente*, §. 319. *et occasionali*, §. 223. *tollitur principiatum, caussatum, effectus, occasio*, §. 307, 31. *et v.v.* §. 32.

§. 329.

Omnis effectus caussae deficienti vel efficienti similis est, §. 265. i. e. *qualis caussa,*

talis

Daß einem [illegible] aber als [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ist [illegible]
e. g. ein gutes [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dieser [illegible] die [illegible]

So wie der grund gesetzt wird so kann auf das was aus dem Grunde fließt geschlossen werden

Was man aus [illegible] [illegible] von den [illegible] [illegible] von der [illegible].
Ein ähnlicher oder gleicher Grund hat gleiche folgen. Aber man muß in der folge nur [illegible] eine unmittelbare folge
aus dem Grunde ist [illegible].

Wenn das [illegible] gesetzt ist so hört die Verbindlichkeit auf
Wenn die [illegible] [illegible] so [illegible]

Cautela. sonst effectus die essentialiter subordin: mali cuivis malum [illegible].

Ein Mensch wird von Menschen gezeugt [illegible] in [illegible] aus [illegible] [illegible] aus Fäulniß entsteht [illegible] [illegible] [illegible] Würkung

[illegible] [illegible] einer Absicht [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Materie fehlt

pleniori
Man kan [illegible] quo dem effectus [illegible] die Geschichte [illegible] aber nicht der ganz Kraft [illegible], durch kan ein theil der Kraft [illegible] der gar nicht [illegible] [illegible] werden.

Cautela. effectus plenus
[illegible] [illegible]

Der Schein ist die größe der Vollkommenheit [illegible] der effectus nach der [illegible] Entstehung aus der Ursache erscheint so ist nobilitas effectus der nobilitate causae gemäß

talis effectus, §. 70. Effectus caussae efficienti vel similis, qua differentiam utriusque specificam, vel minus, §. 10. Prior EFFECTUS VNIUOCUS, posterior AEQUIUOCUS dicitur.

§. 330.

EFFECTUS in data actione rationem exsistentiae proximam habens est effectus eius IMMEDIATUS (proximus, et continuus, cf. §. 285.) MEDIATI (remoti) sunt, qui vlteriorem tantum rationem exsistentiae suae in data actione habent. Effectus actionis omnes in omni intensione sumti sunt EFFECTUS PLENUS. MINUS PLENUS est vel quidam tantum, vel in minori gradu spectatus.

§. 331.

Effectus plenus tantus est, quanta actio, per quam actuatur, §. 330, 214. hinc actioni aequalis est, §. 70. Jam actio tanta, quanta vis viua, per quam actuatur, §. 220, 166. hinc actio viribus viuis, a quibus actuatur, aequalis est, §. 70. Ergo actio caussae efficientis aequalis est viribus eius viuis, §. 319. Hinc *effectus plenus aequalis* (proportionatus) *est viribus caussae efficientis viuis*, §. 275.

§. 332.

Nobilitas seu dignitas alicuius effectus caussae alicui efficienti essentialiter subordinandi ad huius effectum plenum pertinet

net, §. 330, 317, 166. Ergo *effectus non est nobilior sua caussa efficiente, cui essentialiter subordinatur*, §. 331, 160.

§. 333.

Ex effectu qualitates, § 329, et quantitates, §. 331. hinc determinationes caussae cognosci possunt, §. 70, 67. Ergo effectus est principium cognoscendi caussam, §. 311. i.e. *effectus testatur de caussa.*

§. 334.

Omne ens contingens et finitum est ens ab alio, §. 308. Ergo exsistenti exsistentia non inhæret per vim ipsi propriam, §. 307. hinc vis aliena extra finitum et contingens reale posita est ratio sufficiens inhaerentis enti finito et contingenti reali exsistentiae, §. 210. Ergo substantia extra ipsum posita in illud agit exsistentiam influendo, §. 211. Hinc omne ens contingens et finitum reale est effectus, §. 319. et habet caussam efficientem, §. 326.

§. 335.

NEXUS caussalis inter caussam efficientem, deficientem et effectum EFFECTIVUS dicitur. Hinc caussae sociae connectuntur nexu effectiuo, §. 320, 314.

SECTIO

der Schüler [illegible] als [illegible] nur [illegible] vom Meister gelernt hat
Auf diese Weise kan nicht alles [illegible] nemlich daß gute ~~[illegible]~~ effecte [illegible]
[illegible] in dem effecte [illegible] realitaet die nicht in der causa angetroffen werden
Der Schüler aber [illegible] andere [illegible] die er vom Lehrmeister nicht gelernet hat diese sind nicht essentialiter subordinirte effecte
Wir können also schliessen von der grösten Wirkung [illegible] Kraft und der [illegible] Wirkung [illegible] nemlich nicht accidentaliter sondern essentialiter [illegible]
Von dem effecte nicht auf die facultatem negando [illegible] e.g. der [illegible]
[illegible] dem effecte accidentaliter subordinato auf die causam. e.g. der [illegible] also die [illegible]

[illegible] ist zufällig, hat also [illegible] grund der existenz in sich [illegible] existenz in [illegible] inhaerirende accidentia [illegible] grund der inhaerenz des accidentis [illegible] abhängt. [illegible] existenz [illegible] existirt [illegible] Wirkung.
[illegible] eigentlich effecte. a causa efficiente ~~[illegible]~~ negation [illegible]
~~[illegible]~~ die realitaet [illegible] die negation [illegible] von der causa [illegible]
Alles was zufällig ist [illegible] Wirkung. ~~[illegible]~~ Aber [illegible] in [illegible] Wirkung [illegible] zufälligen [illegible] Wirkung [illegible] reale [illegible] limitatio [illegible]

Aber zusammen [illegible] Mensch der Vollkommenheit
[illegible] den Genuß nicht
gibt relative [illegible] Evangel [illegible]

Liebe und [illegible].

Wer nicht bedürftig ist und [illegible] liebt.

Die Nützlichkeit ist in respective bloß möglicher Begriff e.g. [illegible] nicht. Aber der Begriff Nutz [illegible] der Gebrauch.

SECTIO VI.

VTILITAS.

§. 336.

VTILE eſt alteri bonum, non bonum alteri INVTILE, alteri malum NOXIVM eſt. Hinc VTILITAS eſt bonitas reſpectiua, §. 37. quae ſi tribuitur rei, cui alterum prodeſt, PASSIVA, ſi illi, quod prodeſt, ACTIVA dici poteſt.

§. 337.

Vtilitas minima eſt, qua vnicum minimum in altero vnico minimo ponit vnicam minimam perfectionem, §. 336, 161. hinc augetur, quo plura, quo maiora, in quo pluribus, quo maioribus, quo plures, quo maiores perfectiones ponunt, §. 187. Gradus vtilitatis VALOR, et iudicium de valore PRETIVM (aeſtimatio) dicitur. Hinc aeſtimatio cum pretio vel vera, vel apparens, ſ. imaginaria eſt, §. 12.

§. 338.

VSVS eſt vtilitatis actuatio. ABVSVS vel vſus apparens, vel vſus, quo vtile interit. Quumque cognoſci poſſit ex vtili perfectio eius, cui prodeſt, §. 336, 100. utile et illud, cui prodeſt, connexa ſunt, eorumque nexus NEXVS VTILITATIS dici poteſt.

§. 339.

Si quis vtatur vtili, actuatur per illud alterius perfectio, §. 338, 100. et vtile per vſum

ſit cauſſa perfectionis illius, cui prodeſt, §. 307. Et hic nexus cauſſalis dici poteſt NEXUS VSUUM. Quo quis vtitur, eſt illud vtile, §. 336, 57, omnino inutili nemo vtitur, §. 338, 58. quoddam tamen vtile caret vſu, §. 59. hinc aliquid, quo nemo vtitur, nihilo minus eſt vtile, §. 60.

§. 340.

Vtilia vni eidemque rei cum ea connexa ſunt, §. 339. Ergo omnia vtilia ad vnum connexa ſunt inter ſe, §. 314. Vtile A vtili B eſſentialiter ſibi ſubordinato, vtile eſt et illi C, cui prodeſt B, §. 317.

SECTIO VII.

RELIQUA CAUSSARUM GENERA.

§. 341.

Si quis vtitur vel abutitur aliquo ad bonum ſibi viſum actuandum: ipſum bonum agenti viſum FINIS, cf. §. 248. cauſſae finis, quibus ad finem vti vel abuti poteſt, MEDIA (deſtinata, finita, cf. §. 248. remedia), finisque repraeſentatio INTENTIO dicitur. Jam finis eſt principium vſus vel abuſus, §. 338, 307. hinc cauſſa finalis, §. 338, 307.

§. 342.

Intentionis rationes in intendente vocantur CAUSSAE IMPULSIUAE. Finis eſt

Alle Laster der Freyheit [illegible] in nexu [illegible]

[illegible] wenn jemand nicht [illegible] andern [illegible]

[illegible] e. g. [illegible] . der [illegible]
~~[illegible]~~ Alles [illegible] gebraucht [illegible]
[illegible] an sich gut ist [illegible] zum [illegible]

[illegible] an sich gut [illegible] e. g. [illegible]
Man [illegible]
Die negativen [illegible] absolut [illegible] respective [illegible] negativen
[illegible]

[illegible] ~~[illegible]~~ [illegible] ist [illegible]
[illegible]

1 repraesentatio rei tanquam bonae
2 actio huic repraesentationi conformis

Finis rectorum. [illegible]: Pflichtmäßig (?)

Media sunt causae finis efficientes
Fines sunt causae ~~[illegible]~~ mediorum objectivae

Repraesentatio alicujus tanquam finis

Finis [illegible] prior medio objective
posterior subjective — der Zweck ist das erste in der Absicht, das letzte in der Ausführung

[illegible] id quod [illegible] repraesentatio finis

die Vorstellung des [illegible] der Grad der Absicht [illegible]
[illegible] der Mittel [illegible] der Grad [illegible]
Absicht ist der Zweck der Absicht [illegible] qualitate [illegible]
e.g. der Zweck ist [illegible] die Absicht [illegible]
[illegible] der Mittel [illegible]

[illegible]
[illegible]
e.g. Man [illegible]
[illegible]

[illegible] Zweck [illegible]
[illegible] Mittel [illegible] Zweck [illegible]
[illegible] Mittel

Der Gegenstand der [illegible]

est effectus actionis et mediorum, quibus agens vtitur vel abutitur, §. 341, 319. Hinc finis plenus est aequalis actioni et mediis. Media et actio sunt aequalia (proportionata) fini pleno. §. 331. Captatio occasionis §. 323, et impedimentorum remotio §. 221. sunt media, §. 341.

§. 343.

Nexus caussalis mediorum et finium FINALIS est, omnes cofines connectuntur inter se, §. 314, 341. Finis finium essentialiter sibi subordinatorum est et finis mediorum, §. 317, 341. FINIS primus, seu cui cofines omnes subordinantur, VLTIMUS seu SCOPUS dicitur, et hic est vel simpliciter vltimus, vel talis secundum quid in data finium subordinatione, §. 28.

§. 344.

Si ens concipitur, vt determinabile, MATERIA, cf. §. 295, 296. EX QUA, in ipso determinationis actu, MATERIA CIRCA QUAM (obiectum, subiectum occupationis), facta determinatione MATERIA IN QUA, et haec cum materia ex qua, SUBIECTUM vocatur.

§. 345.

Materia et forma quum actualis determinationis rationem contineant, §. 344, 40. caussae sunt, §. 307. Illa materialis, haec formalis: Concaussae materiales et formales sunt inter se connexae, §. 314. earumque

que NEXUS cum suis principiatis, §. 307, et inter se, §. 314. ille SUBIECTIUUS dici potest, hic FORMALIS (essentialis.)

§. 346.

EXEMPLAR est, cui simile intenditur, et caussa impulsiua quum sit, §. 342. est caussa, §. 307. quae exemplaris dicitur, eiusque caussatum EXEMPLATUM (ectypon, copia) vocatur. EXEMPLAR, quod non habet aliud, est ARCHETYPON (originale.) Exemplar et exemplatum et coexemplaria connectuntur nexu caussali, §. 313, qui NEXUS EXEMPLARIS est (typicus.)

SECTIO VIII.

SIGNUM ET SIGNATUM.

§. 347.

Medium cognoscendae alterius exsistentiae SIGNUM est, signi finis SIGNATUM. Hinc signum est signati principium cognoscendi §. 311. et NEXUS inter signum et signatum SIGNIFICATIUUS est, signoque tributus SIGNIFICATUS dicitur, (vis, potestas.)

§. 348.

Signatum actuale, §. 347. vel praesens est, tunc SIGNUM dicitur DEMONSTRATIUUM; vel praeteritum, tunc signum dicitur

Simile intendere est similari. e.g. [illegible] Muster [illegible] das Nachgeahmte und
Ein Muster des andern

Urbild in so fern es ein bewegender Grund der Nachahmung ist. Exemplar.
Eine Abschrift ist copia
Ein Muster kan einen andern Muster verschaffen. Milton des Homer. Klopstock des Milton — Homerus Archetypon
Das Erste die Natur [illegible] Muster
Melius Homerus archetypon quod effingit
Prototypon.

Der [illegible] ist eine Causalitaet [illegible] den [illegible] verschafft

[illegible] [illegible] Signum medium quo intendit significatus [illegible] e.g. die [illegible] Diebe.
[illegible] [illegible] andern [illegible]
Signa sunt vel ~~arbitraria~~ vel ~~[illegible]~~ [illegible]. [illegible] e.g. [illegible] Hieroglyphisch.
ideae et nexus — — — — — —

[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ~~[illegible]~~

[illegible] [illegible] der [illegible]. Barometer.

Nachtr. der Münchner
Monumente.

citur MNEMONICUM, (rememoratiuum, μνημόσυνον,) vel futurum, §. 298. tunc ſignum dicitur PROGNOSTICON.

§. 349.

Scientia ſignorum eſt (ſemiotica, ſemiologia philoſophica, ſymbolice) CHARACTERISTICA, eaque, I. HEURISTICA de inueniendis ſignis tam PRIMITIUIS, quae non habent ſigna pro partibus, quam DERIUATIUIS quae ex ſignis ſunt compoſita. Horum modus compoſitionis eſſentiae ſignati ſi ſit ſimilior ſunt ea ESSENTIALIA. Heuriſtica ſignorum deriuatiuorum eſt COMBINATORIA, et II. HERMENEUTICA, de cognoſcendis ſignorum ſignatis. Haec HERMENEUTICA VNIUERSALIS eſt. Characteriſtica prognoſticorum eſt MANTICA.

§. 350.

Signum repraeſentationis eſt TERMINUS (cf. §. 248. ſymbolum.) Termini per vocem humanam vſitatiores ſunt VOCABULA. Series vocabulorum repraeſentationes connexas ſignificantium eſt ORATIO (latius dicta.) Complexus vocabulorum in certa regione maiori vſitatiorum eſt LINGUA PARTICULARIS. Lingua in certa minori regione vſitatior, a ſe ipſa, vti in aliis minoribus regionibus vſitatior eſt, differens IDIOMA eſt. Idioma perfectius eſt DIALECTUS. Termini, ductus oculis obſer-

obſeruandi, ſunt CHARACTERES STRICTIUS DICTI, cf. §. 67. Hi vel vocabulorum, NOMINALES, vel rerum ſignandarum vocabulis immediati, REALES, qui ſi aliam rem ſignificent, quam cui ſimillimi ſunt, ſunt HIEROGLYPHICI, ſocietatum INSIGNIA, ſi in omni lingua particulari legi poſſunt, eorum complexus eſt LINGUA VNIUERSALIS.

PARS II.

COSMOLOGIA.

PROLEGOMENA.

§. 351.

COSMOLOGIA GENERALIS eſt ſcientia praedicatorum mundi generalium, eaque vel ex experientia propius, EMPIRICA, vel ex notione mundi, RATIONALIS.

§. 352.

Cosmologia principia pſychologiae, theologiarum, phyſicae, teleologiae, philoſophiae practicae prima continens, refertur, §. 2. cum ratione, ad metaphyſicam, §. 1.

§. 353.

Cosmologia mundi 1) notionem, 2) partes, 3) perfectionem docet.

CA-

von den [illegible] diese kennen.

der Chineser. etc

Pflanzen neuigkeit

der Malthese Blocksberg.

Denominatio:
Defin: vel late Physica vel Morali vel Metaphysica it: Theolog.

Die Metaphysik hält alle nothwendige Dinge in sich
1. existentia. 2 possibilia

Objecta: primo nexus substantiarum finitarum generatim
2do. nexus corporum.
3tio. nexus finitorum ~~cum~~ quatenus pendet ab infinito.

Entia repraesentativa mundum repraesentant.
dependentia mundi ab ente infinito ex contingentia fluentia etc de miraculis !!
generales et necessarias corporis affectiones deduci
[illegible] - - -
Perfectio mundi est ultimus finis substantiarum rationem meditans.

Wolfius inventor.

Mundus sensitive physico: Terra. systema planetarium.
— — theologico.
— — — metaphysico. requiritur 1 ut sit totum ex ~~[illegible]~~ simultaneis et successivis
2 ut res ipsas complexae connectat
3 ut omnia connexa complectatur

Vocabula individua notionis empiricae.

Ad. Notam de Nexu est analogus

A priori. Nexus rationum finitarum est possibilis. Utrique finita sunt substantiae et accidentia. Si igitur nexus earum cum aliis substantiis est possibilis quia possunt ipsis inhaerere determinationes relativae. Si accidentia possunt per se esse accidentia unius rationis suae habere in substantia alia ergo est nexus possibilis. hinc tale possibile sive mundus

Nota extrapositio est simplex gradus ad nexus
Quid sit extrapositio
quid nexus
extrapositio non includit nexum.

CAPVT I.

NOTIO MUNDI.

SECTIO I.

NOTIO AFFIRMATIUA.

§. 354.

MUNDUS (cf. §. 91, 403, 434. vniuersum πᾶν) est series (multitudo, totum) actualium finitorum, quae non est pars alterius.

§. 355.

Hic mundus exsistit. Ergo mundus est in se possibilis, §. 57, 18.

§. 356.

In hoc mundo sunt actualia extra se posita, hinc nexus vniuersalis actualis, §. 279, 306.

§. 357.

In omni mundo sunt partes actuales, §. 354, 155. hae singulae connectuntur cum toto, §. 14, 157. hinc singulae connectuntur cum singulis, §. 33. Ergo in omni mundo nexus est partium et harmonia vniuersalis, §. 48. i. e. *in mundo non datur insula*. Aliter: Partes mundi vel sunt extra se inuicem posita actualia, et connectuntur singula cum singulis, §. 279, 306. vel sunt eius determinationes internae non positae extra se inuicem

cem, §.10, 37. et connectuntur ſingulae cum ſingulis, §.49. Ουκ εςιν επεισοδιωδης, εςιν ωσπερ ςρατευμα.

§. 358.

In hoc mundo exſiſtit nexus effectiuus (regnum potentiae,) §. 335. vtilitatis, §.338. vſuum, §. 339. finalis (regnum ſapientiae,) §. 343. ſubiectiuus et formalis, §. 345. exemplaris, §. 346. ſignificatiuus, §. 347. Hinc nexus eiusmodi ſunt in mundo poſſibiles, §. 57.

§. 359.

Omnis mundus quum ſit ens, §. 355, 62. erit vnum, §. 73. (. 354, 155.) verum, §. 90. (§. 357, 355, 354, 92.) Hinc in omni mundo eſt ordo, §. 89. et regulae communes, §. 86. Mundus fabuloſus non eſt mundus, §. 120.

§. 360.

Omnis mundus eſt perfectus, §. 99, 359. et bonus, §. 100.

§. 361.

Partes omnis mundi ſingulae ſunt entia contingentia, §. 354, 257. Hinc earum exſiſtentia modus eſt, §. 134. Iam exſiſtentia ſingularum mundi partium ſimul ſumtarum eſt exſiſteniia mundi, §. 155. Ergo mundi exſiſtentia modus eſt, et omnis mundus eſt ens contingens, §. 111. Aliter: Pone quendam mundum eſſe ens neceſſarium, omnes eius determinationes internae erunt abſolute

[illegible] [illegible] absque alio complete potest intelligi: idea, qui ultra posse est omnis mundi possunt omnia.

i. e. a priori:

Die Wärme bringt den [illegible] zu wege. effectus

Alexander hat seinen Nutzen [illegible] der Materie [illegible] Alter [illegible] nach gebraucht. [illegible] [illegible] qualitatis [illegible] bona [illegible] [illegible] perfecta

Die [illegible] der [illegible] oder [illegible] [illegible] der Materie [illegible] [illegible]

Subject: Der Krieg macht die Tugend: diese die [illegible]. formal: Die [illegible] [illegible] der [illegible] ist [illegible] die [illegible] [illegible]

exempl: Der [illegible] [illegible] den Vater [illegible]

[illegible] [illegible] bedeutet gut Wetter.

Nexus [illegible] in omni mundo possibilis.

[illegible] in [illegible] absolute [illegible] [illegible]

Obwohl [illegible] daß [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

die [illegible]
[illegible]
den [illegible] propheten [illegible]

lute necessariae, nec hinc vlla pars istius mundi habebit modos, §. 108, 157. nec erit ens contingens, §. 134. sed omnis pars illius mundi erit ens necessarium, §. 109, hinc infinitum, §. 258. q. a. §. 354.

§. 362.

Omnis mundus est vnum, §. 359. modos tamen habet, §. 361, 112. hinc determinationes in se separabiles, §. 72, 65. hinc vnitatem hypotheticam, §. 76. et intrinsecus contingentem, §. 115.

§. 363.

Nullius mundi partium coniunctio est absolute necessaria, §. 362, 102. est tamen coordinatio, §. 78. Ergo in omni mundo est ordo in se contingens, §. 117. hinc et veritas intrinsecus contingens, §. 119.

§. 364.

Omnes partes mundi reales, §. 136, quum consentiant ad gradum realitatis mundo ipsarum tribuendum, §. 248, 140. ita tamen, vt in se possint etiam non consentire, aut non tantum consentire, vtpote entia contingentia, §. 354, 257: in omni mundo est perfectio in se contingens, §. 122.

§. 365.

Omnis mundus est absolute et interne mutabilis, §. 361, 133.

§. 366.

In omni mundo ſunt realitates abſolute neceſſariae, §. 359, 360. hinc bonum metaphyſicum, §. 147. et in ſe contingentes, §. 362 - 364. hinc bonum phyſicum late dictum, §. 147.

§. 367.

Hic mundus eſt vnum, §. 359, in ſe contingenter, §. 362. Eſt in hoc mundo ordo, §. 359. et veritas intrinſecus contingentes, §. 363. eſt et perfectio et bonitas intrinſecus contingens, §. 364. bonum metaphyſicum et phyſicum late dictum, §. 366, et eſt hic mundus abſolute, eſt interne mutabilis, §. 365, 154.

§. 368.

Mundus minimus eſſet totum pauciſſimorum minimorum actualium, §. 161, 354. hinc quo plura, quo maiora finita pro partibus habet, hoc fit maior, §. 160. donec ſit maximus plurimorum maximorum in finitis aggregatum, §. 161.

§. 369.

STATUS MUNDI eſt totum omnium ſtatuum in partibus eius ſimultaneorum. Iam hic mundus habet partes, in quibus coexſiſtunt fixa cum mutabilibus. §. 367. Ergo hic mundus habet ſtatum, §. 205.

Die Theile der Welt da nur eine endliche Substanz existirt mit der (veränderlichen) größten Veränderung

Alle Zustände zusammengenommen die zugleich existiren machen den Zustand der Welt. e.g. der der Nachfolge vor der Schöpfung [illegible].

Es sind immer fixa und mutabilia

die Welt als Welt überhaupt betrachtet geschieht
[illegible] ein Theil [illegible] bleibt [illegible]
ein Theil [illegible] da ist
[illegible]
allgemein diese Welt betrachtet [illegible] so bald die
[illegible] die sie [illegible]
[illegible]

§. 370.

Omnis et huius mundi exſiſtentia modus eſt, §. 361, 134. hinc poteſt abeſſe et adeſſe ſalua mundi eſſentia, §. 65. Quumque ſit abſolute mutabilis omnis et huius mundi actualitas, §. 133. omnis mundi initium et finis eſt abſolute poſſibilis, §. 301, 65.

§. 371.

Mundus non poteſt oriri, niſi ex nihilo. Ponatur enim aliquis mundus ita oriri, vt tamen iam aliqua pars eius ipſi praeexſtiterit: quum nondum ortus eſſet talis mundus, non tamen fuit amplius mere poſſibilis, dum totum exſiſtentis partis eſſet, adeoque iam qua exſiſtentiam determinatus, §. 54. Ergo mundus non oriens ex nihilo non oritur, §. 227. Sic et mundus non annihilatus non interit, dum ſuperſtite parte non mutatur in mere poſſibile, §. 227. Ergo mundus non poteſt interire, niſi per annihilationem, §. 228.

§. 372.

Omnis et hic mundus eſt ens finitum, §. 255, 361. hinc poſſibilis eius cognitio philoſophica et mathematica, §. 249. Omnis mundus et hic habet malum metaphyſicum, §. 250, et phyſicum late dictum, imperfectionem in ſe contingentem abſolute poſſibilem, §. 263. partim bonus, partim malus, §. 264.

§. 373.

Omnes mundi ſunt et enti infinito, et ſibi inuicem, et cuilibet partium ſuarum partialiter ſimiles, §. 265, 267. ſed impoſſibiles ſunt plures extra ſe inuicem actuales totaliter iidem, §. 269, diuerſi, §. 268. congruentes, §. 270. ſimiles, §. 271. aequales, §. 272.

§. 374.

Quum partes mundi vel ſint ſimultanea, vel ſucceſſiua, §. 238, 354. ſi extra ſe inuicem ponantur, connectentur in mundo aut per tempus, aut per ſpatium, aut per vtrumque, §. 239, 306.

§. 375.

Omnis mundus eſt ens ab alio, §. 361. ſeu dependens, §. 308. et hic mundus habet cauſſam efficientem extra ſe poſitam, eiusque effectus eſt, §. 334. teſtans de cauſſa, §. 333.

§. 376.

Omnis mundi partes ſunt actualia, §. 354. hinc ſingulae in ſuo mundo, adeoque partes huius mundi in hoc mundo habent veritatem, §. 90. et certitudinem, §. 93. vt determinationes internas, §. 37, 93. determinatas, §. 54.

§. 377.

Zweierley endliche Dinge sind realitaeten, und unendliche sind sie alle ergo identitaet determ: incl:

Alle Mögliche Dinge sind zufällig et unzufällig

Totalitaet identitaet plurality est contradictoria

wenn in der Weltkörper Veränderung ist, ist succession Zeit
das die simultaneen nicht compraesentia sind, successiv Raum

Ens contingens

effectus plenus aequal viribus causae efficientis vivis.

Die innere Natur des Geistes ist der nach der Einsicht [illegible] der Welt [illegible] determ: [illegible]

Si nexus est absolute aut hypothetice ipsius propter
actiones. e.g. die Unschuld Adams
oder physische Übel

1. propter identitatem indiscernibilium
2 quia qualibet in nexu est series rationatorum

[finitae] [supponit]
Existentia unius substantiae non requirit existentiam alterius;
Deus sit in nexu cum omni determinatio omnimoda supponit existentiam
alterius ergo existentia plurium substantiarum non involvit nexum
Possunt existere plura absque Deo spatio. neque Deus habet relationem
temporis

§. 377.

Finita, quae non abſolute ſolum, nec hypothetice tantum in qualicunque nexu, ſed etiam in vniuerſali nexu ALICUIUS MUNDI poſſibilia ſunt, POSSIBILIA illius mundi vocantur. Hinc poſſibilia huius mundi ſunt, quae in vniuerſali eius nexu ſpectata tamen ſunt hypothetice poſſibilia, hinc maiorem poſſibilitatis gradum habent, §. 165, 246.

§. 378.

Si vel vnica pars huius mundi eſſet alia, quam eſt, mundus hic non eſſet totaliter idem, qui eſt, §. 155, 267. Iam omnes partes huius vniuerſi poſſunt eſſe aliae, quam ſunt, §. 354, 260. Ergo poſſibiles ſunt mundi partim ab hoc diuerſi, §. 38. partim iidem cum eo, §. 265. i. e. plures, §. 74.

§. 379.

Hic mundus vnice ſingularis eſt, §. 77. Pone enim plures eſſe, conſtituerent cum hoc multitudinem ſeu ſeriem, §. 74. Hinc hic non eſſet mundus, §. 354. aut omnes iſti mundi partes huius, tantum vnici, §. 354, 77.

SECTIO II.
NOTIO MUNDI NEGATIUA.

§. 380.

PROGRESSUS (regreſſus) IN INFINITUM eſſet ſeries entium contingentium extra ſe inuicem poſitorum, quorum vnum eſt alterius cauſſa ſecundum quid, ſine cauſſa ſimpliciter tali. In quo progreſſu in infinitum cauſſatum ſumitur cauſſa ſui, eſſet ille CURVILINEUS (circularis): in quo cauſſatum non ſumitur cauſſa ſui, eſſet ille RECTILINEUS.

§. 381.

Progreſſus in infinitum, quantuscunque poneretur, eſſet ens contingens, §. 380, 155. hinc haberet cauſſam efficientem extra ſe poſitam, §. 334. Haec non poſſet eſſe ens contingens, dum enim illud iterum eſſet ens ab alio, §. 308. non eſſet cauſſa progreſſus in infinitum, niſi ſecundum quid talis, §. 28. Ergo non extra progreſſum ipſum poſita, ſed pars eius, §. 155, 380. Ergo cauſſa efficiens progreſſus in infinitum deberet eſſe ens neceſſarium, §. 109. et independens, §. 310. Quocunque modo hoc poteſt exſiſtere, eo modo exſiſtit, §. 259. At poteſt exſiſtere, licet non ſit cauſſatum alterius extra ſe poſiti, §. 310. Ergo nec eſt cauſſatum alterius extra ſe poſiti,

Diese Betrachtung allgemeiner geht über die series simult: et success:
alle Dinge, die eine Welt ausmachen, sind in nexu
determinationes des einen sind rationata des andern
mit durchgängiger ratio [illegible] [illegible] d. i. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
also aber in der Welt kein absolut erster Theil und kein [illegible] der Weltreihe ist progressus in infinitum
a parte ante regressus. mundus.
a parte post progressus [illegible] sine effectu pleno.

Exempel von progressu: Cantillon. [illegible] platonicus. Ab aegyptiis. aequinoctia. [illegible] [illegible]
perpetuum mobile.

der autor beweist independentz von der [illegible] dass die Welt nur ein [illegible] [illegible] [illegible]

alles zufällige muss den Grund seines Daseyns ausser sich haben. dieser Grund [illegible] [illegible]
also muss die [illegible] Ursache der Welt von ihr unterschieden seyn;
sie muss kein zufälliges Ding seyn
ens nec: ergo infinit.

Regressus in infinit. serie successiva est impossibilis
In serie successiva hat alles [illegible] ein Anfang. [illegible] die ganze Reihe [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] regressus in infinit.
in serie successiva. posterior semper determinatur a priori anteced: si omnia sint consequentia et nullum est primum
non datur in serie quo determinans posterioris seriei [illegible] sit rationata sua ratione

Fatum [illegible] Stoicum

Systema Spinozae
1 Spinosismus: Mundus ens a se.
2 Astrologicus ubi est mechanicum et hypothetice necessitas per influxum astrorum non libertatis humanae.
Exempel.
3 Muhammedanum [illegible]
pest. Tod.
4 Stoicum ubi liberae actiones per decretum dei necessitantur.

Sicher. Magnet [illegible] Kraft

Casus purus absolutus Epicuri
respectivus sine ratione respectiva. ~~fine~~ finali non efficiente. [illegible]
eventus qui omnino rationibus efficientibus non est in nexu finali.
Quaerit ubi deus [illegible] ubi omnes effectus suos finales et causae efficientes media.
e.g.
non propter ignorantiam sed propter nexum necessarium. e.g. [illegible]
Casus [illegible]

der Mensch selbst ist ordentlich [illegible]

[illegible]

adeoque cauſſa effectuum ſuorum ſimpliciter talis, §. 28. Hinc progreſſus in infinitum, qui deberet eſſe ſine cauſſa ſimpliciter tali, §. 380. et tamen eam habere, eſt impoſſibilis, §. 7. nec in hoc, nec in vllo mundo ponendus, §. 354, 58.

§. 382.

FATUM eſt neceſſitas euentuum in mundo. FATUM ex neceſſitate mundi abſoluta eſſet SPINOSISTICUM, non ens, §. 361, 105. nec in hoc, nec in vllo mundo ponendum, §. 354, 58.

§. 383.

Euentus in mundo, cuius ignoratur ratio ſufficiens, CASUS eſt. CASUS, cuius nec eſt ratio ſufficiens, PURUS eſſet, impoſſibilis, §. 22, nec in hoc, nec in vllo mundo ponendus, §. 354, 58.

§. 384.

Euentus ORDINARIUS eſt, cuius exſiſtentia determinatur ſecundum certi alicuius ordinis regulas: EXTRAORDINARIUS eſt non ordinarius. EXTRAORDINARIUS ABSOLUTE eſſet, cuius exſiſtentia ſecundum nullas vllius ordinis regulas determinaretur; RELATIUE talis eſt, qui non fit per regulas dati certi alicuius ordinis. Extraordinarius ob confuſionem INORDINATUS eſt.

§. 385.

Abſolute extraordinarium non eſſet verum, §. 384, 89. hinc impoſſibile, §. 90, 62. nec in hoc, nec in vllo mundo ponendum, §. 354, 58.

§. 386.

Euentus ſine vlla ratione ſufficiente proxima eſſet SALTUS ABSOLUTUS. Euentus ſine ratione ſufficiente proxima ordinaria eſt SALTUS RESPECTIUUS.

§. 387.

Quod exſiſteret ſine ratione ſufficiente vlla proxima, § 27. exſiſteret per caſum purum, §. 22, 383. hinc ſaltus abſolutus eſt impoſſibilis, §. 386, 284. nec in hoc, nec in vllo mundo ponendus, §. 354, 58. Reſpectiuus etiam omnis, ſi non inordinati quid eſt, eſt tamen aliquid extraordinarii, §. 384.

§. 388.

Mundus nec eſt ſubſtantia infinita, §. 372, 248. nec determinatio eius interna, §. 365, 252. hinc nec eſſentia entis infiniti, §. 40. nec attributum, nec modus, §. 50, nec modificatio, §. 209. Hinc omnis mundus extra ſubſtantiam infinitam ponendus eſt, adeoque hic etiam mundus exſiſtit extra ens infinitum, quod ideo vocatur ENS EXTRAMUNDANUM, ens extra hunc mundum actuale.

[illegible] absolute [illegible]

e. g. [illegible] nexus effectivus [illegible]

~~Natura nihil fecit saltum~~.

Natura nihil per saltum.

— — agit in brevissima

actio inter terminos aequales quo ~~brevissima~~ minima. Terminus aequalitatis ad [illegible]

Maupertuis. non Leibnitz

Demonstratio. Eventus est actio singularis cum effectu nec maior nec minor ergo minima actione fit effectus.

Lex continuitatis. [illegible] non datur nexus rationis ullus cum rationato nisi per rationem intermedium. [illegible]

§. 389.

Omnis, hinc et hic, mundus, aut est substantia, aut accidens, §. 191. Si hic mundus substantia fuerit, extra substantiam infinitam subsistit, §. 388. vt adeo infinita substantia non sit vnica substantia, §. 77.

§. 390.

Si hic mundus fuerit accidens, non tamen est accidens substantiae infinitae, alias non exstiturus extra suum substantiale, §. 196, 388. nec exsistere potest, nisi in substantia, aut substantiis, §. 194. Ergo si hic mundus sit accidens, infinita substantia nec tunc est vnica substantia, §. 77, 389. Iam alteruter casus est necessarius, §. 191, 10. Ergo substantia infinita non est substantia vnica.

§. 391.

Vis infinita non est vnica vis, §. 390, 198. in omni et hoc mundo sunt vires finitae, §. 390, 388.

CAPVT II.

PARTES VNIUERSI.

SECTIO I.

PARTES VNIUERSI SIMPLICES.

§. 392.

Omnis mundus aut est ens simplex, aut compositum, §. 224. hic est ens compositum. Qui hunc mundum se putat ens simplex est EGOISTA.

§. 393.

Mundi compositi partes singulae et simul sumtae non possunt esse accidentia. Quum enim exsistere talis mundus non posset, nisi in substantiis, §. 155, 191. nec posset tamen infinitae inhaerere, §. 388, nec vnicae finitae, §. 224, 194. requireret plures substantias finitas, quibus inhaereret, §. 77. At hae constituerent seriem finitorum actualium, quae si non esset pars mundi ex meris accidentibus compositi, cum ipso tamen constitueret seriem finitorum actualium ipso maiorem, §. 160. hinc ipse non esset mundus, §. 354. Si series illa, quam substantiae finitae constituerent, esset pars eius mundi, non esset ille ex meris accidentibus compositus, §. 155. Hinc impossibilis est mundus ex meris

Praesumtio. Demonstratio. Ex dissertatione. Quomodo ex compositione extra se invicem existenti

ris accidentibus compositus, §. 61, 62. Omnis mundus compositus est compositum strictius dictum, §. 225. Omnis mundus aut est substantia, §. 389, 392. aut compositum strictius dictum.

§. 394.

Partes mundi compositi sunt vel substantiales, vel accidentales, §. 393. et illae quidem monades, §. 235. Hinc omnis mundus compositus, et hic monadibus constat, §. 392. Vnde denuo patet, nullum mundum oriri posse, nisi ex nihilo, §. 236, nec interire, nisi per annihilationem, §. 237, 393.

§. 395.

Hic mundus compositum strictius dictum, §. 393. monadibus constat, nec est in eo quicquam substantiale, praeter monades, §. 394. Qui negat exsistentiam monadum est MATERIALISTA VNIUERSALIS. Qui negat exsistentiam monadum vniuersi, e. g. huius, partium est MATERIALISTA COSMOLOGICUS. (cf. §. 757.)

§. 396.

Monades omnis, hinc et huius, compositi mundi sunt possibilia, §. 8. rationalia, §. 24. entia, § 63. vna, §. 73. vera, §. 90. obiectiue certa, §. 93. perfecta, §. 99. bona, §. 100. entia contingentia, §. 257. mutabilia,

§. 133.

§. 133. realia, §. 136. vniuersaliter connexa, §. 357. sunt vi praeditae, imo vires, etiam strictius dictae, §. 199. habent statum internum, §. 206, et externum, §. 207. modificabiles, §. 209. non extensae, nec spatium replentes singulae, at aggregatae, §. 242. nec habent magnitudinem quantitatiuam, §. 243. indiuisibiles, §. 244. finitae, §. 354. hinc habent certum virium limitem, §. 249. malum metaphysicum, §. 250. partialiter sibi similes, §. 265, 268. at partialiter etiam tam dissimiles, quam inaequales, §. 273. singulae non admittentes figuram, ita tamen, vt totum earum admittat figuram, §. 280.

§. 397.

Monades omnis, hinc et huius, compositi mundi, quum sint actuales extra se inuicem positae, §. 354, 224. aut erunt entia simultanea, aut successiua, aut vtraque, §. 238. hinc singulares habent positum, §. 148. aut in simultaneis, locum, aut in successiuis, aetatem, aut vtrumque, §. 281, licet singulae locum non repleant, §. 396.

§. 398.

Monadum omnis hinc et huius vniuersi finitarum, §. 354. quaelibet extra reliquas, si subsistere ponatur, substitura, §. 192. non potest cum vlla altera esse in eodem totaliter loco, §. 282. Substantia, in cuius loco ne-

nequit esse alia extra eam posita, est IMPENETRABILIS, (solida). Ergo omnis substantia, hinc et monades tam huius, quam omnis compositi mundi sunt impenetrabiles, §. 230.

§. 399.

Monades huius et omnis compositi, hinc extensi, mundi, §. 241, 393. sunt PUNCTA, §. 286. sed neutiquam MATHEMATICA in quibus nihil, praeter non-extensionem, ponitur, §. 396-398. nec iuxta se positae congruunt aut coincidunt, §. 70, 396. sed positis earum coexsistentibus pluribus, quia quaeuis impenetrabilis est, §. 398. ponuntur simultanea extra se inuicem certo quodam ordine, §. 396, 78. hinc in earum aggregato est spatium, §. 239. Ergo omne aggregatum monadum huius et omnis compositi mundi extensum est, §. 241. Punctum mathematicum, abstractum possibile, §. 149. si fingatur exsistere ZENONICUM est PUNCTUM, ens fictum, §. 62. PUNCTUM PHYSICUM si dicas actuale et praeter simplicitatem omnimode determinatum, quaedam monades huius vniuersi sunt puncta physica, nempe quarum ex aggregato extensum.

§. 400.

Omnes compositi, hinc et huius mundi, monades sunt in vniuersali nexu, §. 357.

357. hinc ſingulae ſingularum aut rationes ſunt aut rationata, aut vtrumque, §. 14, 48. Ex rationato cognoſci poteſt ratio, §. 29. Ergo ex quauis omnis compoſiti, hinc et huius mundi monade ſingulae mundi, ad quem pertinet, partes cognoſci poſſunt, §. 14. i. e. ſingulae omnis, hinc et huius compoſiti *mundi monades* ſunt vires, §. 199. repraeſentatiuae *ſui vniuerſi*, (*ſunt ſpecula* eius *actiua*, §. 210, *indiuiſibilia*, §. 244. *microcosmi*, *mundi in compendio*, *ſuique mundi concentrationes*, ſeu habent vim, praeditae ſunt vi repraeſentatiua ſui vniuerſi.)

§. 401.

Monades mundum ſuum repraeſentantes, §. 400. aut ſibi eum repraeſentant, ſuae perceptionis, ſaltim ex parte, conſciae, aut minus, §. 10. Hinc et monades huius vniuerſi mundum hunc aut obſcure tantum repraeſentant, aut clare, ſaltim ex parte. Illae ſunt MONADES NUDAE, (ſopitae.)

§. 402.

Monades clare mundum repraeſentantes aut ſibi eum diſtincte, ſaltim ex parte, repraeſentant, aut minus, §. 10. Priores intelligunt, §. 69. Ergo facultatem habent diſtincte cognoſcendi, §. 216. i. e. INTELLECTUM (ſtrictius dictum, cf. §. 519.)

Sub-

Subſtantia INTELLECTUALIS, i. e. intellectu praedita, eſt SPIRITUS, (intelligentia, perſona.) Ergo monades huius vniuerſi intellectuales ſunt ſpiritus, §. 230. Solos in hoc mundo ſpiritus admittens eſt IDEALISTA.

§. 403.

NEXUS ſpirituum alicuius mundi inter ſe eſt PNEUMATICUS. Iam in omni, et hoc mundo, cui ſpiritus inſunt, ſingulis ſinguli connectuntur. Ergo in hoc et omni mundo, cui ſpiritus inſunt, eſt nexus pneumaticus vniuerſalis, §. 357. (mundus, cf. §. 354. pneumaticus, intellectualis, moralis, cf. §. 723. regnum gratiae.) civitas dei

§. 404.

Omnis ſubſtantia monas eſt, §. 234. Omnis ſpiritus eſt ſubſtantia, §. 402. Ergo monas eſt et ens ſimplex, §. 230.

§. 405.

Omnes omnis et huius mundi, cui ſpiritus inſunt, ſpiritus ſunt monades, §. 404. vires repraeſentatiuae mundi ſui ex parte ſaltim diſtincte, §. 402. non extenſi, nec ſinguli ſpatium replentes, nec habent magnitudinem quantitatiuam, indiuiſibiles, finiti, certo tantum virium gradu praediti, malo metaphyſico obnoxii, partialiter ſibi ſimiles, ſed et ſinguli partialiter diſſimiles

miles et inaequales, nec ſinguli figuram agnoſcentes, §. 396. vnicus omnium perfectiſſimus eſt. §. 77, 185.

SECTIO II.
PRIMA CORPORUM GENESIS.

§. 406.

Totum monadum eſt MONADATUM. Ergo mundus hic et omnis compoſitus eſt monadatum, §. 394.

§. 407.

Monades in mundo compoſito aut partes etiam eius pro monadatis ſuis habent, aut minus, §. 10, 406. In vtroque caſu monadatum eiusmodi erit EXTENSUM, §. 396. partium impenetrabilium, §. 398. partialiter diſſimilium, §. 396. i. e. PARTIALITER HETEROGENEUM (difforme, diſſimilare), hinc non erit EXTENSUM TOTALITER HOMOGENEUM, (vniforme, ſimilare) i. e. partium totaliter ſimilium, §. 271.

§. 408.

Monades huius mundi ſimultaneae locum, ſucceſſiuae ſibi mutuo determinant aetatem, §. 281, 85. hinc in ſe mutuo influunt, §. 211. in conflictu poſitae, §. 213. Ergo eſt in hoc mundo influxus et conflictus vniuerſalis, §. 48, 306. (*bellum omnium contra*

Nullius toti substantiae extra alias posito est [illegible]

[illegible]

quod aliquid dat minus illius
pars alii toti est aequalis ergo habet
partes i. e. non est simplex.

[illegible]

Die Fraction gegen ein Ganzes hat keine Schwierigkeit
mit kleinem Theil; aber auch ist grösser; aber
den [illegible] sie grösser werden [illegible] [illegible]
~~[illegible]~~ in den [illegible] [illegible] die Einheit
correspondirte [illegible] [illegible] demonstrata [illegible]

tra omnia, concordia diſcors, diſcordia concors, §. 364.).

§. 409.

Monadum in hoc mundo quaedam in ſe remotius influunt mutuo, §. 408, 27. quaedam propius, ſibi praeſentes, §. 223. et quia ſaltus abſolutus in mundo impoſſibilis eſt, §. 387, quaedam proxime, ſe contingentes, §. 223.

§. 410.

Quia omnes monades huius mundi in ſe mutuo influunt, §. 408. *non eſt* earundem *actio* tranſiens ſeu influxus *ſine reactione*, §. 213.

reactio est actio patientis in agens opposita agenti.

nota non influxu mutuo est actio et reactio

§. 411.

Actio tranſiens ſeu influxus partium mundi in alias extra ipſas eſt aut ſimplex, aut compoſitus, §. 215. Simplex eſt etiam minimus, §. 247, 214. Huic reſpondet reactio, aut minima, aut maior, §. 160, 161. Si minima eſt, eſt influxui aequalis, §. 70. Si maior ponatur reactio, id, quo excedit influxum reactio, ponit reactionem influentis, §. 410. hinc influxus eius non erit ſimplex §. 215. quod contra hypotheſin. Ergo influxui ſimplici reſpondet aequalis reactio. §. 70.

§. 412.

Influxus compoſitus partium mundi in alias extra ipſas eſt totum plurium ſimplicium

plicium influxuum, §. 215, 214. Cuiuis ex his respondet reactio aequalis, §. 411. Iam si addas aequalibus aequalia summae sunt aequales, §. 70. Ergo omni influxui composito partium mundi respondet aequalis reactio. Hinc *reactio* partium mundi omnis in alias extra ipsas *est* influxui seu *actioni* transeunti *aequalis*, §. 411.

§. 413.

Vires viuae monadum in mundo per contactum mutuum inter se confligentium sunt aequales, §. 412, 331. et quia eaedem non possunt rationes proximae contradictoriorum esse, §. 140, 36. proxime locum, §. 408, 409. hinc coniunctionem sibi mutuo determinantes, §. 281, 85. non continent rationem separationis mutuae proximam, §. 72. Hinc, nisi accedat vis tertia, contingunt se inseparabiliter, §. 386. vnum constituentes, §. 73. vnitae, §. 79.

§. 414.

Ita se mutuo contingentia, vt non nisi per vim tertiam separari possint, COHAERENT. Ergo monades mundi se mutuo contingentes cohaerent. §. 413. *Nullus contactus sine cohaesione est.* Ergo quaedam monades huius mundi cohaerent, §. 409, vnum constituentes, §. 413, extensum, §. 407.

breui

Nulla actio est sine reactione ergo etiam nulla pars actionis sine reactione correspondente. Sive pone reactionem ~~et~~ actionem esse inaequalem erit in una pars aliqua quae non est in altera quaelibet pars vero vel actionis vel reactionis est etiam actio ergo erit actio sine reactione.

in separantur

cohaesio ex [illegible] deducta
[illegible] in contactu [illegible] vi separantur.
cohaesio est contiguitas quae vi ~~nisi~~ est alia vi inseparabilis

[illegible]

mundus multitudo determinationum internarum [illegible] multitudo externarum

abz

in composito quatenus est compositum nulla est mutatio nec interna nec externa sine motu

Monades omnes vim habent repraesentandi universum etenim determinationes [illegible] compositi determinationes quas ipse agendo determinat substantias quae [illegible] atqui omnes determinationes in substantiis externis ipsi per vim agendi et [illegible] [illegible] reagit [illegible] externae agenti ergo habet vim [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] inertiae

§. 415.

Nulla mutatio fit in mundo composito sine motu. Sit enim A mutandum ex B in non-B. Coexstiterat cum simultaneis suis extra illud positis, vt B, nunc coexsistet, vt non B, hinc diuersam ad ea relationem, §. 37, 38. positum, §. 85, et locum nanciscetur, §. 281, et fiet motus, §. 283, 125. Quoties talis mutatio, talis in mundo composito motus fit, status mutati et vniuersi, cuius pars est, partim idem est cum praecedentibus, §. 265, partim diuersus, §. 125. Huic sicuti certus aliquis motus fuit, quatenus status nouus a pristino differt; ita, quatenus idem mansit, haec duratio status, et in mundo composito simul duratio loci, §. 299 certi motus absentia, quies, §. 283. certique motus impedimentum fuit, §. 221. et resistentia, §. 222.

§. 416.

Monades in vniuerso constituentes extensum, §. 414, semper agunt, §. 216, 285 vi sua, §. 400. repraesentantes vniuersi sui singulos status et suos, etiam futuros, §. 298. quatenus hi iidem sunt cum antecedentibus perdurantes, certum motum impediente, certo motui resistente, §. 415, 210, quatenus autem hi diuersi sunt ab antecedentibus, certum alium motum efficiente, s. mouente, §. 415, 210. Praedicatorum singulis partibus conuenientium ag-

gregatum toti tribuitur, §. 155. Hinc monades quaedam huius vniuersi constituunt extensum, cui uis inertiae tribuatur, §. 294. hinc materiam, §. 295. Materia nec huius vniuersi, nec vllius vlla potest esse totaliter homogenea, §. 407.

§. 417.

Monades huius vniuersi materiam constituentes, non eam exhibent primam ex significatu §. 295. et mere passiuam, sed materiam, cui vis motrix tribuatur, §. 416. secundam et corpus physicum, §. 296. Si moueatur vna pars huius mundi, mutatur eius relatio ad reliquas simultaneas singulas, §. 283, 281. hinc non est MOTUS in mundo PARTICULARIS, id est, cuiusdam mundi partis, sine vniuersali, §. 283. Hinc in hoc mundo omnis materia est in motu, §. 415, et QUIES eius non est, nisi RESPECTIUA, i. e. absentia determinati alicuius motus §. 283, quae si tanta fuerit, vt obseruetur nullus quiescentis motus, erit MOTUS EUANESCENS. *Nulla in mundo* QUIES ABSOLUTA, absentia omnis motus.

§. 418.

Extensum, aggregatum monadum, quarum singulae sunt impenetrabiles, iam hinc resistet motui suum locum occupaturorum extra ipsum positorum, §. 398, 222, iam hinc

vis inertiae est vera [illegible]

Die vis inertiae ist in der [illegible] ist die [illegible] der [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aller effectus aequalis est viribus causae efficientis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

~~vis~~ inertiae

Die Materie in [illegible] [illegible] vis motrix. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] der [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] die determination der vis substantiae der [illegible] [illegible] [illegible] ~~[illegible]~~ [illegible] [illegible] [illegible] ~~[illegible]~~ also die [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] die actio [illegible] [illegible] [illegible] so [illegible] [illegible] rationis sufficientis der existentz [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] subsistiren.

Vis inertiae est vis motrix [illegible] [illegible]. Per vim inertiae corpus alicui est praesens et quia [illegible] determinat [illegible] [illegible] obsistendi. ~~[illegible]~~ vero vis ~~[illegible]~~ in conflictu cum vi movente determinatur illa ad mutationem et determinat ab hac ad mutationem et quia actioni ~~et~~ summa semper est aequalis [illegible] dem determinirenden

[illegible]

in corpore ascendente

Illustratur a motu corporis coelestis

hinc exſeret vim inertiae, §. 294. Extenſum, aggregatum monadum, quarum nulla vis eſt vlli alteri extra ſe poſitae totaliter aequalis, quarum nullum totum vlli alteri extra prius poſito monadato, qua vires, totaliter aequale eſt, §. 272, 406. nunquam eſt in totali AEQUILIBRIO, aequalitate virium, in confligentibus, et iam hinc exſeret vim motricem, §. 294. Tale autem extenſum eſt omne monadatum in hoc mundo, §. 414, 396. Ergo monadata in hoc mundo ob vnam eandemque vim ſuarum monadum repraeſentatiuam, §. 400. quatenus ea in impenetrabilibus rationem durantis loci, quietis, certique motus abſentis continet, vim inertiae, quatenus eadem in nunquam totaliter aequilibrantibus, mutationis loci, motusque certi rationem continet, vim motricem prodent materia, §. 416. et corpora phyſica, §. 417. Quae duae vires tantum abeſt, vt ita ſint oppoſitae ſibi inuicem, vt poſita vna diuerſo reſpectu non poſſit ſimul in eodem ſubiecto poni altera, §. 87. vt potius in reſpectu ad diuerſos motus ſint ſimul in quocunque huius mundi extenſo, §. 417, eademque vis dato extenſo tributa reſpectu dati motus motrix, reſpectu motus huic oppoſiti ſit vis inertiae, et v. v. §. 415.

§. 419.

Quum corporibus tribuantur vires, §. 296. ſunt compoſita ſtrictius dicta, §. 225, 198. hinc

198. hinc modus compoſitionis eſt ipſorum eſſentia, §. 226. monadibus conſtant, §. 235. habent magnitudinem quantitatiuam, §. 243.

§. 420.

Corpora habent partes extra partes, §. 296, 224. Partes corporum extra ſe inuicem actuales primae ELEMENTA vocantur.

§. 421.

Elementa aut ſunt partes corporum abſolute primae, i. e. quae non habent ipſae iterum partes extra partes, aut relatiue tales, vltra quas in attentione compoſitionis progredi non placet, §. 420. Illae ſunt entia ſimplicia ſeu monades, §. 419, 224.

§. 422.

IMMATERIALE vocatur, quod non eſt materia, quod eſt materia, MATERIALE vocatur. Elementa corporum abſolute talia ſunt immaterialia, §. 421, 295. INCORPOREUM eſt, quod non eſt corpus, quod eſt, CORPOREUM. Iam omne corporeum eſt materiale, §. 296. Ergo elementa corporum abſolute talia ſunt incorporea, hinc ſingula non ſunt corpora, §. 296.

§. 423.

PHILOSOPHIA reſpectiue primum pro abſolute primo habens philoſophia PIGRORUM

[respectu ~~simplicia~~]
Corpuscula ~~prima~~ homogenea quibus alia corpora constant diversis singularis

haec sunt atomi Gassendi

immutabilia stricto sensu quod non possunt esse elementis [illegible]

e.g. das alles auf die genaueste Naturgeschichte gestützt ohne weitläufig seyn

GRORUM dicitur, quae quum falsa sit, elementa relatiue talia, §. 421. materialia et corporea, §. 422. non habenda sunt pro elementis absolute talibus, immaterialibus et incorporeis, §. 422. Hinc haec commodius ELEMENTA simpliciter, illa dicuntur MATERIAE PRIMAE, cf. 295.

§. 424.

ATOMUS dicitur ens per se indiuisibile. Omnis monas est indiuisibilis per se, §. 244. Hinc omnis monas est atomus. Ergo elementa sunt atomi, §. 423, hinc atomi naturae dicuntur.

§. 425.

OBSERUABILIA (phaenomena) dicimus, quae per sensus possumus cognoscere (confusius.) Corpora minora nobis non obseruabilia CORPUSCULA vocantur. PHILOSOPHIA phoenomena corporum ex corpusculis explicans CORPUSCULARIS est.

§. 426.

CORPUSCULA vel alia iterum corpuscula pro partibus habent, vel minus, §. 10, 155. Haec PRIMITIUA dicuntur, illa DERIUATIUA.

§. 427.

Omnem materiam, qualis est in hoc mundo, constituunt elementa, §. 418, 419.

 Hinc

Hinc magnitudo quantitatiua ipsi tribuenda, §. 419, 243. est multitudo elementorum ad certam materiam constituendam vnitorum, §. 159, 413. Hinc elementa partes certae materiae cum ea, tanquam monadato suo, sunt in eodem loco, §. 155, 406. Ergo si locus eorum ita mutetur, vt non sint cum materia, quam ante constituerant, in eodem loco, non manent partes illius materiae, §. 155. Iam vero omnis relationis mutatio est in ente in se spectato possibilis, §. 133. Ergo omnis loci mutatio est in omnibus elementis in se spectatis possibilis. §. 281, 85. Ergo et ille motus, quo cessant esse partes materiae, cuius partes fuerant, §. 283. Si ita moueantur, materia diuiditur, §. 244, 162. Ergo *omnis materia*, qualis in mundo, est *diuisibilis*, saltim in et per se, §. 18.

§. 428.

Si *materia in mundo* dicatur *diuisibilis in infinitum*: id vel intelligitur absolute, ipsi non esse partes indiuisibiles, et est falsum, §. 424, 419. vel respectiue, nobis in ea diuidenda non obseruabiles partes esse, nisi iterum diuisibiles, §. 248. et est verum materiam esse in indefinitum diuisibilem. §. 425.

§. 429.

ATOMUS MATERIALIS esset corpusculum per se indiuisibile, quod nihil est, §. 427,

der [illegible] Satz

immense divisibilité

§. 427, 425. PHILOSOPHIA igitur ATOMISTICA, phaenomena corporum ex atomis materialibus explicans, fallitur.

SECTIO III.
NATURA CORPORUM.

§. 430.

NATURA (cf. §. 431, 466.) entis eſt complexus earum eius determinationum internarum, quae mutationum eius, aut in genere accidentium ipſi inhaerentium ſunt principia. Hinc ad naturam entis pertinent 1) eſſentialia eius, §. 39. 2) eſſentia, §. 40. 3) facultates, 4) receptiuitates, §. 216. 5) vires, quibus inſtructum eſt, omnes. §. 197. Initium naturae eſt ORIGO, duratio VITA, finis MORS, cf. §. 556.

§. 431.

Natura corporum eſt modus compoſitionis eorum, §. 419. cum omni facultate, receptiuitate, vi inertiae et motrice, qua pollent. §. 296, 430. Nonnunquam etiam natura ſimpliciter dicitur. cf. §. 430, 466.

§. 432.

Quum in mundo ſit vniuerſalis veritas, §. 363, 90. omnes eius mutationes habent normas communes, §. 86, 89. ſecundum quas natura partium eius determinatur, §. 431. hinc et motus corporum in mundo,

§. 283, quarum ſuperiores LEGES, inferiores REGULAE MOTUS dicuntur.

§. 433.

MACHINA eſt compoſitum ſtricte dictum ſecundum leges motus mobile. Ergo *omne corpus* in mundo *eſt machina*, §. 419, 432. Nec datur in mundo machina, niſi ens contingens, §. 361. Machinae natura per leges motus determinata MECHANISMUS eſt. At, quicquid non eſt compoſitum, non eſt machina, hinc nulla monas eſt machina, §. 230.

§. 434.

NEXUS machinarum eſt MECHANICUS, hinc nexus corporum in mundo eſt mechanicus, (mundus, cf. §. 354. corporeus, materialis, regnum naturae) §. 433. At, in quo mundo ſunt ſpiritus et corpora, in eo connexa ſunt etiam corpora cum ſpiritibus, §. 357. hinc in mundo, in quo ſunt ſpiritus et corpora, eſt nexus 1) corporum inter ſe, 2) ſpirituum inter ſe, §. 403. 3) corporum et ſpirituum mutuus, pneumatico-mechanicus; et mechanico-pneumaticus (harmonia regni naturae et gratiae.)

§. 435.

PHILOSOPHIA MECHANICA eſt phaenomena corporum ex eorum mechanismo explicans. FATUM ex mechanismo corporum eſt PHYSICOMECHANICUM (phyſicum

Leges naturae

e. g. Lyell

e. g. der Metallgat.

Organica.

Alles was zu sehen, [illegible] ist in der best Welt [illegible]
Möglich [illegible] möglich ist [illegible]
[illegible]

cum aut mechanicum ſimpliciter) at ſi quis euentus mundi per illud determinetur, eſt in ſe contingens, §. 361, 354. non niſi hypothetice neceſſarius, §. 382, 105.

CAPVT III.

PERFECTIO VNIUERSI.

SECTIO I.

MUNDUS OPTIMUS.

§. 436.

Mundus perfectiſſimus eſt, in quo plurimarum partium maximae, et maximarum plurimae partes in mundo compoſſibiles tantum ad vnum conſentiunt, quantum in mundo fieri poteſt. Hinc mundus perfectiſſimus habet perfectionem maxime compoſitam, cuique mundo non niſi ſimplex conuenit perfectio, non eſt perfectiſſimus, §. 185.

§. 437.

Poſito mundo perfectiſſimo ponitur ſumma, quae in mundo poſſibilis eſt perfectio, §. 436. Hinc *mundus perfectiſſimus eſt* etiam mundorum poſſibilium omnium *optimus*, §. 187. Iam mundi partes ſunt actualia, §. 354. haec vel ſimultanea, vel ſucceſſiua, §. 306. Ergo *mundus perfectiſſimus* tot 1) ſimultanea, tot 2) ſucceſſiua complectitur, et 3)

et 3) tanta, quot et quanta in mundo sunt optimo compossibilia, i. e. 1) *extensiue*, 2) *protensiue*, 3) *intensiue*, mundorum *est optimus maximus*, §. 436, 368.

§. 438.

Si vel duo tantum contingentia extra se posita sunt in mundo compossibilia, vel vt simultanea, vel vt successiua, quorum vnius perfectio vel nihil, vel non tantum alterius perfectioni deroget, quantum perfectioni totius addat, MUNDUS EGOISTICUS, qualem egoista hunc ponit, non est perfectissimus. Si vel vnica tantum monas non intellectualis in se possibilis et cum spiritibus in mundo compossibilis est, cuius perfectio aut nihil, aut non tantum perfectioni spirituum deroget, quantum perfectioni totius addat, MUNDUS IDEALISTICUS, qualem idealista hunc ponit, non est perfectissimus, §. 437.

§. 439.

Materialista negat in hoc mundo dari monada, §. 395. hinc mundum sibi format impossibilem, §. 394, ergo MUNDUS nec vllus, nec perfectissimus est, qualem materialista fingit hunc esse, MATERIALISTICUS. §. 436.

§. 440.

Perfectissimus etiam *mundus* finitus *est*, §. 372, et omnes eius, etiam perfectissimae, par-

Numerus est idea quanti qualenus ex alia assumta tanquam unitate determinatur

Infinitum idea ex ~~deter~~ assignabili qualibet quantitate tanquam mensura determinatur est dat multitudinem omni numero majorem

Multitudo omni numero major est impossibilis. Multitudo qualibet est complexus plurium a se diversorum. Omnis Numerus praedit ~~multitud~~ si habead notionem distinctam multitudinis in qua unum aliquid tanquam mensuram assumsit. Omnis ~~unum~~ conceptus alicui possunt esse [illegible] limitibus circumscripti non distincte cognoscibiles prospectis dari

multitudinem infinitam sibi non contradicit quia pluralitas extra se positorum numerum sibi contradicit. [illegible] non contradicit multa quaelibet cogitabilia sibi associare et juxta se ponere quia illis possibile cogitabile extra aliud juxta illud ponitur qualibet multitudo data illis est possibilem multitudinem dari cui possit etiam alia quae sit [illegible] ergo quaevis multitudo infinita est in finito numero distincte cogitabilis

[illegible] infinitum nisi [illegible] numerus quo non dari potest major. E.g. die [illegible] [illegible] [illegible] ein oder andere Glied [illegible] [illegible]

Darum [illegible] die [illegible] extensive unendlich ist

partes finitae, §. 354, 257. Ergo nec ipſe, nec quicquam in eodem eſt infinitum realiter, §. 248. Non poſſunt tamen ſolum et ipſe, et multae eius partes multis rationibus mathematice infinita eſſe, ſed eſt ipſe etiam omnibus, qui aut nequeunt, aut quibus non placet contingentis maximi determinare limites, *extenſionis*, *protenſionis*, *intenſionis infinitae* mathematice talis, s. intenſiue, extenſiue, protenſiue indefinitus, §. 248, 437.

§. 441.

In mundo perfectiſſimo eſt maximus, qui in mundo poſſibilis, *nexus vniuerſalis*, §. 437, 94. harmonia et conſenſus, §. 436, 357.

§. 442.

Quum omnis mundus ſit perfectus, §. 360. imperfectiſſimus eſt, in quo minima, quae in mundo eſſe poteſt, perfectio, conſenſus pauciſſimorum minimorum ad vnum minimum minimus, §. 354, 185. hinc ſimplex, §. 96. ſine exceptionibus, §. 97. Mundus imperfectiſſimus eſt minimus, §. 368.

§. 443.

Etiamſi mundus perfectiſſimus ponatur mundorum optimus, §. 437. non tamen ideo ponitur ſummum bonum, s. optimum metaphyſicum, etiamſi ponantur in

eo

eo maximae plurimae realitates, quae in vllo mundo sunt compossibiles, non tamen absolute plurimae maximae, §. 190. multo minus absolute necessariae, quoniam singularum exsistentia modus est, §. 361. Etiamsi mundo perfectissimo tribuatur maximus realitatis in vniuerso quodam obtinendae gradus, ille tamen in ente contingenti non nisi limes erit, §. 248, 250. a realiter infiniti gradu realitatis absolute maximo, necessario, immutabili, §. 251. probe diuersus, §. 38.

§. 444.

In omni perfectione est ordo, §. 95. Hinc in mundo perfectissimo maximus est ordo, qui in mundo possibilis, §. 437, 175. Ergo plurimae regulae perfectionis communes, e. g. *Quo plura, quo maiora, quo spatiosiora*, §. 280, *quo diuturniora*, §. 299. *caeteris paribus, hoc melius*, §. 437, 187. et ordo maxime compositus, §. 183. ita tamen, vt inferiores superioresque regulae tandem ad vnam omnes ex vna summa perfectionis regula, eademque fortissima, cognosci possint, §. 182, 185.

§. 445.

In mundo perfectissimo quum plurimae sint perfectionis regulae, §. 444. possunt etiam esse exceptiones admodum multae, §. 97, 372. modo maximum non

tollant

est mas metaphysice

respectu
i.q. exceptiones & circumscriptione corporis et spiritualis

tollant conſenſum, §. 440. hinc ſint, quae poſſunt, caeteris paribus, pauciſſimae, §. 161, minimae, §. 186.

§. 446.

Si in mundo perfectiſſimo collidantur ratio perfectionis ſufficiens et inſufficiens, fit exceptio ab inſufficienti: ſi collidantur foecundior et minus foecunda, fit exceptio a minus foecunda; ſi grauior et minus grauis, fit exceptio a minus graui; ſi vlterior et propior vlteriori ſubordinata, fit exceptio a propiori; ſi ſecundum quid ſufficiens et ſimpliciter talis, fit exceptio a ſufficiente ſecundum quid; ſi inferior et ſuperior, fit exceptio ab inferiori. Quaecumque tandem regula perfectionis in mundo perfectiſſimo collidatur cum ſumma, ab ea excipitur, §. 186, 445.

§. 447.

De mundo perfectiſſimo non valent ſolum, §. 361-376, 354, 436. ſed etiam abſunt ab eodem longiſſime, quae abeſſe ab omni mundo docent, §§. 380-388, 247, 354. e. g. Tantum abeſt ab eo fatum ſpinoſiſticum, §. 382, vt ipſi potius indefinita extenſiue, intenſiue et protenſiue tribuenda ſit contingentia et mutabilitas, §. 440, 437, etiam hypothetica, §. 104, 127.

SECTIO II.
SUBSTANTIARUM MUNDANARUM COMMERCIUM.

§. 448.

Quum in hoc mundo ſit harmonia, §. 356, ſit influxus vniuerſalis, §. 408, aut erit hic vbique realis, aut vbique idealis, aut aliquando realis, aliquando idealis, §. 212. Harmonia monadum mundi in ſe mutuo influentium eſt SUBSTANTIARUM MUNDANARUM COMMERCIUM. Ergo ſubſtantiae omnis et huius mundi ſunt in vniuerſali commercio, §. 357. Sententiae, huic explicando aptae quae videntur, SYSTEMATA EXPLICANDI COMMERCII INTER SUBSTANTIAS MUNDI dicuntur, eaque ſi explicando omni omnium commercio adhibeantur, VNIUERSALIA. cf. §. 761. (generalia). MUTATIONES partium mundi in commercio poſitarum, quarum in vna parte commercii euenientium cognoſci poteſt ratio ſufficiens ex vi alterius partis commercii, ſunt HARMONICAE. Influxus omnium ſubſtantiarum mundi in ſe inuicem idealis eſt HARMONIA PRAESTABILITA VNIUERSALIS, cf. §. 462. eamque ponens in hoc mundo, eſt HARMONISTA VNIUERSALIS, cuius ſyſtema vocatur SYSTEMA HARMONIAE PRAESTABILITAE VNIUERSALIS.

§. 449.

Systema harmoniae praestabilitae vniuersalis non tollit influxum substantiarum huius mundi in se inuicem, sed eum ponit, §. 448, non tollit vnam mundi substantiam pati ab altera, §. 448, 212. sed quamlibet tamen mutationem suam, quam ab altera substantia huius mundi patitur, vi sua producere ponit, §. 210. non tollit partium huius mundi conflictum mutuum, §. 213. facultatem receptiuitatemque actionum transeuntium, §. 217. multo minus influxum substantiae infinitae, receptiuitatemque illius influxus in finitis, §. 448. non solum non tollit agere posse spiritus in corpora, et corpora in spiritus, sed ponit etiam in hoc mundo corpora et spiritus in se mutuo influere, § 408, 434. seque posse mutuo contingere, §. 223, 409.

§. 450.

INFLUXUS realis substantiae mundi partis in aliam mundi partem est PHYSICUS. Hinc INFLUXUS PHYSICUS VNIUERSALIS est vniuersalis substantiarum in mundo harmonia, qua vna in alteram realiter influit, eumque ponens in hoc mundo est INFLUXIONISTA VNIUERSALIS. Huius systema est SYSTEMA INFLUXUS PHYSICI VNIUERSALIS.

§. 451.

Systema influxus physici vniuersalis non tollit harmoniam substantiarum mundi mutuam eamque vniuersalem, §. 450, 48. sed praestabilitam, §. 448. Non omnis, qui ponit substantias huius mundi in se mutuo influere, inter se confligere, a se inuicem pati, et vtrumque posse corpora respectu spirituum, spiritus respectu corporum, immo se posse mutuo contingere, est influxionista vniuersalis, §. 449, 450. Influxionista vniuersalis 1) negat vllam substantiam huius mundi, quando patitur ab alia substantia huius mundi, agere et passiones suas vi sua producere, §. 450, 212. 2) ponit realiter passiones vnius substantiae huius mundi produci ab altera substantia huius mundi in eam influente, §. 450. Hinc per systema influxus physici vniuersalis nulla substantia, pars mundi, in vllis suis mutationibus harmonicis agit vi propria, §. 448. Jam vero omnes mutationes substantiae mundanae possunt ex vi cuiuscunque alius monados ad eundem mundum pertinentis sufficienter cognosci, §. 354, 400. Ergo omnes sunt harmonicae, §. 448, et hinc in nullis suis mutationibus vlla substantia mundana agit, ex systemate influxus physici vniuersalis in omnibus realiter patiens ab aliis substantiis mundanis, quae tamen ob eandem rationem

Eine Substantz ist keine determination von der andern realiter [illegible] als nur die determination [illegible]
die [illegible] ~~[illegible]~~ inhaerirt [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

tionem prorſus non agerent, §. 210, hinc nec vires eſſent, §. 197. q. c. §. 199.

§. 452.

Qui ponit in omnes ſubſtantias huius mundi pati viſas ab aliis huius mundi ſubſtantiis, et realiter quidem patientes ſolam realiter influere ſubſtantiam infinitam, eſt OCCASIONALISTA (aſſiſtentianus) VNIVERSALIS, eiusque ſyſtema eſt SYSTEMA CAUSSARUM OCCASIONALIUM VNIUERSALE (Carteſianum, s. Malebranchianum potius aſſiſtentiae) contradicens, §. 400, 408. hinc falſum. Idem patet inde, quod per occaſionaliſmum nulla mutatio harmonica in ſubſtantia vlla mundana eſt ipſius, ſed tantum ſubſtantiae infinitae actio. §. 448. Hinc etiam hoc ſyſtema omnem in finitis tollit vim et energian, §. 451.

§. 453.

Syſtema cauſſarum occaſionalium, niſi harmoniam, influxum tamen mutuum ſubſtantiarum huius mundi vniuerſalem verum tollit, §. 452, 448. hunc phyſicum, §. 450, et idealem, §. 212, niſi ſic dicas imaginarium apparentem, §. 12. illam praeſtabilitam, §. 448. Non omnis, qui ponit ſubſtantiam infinitam in omnes finitarum ſubſtantiarum paſſiones realiter influere, nec omnis ille, qui ſubſtantiam infini-

tam solam in eas realiter influere ponit, est occasionalista vniuersalis, sed qui ponit 1) reales esse passiones substantiarum finitarum omnes, 2) a solo influxu substantiae infinitae dependere, §. 452.

§. 454.

Systemata harmoniae praestabilitae et influxus physici vniuersalium in hoc sunt similia §. 70, vt 1) nec influxum mutuum substantiarum huius mundi, nec harmoniam, nec influxum substantiae infinitae in easdem realem tollant vniuersales, §. 448, 450. 2) passiones substantiarum huius mundi ponant esse actiones alicuius substantiae finitae; in eo sunt dissimilia, vt posterius excludat ab actione patientem substantiam, prius non excludat, §. 449, 451.

§. 455.

Systema harmoniae praestabilitae et caussarum occasionalium vniuersalia in eo sunt similia, vt tollant influxum realem substantiae huius mundi in aliam, eiusdem partem, §. 70. in eo sunt dissimilia, §. 70, vt prius ideales ponat passiones quasdam earum, quas posterius reales ponit, §. 449, 453.

§. 456.

Systema influxus physici et caussarum occasionalium vniuersalia in eo sunt similia,

lia, vt passiones vnius in hoc mundo substantiae ab altera eiusdem mundi parte vtrumque ponat reales; in eo sunt dissimilia, §. 70. vt prius influere solam substantiam infinitam in eas tollat, ponat posterius, §. 451, 452.

§. 457.

SYSTEMATA EXPLICANDI SUBSTANTIARUM MUNDANARUM COMMERCIUM VNIUERSALIA, si singula singularum mundi substantiarum commercia simili modo explicant, SIMPLICIA dicuntur. Ergo systema harmoniae praestabilitae, influxus physici et caussarum occasionalium vniuersalia sunt systemata simplicia §. 448-456. SYSTEMATA VNIUERSALIA COMPOSITA sunt, quae quaedam quarundam substantiarum mundi commercia diuerso modo, quam alia, explicant.

§. 458.

Praeter harmoniae praestabilitae, influxus physici, et caussarum occasionalium systemata vniuersalia, quartum aliquod simplex vniuersale §. 457, non est possibile §. 448, 452. infinita seu potius indefinita possunt esse composita, §. 457, 248.

§. 459.

Per harmoniam praestabilitam, influxum plurium substantiarum mundi in commercio positarum idealem in se inuicem

maior nexus actuatur, quam per influxum earundem physicum, §. 167. Nam in influxu physico passio realiter patientis non habet rationem sufficientem in patientis viribus, §. 450, 212. In harmonia praestabilita habet passio patientis substantiae rationem sufficientem 1) in ipsius viribus 2) in idealiter influente substantia, §. 449. Hinc substantia influens in harmonia praestabilita est aeque foecunda, ac in influxu physico, substantia vero patiens est in harmonia praestabilita foecundior, quam in influxu physico, §. 166.

§. 460.

Per influxum substantiae infinitae soli tributum in substantias in commercio positas realiter patientes, quicquid patiuntur, substantia patiens non est foecundior, quam per influxum physicum §. 453. altera autem pars commercii finita adhuc minus foecunda, §. 453, 166. Ergo per harmoniam praestabilitam coniunctam cum concursu substantiae infinitae maior nexus actuatur in substantiis in commercio positis, quam per influxum soli infinitae substantiae tributum, §. 167.

§. 461.

In mundo perfectissimo est nexus possibilium in mundo maximus, §. 441. Ergo

go ſubſtantiae, quae et quot poſſunt in eo, connectuntur per harmoniam praeſtabilitam coniunctam cum concurſu ſubſtantiae infinitae, §. 460, 459.

§. 462.

Si harmonia praeſtabilita vniuerſalis coniuncta cum concurſu ſubſtantiae infinitae eſt in mundo perfectiſſimo poſſibilis, eſt ille, qualem harmoniſta vniuerſalis hunc ponit eſſe, §. 448, 461. nec eſt, qualemcunque ſyſtema quoddam compoſitum adoptaturus concipiat, §. 451. omnis contra PARTICULARIS HARMONIA PRAESTABILITA, i. e. quarundam mundi partium, in eodem admittenda eſt, §. 154.

§. 463.

Quum harmoniae praeſtabilitae vniuerſalis conditio, ſine qua non, ſit poſſibilitas eius in mundo perfectiſſimo, haec demonſtranda eſt harmoniam praeſtabilitam demonſtraturo per §. 462. Alias ita patet: ex quauis cuiusuis mundi monade ſingulae mundi, ad quem pertinet, partes cognoſci poſſunt, §. 400, ergo et ſingulae mutationes mundanae, §. 354, 155. Tales autem ſunt omnes paſſiones cuiusuis monadis mundanae, quam ab alia ſui mundi monade patitur, §. 210. Monas autem patiens eſt vis, §. 199. Ergo ipſa illa monas ab alia monade mundana patiens

est ratio huius passionis suae, et singularum eius partium, §. 354, 155. hinc ratio huius suae passionis sufficiens, §. 14, 21. adeoque data passio ipsius simul est patientis actio, §. 210 Ergo passiones omnes monadum cuiusuis mundi, quas ab aliis monadibus mundanis patiuntur, sunt tantum ideales, §. 212. Ergo talis etiam semper influxus monadis mundanae in aliam, nunquam realis, nunquam physicus, §. 450. Hinc in hoc etiam mundo omnes eius substantiae sunt tantum per harmoniam praestabilitam in commercio vniuersali, §. 448. nullae vnquam per influxum physicum. Systema harmoniae praestabilitae vniuersalis est vera sententia, ergo et omnis particularis harmonia praestabilita vera est, §. 462, omnis et vniuersalis et particularis influxus physicus, et eius systema, §. 450, et systema caussarum occasionalium, §. 452, falsa sunt.

§. 464.

In mundo perfectissimo nexus est, qui in mundo possibilis, maximus, §. 441. Ergo si sunt in mundo perfectissimo corpora et spiritus, §. 438. est nexus mechanicus, pneumaticus, et pneumaticomechanicus in eodem maximus, §. 441. (maxima regni naturae et gratiae harmonia, §. 434, 403. praestabilita, §. 463.)

§. 465.

§. 465.

DUALISTA eſt, qui ponit hunc mundum conſtare ſpiritibus et corporibus extra ſe. Hinc mundus perfectisſimus non egoiſticus, non idealiſticus, §. 438, eſt, qualem hunc dualiſta concipit. §. 439.

SECTIO III.

NATURALE.

§. 466.

Complexus naturarum in ſingulis et ſimul ſumtis partibus mundi eſt NATURA VNIUERSA (naturata cf. §. 859.). Hinc natura huius et perfectisſimi vniuerſi eſt aggregatum ſeu complexus omnium eſſentialium, eſſentiarum, facultatum, receptiuitatum, virium, quibus omnes eius partes, monades, elementa, ſpiritus, materiae, corpora inſtructa ſunt, §. 430. hinc omnis omnium in eo corporum modus compoſitionis, vis inertiae, vis motrix, et mechanismus eſt pars naturae vniuerſae, §. 431, 433.

§. 467.

Eſſentia mundi eiusque compoſiti modus compoſitionis, §. 226. cum eſſentiis ſingularum eius partium, non eſt, niſi pars, ſatis parua, §. 161. naturae vniuerſae §. 466, 155.

§. 468.

Natura vniuerſa habet partes internas mutabiles, §. 466. easque perfectiſſimi mundi natura vniuerſa plurimas, §. 437. Hinc natura vniuerſa cuiusuis mundi eſt ens contingens, §. 131. et finitum, §. 255, et perfectiſſimi quidem mundi natura vniuerſa habet contingentiam mathematice ter infinitam, §. 447.

§. 469.

EUENTUS ab vllius entis contingentis natura actuandus eſt NATURALIS SUPERNATURALI CONTRADISTINCTUS, cf. §. 474. At euentus a determinata determinati entis contingentis natura actuandus eſt NATURALIS, PRAETERNATURALI cf. §. 474. CONTRADISTINCTUS. Quicquid ab alicuius natura actuari poteſt, eſt ipſi PHYSICE POSSIBILE, quicquid non poteſt, eſt ipſi PHYSICE IMPOSSIBILE. Quaedam in ſe poſſibilia non tamen a quauis natura actuari poſſunt, §. 15, 430. ergo multis poſſunt eſſe phyſice impoſſibilia. Non omne phyſice nonnullis impoſſibile eſt et abſolute tale. Phyſice alicui contingenti impoſſibilia ſunt talia aut in quocunque eius natura ſpectetur ſtatu NATURALITER IMPOSSIBILIA SIMPLICITER (mere, omnino, prorſus), aut tunc demum, ſi in certo ſtatu ſpectetur eius natura, NATURALI-

TURALI-

Qui actum vel tempus praeteritum vel futurum.
Res possit actuari si non actuatur non est realiter naturale

e. g. daß die Geister möglich ist praeternaturale

Es ist an sich möglich daß ein Körper schwimme aber daß Gespenster sind ist möglich

e. g. Es ist physisch (moralisch) unmöglich, daß eine Mutter ihr selber aufzehrt.

Aber es ist – ist sie gleich, daß d. [illegible] [illegible]

e. g. der Mensch d. Natur ihre [illegible]
zu dan[illegible]
e. g. ~~die Schrift~~ [illegible] Mythe [illegible]
[illegible]

TUTALITER IMPOSSIBILIA SECUNDUM QUID (pro nunc et ſic). Impoſſibilitas naturalis ſimpliciter talis realitatum eſt IMPOTENTIA MERE NATURALIS. Non omnis impoſſibilitas naturalis eſt impotentia mere naturalis aut abſoluta impoſſibilitas, §. 467. Oppoſitum phyſice impoſſibilis eſt PHYSICE NECESSARIUM, phyſice poſſibilis PHYSICE CONTINGENS. Non omne phyſice neceſſarium eſt abſolute neceſſarium, §. 102. Quaedam in ſe contingentia poſſunt multis eſſe phyſice neceſſaria, §. 104. Phyſice neceſſaria vel ſunt ſimpliciter, vel ſecundum quid talia.

§. 470.

NATURALE CERTO CORPORI eſt a determinata eius natura actuandum, CERTO MUNDO CORPOREO eſt, quod per naturam corporum certi mundi vniuerſam actuandum, §. 466. NATURALE CERTO SPIRITUI CONTINGENTI eſt per determinatam eius naturam actuandum. NATURALE CERTO MUNDO PNEUMATICO eſt, quod per naturam ſpirituum certi mundi vniuerſam actuandum eſt, §. 469.

§. 471.

Succeſſio naturalium in mundo eſt CURSUS NATURAE. Hinc curſus naturae opponitur ſucceſſioni vel ſupernaturalium,

vel

vel praeternaturalium §. 469, et vel in aliquo corpore, vel in toto aliquo mundo corporeo, vel in ſpiritu aliquo, vel in toto aliquo mundo pneumatico, vel in vniuerſa natura ſpectatur, §. 470, 466.

§. 472.

Ordo naturalium in mundo eſt ORDO NATURAE, isque vel ſupernaturalium, vel praeternaturalium opponitur coniunctioni, et vel in certo tantum corpore, vel mundo corporeo, vel ſpiritu, vel mundo pneumatico ſpectatur, §. 469, 470. vel in vniuerſa natura, §. 466. Horum ordinum ſinguli normas ſuas communes habent, §. 86. Ergo ſunt in hoc mundo normae naturalis ordinis leges regulaeque communes, §. 432. diuerſae, §. 38. at ſimiles, §. 70. Complexus legum ſimilium IUS eſt, cf. §. 971. (latius dictum). Legum ordinis naturae complexus IUS NATURAE LATISSIMUM eſt, huius partes ſunt leges regulaeque motus, §. 432, legesque naturae ſpirituum.

§. 473.

Naturale ſi ſequatur naturale, EUENIT SECUNDUM CURSUM NATURAE, idque ſecundum curſum naturae vel certi corporis, vel certi nexus in certo mundo materialis, vel certi ſpiritus, vel certi nexus in certo mundo pneumatici etiam, §. 471. vel

Ch. 3 ordini naturali

Secund vires naturae aut ordinis ipsius
secund leges comunes
contra si secund particulares

vel ſaltim ſecundum curſum naturae vniuerſae, §. 466. ſi ſuccedat, vel coexſiſtat naturali, EUENIT SECUNDUM ORDINEM NATURAE, idque ſecundum ordinem naturae vel certi corporis, vel certi nexus in certo mundo materialis, vel certi ſpiritus, vel certi nexus in certo mundo pneumatici etiam, §. 472. vel ſaltim ſecundum ordinem naturae vuiuerſae, §. 466. Ergo naturale ſuccedens et coexſiſtens naturalibus actuatur ſecundum leges naturales, §. 472. Naturale certo corpori, aut certo nexui in mundo materiali ſecundum leges regulasque motus per mechaniſmum corporum actuatur, §. 433. hinc explicari poteſt mechanice, §. 435, 433.

SECTIO IIII.

SUPERNATURALE.

§. 474.

EUENTUS mundi a nullius entis contingentis natura actuatus SUPERNATURALIS eſt. Euentus a determinata certi entis contingentis, in quo euenit, natura non actuatus, reſpectu illius entis PRAETERNATURALIS eſt. Hinc ſupernaturalia ſunt praeternaturalia reſpectu naturae vniuerſae; et praeternaturalia reſpectu naturae vniuerſae ſunt ſupernaturalia §. 466. Euentus ſupernaturalis, qua ſpectatur, vt extra-

non conservatio

traordinarius, est MIRACULUM. Hinc miraculum est praeternaturale respectu naturae vniuersae. Omne miraculum est supernaturale, sed non omne supernaturale refertur ad miracula.

§. 475.

Supernaturalia et miracula sunt naturalium, et naturaliter ordinariorum opposita, §. 81, 474. Jam naturalia et naturaliter ordinaria in omni mundo sunt contingentia, §. 354, 257. Ergo supernaturalia et miracula sunt possibilia, §. 101.

§. 476.

Quae per naturam entis contingentis in mundo actuantur, non sunt supernaturalia, nec miracula, §. 474. Hinc per naturam spiritus, qui pars mundi est, actuata non sunt supernaturalia, non miracula, §. 354, 257.

§. 477.

Actiones spirituum finitorum in alias mundi partes, per determinatam naturam patientium non actuatae, hinc respectu patientium praeternaturales, §. 474. et extraordinariae, §. 472, 384. non sunt tamen supernaturales, nec miracula, §. 474. Hinc si dicuntur MIRACULA COMPARATIUA, miracula comparatiua non sunt miracula, quae illis contradistinguenda RIGOROSA vocantur. Si tales actiones supra

pra naturam ponantur, id tantum de certa certi corporis mundiue corporei natura concedi poteſt, §. 470.

§. 478.

Cuius cauſſam naturalem nos non nouimus, euentus extraordinarius eſt PRODIGIUM (ſignum cf. §. 347, oſtentum, portentum). Prodigia ſunt vel miracula rigoroſa, §. 474, 477. vel naturales euentus, MIRACULA QUOAD NOS.

§. 479.

Supernaturalia et miracula quum per vniuerſam naturam non actuentur, §. 474, 466. et ſint tamen entia contingentia, §. 474, 354. hinc effectus, §. 334. quando exſiſtunt, habent cauſſam efficientem ens extramundanum, §. 388, de quo teſtantur, §. 333.

§. 480.

CONTRA CURSUM NATURAE EUENIT euentus non naturalis naturalibus ſuccedens, §. 471, 473. Iam ſupernaturale et miraculum non eſt euentus naturalis, §. 474, 469, Ergo ſupernaturale et miraculum fit contra curſum naturae naturalibus ſuccedens, et quidem contra curſum naturae vniuerſae, §. 471. Praeternaturale certo corpori, aut certo mundo corporeo, certo ſpiritui, aut certo mundo pneumatico

matico fit contra curſum naturae aliquem tantum, §. 474, 471. Hinc non omne contra qualemcunque curſum naturae eueniens eſt ſupernaturale, vel miraculum, §. 474.

§. 481.

Supernaturalia et miracula non ſunt abſolute extraordinaria, §. 475, 385, nec contra ordinem mundi omnem, §. 359, 7. nec tamen ſunt naturaliter ordinaria, §. 472, 474. Quumque euentus non naturalis naturalibus coexſiſtens vel ſuccedens EUENIT CONTRA ORDINEM NATURAE, ſupernaturalia et miracula ſunt contra omnem ordinem naturae vniuerſae. Ergo non eueniunt ſecundum normas certi ordinis naturae communes, §. 472. Ergo ſunt relatiue ad ordinem naturae extraordinaria, § 384. Supernaturalia et miracula ſunt extraordinaria reſpectu ordinis naturae vniuerſae, §. 472. Praeternaturale eſt extraordinarium reſpectu certi corporis, aut mundi corporei, certi ſpiritus, aut nexus pneumatici, et ordinis naturae in iisdem determinati, §. 474, 472. ita, vt contra hunc eueniat, §. 384. Ergo non omne extraordinarium reſpectu qualiscunque ordinis naturae, non omne, quod eſt contra qualemcunque naturae ordinem, eſt ſupernaturale, multo minus miraculum, §. 474.

SE-

Eventus quilibet supernaturalis ad perfectionem mundi necessarius aeque
imperfectionem mundi naturalem [illegible]. Deinde est malum quod ordinem prohibet

Perfectio naturalis est quae ex concursu contingenti naturali proficiscitur
ipsius: potest fieri mediis supernaturalibus
Ad perfectionem naturalem non opus est miraculis. Propter potentiam ipsius
autem est [illegible]
Miracula quae perfectionem naturalem pendunt non sunt necessaria

SECTIO V.
POSSIBILITAS SUPERNATURALIUM HYPOTHETICA.

§. 482.

Lex ordinis in mundo perfectiſſimo, §. 84. eaque vna ex ſuperioribus, §. 182. haec eſt: *Optimum compoſſibilium in mundo perfectiſſimo coniungatur optimo* §. 444. *Haec lex* dicitur *lex optimi in mundo*, cf. §. 822. cui ſubordinatur *lex optimi in natura: optimum naturalium in mundo perfectiſſimo coniungatur optimo.* §. 469, 444.

§. 483.

Pone in mundo perfectiſſimo euentum naturalem, hinc ſecundum ordinem naturae euenturum, §. 473. reliquis compoſſibilem. Pone ſub iisdem circumſtantiis euentum ſupernaturalem, hinc contra omnem ordinem naturae euenturum, §. 481, reliquis compoſſibilem, ſed naturali meliorem. Quum oppoſiti, naturalis et ſupernaturalis, e. g. miraculoſus, euentus ſimul exſiſtere nequeant, §. 81. in hoc caſu regulae ordinis naturae vniuerſae, et ſuperior regula perfectionis, §. 482. collidentur, §. 97.

§. 484.

Regulae ordinis naturae, et peculiaris, et vniuerſae quum in mundo perfectiſſi-

mo ſint inferiores et ſubordinatae legi optimi in mundo, §. 182, 482. in caſu per §. 483. poſito fiet exceptio a legibus ordinis naturae, §. 446. et fiet ſupernaturale quid, immo miraculum, §. 483, ordini mundi perfectiſſimi ſummo conuenientiſſime, §. 444.

§. 485.

Supernaturalia et miracula per ſaltum abſolutum eſſent impoſſibilia, §. 387. hinc ſupernaturalia nulla, miracula nulla fiunt per ſaltum abſolutum, §. 475. Quum tamen euentuum in mundo naturaliter ordinaria ratio ſufficiens proxima ſit natura cuiusdam entis contingentis, §. 472, 469. quando eueniunt ſupernaturalia et miracula, eueniunt per ſaltum reſpectiuum, §. 474, 386.

§. 486.

Supernaturalia et miracula in mundo corporeo euenientia mechanice explicari non poſſunt, §. 435, 433. multo minus PNEUMATICA, in mundo pneumatico (regno gratiae) euenientia. §. 433, 403.

§. 487.

Si pro euentu naturali in mundo ponatur ſupernaturalis et miraculoſus, non eſt mundus totaliter idem, qui eſſet, ſi naturalis euentus pars eius eſſet, §. 267, 155. Ergo poſito ſupernaturali et miraculo in mundo,

mundo, pro effectu naturali, ponitur ſtatus mundi ſupernaturali dato, vel miraculo coexſiſtens partialiter alius, quam eſſet ſupernaturali vel miraculo non patrato, §. 378, 369.

§. 488.

Nihil prorſus ſterile, §. 23. hinc nullum ſupernaturale nullum miraculum eſt ſine corollario, ſeu rationato, poſito hoc, ponitur iterum aliquid, §. 14. hinc eius denuo rationatum, §. 23. et ſic porro. Ergo omnis ſupernaturalis, omnis miraculi ponuntur conſectaria in indefinitum, §. 248. per ſtatus mundi poſt euentum ſupernaturalem, poſt miraculum ſucceſſiuos, §. 30, 369.

§. 489.

Si pro euentu ſupernaturali, pro miraculo poſitus in mundo fuiſſet in caſu, §. 487, 488. memorato euentus naturalis, habuiſſet et hic ſua rationata in indefinitum per omnes mundi ſtatus ſuccedentes ipſi, §. 23, 369. ſed conſectaria effectus naturalis et ſupernaturalis vel miraculoſi non poſſunt eſſe totaliter eadem, §. 267, 38. Ergo poſito ſupernaturali, poſito miraculo in mundo pro effectu naturali omnes mundi ſtatus euentui ſupernaturali, vel miraculo ſuccedentes ſunt partialiter alii, quam fuiſſent dato ſupernaturali, vel miraculo non patrato, §. 369.

 §. 490.

§. 490.

In ſyſtemate occaſionaliſmi omnis paſſio ſubſtantiae finitae ſupernaturalis eſt, §. 474, 453. licet quaedam concipi poſſit, quae non ſit miraculum, quatenus ſpectatur, vt ordinaria, §. 384.

§. 491.

Supernaturale et miraculum quum ſit actio, §. 474, 323. erit vel ſimplex, vel compoſitum, §. 215. et hoc quidem vel ens ſimultaneum, vel ens ſucceſſiuum, vel vtrumque, §. 238. Tam ſimplex, quam compoſitum, modo ens ſimultaneum, euenit in inſtanti, deſtitutum prioribus poſterioribusque partibus, §. 300.

§. 492.

Quo foecundius, quo nobilius ſupernaturale et miraculum, §. 166. hoc maius eſt, §. 491, 214. hinc maximum erit foecundiſſimum, nobiliſſimum, et maxime compoſitum, §. 214, 215.

§. 493.

NATURALISTA LATIUS DICTUS, cf. §. 999. eſt, qui in hoc mundo ſupernaturales omnes euentus tollit. Ergo tollit miraculorum in hoc mundo exſiſtentiam, §. 474. ſi id facit, ob negatam eorundem poſſibilitatem, errat, §. 475.

Natural ist in gutem Zustand.

§. 494.

Poſita natura huius mundi, vti eſt, extenſionis intenſionis et protenſionis mathematice infinitae, §. 440, 466. eſt et infinitae eiusmodi contingentiae, §. 468, 361. nec poteſt exſiſtere, niſi vt effectus cauſſae extramundanae, de qua teſtatur, §. 375. ſicul ſupernaturalia et miracula, quando exſiſtunt, §. 479. Hinc limites ſuae theoriae de natura huius mundi vniuerſa non confundens cum limitibus dictae naturae ipſius, nec inde ſecure concludens ex ſua tantum ignorantia cauſſae naturalis ad hanc omnino negandam: non eſt ideo iam iniurius in cauſſam vniuerſae naturae ſupernaturalibus et miraculis communem, §. 375, 479, neque naturaliſta, §. 493.

§. 495.

Pone euentum naturalem et ſupernaturalem in mundo perfectiſſimo ſub iisdem circumſtantiis reliquis mundi partibus compoſſibilem, ſed, qua conſectaria, aequaliter bonos. Naturalis aeque ſatisfaciet legi optimi in mundo, ac ſupernaturalis, §. 482. ſimulque regulis perfectionis, quas ordo naturae praeſcribit, §. 472, hinc pluribus, quam ſupernaturalis, §. 481. In hoc ergo caſu non fiet ſupernaturale quid, vel miraculum in mundo perfectiſſimo, §. 482, 445.

§. 496.

Quum natura etiam perfectiſſimi mundi vniuerſa ſit finita, §. 468, non eſt principium omnium accidentium, quae mundo optimo inhaerere poſſunt, ſufficiens, §. 430, 259. Pone ergo euentum reliquis in mundo optimo compoſſibilem optimis optimum, ſed naturaliter et ordinario non actuandum, pone eundem ſupernaturaliter et extraordinario actuari poſſe; fiet in hoc etiam caſu, vt §. 484, ſupernaturale quid, immo miraculum ordini mundi perfectiſſimi conuenientiſſime, §. 482, 444.

§. 497.

Quot et quanta poſſunt in mundo optimo optima euenire naturaliter, et ordinario fiunt in eodem naturaliter, §. 495. Quot et quanta aut prorſus non poſſunt in eodem, aut non aeque bene euenire naturaliter et ordinario, fiunt in eodem optima ſupernaturaliter et miraculoſe, §. 484, 496. Priora miracula dici poſſunt MIRACULA SUPPLENTIA, poſteriora EMENDANTIA. Par eſt ratio ſupernaturalium.

§. 498.

Numerus ſupernaturalium et miraculorum in mundo perfectiſſimo tantus eſt, quantus poſſibilium eius numerus, quae natura-

[illegible] aber [illegible] Möglichkeit [illegible] daß [illegible]
[illegible]

[illegible] daß [illegible]
[illegible]

Man sagt daß aber [illegible]
[illegible] z. E. die [illegible]
[illegible]

naturaliter et ſecundum ordinem naturae aeque bene actuari nequeunt, §. 159, 497. nec maior, nec minor, §. 160.

§. 499.

Si quis vnquam ſupernaturalis euentus in mundo optimo melior eſt, quam naturalis, qua conſectaria etiam, ſi quis vnquam euentus poſſibilis mundi optimi eſt naturaliter per naturam vniuerſam impoſſibilis: mundus perfectiſſimus non eſt, qualem hunc naturaliſta ſignificatu generaliori ſtatuit, §. 498, 493.

§. 500.

Non omnis, qui quaedam praeternaturalia, §. 474. ſpirituum finitorum effectus extraordinarios, §. 476. miracula comparatiua, §. 477. prodigia et miracula quoad nos, §. 478, contra curſum naturae, §. 480, et ordinem aliquem euenientia, §. 481, negat eſſe miracula in hoc mundo, §. 474, eſt naturaliſta ſignificatu generaliori talis §. 493.

PARS III.

PSYCHOLOGIA.

PROLEGOMENA.

§. 501.

PSYCHOLOGIA eſt ſcientia praedicatorum animae generalium.

§. 502.

Psychologia principia theologiarum, aestheticae, logicae, practicarum scientiarum prima continens, cum ratione, §. 501. refertur, §. 2. ad metaphysicam, §. 1.

§. 503.

PSYCHOLOGIA asserta sua 1) ex experientia propius, EMPIRICA, 2) ex notione animae longiori ratiociniorum serie deducit, RATIONALIS.

CAPVT I.

PSYCHOLOGIA EMPIRICA.

SECTIO I.

EXSISTENTIA ANIMAE.

§. 504.

Si quid in ente est, quod sibi alicuius potest esse conscium, illud est ANIMA. In me exsistit, §. 55. quod sibi alicuius potest, esse conscium, §. 57. Ergo in me exsistit anima, (ego anima exsisto). noxidro corporis

§. 505.

Cogito, mutatur anima mea, §. 125,504. Ergo cogitationes sunt accidentia animae meae, §. 210. quarum aliquae saltim rationem sufficientem habent in anima mea, §. 21. Ergo anima mea est vis, §. 197.

§. 506.

Repraesentatio est determinatio interna quatenus ~~est~~ ad res quasdam ab ipsa ~~repraesentatae~~ diversas refertur nam determinatione diversas refertur [externas?]

e. g. die Lustbarkeit des Königes. Medaille. /

Sibi aliquid repraesentare quando determinationi internae relatio ad aliud a se diversum

Conscientia est repraesentatio repraesentationis suae

[illegible] definitio [illegible] est universalis

Dass dies ~~das~~ ein einziges Subject [illegible] ist

~~Cartesii~~ Cartesii cogito ergo sum. non est argumentum. Nam cogitatio tanquam praedicatum non est criterium existentiae sed existentia cogitationis existentiam subjecti supponit

vel subiective vel repraesentationes [illegible]
quae si non respiciunt illud aliud est
diversa.

Cuius mutatum repraesentatio tanquam mere
quod omnibus meis repraesentationibus [illegible]
praesupponit

repraesentatio est vel clara vel obscura. illa vel distincta vel confusa
obscura vel totalis vel partialis. si posterior potest esse totaliter clara. Ich [illegible] ein
[illegible] [illegible] ein [illegible] [illegible] ein Maul.
si ~~[illegible]~~ totaliter clara totaliter distincta sed minus confusa. e. g. Milchstraße. ich
[illegible] in [illegible] weisser
si confusa distincta
confusa est clara

z. E. ich merke das Gold. quoad confuse
nemlich gelbe Farbe. ich percipire die
Materie [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]

§. 506.

Cogitationes ſunt repraeſentationes. Ergo anima mea eſt vis repraeſentatiua, §. 505.

§. 507.

Cogitat anima mea ſaltim quasdam partes huius vniuerſi, §. 354. Ergo anima mea eſt vis repraeſentatiua huius vniuerſi, ſaltim partialiter, §. 155.

§. 508.

Cogito quaedam corpora huius vniuerſi, eorumque mutationes, huius pauciores, illius plures, vnius plurimas, et vltimum quidem pars mei eſt, §. 155, hinc CORPUS MEUM eſt, cuius mutationes plures cogito, quam vllius alius corporis.

§. 509.

Corpus meum habet determinatum in hoc mundo poſitum, §. 85. locum, aetatem, §. 281, ſitum, §. 284.

§. 510.

Quaedam diſtincte, quaedam confuſe cogito. Confuſe aliquid cogitans, eius notas non diſtinguit, repraeſentat tamen, ſeu percipit. Nam ſi notas confuſe repraeſentati diſtingueret, quae confuſe repraeſentat, diſtincte cogitaret: ſi prorſus non perciperet notas confuſe cogitati, per eas confuſe perceptum non diſtinguere va-

leret ab aliis. Ergo confuſe quid cogitans quaedam obſcure repraeſentat.

§. 511.

Sunt in anima perceptiones obſcurae, §. 510. Harum complexus FUNDUS ANIMAE dicitur.

§. 512.

Ex poſitu corporis mei in hoc vniuerſo cognoſci poteſt, cur haec obſcurius, illa clarius, alia diſtinctius percipiam, §. 306, 509. i. e. REPRAESENTO PROPOSITU CORPORIS mei in hoc vniuerſo.

§. 513.

Anima mea eſt vis, §. 505. repraeſentatiua, §. 506, vniuerſi, §. 507. pro poſitu corporis ſui, §. 512.

§. 514.

Totum repraeſentationum in anima PERCEPTIO TOTALIS eſt, eiusque partes PERCEPTIONES PARTIALES, et harum quidem obſcurarum complexus CAMPUS OBSCURITATIS, (tenebrarum), qui eſt fundus animae, §. 511. complexus clararum, CAMPUS CLARITATIS (lucis) eſt, comprehendens CAMPOS CONFUSIONIS, DISTINCTIONIS, ADAEQUATIONIS e. c.

§. 515.

Cognitio vera eſt realitas, §. 12, 36. cuius oppoſitum cognitio nulla s. defectus cogni-

Gestalt Figur farbe.

Vel internum vel externum
Externa per positû corporum: e.g. Ich stehe weit v. der Spiegel
~~[illegible] externum~~

positus corporis specificat animae in universo determinat

Empirica definitio.

Campus obscurarum est maximus.

Logica veritas est convenientia ideae cum rei ipsa. Si non conveniat est contradictio cum rei ipsa idque est negatio

cognitionis, IGNORANTIA, et cognitio apparens s. ERROR sunt negationes, §. 81, 36. Cognitio minima est vnici minimi minime vera, §. 161. Ergo quo plurium, quo maiorum, quo verior est, hoc maior est, §. 160, donec sit maxima plurimorum maximorum verissima. Gradus COGNITIONIS, quo plura cognoscit, est eius VBERTAS (copia, extensio, diuitiae, vastitas), quo pauciora, ANGUSTIA, quo maiora, est DIGNITAS (nobilitas, magnitudo, grauitas, maiestas), quo minora, VILITAS (exilitas, leuitas). Quo veriora, quo maiori ordine coniungit cognitio, hoc verior, §. 184. hinc maior est. COGNITIO veriora sistens EXACTA (exasciata) est, minus vera exhibens, CRASSA. Maior in cognitione ordo, s. METHODVS est COGNITIONIS METHODICVM (acroamaticum, disciplinale), minor, TUMULTUARIUM. Cognitio eiusque repraesentationes in anima mea sunt vel minores vel maiores, §. 214. iisque, qua rationes sunt, vis et efficacia tribuitur, §. 197. Nulla cognitio est totaliter sterilis, §. 23. cognitio tamen maioris efficaciae, S. ROBORIS, est FORTIOR, minoris, quae IMBECILLITAS, DEBILIOR (imbellis, iners). Repraesentationes debiliores ortae statum animae minus, fortiores magis mutant. §. 208, 214.

§. 516.

§. 516.

PERCEPTIONES cum partiali aliqua partes eiusdem totalis SOCIAE vocantur, ſociarum perceptionum fortiſſima REGNAT. (dominatur in anima.)

§. 517.

Quo plures notas perceptio complectitur, hoc eſt fortior, §. 23, 515. Hinc obſcura perceptio plures notas comprehendens, quam clara, eſt eadem fortior, confuſa plures notas comprehendens, quam diſtincta, eſt eadem fortior. PERCEPTIONES plures in ſe continentes PRAEGNANTES vocantur. Ergo perceptiones praegnantes fortiores ſunt. Hinc ideae habent magnum robur, §. 148. Termini, ſignificatus praegnantis ſunt EMPHATICI (emphaſes). Horum ſcientia EMPHASEOLOGIA eſt. Nominum propriorum non parua vis eſt.

§. 518.

Status animae, in quo perceptiones dominantes obſcurae ſunt, eſt REGNUM TENEBRARUM, in quo clarae regnant, REGNUM LUCIS eſt.

SEC-

E.g. [illegible] dem begriff der [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Unter der Vorstellung des [illegible] [illegible]

e.g. Obscura perceptio dubii [illegible].
- - - - - - - timoris

[illegible] [illegible] Gebrauch.

[illegible]. infantia

es ist zu beweisen daß die Sinne nur unsere Vorstellung geben

SECTIO II.
FACULTAS COGNOSCITIUA INFERIOR.

§. 519.

Anima mea cognoſcit quaedam, §. 506. Ergo habet FACVLTATEM COGNOSCITIVAM i. e. quaedam cognoſcendi, §. 57, 216. (intellectum latius dictum, cf. §. 402.)

§. 520.

Anima mea quaedam cognoſcit obſcure, quaedam confuſe cognoſcit, §. 510. iam, caeteris paribus, percipiens rem, eamque diuerſam ab aliis, plus percipit, quam percipiens rem, ſed non diſtinguens, §. 67. Ergo, caeteris paribus, cognitio clara maior eſt, quam obſcura, §. 515. Hinc obſcuritas minor, claritas maior cognitionis gradus eſt, §. 160, 246. et eandem ob rationem confuſio minor s. inferior, diſtinctio maior s. ſuperior. Vnde FACULTAS obſcure confuſeque ſeu indiſtincte aliquid cognoſcendi COGNOSCITIVA INFERIOR eſt. Ergo anima mea habet facultatem cognoſcitiuam inferiorem, §. 57, 216.

§. 521.

REPRAESENTATIO non diſtincta SENSITIVA vocatur. Ergo vis animae meae repraeſentat per facultatem inferiorem

feriorem perceptiones ſenſitiuas, §. 520, 513.

§. 522.

Repraeſento mihi quaedam ita, vt aliqui eorum characteres clari ſint, aliqui obſcuri. Eiusmodi perceptio, qua notas claras diſtincta eſt, qua obſcuras ſenſitiua, §. 521. Hinc eſt diſtincta, cui aliquid admixtum eſt confuſionis et obſcuritatis, et ſenſitiua, cui aliquid diſtinctionis ineſt. Haec ex parte ſequiori formatur per facultatem cognoſcitiuam inferiorem, §. 520.

§. 523.

Notae repraeſentationis ſunt vel mediatae, vel immediatae, §. 67, 27. Hae tantum reſpiciuntur in diiudicatione claritatis in aliqua perceptione.

§. 524.

Notae perceptionis ſunt vel ſufficientes vel inſufficientes, §. 21, 67. vel abſolute neceſſariae, §. 106, 107. vel in ſe contingentes, §. 108. vel abſolute immutabiles et conſtantes, §. 132. vel in ſe variabiles ſeu mutabiles, §. 133. quarum priores notae nonnunquam per eminentiam dicuntur ſolae.

§. 525.

Notae repraeſentationis ſunt vel negatiuae, vel reales, §. 135. Quae priores habet

ich stelle mir die ~~[illegible]~~ ~~die Gestalt~~ [illegible]
[illegible]

Die Nacht der Mensch

[illegible] Nacht [illegible]
[illegible]

habet PERCEPTIO, NEGATIUA, quae poſteriores, PERCEPTIO POSITIUA vocatur. PERCEPTIONES NEGATIUAE vel eſſent TOTALITER tales, quarum ſingulae notae negatiuae eſſent, quibus nihil perciperetur, §. 136. vel PARTIALITER tales ſunt, quarum aliquae notae negatiuae ſunt, aut vere, aut apparenter, §. 12.

§. 526.

Notarum aliae aliis foecundiores ſunt et grauiores, §. 166, vtrumque ſufficientes, inſufficientibus, §. 169, 524.

§. 527.

FACILE eſt, ad quod actuandum paucae vires neceſſariae ſunt, ad quod maiores requiruntur vires, eſt DIFFICILE. Hinc FACILE CERTO SUBIECTO eſt, ad quod actuandum exigua pars virium, quibus illud pollet, neceſſaria eſt: CERTO SUBIECTO DIFFICILE, ad quod actuandum magna pars virium, quibus ſubſtantia iſta pollet, requiritur. Ergo facilitas et difficultas admittunt gradus, §. 246.

§. 528.

Minime clara eſt perceptio, cuius notae tantum ſufficiunt, ad eandem ab vnico diuerſiſſimo difficillime diſtinguendam. §. 161. A quo pluribus ergo, a quo magis iisdem, quo facilius perceptionem diſtinguere valeo, hoc

eſt

eſt mihi clarior, §. 160. donec ſit mihi clariſſima, quam ab omnibus, etiam maxime iisdem, facillime valeo diſtinguere, §. 161. Minime obſcura eſt repraeſentatio, cuius notae ad eam ab vnico tantum maxime eodem facillime diſtinguendam non ſufficiunt, §. 161. A quo pluribus ergo, a quo magis diuerſis, quo maiori vi adhibita, perceptio tamen non poteſt diſtingui, hoc maior eſt eius obſcuritas: donec mihi ſit obſcuriſſima, quae a nullis, etiam maxime diuerſis, omni vi mea adhibita diſtingui poteſt, §. 161.

§. 529.

Quod aliis clarius percipio ATTENDO, quod aliis obſcurius, ABSTRAHO AB EO. Ergo habeo facultatem attendendi et abſtrahendi, §. 216, ſed finitas, §. 354, hinc in certo tantum non maximo gradu vtrasque, §. 248. Quo plus quantitati finitae demitur, hoc minus eſt reſiduum. Ergo quo magis attendo vni rei, hoc minus poſſum attendere aliis: ergo perceptio fortior attentionem admodum occupans obſcurat debiliorem, ſeu facit a debiliori abſtrahere, §. 528, 515.

§. 530.

PERCEPTIO praeter notas, quas maxime in eius notis attendo, alias etiam minus claras continens eſt COMPLEXA. COGITATIONIS COMPLEXAE notarum illa comple-

[illegible]

[illegible] der Kunst.

[illegible]

Notior quam aliis olerius facis

[illegible]

[illegible]
[illegible]

complexus, quem in notis maxime attendo, PERCEPTIO PRIMARIA; complexus notarum minus clararum PERCEPTIO (secundaria) ADHAERENS dicitur. Hinc perceptio complexa est totum perceptionis primariae et adhaerentis, §. 155.

§. 531.

Pone duas cogitationes claras trium notarum, sed sint in vna clarae, quae in altera obscurae sunt, prior erit clarior, §. 528. Ergo claritas perceptionis augetur claritate notarum per distinctionem, adaequationem e. c. Pone duas cogitationes claras notarum aequaliter clararum, quarum tres sint in vna, sex sint in altera; posterior erit clarior, §. 528. Ergo multitudine notarum augetur claritas, §. 162. CLARITAS claritate notarum maior, INTENSIUE, multitudine notarum, EXTENSIUE MAIOR dici potest. Extensiue clarior PERCEPTIO est VIUIDA. Viuiditas COGITATIONUM et ORATIONIS NITOR (splendor) est, cuius oppositum est SICCITAS (spinosum cogitandi dicendique genus). Vtraque claritas est PERSPICUITAS. Hinc perspicuitas vel est viuida, vel intellectualis, vel vtraque. PERCEPTIO, cuius vis se exserit in veritate alterius perceptionis cognoscenda, et VIS EIUS, est PROBANS, cuius vis alteram

 claram

claram reddit, et VIS EIUS, eſt EXPLICANS (declarans), cuius vis alteram viuidam reddit, et VIS EIUS, eſt ILLUSTRANS (pingens), quae alteram diſtinctam, et vis EIUS eſt RESOLUENS (euoluens). Conſcientia veritatis eſt CERTITUDO (ſubiectiue ſpectata cf. §. 93.). Certitudo ſenſitiua eſt PERSUASIO, intellectualis CONUICTIO. Cogitans rem et veritatem eius, caeteris paribus plura cogitat, quam cogitans rem tantum. Hinc COGITATIO et COGNITIO certa caeteris paribus, maior eſt INCERTA, quae non eſt certa, §. 515. COGNITIO iuſto incertior eſt SUPERFICIARIA, adeo certa, ac requiritur, eſt SOLIDA. Quo clarior, quo viuidior, quo diſtinctior, quo certior cognitio eſt, hoc maior eſt. PERCEPTIO certitudinem alterius habens pro corollario, et VIS EIUS, eſt vel PERSUASORIA, vel CONUINCENS. Certa perſpicuitas eſt EUIDENTIA.

§. 532.

Tam intenſiue, quam extenſiue clarior poſſunt eſſe ſenſitiuae, 522, 531. et tunc viuidior eſt perfectior, quam minus viuida, §. 531, 185. Poteſt viuidior intenſiue clariore ipſaque diſtincta perceptione fortior eſſe, §. 517, 531.

§. 533.

[illegible]xempla

[De]finitio.

[illegible] e.g. Exempla.

[illegible]

ratiocinatio

[illegible]

§. 533.

Scientia ſenſitiue cognoſcendi et proponendi eſt AESTHETICA, (logica facultatis cognoſcitiuae inferioris.)

SECTIO III.
SENSUS.

§. 534.

Cogito ſtatum meum praeſentem. Ergo repraeſento ſtatum meum praeſentem, i. e. SENTIO. Repraeſentationes ſtatus mei praeſentis ſeu SENSATIONES (apparitiones) ſunt repraeſentationes ſtatus mundi praeſentis, §. 369. Ergo ſenſatio mea actuatur, per vim animae repraeſentatiuam pro poſitu corporis mei, §. 513.

§. 535.

Habeo facultatem ſentiendi, §. 534, 216, i. e. SENSUM. SENSUS repraeſentat vel ſtatum animae meae, INTERNUS, vel ſtatum corporis mei, EXTERNUS, §. 508. Hinc SENSATIO eſt vel INTERNA per ſenſum internum (conſcientia ſtrictius dicta,) vel EXTERNA ſenſu externo actuata, §. 534.

§. 536.

Partes corporis, quarum conuenienti motui ſenſatio externa coexſiſtit, ſunt AESTHETERIA (organa ſenſuum). Per ea

habeo facultatem ſentiendi 1) quoduis corpus contingens meum, TACTUM, 2) lucem, VISUM, 3) ſonum, AUDITUM, 4) effluuia corporum in naſum adſcendentia, OLFACTUM, 5) reſoluta per internas oris partes ſalia, GUSTUM.

§. 537.

Quo magis mouetur conuenienter organon ſenſuum, hoc fortior, hoc clarior eſt ſenſatio, quo minus, hoc debilior, hoc obſcurior eſt ſenſatio externa, §. 513, 512. Locus, in quo conſtituta tam conuenienter adhuc mouere organon ſenſus poſſunt, vt clare ſentiantur, eſt SPHAERA SENSATIONIS. In ſphaera ſenſationis locus conuenientiſſimus PUNCTUM SENSATIONIS eſt.

§. 538.

Quo minora, quo remotiora a puncto ſenſationis ſunt ſentienda, hoc obſcurior, hoc debilior eſt ipſorum ſenſatio, quae hoc eſt fortior, hoc clarior, quo propiora puncto ſenſationis ſunt, quo maiora ſentienda, §. 537, 288.

§. 539.

Senſus minimus eſſet, qui vnicum maximum proxime conuenientiſſimeque praeſens in minimo gradu veritatis, lucis, et certitudinis repraeſentaret, §. 531, 538. Hinc quo plura, quo minora, quo remotiora, quo minus conue-

Omnes sensus reducuntur ad tactum sed per quaedam organa subtiliora tangentis percipere possumus

sed non ideo distinctio quia ad distinctas partes requiritur clara notitia est sensatio totalis est sensatio in diversis partibus tangere debitis

e. g. Oculus sensu

v. g. [illegible]

der die [illegible] nicht glaubt oder Schwach ist sich Rath
oder finden: Alles [illegible] aufs [illegible] hat [illegible]
die Leute in Dorfen
die Erziehung [illegible]

Sensationes externae [illegible] facultatis [illegible]
quia [illegible] [illegible] [illegible] possit.
[illegible] [illegible].

conuenienter mouentia organon, quo verius, clarius, certius repraeſentat, hoc maior eſt, §. 219, 535.

§. 540.

SENSUS maior ACUTUS, minor HEBES dicitur. Quo aptiora ad motum conuenientem organa ſenſuum aut ſunt, aut redduntur, hoc aut eſt acutior, aut magis acuitur ſenſus externus. Quo ineptiora aut ſunt, aut redduntur organa ſenſoria, hoc hebetior aut eſt, aut magis hebeſcit ſenſus externus, §. 537, 539.

§. 541.

Lex ſenſationis eſt: *Vt ſibi ſuccedunt ſtatus mundi et ſtatus mei, ſic ſequantur ſe inuicem repraeſentationes eorum praeſentium*, §. 534. Hinc regula ſenſationis internae: *Vt ſibi ſuccedunt ſtatus animae meae, ſic ſe ſequantur inuicem repraeſentationes eorundem praeſentium*; et regula ſenſationis externae: *Vt ſibi ſuccedunt ſtatus corporis mei, ſic ſe ſequantur inuicem repraeſentationes eorundem praeſentium.*

§. 542.

Senſationum magnum prae aliis ſingulis perceptionibus robur eſt, §. 512, 517. Hinc ſenſationes alias ſingulas obſcurant, §. 529. Poſſunt tamen aliae plures ſimul ſumtae fortiores fieri vna vel altera, praeſertim debiliore, ſenſatione, eamque viciſſim

cissim obscurare, multo magis vna sensatio potest obscurari per alteram fortiorem, aut plures alias singulas debiliores, simul sumtas tamen fortiores, §. 529, 517.

§. 543.

Facilior fit sensatio externa 1) organi bene praeparati, §. 536. 2) sphaerae sensationis, immo, 3) quantum fieri potest, puncto, §. 537. 4) corpus ad excitandum modo conuenienti motum in organo aptius et qualitate, 536, et 5) quantitate, §. 538. si admoueatur, 6) non sensationes solum fortiores heterogeneae, sed et 7) debiliores non nihil quidem singulae, at plures, immo 8) perceptiones etiam aliae admodum heterogeneae si impediantur. §. 542. Impeditur sensatio externa 1) organon sensorium impediendo, ne modo conuenienti moueatur, 2) saltim praestando, vt minus moueatur, §. 537, 3) sensibile remouendo, 4) imminuendo 5) prorsus impediendo, ne praesens fiat, 6) sensationem fortiorem excitando, 7) per plures sensationes aut 8) plures perceptiones alias ita dispertiendo attentionem, vt, singulae licet debiliores, tamen simul sumtae obscurent sensationem impediendam, §. 542, 221.

§. 544.

Quum sensus singularia huius mundi, hinc omnimode determinata, repraesentent,

Ei [illegible] [illegible] [illegible] gerufe ~~[illegible]~~ [illegible]

[illegible] a quo attendo obscurat aliud

Wenn jemand das Ohr [illegible]

vis [illegible] putandi perceptiones quae in nobis non sunt aliuds est [illegible],

Mir fehlt eine Kraft der Vorstellungen [illegible] und [illegible] ist [illegible] in perceptione ~~[illegible]~~

Postea [illegible] [illegible] pro ~~quantitate~~ cognitione limitationem perceptionis nostrae est major. [illegible] in perceptiones quae
[illegible]

abstrahendo: [illegible] quando percepto [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] obscurat. [illegible] attendo rei ~~[illegible] perceptione~~ quae [illegible] nec ponit [illegible] [illegible] a [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] obscurat.

tent, §. 535, 148. vt talia, hinc in vniuersali nexu, §. 357, nexus autem, praesertim relatiui, repraesentari nequeant sine connexorum vtroque, §. 14, 37. in omni sensatione connexa cum senso, s. eo, quod sentitur, singula repraesentantur, at non clare, hinc obscure maximam partem plerumque. Ergo in omni sensatione est aliquid obscuri, hinc in sensatione etiam distincta semper aliquid admixtum est confusionis. Vnde omnis sensatio est sensitiua perceptio formanda per facultatem cognoscitiuam inferiorem, §. 522. Quumque EXPERIENTIA sit cognitio sensu clara, AESTHETICA comparandae et proponendae experientiae est EMPIRICA.

§. 545.

FALLACIAE SENSUUM sunt repraesentationes, falsae a sensibus dependentes, eaeque vel sensationes ipsae, vel ratiocinia, quorum praemissa est sensatio, vel perceptiones pro sensationibus per vitium subreptionis habitae, §. 30, 35.

§. 546.

Sensationes ipsae quum repraesentent statum corporis, vel animae, vel vtriusque praesentem, §. 535. tam internae, quam externae percipiunt actualia, §. 205, 298. hinc et possibilia, §. 57. et quidem huius mundi, §. 377, sunt ergo verissimae totius

mundi, §. 184, nec vlla earum est fallacia sensuum, §. 545. Quodsi ergo fallacia sensuum sit ratiocinium, vitium eius aut latet in forma, aut in altera praemissa: si sit alius generis perceptio per vitium subreptionis pro sensatione habita, duplex error est per praecipitantiam iudicantis ortus, facile tamen reducendus ad casum secundum, §. 545.

§. 547.

PRAESTIGIAE sunt artificia fallendorum sensuum, si oriuntur ex iis fallaciae sensuum sunt EFFICACES, si minus, sunt INEFFICACES. Quo quis ergo pluribus praeiudiciis cum sensationibus terminum communem habentibus laborat, quo minus sibi cauet a vitio subreptionis: hoc plures apud ipsum praestigiae possunt esse efficaces, §. 545. Apud liberum a praeiudiciis et vitiis subreptionis omnibus omnes praestigiae inefficaces forent. §. 546.

§. 548.

Propositiones: *Quicquid non experior seu clare sentio*, §. 544. *non exsistit*, S. PRAEIUDICIUM THOMISTICUM, aut, *est impossibile: quicquid repraesentationi alteri* (partialiter) *idem est, est ipsa illa perceptio: quae coexsistunt, vel succedunt sibi inuicem, eorum vnum in alterum realiter influit*, s. *sophisma: post hoc, ergo propter hoc*, sunt aptae fallaciis

Non sentio universalia
nec unde perfecta
nec negativa.

Praestigiae diabolicae sunt negromantica

Amor dei necessarius est

Ipsa ex praejudiciis sensuum.

Quae simul solent coexistere ~~vel sunt~~ una alteri causa est vel a communi causa proficiscuntur quia sunt in nexu

Multo
~~abstrusior~~ est obscurior
adeoque interpretatio

laciis ſenſuum propoſitiones maiores, §. 546, hinc et praeſtigiis efficacibus, §. 547.

§. 549.

Quam ob cauſſam debiliorem obſcurat fortior perceptio diuerſa, §. 529, ob eandem debiliores diuerſae fortiorem illuſtrant. §. 531. Hinc debiliori alicuius obiecti perceptioni ſuccedens clara fortior diuerſa, eo ipſo, quod noua eſt, in campo clararum perceptionum, magis apperpercipitur. §. 529. Ergo clara ſenſatio fortior ſuccedens diuerſae debiliori per ipſam nouitatem illuſtratur, §. 542, 534. Hinc oppoſita debiliora rem illuſtrant, §. 81, 531. *Oppoſita iuxta ſe poſita magis eluceſcunt.*

§. 550.

Si ſenſatio, quantum obſeruatur, prorſus eadem contineatur in pluribus perceptionibus totalibus immediate ſe excipientibus, in prima habet lucem nouitatis, §. 549. Haec ipſi deeſt in ſequenti ex parte, magis in tertia, et ſic porro. Hinc, niſi aliunde illuſtretur, minus clara fiet in ſecunda perceptione totali, adhuc minus clara in tertia, ſemper ſuccedens tali, quae eam magis obſcuret, §. 529. Ergo ſenſationes diu, quantum obſeruari poteſt, eaedem, obſcurantur ipſo tempore. §. 239.

§. 551.

Senſationes in aequali robore non durant, §. 550. Ergo ſi fuerunt, quae eſſe poſſunt, fortiſſimae, remittuntur, §. 247.

§. 552.

VIGILO, dum externe clare ſentio, dum ſic ſentire incipio, EUIGILO. Si conſuetum in ſano ſenſationes ſingulae claritatis gradum habent, SUI COMPOS vocatur. Si quaedam ex iis apud aliquem tam viuidae fiant, vt notabiliter obſcurent reliquas, EXTRA SE RAPITUR, (ſui obliuiſcitur, non eſt apud ſe). Status ſenſationibus internis extra ſe rapti eſt ECSTASIS, (viſio, mota mens, mentis exceſſus.)

§. 553.

Ecſtaſis animae naturalis erit per naturam ipſius actuata, §. 552, 470. per ipſius naturam non actuata, praeternaturalis animae erit, §. 474, quae ſi per naturam vniuerſam non actuetur, ſupernaturalis erit, §. 474. Ecſtaſes miraculoſae ſunt poſſibiles, §. 475, 552. etiam hypothetice, §. 482-500.

§. 554.

Si claritatis gradus in ſenſationibus vigilantis notabiliter remittitur ob vapores in cerebrum adſcendentes ex potu, INEBRIATUR ſeu fit EBRIUS: ſi ex morbo fiat

Kein [illegible] [illegible].

distincte [illegible] et os [illegible]

~~[illegible]~~

ärmung

~~[illegible]~~ einen traurige Geist

– die Erscheinung der [illegible]

Paul

wenn man jemand ist [illegible];

fiat idem, ſtatus ille VERTIGO dicitur, vel ſimplex, vel tenebroſa, ſeu ſcotomia.

§. 555.

Si clarae ſenſationes externae ceſſant, vel motus corporis vitales, quantum obſeruatur, fere iidem manent, et DORMITO, (obdormio,) vel hi etiam notabilius remittuntur, et DELIQUIUM ANIMI PATIOR.

§. 556.

Status obſcurarum ſenſationum externarum, in quo motus corporis vitales, quantum obſeruatur, fere iidem manent, qui ſunt in ſtatu vigiliarum, SOMNUS eſt; in eoque conſtitutus, DORMIT; in quo et hi notabilius remittuntur, eſt DELIQUIUM ANIMI (ſyncope, lipothymia, lipopſychia, ecthlipſis:) in quo prorſus ceſſabunt, MORS erit. Ergo ſomnus, ſyncope, et mors ſunt ſibi admodum ſimiles, §. 265.

SECTIO IIII.
PHANTASIA.

§. 557.

Conſcius ſum ſtatus mei, hinc ſtatus mundi, praeteriti, §. 369. Repraeſentatio ſtatus mundi praeteriti, hinc ſtatus mei praeteriti, §. 369, eſt PHANTASMA (imaginatio,

ginatio, viſum, viſio.) Ergo phantaſmata formo, ſeu imaginor, idque per vim animae repraeſentatiuam vniuerſi pro poſitu corporis mei, §. 513.

§. 558.

Habeo facultatem imaginandi ſeu PHANTASIAN, §. 557, 216. Quumque imaginationes meae ſint perceptiones rerum, quae olim praeſentes fuerunt, §. 557, 298. ſunt ſenſorum, dum imaginor, abſentium, §. 223.

§. 559.

PRODUCITUR (euoluitur) PERCEPTIO, quae fit in anima minus obſcura, quae fit obſcurior, INUOLUITUR, quae inuoluta olim producitur, REPRODUCITUR (recurrit.) Jam imaginationibus producuntur ſenſa, §. 558, hinc olim producta, §. 542, poſt inuoluta, §. 551. Ergo phantaſia perceptiones reproducuntur, et nihil eſt in phantaſia, quod non ante fuerit in ſenſu, §. 558, 534.

§. 560.

Motus cerebri, coexſiſtentes, animae repraeſentationibus ſucceſſiuis IDEAE MATERIALES vocantur. Hinc ideae materiales ſunt in corpore ſentientis vel imaginantis animae, §. 508.

meinem Selbst außer [illegible]
im discurs.

cum in [illegible] res singulares
tamen obiectum repraesentationis sit ab-
strahendo [illegible] [illegible] [illegible]
sit idea talis repraesentationis [illegible] [illegible]
[illegible] ipsa quae terminus est [illegible] [illegible]

Wenn bey allen Gelegenheiten die Merkmale
der Verschaffung gegriffen [illegible] so [illegible] die Idee
[illegible] über[illegible]

§. 561.

Imaginatio et ſenſatio ſunt ſingularium, §. 559, 534. hinc in vniuerſali nexu conſtitutorum, §. 257. Vnde lex imaginationis: *percepta idea partiali recurrit eius totalis*, §. 306, 514. Haec propoſitio etiam *aſſociatio idearum* dicitur.

§. 562.

Quum repraeſentem, hinc et imaginer, §. 557, pro poſitu corporis mei, §. 512. ea vero, quae externe ſentio, propiora ſint corpori, quam quae imaginor, §. 535, 558; patet, cur his illa poſſint clariora et fortiora eſſe, §. 538. Immo dum ſenſationes imaginationibus coexſiſtentes eas adhuc obſcurant, §. 542, nihil tam clare imaginor, quam ſenſi, ita tamen, vt gradus claritatis in imaginatione a gradu claritatis in ſenſatione dependeant, §. 561.

§. 563.

Quae ſaepius ſenſi, ſaepius reproduxi, ſunt partes plurium idearum totalium, quam quae rarius, §. 514. Ergo illorum phantaſmata in maiori nexu, §. 561, cum pluribus notis adhaerentibus percipiuntur, quam horum, §. 530, hinc his ſunt extenſiue clariora, ſeu magis viuida, §. 531. Quae rarius ſenſi, rarius reproduxi, ob rationem oppoſitorum oppoſitam, §. 81. ſi ſentiuntur, habent maiorem nouitatis lucem, quam

quam quae saepius, §. 549. Ergo sensationes rarius sensorum et reproductorum sunt, caeteris paribus, magis viuidae, quam saepius sensorum et reproductorum, §. 531.

§. 564.

Sicut sensatio imaginationes obscurat, sic ob eandem rationem imaginatio recentioris fortior obscurat antiquioris imaginationem debiliorem, §. 562. hinc aeque clare sensorum, nisi aliunde impediar, recentius clarius imaginor, quia praesentia et fere praesentis obscurant sensationes!

§. 565.

Phantasia minima esset, quae vnicum fortissime sensum, §. 562, saepissime reproductum, §. 563, et recentissime, §. 564. cum maxime debilibus et antecedentibus et sociis perceptionibus heterogeneis, §. 529. tamen obscurissime repraesentaret. Ergo quo plura, quo debilius sensa, quo rarius reproducta, post quo longius tempus, quo fortioribus cum perceptionibus sociis et antecedentibus, quo verius, clarius, certius reproducere potest, hoc maior est, §. 219.

§. 566.

Quo hebetior, aut acutior est sensus, a quo sensam rem imaginor, hoc obscurior, aut clarior esse potest eius rei imaginatio, §. 562, 540.

§. 567.

Wer sich an einem [illegible] gegen [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] der [illegible] [illegible]

Wer an einem [illegible] schwerste [illegible] hat [illegible] [illegible] an ein andres Ort [illegible] [illegible]
aber [illegible] [illegible] so [illegible] sich ob [illegible] [illegible] zu verstehen.

Der [illegible] [illegible] einander gedacht hat oder [illegible] niemals [illegible] [illegible] hat.

Was nicht weiß die Schätze der Sinne anderer Mensch

die imagination geschaffen
oder erst geschaffen. Daß [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] oder eine
coexistentiae impossibilitate
[illegible] können

1. die Vorstellungskraft [illegible] [illegible] [illegible]
durch reproduction
2. [illegible] [illegible] reproductio

§. 567.

Imaginationes a ſenſationibus diſtinguo 1) gradu claritatis, §. 562. 2) ſtatus, quem ſiſtunt, praeteriti et praeſentis, quem ſenſationes ſiſtunt, impoſſibili coexſiſtentia, §. 298. Hinc ſi imaginationes fortiores et debiliores ſenſationes ſint, quantum obſeruatur, claritate aequales, tamen reſtat discrimen alterum, circumſtantiarum diuerſitas, §. 323. Ex quibus vbi patet ambas perceptiones non eſſe ſenſationes, illam pro ſenſatione habeo, in qua maximam compoſſibilitatem et nexum cum ſenſationibus ſociis, imaginationibus, praeſertim proxime praeuiis et futurorum, praeſertim inſtantium, perceptionibus clare percipio, §. 544. Ergo alteram non eſſe ſenſationem clare cognoſco. §. 38, 67.

§. 568.

Facilior fit imaginatio, §. 527. 1) ſi imaginandum clarius ſenſum eſt, §. 562, 2) ſaepius reproductum, §. 563. 3) per interualla debiliorum repraeſentationum, vt ſemper habuerit lucem nouitatis, §. 549. 4) non ita pridem, §. 564. 5) debiliores ſequatur, et 6) comitetur perceptiones heterogeneas, §. 516, 549. hinc aut nullas, aut non admodum claras ſenſationes heterogeneas, §. 562, 7) ſequatur autem aut comitetur repraeſentationes, quae ſociae imaginandi ſaepius fuerunt. §. 561.

§. 569.

§. 569.

Impeditur imaginatio 1) impediendo parum aut prorſus non imaginandi ſenſationem, ſecundum, §. 543. et 2) reproductionem, praeſertim 3) interruptam debilioribus perceptionibus, quia ipſa continuatio non interrupta obſcurat, §. 550. 4) ipſa reproductionis mora, dum interim multa viuidius cogitantur, §. 564. 5) ſi fortiores perceptiones ſequatur, aut 6) comitetur heterogeneas, hinc tales ſenſationes, aut imaginationes, aut perceptiones, vel ſingulas, vel ſimul ſumtas, §. 542; quaeque 7) parum, aut prorſus non imaginando nunquam aut rarius ſociae fuerunt, §. 561, 221.

§. 570.

Quum in omni ſenſatione ſit aliquid obſcuri, §. 544, et imaginatio ſemper ſit ſenſatione eiusdem minus clara, §. 562. imaginationi etiam diſtinctae multum inerit confuſionis, et omnis imaginatio eſt ſenſitiua, §. 522, formanda per facultatem cognoſcitiuam inferiorem, §. 520. Scientia imaginando cogitandi et ita cogitata proponendi eſt AESTHETICA PHANTASIAE.

§. 571.

Phantaſia ſi repraeſentet totaliter eadem, quae ſenſi, imaginationes verae ſunt, §. 546, 38. nec VANA PHANTASMATA ſeu imagi-

Man ist doch nicht sicher ~~was~~ wenn man sich nichts imaginiren will

Wenn man einem [illegible] [illegible] gestehen muß.

Man [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible]

~~[illegible]~~ [illegible] [illegible]

Lustbedürfnissen
Ausschweifung der Phantasie
aus geistlicher Handlung

imaginationes falſae, licet non aequali totaliter claritate percipiantur, §. 558, 562. Habitus vana phantaſmata formandi eſt PHANTASIA EFFRAENIS, SUBACTA contra, habitus vere imaginandi.

SECTIO V.

PERSPICACIA.

§. 572.

Identitates diuerſitatesque rerum percipio. Ergo habeo facultatem identitates diuerſitatesque rerum percipiendi, §. 216. Prior facultas eſſet minima, ſi ad duorum tantum fortiſſime perceptorum, maxime eorundem, vnicam minimam identitatem, inter maxime debiles ſocias et antecedentes perceptiones heterogeneas, debiliſſime repraeſentandas ſufficeret. Ergo quo plurium, quo minus notorum, quo magis diuerſorum, quo plures, quo maiores identitates, hinc congruentias, aequalitates, ergo et aequalitates rationum ſ. PROPORTIONES, ſimilitudines, quo fortiores inter ſocias et antecedentes perceptiones heterogeneas, quo clarius percipit, hoc maior eſt, §. 219. Habitus identitates rerum obſeruandi eſt INGENIUM STRICTIUS DICTUM.

§. 573.

Facultas diuerſitates rerum percipiendi minima eſſet, quae duorum tantum, fortiſſime

 percep-

perceptorum, maxime diuerſorum, vnicam minimam diuerſitatem, inter maxime debiles antecedentes et ſocias perceptiones heterogeneas, remiſſiſſime perciperet. Ergo quo plurium, quo minus notorum, quo magis eorundem, quo plures, quo maiores diuerſitates, hinc diſcongruentias, inaequalitates, ergo et inaequalitates rationum ſ. DISPROPORTIONES, diſſimilitudines, quo fortiores inter antecedentes et ſocias heterogeneas perceptiones, quo fortius repraeſentat, hoc maior eſt; §. 219. Habitus diuerſitates rerum obſeruandi ACUMEN eſt. Acutum ingenium eſt PERSPICACIA.

§. 574.

Facultatis identitates rerum perſpiciendi, hinc ingenii, §. 572, haec eſt lex: *Repraeſentata nota τȣ A, vt nota τȣ B, repraeſentantur A et B, vt eadem*, §. 38. Facultatis diuerſitates rerum percipiendi, hinc acuminis, §. 573, haec eſt lex: *Repraeſentata nota τȣ A, vt repugnante τῳ B, A et B percipiuntur, vt diuerſa*, §. 38.

§. 575.

Identitates diuerſitatesque rerum vel diſtincte percipio, vel ſenſitiue, §. 521. Hinc facultates identitates, diuerſitatesque percipiendi, adeoque ingenium, acumen, et perſpicacia, §. 572. 573. vel ſenſitiua ſunt, vel intellectualia, §. 402. AESTHETICA PER-

Beyde pflanzen die Geschlechter.

wenn die Spielarten [illegible] zu unterscheiden [illegible]

wenn die Verschiedenheit der Merkmale in der Natur [illegible]

Die Einzelheit d. Verschiedenheit. die Allgemeinheit d. Einerleyheit

Daher die classe d. Geschlechter.

daher die Arten d. differentia specifica.

Wenn ich ein Geschlecht mit dem andern [illegible] vergleiche [illegible]
wenn ich [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Vergleichung.
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] geschäftige Kraft

wenn ich die Seele mit einem Thiere vergleiche

PERSPICACIAE eſt aeſthetices pars de ingenioſe et acute cogitando et proponendo.

§. 576.

Quum omnia in hoc mundo ſint partim eadem, partim diuerſa, §. 265, 269. repraeſentationes identitatum diuerſitatumque in iisdem, hinc et INGENII (foetus) LUSUS, i. e. cogitationes ab ingenio dependentes, et SUBTILITATES, cogitationes ab acumine dependentes, actuantur per vim animae repraeſentatiuam vniuerſi, §. 513. Luſus INGENII falſi eius ILLUSIONES, et falſae ſubtilitates INANES ARGUTATIONES vocantur.

§. 577.

Facultatum animae maiores gradus quum ſint habitus, §. 219, et crebra repetitio actionum homogenearum, ſeu qua differentiam ſpecificam ſimilium, ſit EXERCITIUM: exercitio augentur animae habitus, §. 162. HABITUS animae non dependentes ab exercitio, naturales tamen, CONNATI (diſpoſitiones naturales:) dependentes ab exercitio, ACQUISITI, ſupernaturales, INFUSI, facultatum cognoſcitiuarum habitus, THEORETICI vocantur.

§. 578.

Acumen et ingenium ſtrictius ſumtum,

 hinc

hinc perſpicacia, §. 572, 573. ſunt habitus theoretici, §. 577, 519. quo maiores ſunt connati, hoc facilius augentur exercitio, §. 577, 527. Idem valet de habitu ſentiendi et imaginandi, §. 535, 558. In quo notabilior ingenii defectus, STUPIDUM (pingue ingenium), acuminis, OBTUSUM CAPUT eſt. In quo notabilior vtriusque defectus, eſt HOMO BLITEUS. Omnis error, quum falſum cum vero pro eodem habeat, §. 515. eſt illuſio facultatis identitates rerum percipiendi, §. 576, 572. acumine impediendus, §. 573, 221. Hinc errores ſunt occaſio ſubtilitatum, §. 576, 323.

SECTIO VI.

MEMORIA.

§. 579.

Reproductam repraeſentationem percipio eandem, quam olim produxeram, §. 572, 559. i. e. RECOGNOSCO (recordor.) Ergo habeo facultatem reproductas perceptiones recognoſcendi ſeu MEMORIAM, §. 216. eamque vel ſenſitiuam, vel intellectualem, §. 575.

§. 580.

Lex memoriae eſt: *Repraeſentatis pluribus perceptionibus ſucceſſiuis, vsque ad praeſentem, partialem communem habentibus, partialis*

Der nicht die Urtheil [illegible]

Aspect. Man [illegible] alles einbilden kann und was man [illegible] vorstellen [illegible]. der [illegible] jede [illegible] Maß [illegible]
[illegible]

Nomen [illegible].

Man kann reproductiones ohne zu recognosciren e.g. ich habe etwas gehört und [illegible] [illegible] Vorstellung [illegible]
reproduction ~~[illegible]~~ distincte perceptis identitatis cum prioris z. E. [illegible]
[illegible]

[illegible] Mensch [illegible]

De identitate repraesentationum perceptarum.
Wenn man einen Schrift gelesen hat [illegible] einen andern in der ganzen Stelle [illegible]
[illegible] Vorstellung [illegible]
[illegible] Rede [illegible]
[illegible]

[illegible]

Distinct
si non identitatis cum prius [illegible]
[illegible]

[illegible]

Also sind [illegible]

tialis communis repraeſentatur, vt contenta in antecedente et ſequente, §. 572. adeoque memoria actuatur per vim animae repraeſentatiuam vniuerſi, §. 557, 576.

§. 581.

Quae ita percipiuntur, vt facilius olim recognoſci poſſint, MEMORIAE MANDO. Hinc quae ſaepius clariusque reproducuntur ſecundum §§. 537, 538, 549, 568. attendendo ad identitates diuerſitatesque ſingularum perceptionum, §. 580, alte memoriae mandantur, §. 527.

§. 582.

Si perceptio recurrit, eam aut valeo clare recognoſcere, tunc obiectum eius MEMORIA TENERE dicor, aut non poſſum §. 10, et obiecti illius OBLITUS SUM. Hinc impotentia reproductam perceptionem recognoſcendi eſt OBLIUIO. Per quod memini, cuius oblitus eram, id mihi ALIQUID IN MEMORIAM REUOCAT. Per ideas ſocias mihi aliquid in memoriam reuoco i. e. REMINISCOR. Ergo habeo facultatem reminiſcendi ſeu REMINISCENTIAM, §. 216.

§. 583.

Reminiſcentia eſt memoria, §. 582, 579. hanc regulam ſequens: *reproductae mediantibus ideis ſociis perceptionis memini*, §. 580, 516.

516. Reminiſcentia per ideas loci ſocias recordata eſt MEMORIA LOCALIS, per ideas aetatis ſocias, eſt SYNCHRONISMUS.

§. 584.

Memoria minima eſſet, quae vnicum minimum intentiſſime, ſaepiſſime, recentiſſime reproductum, maxime debiles inter perceptiones antecedentes et ſocias heterogeneas remiſſiſſime recognoſceret. Quo ergo plura, quo maiora, quo remiſſius, quo rarius reproducta, poſt quo longius tempus heterogeneis fortiſſimis perceptionibus transactum, §. 564, quo fortiores inter antecedentes et ſocias perceptiones heterogeneas, quo intentius recognoſcit, hoc maior eſt, §. 219.

§. 585.

Memoria maior BONA et FELIX dicitur, et quatenus plura et magna recognoſcere poteſt, DIFFUSA (diues, vaſta) quatenus remiſſius etiam reproductum, inter ſat fortes repraeſentationes ſocias et antecedentes heterogeneas, FIRMA, quatenus recognoſcere poteſt, poſt longius temporis interuallum ſatis fortibus perceptionibus heterogeneis occupatum, TENAX, quatenus rarius reproductum, CAPAX, quatenus intentius quaedam recognoſcere valet, VEGETA, quatenus parum opus eſt, vt reminiſcatur, PROMTA dicitur.

§. 586.

Man ist [illegible] in welch [illegible] des [illegible] zu [illegible]

Man ist [illegible] auf die [illegible] Mal in ~~[illegible]~~ [illegible] in [illegible] ist [illegible]
[illegible]

~~[illegible]~~ [illegible] ~~[illegible]~~ [illegible]

Der [illegible] Königin [illegible].

[illegible]: Man [illegible] hat
[illegible] hat.

extirpanda altissime ad omnia
sensu dicta solpius servando in memoria
per subsidium memoriae

dic Jussiss — —

§. 586.

Inſignis bonae memoriae defectus eſt OBLIUIOSITAS. Error ex memoria dependens LAPSUS MEMORIAE dicitur. Iam memoria poteſt perceptionem antecedentem in eo gradu eandem ſiſtere cum ſequente, in quo tamen non eſt eadem. Ergo memoria eſt LABILIS, i. e. cui lapſus ſunt poſſibiles. Memoria non admodum labilis eſt FIDA. Ingenioſis non eſt admodum fida memoria, §. 576, ſed acumine augetur eius fidelitas, §. 573.

§. 587.

Complexus regularum perficiendae memoriae eſt ARS MNEMONICA. Mnemonica memoriae ſenſitiuae, §. 579 eſt pars aeſtheticae, §. 533, regulas extendendae, confirmandae, conſeruandae, excitandae, capacioris fideliorisque reddendae memoriae praeſcribens, §. 586, 585.

§. 588.

Si phantasma antecedens cum ſequente ſenſatione vel imaginatione in eo gradu pro eodem habetur, in quo non eſt idem, orietur vanum phantasma, §. 571. per lapſum memoriae, §. 586, ex fonte errorum, §. 578. quod ſi per eandem geneſin, §. 586, 578. pro ſenſatione habeatur, §. 548, orietur fallacia ſenſuum, §. 546, 545.

SECTIO VII.
FACULTAS FINGENDI.

§. 589.

Combinando phantasmata et PRAESCINDENDO i. e. attendendo ad partem alicuius perceptionis tantum, FINGO. Ergo habeo facultatem fingendi, §. 216. POETICAM. Combinatio quum ſit repraeſentatio plurium, vt vnius, hinc facultate identitates rerum percipiendi actuetur, §. 572, 155. facultas fingendi per vim animae repraeſentatiuam vniuerſi actuatur, §. 557, 576.

§. 590.

Facultatis fingendi haec eſt regula: *Phantaſmatum partes percipiuntur, vt vnum totum*, §. 589. Perceptiones hinc ortae FICTIONES (figmenta), eaeque falſae CHIMAERAE dicuntur, vana phantasmata, §. 571.

§. 591.

Pone combinari inſociabilia, §. 589, aut praeſcindi fingendo, quibus ſublatis tollitur imaginandum, vt eſſentialia, eſſentiam, §. 63. attributa, §. 64. aut tolli a fingendo omnes modos, omnes relationes, aut aliquos modos, aliquas relationes ad actuale et indiuiduum conſtituendum, neceſſariis aliis non ſubſtitutis, repraeſentari tamen fingen-

Man stellet sich den Fall des Wagens oder ich Himmel ich der paradiesmensch vorstellt.
Dann ...ieren die Lehre ... ... ganzen vorstellt.

Identitas conjunctionis cum imaginationis cum sensu.

Der stellt man die cyclopen vor.

Falsitas est fictio formalis subjectiva. si nempe ex combinanda quae fieri non possunt e.g. Metamorphose
vel si pro veris falsa habeant. e.g. der Fisch im Felde. der Fußsteig an Himmel

Wenn man aber nicht ... ... gedacht wird. Cabinette ...

Wenn die ... deutlich gedacht wird.
die ... eine Musik

Chinesische
Opium
Haus der Brasilier

Wenn man sich vorstellt daß der Vogel Strauß [illegible]
Kalmuck wirklich ist

Darwinische Einbildung

Wenn man sich vorstellt was gut
zu haben daß man darin gedacht hat

Epische u. Fabeldichter
prosaisch lehrend Lustdichter
eine Fabeldichtung.

fingendum, vt indiuiduum et actuale, §. 54, 148. orientur in his casibus singulis chimaerae, §. 590, per illusionem facultatis identitates rerum percipiendi, §. 576, 578. adeoque vana phantasmata, §. 590. lapsu memoriae per apparentem recognitionem admodum corroboranda, §. 588, 515.

§. 592.

Facultas fingendi minima esset, quae duo minima tantum fortissima phantasmata remississime combinaret, aut vnicam vnius maximi phantasmatis partem minimam leuissime praescinderet, §. 530, 589. Ergo quo plura, quo maiora, quo minus fortia combinabit, quo plures, quo maiores, quo plurium, quo minorum phantasmatum partes, quo magis praescindet, quo magis vtrumque facit, quoque fortius, hoc maior est, §. 219, 590. Maior facultas fingendi FERTILIS (foecunda), ad chimaeras procliuis, EXORBITANS (extrauagans, rhapsodica), ab iis cauens ARCHITECTONICA dici potest. AESTHETICA MYTHICA est aesthetices pars de fictionibus excogitandis et proponendis.

§. 593.

Dormiens si clare imaginor, SOMNIO. Imaginationes somniantis sunt SOMNIA SUBIECTIUE SUMTA, cf. §. 91. vel vera,

§. 571, vel fallacia, §. 588, 591. vel per naturam animae actuata secundum, §§. 561, 574, 580, 583, 590. naturalia, §. 470, vel non naturalia animae, quae sunt ipsi praeternaturalia. Haec si per naturam vniuersam non actuantur, erunt supernaturalia, §. 474.

§. 594.

Dormientis phantasia magis effraenis, §. 571, et facultas fingendi exorbitantior, quam vigilantis, §. 592. non obscuratas fortioribus sensationibus viuidiores imaginationes et fictiones producunt, §. 549. Quorum somnia comitari solent obseruabiliores motus corporis externi sensationum similium in vigilantibus comites, sunt NOCTAMBULI. Qui vero vigilantes quasdam imaginationes pro sensationibus habere solent, PHANTASTAE (visionarii, fanatici), qui eas prorsus cum sensationibus confundunt, sunt DELIRI, vt adeo DELIRIUM sit status vigilantis imaginationes pro sensationibus, sensationes pro imaginationibus habitualiter habentis.

SECTIO VIII.
PRAEUISIO.

§. 595.

Conscius sum status mei, hinc status mundi, futuri, §. 369. Repraesentatio

status

wie die Naturen anfangen
daß wir in Naturen nicht vernünftig seyn
allgemeine Natur
ob sie [illegible]

die wahre Erscheinung und die Naturen zu [illegible]

Physica ratio

Erscheinung

Exempel vom Narren zu Athen. Ursache. Mein [illegible]
Delirii acquirit imaginatione nimis vivida et effreni et chimaeras libertate

der Hund die Glocke.
das Blumen der Meister

ſtatus mundi, hinc ſtatus mei, futuri eſt PRAEUISIO. Praeuideo, hinc habeo facultatem praeuidendi, §. 216, actuandam per vim animae repraeſentatiuam vniuerſi pro poſitu corporis mei, §. 513.

§. 596.

Lex praeuiſionis eſt: *Percepta ſenſatione et imaginatione communem partialem perceptionem habentibus, prodit perceptio totalis futuri ſtatus, in quo partes ſenſationis imaginationisque diuerſae coniungentur:* i. e. *Ex praeſenti impraegnato per praeteritum naſcitur futurum.*

§. 597.

Quum repraeſentem, hinc et praeuideam, §. 595, pro poſitu corporis mei, §. 512. ea vero, quae externe ſentio, propiora ſint corpori, quam quae praeuideo, olim demum ſenſurus, §. 535, 595. patet, cur his illa poſſint clariora et fortiora eſſe, §. 529. Quia hinc ſenſationes praeuiſionibus coexſiſtentes eas adhuc obſcurant, §. 542, nihil tam clare praeuideo, quam ſenſurus ſum, ſed ita tamen, vt gradus claritatis in praeuiſione a gradu claritatis in futura ſenſatione dependeat, §. 596.

§. 598.

Quae ſaepius ſenſi, ſaepius imaginatus ſum, clarius praeuideo, quam quae rarius, §. 563, 596. Imaginationes iam ſenſa,

ſa, id eſt fortiſſime percepta ſiſtunt, §. 542, 558. Hinc fortiores etiam hae praeuiſionibus nondum fortiſſime percepta ſiſtentibus, §. 597, eas vna cum ſenſationibus gnauiter obſcurant, §. 529. Quumque praeuiſio propius inſtantis poſſit eſſe clarior praeuiſione remotius inſtantis, §. 597, obſcurabit in eo caſu etiam praeuiſio propioris praeuiſionem remotioris, remotiorisque obſcuritas propioris illuſtrabit praeuiſionem. §. 549. Ergo aeque clare ſentiendorum propius inſtans clarius praeuideo, quam remotius, §. 549.

§. 599.

Facultas praeuidendi minima eſſet, quae vnicum fortiſſime proximeque ſentiendum, §. 597, 598. ſaepiſſime ſenſum et imaginando reproductum, maxime debiles inter perceptiones ſocias et praeuias heterogeneas, tamen remiſſiſſime repraeſentaret, §. 595. Ergo quo remiſſius ſentienda, quo magis remota, quo rarius ſenſa, aut imaginando reproducta, quo fortiores inter perceptiones praeuias et ſocias, quo fortius repraeſentat, hoc maior eſt praeuidendi facultas, §. 219.

§. 600.

Quo hebetior aut acutior ſenſus, a quo ex parte iam ſenſum praeuideo, quo minor aut maior praeuiſuri phantaſia, §. 565, hoc obſcurior aut clarior erit praeuiſio, §. 596.

Ich sehe die Schwalben niedrig fliegen - - - -

§. 601.

Praeuiſiones a ſenſationibus imaginationibusque diſtinguo 1) gradu claritatis, quo et ſenſationibus et imaginationibus cedunt, §. 597, 598. 2) impoſſibili coexſiſtentia cum ſtatibus praeteritis et praeſente. Quod ſi praeuiſio fortior et imaginatio aut etiam ſenſatio debilior ſint claritatis, quantum obſeruatur, aequalis, tamen charactere ſecundo diſtingui poſſunt, §. 67. Ex circumſtantiis enim ſi cognoſco, quae non ſint ſenſationes ſecundum, §. 567, eam neq imaginationem eſſe clare cognoſco, §. 38. 67. quae cum imaginationibus ſociis, praeuiis et ſequentibus, etiam ſenſationibus, inconnexa deprehenditur, §. 557, 357. quaeque ſimul ſentiri non potuerit, §. 377.

§. 602.

Facilitatur praeuiſio, §. 527. ſi praeuidendum 1) clarius ſentiendum eſt, §. 597. 2) magna ex parte iam ſenſum 3) et reproductum eſt imaginando, §. 598. 4) praeuiſum iam ſaepius, §. 563. idque 5) per interualla debiliorum perceptionum, vt ſemper habuerit lucem nouitatis, §. 549. 6) non ita multo poſt ſentiendum, §. 598. 7) debiliores praeuias et ſocias perceptiones habeat heterogeneas, hinc tales aut nullas, aut non admodum claras ſenſationes et imaginationes, §. 597, 598. 8) at fortiores

tiores ſequatur et comitetur tam imaginationes, quam ſenſationes, quae cum praeuidendo partiales perceptiones communes habent, §. 596, 597.

§. 603.

Impeditur praeuiſio, ſi 1) impediatur praeuidendi futura ſenſatio ſecundum, §. 543, 2) ſenſatio magna ex parte cum praeuidendo eorundem praeſens, 3) eorundem imaginatio ſecundum §. 569, 4) praeuiſiones impediantur primae, praeſertim 5) interruptae debilioribus perceptionibus, quia eas ipſa continuatio obſcurat, §. 550, 6) procraſtinetur praeuidendum, §. 598. 7) fortiores praeuias et ſocias habeat heterogeneas imaginationes ſenſationesque, 8) at tales debiliores, quae cum praeuidendo perceptionem communem habent, §. 602, 221.

§. 604.

Quum in omni ſenſatione, §. 544. et imaginatione ſit aliquid obſcuri, §. 570. et praeuiſio ſit minus clara, quam eiusdem ſenſatio et imaginatio, §. 597, 598. praeuiſioni etiam diſtinctae multum admixtum eſt confuſionis et obſcuritatis, et omnis mea praeuiſio eſt ſenſitiua, §. 522. actuanda per facultatem cognoſcitiuam inferiorem, §. 520. cuius cognitionem et propoſitionem dirigens mantica, §. 350, eſt pars aeſthetices, §. 533.

§. 605.

wenn ich mache [illegible] [illegible] [illegible].

Man muß das [illegible] [illegible] [illegible] darum [illegible].

Was ich mich [illegible] Zeit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

vel sensitivum [illegible] intellectuale

facultas judicia confecti
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

§. 605.

Si praeuideantur totaliter eadem cum ſentiendis, praeuiſiones ſunt veraces ſeu PRAESENSIONES, licet non eodem modo, aequali cum ſenſationibus claritate, percipiantur, §. 597. Si ſentiatur praeſenſum, IMPLETUR PRAEUISIO. Praeuiſio non implenda, FALLAX eſt, fons errorum practicorum, §. 578.

SECTIO VIIII.

JUDICIUM.

§. 606.

Perfectionem imperfectionemque rerum percipio i. e. DIIUDICO. Ergo habeo facultatem diiudicandi, §. 216. Haec minima eſſet vnici minimi fortiſſime percepti vnicam minimam perfectionem imperfectionemque, maxime debiles inter perceptiones heterogeneas praeuias et ſocias, remiſſiſſime repraeſentans. Quo ergo plurium, quo maiorum, quo remiſſius etiam perceptorum, quo plures, quo maiores perfectiones imperfectionesue, quo fortiores inter ſocias et praeuias heterogeneas perceptiones, quo fortius facultas diiudicandi repraeſentat, hoc maior eſt, §. 219. Habitus res diiudicandi eſt IUDICIUM, idque de praeuiſis, PRACTICUM, de aliis, THEORETICUM vocatur, et quatenus obſcu-

obſcurius etiam perceptorum plures tamen perfectiones imperfectionesue detegit, eſt PENETRANS.

§. 607.

Lex facultatis diiudicandi eſt: *perceptis rei variis aut conſentientibus, aut diſſentientibus, eius aut perfectio, aut imperfectio percipitur.* §. 94, 121. Quod quum fiat vel diſtincte, vel indiſtincte; facultas diiudicandi, hinc et iudicium, §. 606. erunt vel ſenſitiua, vel intellectualia, §. 402, 521. Iudicium ſenſitiuum eſt GUSTUS SIGNIFICATU LATIORI (ſapor, palatum, naſus). CRITICA LATISSIME DICTA eſt ars diiudicandi. Hinc ars formandi guſtum, ſ. de ſenſitiue diiudicando et iudicium ſuum proponendo eſt AESTHETICA CRITICA, §. 533. Iudicio intellectuali gaudens eſt CRITICUS SIGNIFICATU LATIORI, vnde CRITICA SIGNIFICATU GENERALI eſt ſcientia regularum de perfectione vel imperfectione diſtincte iudicandi.

§. 608.

Guſtus ſignificatu latiori de SENSUALIBUS, i. e. quae ſentiuntur, eſt IUDICIUM SENSUUM, et illi organo ſenſorio tribuitur, per quod diiudicandum ſentitur. Hinc datur iudicium oculorum, aurium e. c. Tam hoc, quam omnis facultas diiudicandi actuatur per vim animae repraeſen-

Wenn jemand an etwas dabei das viel zusammenstimmt [illegible]

quibus simultaneitatis existentiae temporis rationes
Perceptio est quae rebus semper accipit et extremum principii consensus ad hoc determinandi e. g. ein Vogel der ein Nest [illegible]
Wenn man sieht daß die Uhr [illegible] mit der Zeit übereinstimmen

dieser [illegible] der Selbsterhaltung
[illegible] selbst [illegible]

Wenn ein Vogel den Mangel der Übereinstimmung eines Nestes mit seiner Erhaltung sieht

Man kann gleich ohne Regel einen guten [illegible]
Qui per consensus repraesentationum consensum et dissensum percipit.

Indem uns die Übereinstimmung mit andern sensualiter zeigt.

[illegible] ein General [illegible]
[illegible] geschickt [illegible]
[illegible]

ſentatiuam vniuerſi, §. 513. quum omnia in hoc mundo ſint partim perfecta, partim imperfecta, §. 250, 354. Diiudicationes falſae ſunt IUDICII ECLIPSES. Facultas diiudicandi ad eclipſes prona IUDICIUM PRAECEPS dicitur. Talis GUSTUS CORRUPTUS eſt. Habitus ab eclipſibus IUDICII cauendi eſt eius MATURITAS. Talis guſtus eſt SAPOR NON PUBLICUS (purior, eruditus); minoribus etiam congruentiis diſcongruentiisque detegendis in diiudicando perſpicax, DELICATUS. Eclipſes iudicii ſenſuum ſunt eorundem fallaciae, §. 545.

§. 609.

Quo maior memoria, §. 579. reminiscentia, §. 582. facultas fingendi, §. 589, praeuiſionis habitus, §. 595. et iudicium ſunt connata, hoc facilius augentur exercitiis, §. 577, 606.

SECTIO. X.
PRAESAGITIO.

§. 610.

Qui praeuiſam perceptionem repraeſentat, vt eandem, quam olim percipiet, PRAESAGIT, ergo habet facultatem praeſagiendi, ſeu SIGNIFICATU LATIORI PRAESAGITIONEM. Perceptiones per praeſagitionem eiusmodi actuatae ſunt PRAE-

SAGIA LATIUS DICTA, vel ſenſitiua, vel intellectualia, §. 402, 521. PRAESAGIA STRICTIUS DICTA et PRAESAGITIO ſunt ſenſitiua tantum. Senſitiua praeſagia ſunt obiectum mantices aeſtheticae, §. 604.

§. 611.

Lex praeſagitionis haec eſt: *Si in praeſentis perceptionis ſucceſſiuis perceptionibus repraeſentantur quaedam partialem communem cum antecedentibus habentes, haec partialis communis repraeſentatur, vt contenta in antecedente et ſequente.* §. 572. Ergo vt ſe habet memoria ad imaginationem: ſic ſe habet praeſagitio ad praeuiſionem, §. 579, 610.

§. 612.

Praeſagitio ſenſitiua eſt EXSPECTATIO CASUUM SIMILIUM, cuius haec eſt regula: *Aut ſentio, aut imaginor, aut praeuideo A, quod cum alio praeuiſo B multa habet communia, hinc B repraeſento, vt idem futurum cum A*, §. 611. Cui per ideas praeuiſi ſocias praeſagit animus, quae ante non praeſagiebat, PRAESUMIT, hinc facultatem habet praeſumendi, §. 216, quae ſe habebit ad praeſagitionem, vt reminiſcentia ad memoriam, §. 582, 610.

§. 613.

Praeſumendi facultas eſt praeſagitio hanc regulam ſequens: *Praeuiſam mediantibus ideis ſociis perceptionem praeſagit animus.* §. 614.

Man schaut der Bewegung einer [illegible] [illegible] [illegible] und [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] etc.

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
man hat niemals [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] praesagitio

[illegible] aus dem [illegible] der [illegible]

Daß die [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible].
Daß [illegible] aber [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible].
Oder die [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

quia indissolubiles ideis [illegible] [illegible] [illegible]

Was ein wichtiger Astrologe
widerstand[illegible]

ich muß 3 tage vor [illegible]
[illegible]

a ~~debili~~ memoriae labilitate
a vitiis subreptionis

§. 614.

Praeſagitio minima eſſet, quae vnicum, minimum fortiſſime ſaepiſſime praeuiſum proxime inſtans maxime debiles inter perceptiones praeuias et ſocias heterogeneas remiſſiſſime tamen perciperet, §. 610, 161.

§. 615.

Quo plura, quo maiora, quo rarius, quo remiſſius praeuidenda, quo longius ante tempus fortisſimis perceptionibus aliis tranſigendum, §. 564. quo fortiores inter praeuias et ſocias heterogeneas, quo fortius percipit praeſagitio, hoc maior eſt, §. 219, hoc minus opus habet praeſumtionibus, §. 613.

§. 616.

Notabilis praeſagiendi habitus eſt FACULTAS DIUINATRIX, vel naturalis aut connata, aut acquiſita, vel infuſa, §. 577. Poſtrema eſt DONUM PROPHETICUM. Praeſagium ex facultate diuinatrice eſt DIUINATIO, haec ex dono prophetico eſt VATICINIUM (prophetia.).

§. 617.

A praeſagitione pendentes errores ſunt VANA PRAESAGIA, fallaces praeuiſiones cum veracibus per illuſionem facultatis identitates rerum percipiendi confuſae, §. 578, 605. Si qua mihi ſunt praeſagia, exſpectationes caſuum ſimilium, §. 612, praeſum-

ſumtiones, §. 613, actuantur per vim animae repraeſentatiuam vniuerſi, §. 595, 576.

§. 618.

Si praeuiſum cum antecedente aliquo ſenſo, aut phantaſmate, aut praeuiſo alio habeatur pro eodem in eo gradu, in quo non eſt, orietur fallax praeuiſio, §. 605. per vanum praeſagium, §. 617, 576.

SECTIO XI.
FACULTAS CHARACTERISTICA.

§. 619.

Signa cum ſignatis vna percipio; ergo habeo facultatem ſigna cum ſignatis repraeſentando coniungendi, quae FACULTAS CHARACTERISTICA dici poteſt, §. 216. Quumque ſit in hoc mundo nexus ſignificatiuus, §. 358, facultatis characteriſticae perceptiones actuantur per vim animae repraeſentatiuam vniuerſi, §. 513. Nexus ſignificatiuus vel diſtincte, vel indiſtincte cognoſcitur, hinc facultas characteriſtica vel ſenſitiua erit, §. 521, vel intellectualis, §. 402.

§. 620.

Si ſignum et ſignatum percipiendo coniungitur, et maior eſt ſigni, quam ſignati perceptio, COGNITIO talis SYMBOLICA dicitur, ſi maior ſignati repraeſentatio, quam

Der Unendlichen [illegible]

Als signum

die Ziffern. die Noten der Musik. die algebra.

Der Unterschied der Begriffe die [illegible] bezeichnet ist die Ursache der Folge.

Man schreibt hieroglyphisch [illegible] symbolisch [illegible]
der Anblick der Crucifixe [illegible] symbolische [illegible]

Weil die Qualität [illegible] woher die [illegible]
[illegible]
1 [illegible] soll [illegible]
2 [illegible]
[illegible]
Teil des Ganzen.

[illegible] ich das [illegible]
der [illegible] halten.
Ursprung der [illegible]
[illegible]

quam ſigni, COGNITIO erit INTUITIUA (intuitus). In vtraque cognitione facultatis characteriſticae haec eſt lex: *Perceptionum ſociarum vna ſit medium cognoſcendae exſiſtentiae alterius*, §. 347.

§. 621.

Pone per illuſionem facultatis identitates rerum cognoſcendi haberi pro ſigno, quod non eſt, pro ſignato, quod non eſt, §. 576, cognitio falſa ſymbolica et intuitiua orietur, §. 620. Pone eodem modo haberi quid pro prognoſtico, quod non eſt, naſcentur fallaces praeuiſiones apparentibus praeſagiis praeſumtionibusque multum corroborandae, §. 605, 515.

§. 622.

Facultas characteriſtica minima eſſet, quae vnicum minimum ſignum cum vnico minimo ſignato, maxime debiles inter praeuias perceptiones et ſocias heterogeneas remiſſisſime coniungeret. Ergo quo plura, quo maiora ſigna cum quo pluribus, quo maioribus ſignatis, quo fortiores inter ſocias et praeuias perceptiones heterogeneas, quo fortius coniungit facultas characteriſtica, hoc maior eſt, §. 219. Scientia ſenſitiuae cognitionis circa ſigna occupatae et propoſitionis eiusmodi eſt AESTHETICA CHARACTERISTICA, tam heuriſtica, quam hermeneutica, §. 349. Characteriſtica orationis eſt PHILOLOGIA

 (gram-

(grammatica latius dicta), eaque docens pluribus linguis particularibus communia VNIUERSALIS. Philologia docens regulas I) generales in omni oratione obseruandas, qua vocabula eorumque 1) partes, est ORTOGRAPHIA LATIVS DICTA 2) flexionem, est ETYMOLOGIA (analogia) 3) nexum s. constructionem, est SYNTAXIS 4) quantitatem, PROSODIA. Complexus harum 4 disciplinarum est GRAMMATICA (strictius dicta) 5) significatum, est LEXICA (lexicographia) 6) scriptionem, est GRAPHICE II) speciales e. g. ELOQUENTIAE s. perfectionis in oratione sensitiua, eiusque 1) generatim spectatae, est ORATORIA 2) speciatim, vel solutae, est RHETORICA, vel ligatae, est POETICA. Hae disciplinae cum suis singulae filiabus quatenus demonstrant regulas pluribus linguis particularibus communes VNIUERSALES sunt.

§. 623.

Dum dormientis sensationes externae non sint clarae, §. 556, somnus debiliorum etiam phantasmatum erit ad sensitiue praeuidendum aptior, quam status vigilantis, §. 549, 598. Complexus regularum ex insomniorum praeuisionibus praesagiendi est ONIROCRITICA. Artemidorus

SECT.

Das Name d. papa

Litterat. Aus eum. Ovi, qui

[illegible] heilant.

[illegible] poesie [illegible] auf [illegible]

Fälle in welchen eine wahrscheinliche Verwandtschaft ~~[illegible]~~ bedeutender Träume statt

1. Eigene Zufälle die nicht so wohl aus körperlichen als vielmehr innerlichen Ursachen herrühren. Krankheit, Tod d. Affect

2. Fälle da der Mensch [illegible] in welchem [illegible] und des Zusammenhang mit den [illegible]

z. g. [illegible] gemacht habe. [illegible] einer [illegible] Reise [illegible]

[illegible] Begebenheit [illegible] Menschen [illegible] gleichzeitige Handlung

[illegible] der [illegible] [illegible] fürstliche [illegible]

[illegible]

[illegible]

Facultas clare cognoscendi est specie diversa a facultate obscure cognoscendi; distincta vero a clara non item. Sidatalis regardo scholar obvertentes etiam sunt clarae cum distinctis sed omnes de domino suo tales habet. Facultas repraesentationis ~~sensitivae~~ confusae distincte faciendi est intellectus et hoc fit attendendo reflectendo abstrahendo.

Adolescentes dirigendi facultas repraesentandi ad particularis solum

Wenn ich ein Triangel als Mittel [illegible] sehe was ich sie vorstelle [illegible] ist gezeichnet Triangel selbst nicht

Was zu distincten Perceptionen gehören

SECTIO XII. INTELLECTUS.

§. 624.

Anima mea cognoſcit quaedam diſtincte, §. 522. facultas diſtincte quid cognoſcendi eſt FACULTAS COGNOSCITIUA SUPERIOR, (mens), intellectus, §. 402. mihi conueniens, §. 216.

§. 625.

Quum habeam facultatem attendendi, ATTENTIONEM, abſtrahendi, ABSTRACTIONEM, §. 529, et praeſcindendi ſeu abſtrahendi partem a toto, §. 589. eaeque ſe exſerant in ſenſationibus, imaginationibus, praeuiſionibus, e, c. prout obiecta earum ad corpus meum ſe habeant, §. 538-600. actuantur per vim animae repraeſentatiuam vniuerſi pro poſitu corporis, §. 513.

§. 626.

Attentio in totius perceptionis partes ſucceſſiue directa eſt REFLEXIO. Attentio ad totam perceptionem poſt reflexionem eſt COMPARATIO. Reflecto. Comparo. Ergo habeo facultatem reflectendi comparandique, §. 216, actuandas per vim animae repraeſentatiuam vniuerſi pro poſitu corporis, §. 625.

§. 627.

Lex attentionis est: *quorum plures, quorum minus obscuras notas percipio, quam aliorum, ea clarius aliis percipio*, §. 528. Hinc regula reflexionis est: *cuius partis in perceptione totius plures minus obscuras notas percipio, ad eam prae reliquis attendo*, §. 626, et regula comparationis haec est: *Reflectendo ad partes totius perceptionis plures et clariores notas eius percipiens ad eam postea magis attendo*, §. 529.

§. 628.

Attentio minima esset, quae vnicam minimam perceptionem obscurissimis reliquis vnico tantum gradu clariorem redderet. Hinc quo plures, quo maiores perceptiones, quo clarioribus, quo clariores reddit, hoc maior est attentio, §. 219. Habitus plura appercipiendi est ATTENTIONIS EXTENSIO, admodum clarius clarioribus etiam quaedam appercipiendi habitus est ATTENTIONIS INTENSIO. Habitus per longius tempus eidem attendendi est ATTENTIONIS PROTENSIO.

§. 629.

Lex abstractionis haec est: *Quorum pauciores, quorum minus claras notas percipio, quam sunt aliorum notae, aliis obscurius repraesentantur*, §. 528. Hinc praescindendi haec est regula: *Cuius partis in perceptione totius*

Warum ich ein weisser Grund liebe

Man hat mehr Aufmerksamkeit auf eine Sonnenfinsterniß als auf die Mondfinsterniß (s. dieser mehr Klarheit
mehr Aufmerksamkeit in Betrachtung einer Pflanze als eines Metalles

Bey einem Gemählde habe ich mehr Aufmerksamkeit als bey mir. Weil ich da mehr zu [illegible] reflectire [illegible].

Wenn ich über eine Pflanze reflectire oder einen Menschen so urtheil ich diese begriffe [illegible] wir durch die Aufmerksamkeit auf
[illegible] begriffe [illegible]

Man [illegible] [illegible] der Geräusch [illegible] [illegible]

Man gibt Achtsa

Man bey großer Genauigkeit [illegible]. Wallisius
longo tempore observavit.
Newton.

Man [illegible] Menschen [illegible] ein Bürger betrachten

der Verstand besteht in der Absonderung der Begriffe
[illegible]
[illegible]
[illegible]
Wenn ich bey Dingen die [illegible]
[illegible]
[illegible] der Verstand [illegible]
der Abstraction.

Wir können Begriffe wie ein Natur[forscher] untersuchen. Aber [illegible] ~~[illegible]~~ [illegible]
[illegible]
Die Anschauung [illegible]
Aber [illegible] einander [illegible]
Begriffs

totius pauciores minusque clarae sunt notae, quam aliarum, haec aliis obscurius percipitur, §. 625.

§. 630.

Abstractio minima esset, quae vnicam minimam perceptionem clarissimis reliquis vnico tantum gradu obscuriorem redderet. Hinc quo plures, quo maiores perceptiones, quo obscurioribus, quo obscuriores reddit abstractio, hoc maior est, §. 219.

§. 631.

Intellectus mei haec lex est: *Si comparans a non comparatis abstraho, residuum est distincte perceptum,* §. 627. Quumque finitus sit intellectus meus, §. 248, haec lex est lex intellectus finiti, qui attendendo, reflectendo, comparando, abstrahendo, praescindendoque actuatur per vim animae repraesentatiuam vniuersi, §. 625, 626.

§. 632.

Repraesentatio rei per intellectum est eius CONCEPTIO. Hinc CONCEPTIBILE est, cuius distincta formari potest perceptio, idque IN SE, quod in se spectatum distincte concipi potest. Jam in omni possibili sunt essentia et affectiones, §. 53, 43. non totaliter eaedem, §. 267, 41. quae adeo a se inuicem distingui possunt, §. 67. Ergo in omni possibili sunt notae,

§. 67. quae clare cognoſci poſſunt, hinc omne poſſibile eſt in ſe conceptibile.

§. 633.

INCONCEPTIBILE IN SE (abſolute) eſſet, cuius in ſe ſpectati diſtincta perceptio inuolueret. Hoc eſt ſolum nihilum, §. 632, 7. At CONCEPTIBILE RELATIUE TALE eſt, ad quod diſtincte cognoſcendum dati alicuius intellectus vires ſufficiunt, et ad quod intelligendum dati alicuius ſpiritus vires non ſufficiunt, eſt RELATIUE INCONCEPTIBILE (ſupra datum intellectum poſitum). Hinc multa in ſe probe conceptibilia, §. 632, poſſunt eſſe ſupra meum intellectum poſita, §. 631.

§. 634.

Quum diſtinctio ſit rei notarumque rei claritas, poteſt per multitudinem, et claritatem notarum tam intenſiuam, quam extenſiuam augeri, §. 531. Quae plures viuidioresque notas habet, quam aliae diſtinctae, erit PERCEPTIO EXTENSIUE DISTINCTIOR, quae intenſiue clariores notas habet, quam aliae diſtinctae, erit (intenſiue diſtinctior) PURIOR.

§. 635.

Quo magis ad rem attendo reflectens et comparans, hoc fit eius intellectio extenſiue diſtinctior, §. 634, 631. Quo magis ad intellecti notas iterum attendo reflectens

Siehe idea rei essentialis nota

Bayle

Man wird dazu erfordert.
1. daß wir keine ähnliche Eigenschaften [illegible] Merkmal [illegible]
2. daß das Merkmal

Wenn man einen Gegenstand zergliedert [illegible] in demselben alle Vorstellungen [illegible] deutlichkeit gegeneinander
die Merkmale nicht ~~[illegible]~~ Körper sind intensive clarior als der Punkt. aber der Punkt extensive

Man hat eine extensive klare Vorstellung von [illegible] gewisse Zeit [illegible] aber intensive [illegible] Gewitter

Die Merkmale werden klarer wenn die viel klare Merkmale enthalten. d.i. distincter.

[illegible] intensive Klarheit [illegible]
[illegible] enthalten [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] Phtolomaeus [illegible]
[illegible]
Elementum ignis [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] Subordination [illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]

flectens et comparans, quoque magis a non comparatis abstraho, hoc intellectio producitur purior, §. 634, 559.

§. 636.

Quo minus ad rem attendo, aut satis attendens etiam minus tamen reflecto, aut satis etiam reflectens minus tamen comparo, hoc fit eius intellectio minus extensiue distincta. Quo minus eosdem actus in intellecti notis repeto, quo minus a non comparatis abstraho, hoc manet perceptio distincta impurior, §. 634, 631.

§. 637.

Intellectus minimus esset, qui non nisi vnici minimi paucissimas notas minime claras, maxime debiles inter perceptiones praeuias et socias heterogeneas, distingueret. Quo ergo plurium, quo maiorum, quo plures, quo clariores notas, quo fortiores inter praeuias et socias heterogeneas distinguit intellectus, hoc maior est, §. 219. Perfectio intellectus notas intensiue distinctas formandi est PROFUNDITAS, et maior profunditas PURITAS. Perfectio eiusdem notas extensiue distinctas formandi est INTELLECTUS PULCRITUDO.

§. 638.

Si attentio ad certum obiectum minuitur, dum perceptionibus sociis pluribus heterogeneis attendo, DISTRAHOR. Hinc

Hinc ipſae ſenſationes diſtractione obſcurantur, §. 543, et omnis attentio ad certum obiectum diſtractione impeditur, §. 221. Abſtractio animi diſtracti a perceptionibus heterogeneis pluribus, qua attentio ad certum obiectum augetur, eſt ANIMI COLLECTIO. Hinc animi collectio adeoque abſtractio eſt impedimentum diſtractionis, §. 221. Jam impedimentum impedimendi eſt medium ad finem, §. 342. Hinc animi collectio, adeoque abſtractio promouebit attentionem, quod patet etiam ex §. 549. Attentio promouebit abſtractionem, hinc et collectionem animi, §. 529.

§. 639.

Per intellectum diſtinctas perceptiones actuans eodem vtitur, §. 338. Habitus vtendi intellectu, VSUS INTELLECTUS dicitur, qui in me habitus acquiſitus, §. 577. Cui vſus intellectus nondum acquiſitus eſt, eſt INFANS, cui nondum tantus, quantus ad negotia vitae communis grauiora plerumque requiritur, NATURALITER MINORENNIS, vt NATURALITER MAIORENNIS eſt, cui tantus intellectus vſus acquiſitus eſt, quantus ad negotiua vitae communis grauiora plerumque requiritur. Cui notabiliter minor intellectus vſus eſt, quam plerisque aetate aequalibus, SIMPLEX SIGNIFICATU MALO. In quibus nullus

Viel fressen, saufen, [illegible] gebet. [illegible]

[illegible] für die Kirche [illegible] Abergstand

[illegible] 80 Jahre.

während abends ist alles ruhig.

Wenn ~~ein [illegible]~~ man die Nachtigall die Ursache

Wenn ich ein Glas trinke, dass ist die Liebe der stillen [illegible]

Wenn ich [illegible] die [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible]

[illegible] ich [illegible] dass die

nullus aut fere nullus intellectus vſus obſeruatur in ea aetate, in qua ſolet eſſe probe obſeruabilis, ſunt MENTE CAPTI.

SECTIO XIII.

RATIO.

§. 640.

Nexum quorundam confuſe, quorundum diſtincte percipio. Ergo habeo intellectum nexum rerum perſpicientem, §. 402, 216. i. e. RATIONEM, et facultates nexus confuſius cognoſcentes, quales 1) inferior facultas identitates rerum cognoſcendi, §. 572, 279. quo ingenium ſenſitiuum, §. 575. 2) inferior facultas diuerſitates rerum cognoſcendi, §. 572, 279. quo acumen ſenſitiuum pertinet, §. 575. 3) memoria ſenſitiua, §. 579, 306. 4) facultas fingendi, §. 589. 5) facultas diiudicandi, §. 606, 94. quo iudicium ſenſitiuum, §. 607, et ſenſuum, §. 608. 6) exſpectatio caſuum ſimilium, §. 610, 612. 7) facultas characteriſtica ſenſitiua, §. 619, 347. Hae omnes, quatenus in repraeſentando rerum nexu rationi ſimiles ſunt, conſtituunt ANALOGON RATIONIS, §. 70, complexum facultatum animae nexum confuſe repraeſentantium.

§. 641.

Facultas distincte identitates diuersitatesque rerum perspiciendi, §. 572, 279. hinc ingenium et acumen intellectuale, §. 575. memoria intellectualis, seu PERSONALITAS, §. 579, 306. facultas distincte diiudicandi, §. 606, 94. quo iudicium intellectuale pertinet, §. 607, praesagitio intellectualis seu PROUIDENTIA (prospicientia), §. 610. facultas characteristica intellectualis, §. 619. est ratio, §. 640.

§. 642.

Quum omnia in hoc mundo sint in vniuersali nexu, §. 356 - 358. ratio actuatur per vim animae repraesentatiuam vniuersi pro situ corporis, §. 631. et hac quidem lege: *Si in A clare cognosco C, aliquid, ex quo clare cognoscam, cur sit aliquid clare cognoscendum in B, A et B concipio connexa,* §. 14. 632.

§. 643.

Quod vlla ratione cognosci potest, RATIONABILE dicitur, quod nulla, IRRATIONABILE (contra rationem). Iam omne possibile est dupliciter rationale et connexum, §. 24. Tam eius ratio, quam rationatum, cum nexu inter vtrumque sunt conceptibilia in se, §. 632, 14. Ergo omne possibile est rationabile. Omne irrationabile, quicquid contra rationem est, est impossibile, §. 7, 8.

§. 644.

Wenn ich bey [illegible] die Uebereinstimmung der Verschiedenheit des [illegible] wahrnehme

entstehend

Wenn ich [illegible] die Uebereinstimmung [illegible] e.g. [illegible]

Wenn ich die [illegible] die höchste Natur erkenne und dessen Satz der Wahrheit ist [illegible]

[illegible]

[illegible] datur
[illegible]
multiplicitas

Wenn ich Denken als das Merkmal eines
Geistes annehme, so sollte Gott daher einen
Geist nennen.

§. 644.

Ad cuius nexum intelligendum datae alicuius rationis vires non ſufficiunt, eſt EXTRA DATAE RATIONIS SPHAERAM poſitum (nunc infra, nunc ſupra datam rationem, nunc neutrum, tamen extra eiusdem horizontem) Cuius ergo ratio limitata eſt, vt mea, §. 631, 640. illius extra ſphaeram rationis poſſunt eſſe poſita multa rationabilia, §. 643.

§. 645.

Ratio minima eſſet intellectus minimus vnici minimum nexum perſpiciens. Quo ergo maior intellectus, quo maiorem, quo plurium nexum perſpicit, hoc maior eſt ratio, §. 219. Habitus maiorem rerum nexum perſpiciendi eſt SOLIDITAS, plurium rerum nexum perſpiciendi habitus eſt SAGACITAS RATIONIS. Hinc et ratio eſt vel purior, vel impurior, §. 637.

§. 646.

Perceptiones rationis ſunt RATIOCINIA, quae ſi vera fuerint, SANA, ſi falſa, CORRUPTA RATIO dicitur. Complexus verorum ratiociniorum dicitur RATIO OBIECTIUE SUMTA, contradiſtincta rationi ſubiectiue ſumtae, §. 640. definitae. VSUS RATIONIS eſt habitus ratione vtendi, qui in me acquiſitus, §. 577. Intenſio eius eſt CULTURA RATIONIS. Hinc omnis veri-

veritatis philosophica cognitio colit rationem, §. 577. Falsa regula syllogistica admodum eandem corrumpit.

§. 647.

Errores analogi rationis rationi corruptae qui tribuit, §. 640, 646. illudit illi facultas identitates rerum cognoscendi ex defectu acuminis, §. 576. At possunt tamen errores eiusmodi rationem corrumpere, si fiant praemissae, §. 646.

§. 648.

Quum omnis facultas cognoscitiua in me sit limitata, hinc certum et determinabilem limitem habeat, §. 248, 354. facultates animae cognoscitiuae inter se comparatae admittunt inter se rationem aliquam et proportionem determinatam, §. 572. qua vna altera vel maior, vel minor est, §. 160. Determinata facultatum cognoscitiuarum proportio inter se in aliquo, est INGENIUM eius LATIUS DICTUM. Ingenium, cui multi habitus insunt, VEGETUM, cui pauci vel nulli, TARDUM est, quod ex tardo mutatur in vegetum, EXCITATUR, quod ex vegeto in tardum TORPESCIT. Quae facultas reliquis maior est in ingenio latius dicto, subiecto, cuius ingenium latius dictum attenditur, nomen dat. Hinc patet, qui sint INGENIOSI, ACUTI, MEMORIOSI, PROUIDI,

~~[illegible]~~ Per analogiam rationis [illegible]

Man soll nicht den Schluß der [illegible] daß die Welt [illegible] einer Vernunft zuschreiben.
Man soll nicht sagen [illegible] weil die Welt [illegible] ist [illegible]

Genie allgemein. Wenn die Leichtigkeit sich proportionirt [illegible]

Wissenschaft. [illegible]

Inertia.

[illegible] witzig scharfsinnig vernünftig.
Bel esprit. Bon sens.

attentio ad sensationes [illegible] [illegible]
in facultate dijudicandi [illegible].

Wer sich die [illegible] [illegible] angemacht hat
oder einen [illegible] [illegible].
Wer niemals [illegible] gewendet hat.

UIDI, IUDICIOSI, INTELLIGENTES, RATIONABILES SENSU EMINENTIORI, e. c.

§. 649.

Quia facultates cognoscitiuae in certa proportione se ad se mutuo referentes ad certum cognoscendorum genus aptiores sunt aliis, §. 648. illud ingenium latius, dictum, quod ad certum cognoscendorum genus aptius aliis est, ab illo cognoscendorum genere nomen accipit. Hinc patet, quae sint INGENIA EMPIRICA, HISTORICA, POETICA, DIUINATORIA, CRITICA, PHILOSOPHICA, MATHEMATICA, MECHANICA, MUSICA, e. c. Quae ad omnia cognoscendorum genera notabiliter aptiora sunt INGENIA latius sumta multis aliis, VNIUERSALIA, et quatenus gradu plerarumque facultatum cognoscitiuarum multum multa alia excedunt, SUPERIORA nuncupantur.

§. 650.

CONSUETUDO est habitus necessitatem attentionis in certis actionibus minuens. Jam omnis habitus acquisitus theoreticus mutat ingenium latius sumtum, §. 577, 648. Hinc exercitiis et consuetudine multum mutari, mutari saepius potest ingenium latius dictum, vel excitari vel torpescere, §. 648. Hinc patet, qui possit

O quis

quis ex ingenioſo iudicioſus fieri, e. c. qui poſſit ex ingenio poetico fieri philoſophicum, e. c. §. 649.

SECTIO XIIII.
INDIFFERENTIA.

§. 651.

Per facultatem diiudicandi alicuius vel perfectionem vel imperfectionem percipio, §. 606. Perfectionem imperfectionemue vel ſymbolice, vel intuitiue cognoſco, §. 620. Hinc obiecti alicuius aut perfectionem intueor, et PLACET, aut imperfectionem, et DISPLICET, aut nec perfectionem eius, nec imperfectionem intueor, i. e. nec placet nec diſplicet, et (ſum erga illud indifferens) eſt MIHI INDIFFERENS. Quod placet, intueor, vt bonum, ſub ratione boni, §. 100. quod diſplicet, intueor, vt malum, ſub ratione mali, §. 146. Indifferens mihi nec vt bonum, nec vt malum, nec ſub ratione boni, nec ſub ratione mali intueor, §. 100, 146.

§. 652.

In mihi indifferenti aut nullam omnino perfectionem imperfectionemue intueor, et eſt MIHI PLENARIE INDIFFERENS, aut nec certam et determinatam tantum perfectionem in eodem intueor, nec oppoſi-

[illegible]

1. daß es die Vorstellung [illegible] ist vorstell. 2. [illegible] intuitive vorstell

Wenn ich sage daß der [illegible] ist

[illegible]

[illegible] ganz indifferent ~~[illegible]~~ was die Sinnen zeigen

Aber nur in Ansehung meines [illegible] Vortheils gleichgültig ist

positum eius, et est respectu illius perfectionis MIHI RESPECTIUE INDIFFERENS. IGNOTUM MIHI est, quod non repraesento. Vnde ignoti nullam omnino perfectionem imperfectionemue intueor, §. 651. Ergo ignotum mihi est plenarie indifferens, nec placet, nec displicet. Partialiter mihi ignotum est mihi respectiue ad perfectiones incognitarum partium indifferens. Quod tantum symbolice appercipio, si vel maxime symbolice mihi eius conscius sim, vt boni, vel mali, non clare intueor tamen, vt tale, §. 620, hinc nec placet, nec displicet mihi, sed est indifferens, §. 651. quatenus obseruatur.

§. 653.

ANIMUS INDIFFERENS TOTALITER esset, in cuius perceptione totali omnino nihil placens, nihil displicens contineretur. PARTIALITER INDIFFERENS est, qui partiales perceptiones sibi vel plenarie, vel respectiue indifferentes habet. Ergo cui vel vnicum minime placet, vel displicet, non est totaliter indifferens. Cui non omnes ipsius perceptiones partiales respectu omnium perfectionum possibilium aut placent, aut displicent, est partialiter indifferens.

§. 654.

SUBIECTIUE (indifferens) ADIAPHO-

RON dicitur, quod certa et determinata vis repraeſentatiua nec vt bonum, nec vt malum intuetur, qualia mihi ignota, et ſymbolice tantum clare cognita. §. 652. OBIECTIUE ADIAPHORON eſt, quod nec eſt bonum, nec malum, idque iterum vel ABSOLUTE eſſet INDIFFERENS, quod nullam omnino perfectionem imperfectionemque poneret, et eſt non ens, §. 100. vel RESPECTIUE, quod ad certam perfectionem aut eius oppoſitum nihil confert. Tale non datur in mundo optimo, §. 441. Ergo rem intuitus, vt eſt, erga nullam rem eſt abſolute indifferens, §. 651.

SECTIO XV.

VOLUPTAS ET TAEDIUM.

§. 655.

Status animae ex intuitu perfectionis eſt (complacentia) VOLUPTAS, ex intuitu imperfectionis eſt TAEDIUM (diſplicentia). Hinc STATUS INDIFFERENTIAE eſt ſtatus animae nec taedium, nec voluptatem ſentientis. Voluptas et taedium ex vero intuitu VERA, ex falſo APPARENTIA dicuntur. Hinc intuitus perfectionis et bonorum, vt talium, voluptatem, verorum veram, apparentium apparen-

Keine Methode der andern. Obligation [illegible]. · Ein [illegible] im [illegible]

Ob ich die [illegible] oder den Leib selbst verändere.

der Zugang zur Glückseligkeit

Daher ist die [illegible] Vernunftmäßigkeit
Wenn sein [illegible] gemacht sey
Wenn ich [illegible] und seinen [illegible]
Daß [illegible] ein übel aber [illegible]

Wenn ich die Übereinstimmung meiner Willkür mit einer vollkommenen [illegible]

von einem Musick Liebhaber
2. von einem Musikfreund –

parentem, intuitus imperfectionis et malorum, vt talium, taedium, verorum verum, apparentium apparens producit, §. 12.

§. 656.

VOLUPTAS vel TAEDIUM ex intuitu ſimplicis perfectionis imperfectionisue SIMPLEX, COMPOSITA ſunt, ex intuitu compoſitae perfectionis imperfectionisue orta, ex intuitu ſenſitiuo SENSITIUA, ex ſenſuali, VOLVPTAS TAEDIUMUE SENSUUM, ex diſtincto RATIONALIA (intellectualia) ſunt, §. 521, 640. In perceptione totali non totaliter indifferentis aut fortiora ſunt placentia non placentibus, et ſtatus ille PRAEDOMINIUM VOLUPTATIS eſt, aut fortiora ſunt diſplicentia non diſplicentibus, et ſtatus ille PRAEDOMINIUM TAEDII eſt, aut placentibus non placentia, diſplicentibus non diſplicentia aequalia eſſent robore, et eſſet ille STATUS TOTALIS AEQUILIBRII, §. 516. cf. §. 661.

§. 657.

Voluptas fortior obſcurat debiliores voluptates et taedia heterogenea praeuia et ſocia. Taedium fortius obſcurat debiliora taedia heterogenea praeuia et ſocia cum eiusmodi voluptatibus, §. 529. Hinc in praedominio voluptatis praegreſſa et

ſocia taedia, in praedominio taedii prae-greſſae ſociaeque voluptates obſcurantur, §. 656. Debilior voluptas illuſtrat voluptates fortiores praegreſſas et ſocias heterogeneas cum eiusmodi taediis. Debilius taedium illuſtrat taedium fortius praegreſſum et ſocium heterogeneum cum eiusmodi voluptatibus, §. 549.

§. 658.

Minima voluptas et taedium ſunt ſtatus, qui oriuntur ex minimo i. e. minime vero, claro, certo, §. 531, 620. qui poteſt eſſe, intuitu vnicae minimae perfectionis imperfectionisue, praeuiis et ſociis heterogeneis voluptatibus taediisque plurimum fortioribus, 651, 161. Quo ergo maiore, i. e. veriore, vel viuidiore, vel diſtinctiore, clariore, certiore, §. 531. ex intuitu, quo plurium, quo maiorum perfectionum, imperfectionumue, quo debiliores inter praeuias ſociasque voluptates heterogeneas et taedia eiusmodi voluptates et taedia naſcentur, hoc erunt maiora, §. 160, 657. Voluptatis cauſſa DELECTAT. Voluptatem augens, IUCUNDUM (commodum), minuens, INCOMMODUM (ingratum), taedium augens, MOLESTUM, minuens GRATUM erit.

§. 659.

Quum praeſentium clarior, §. 542, verior, certior, §. 546, hinc maior, §. 531. ſit intuitus, voluptates et taedia ex prae-ſenti-

Ursprünglich
übergangen
unabsichtlich
[illegible]

Ob alle unsere
Neigung d. Wißbeg: eigennützig
seyn

ſentibus poſſunt eſſe maiora, quam ex praeteritis et futuris, §. 658. Quorum ſi tamen aliquid, vt multo maiores, multo plures perfectiones imperfectionesue continens repraeſentatur, aut ſi animus per plura in praeteritis futurisque placentia et diſplicentia diſtrahitur, ex illis voluptas et taedium poſſunt fortiora fieri, quam ex praeſenti, §. 658, 543. Voluptas taediumue, quo excepto animus eſt paene indifferens, aut in totali aequilibrio, clarius ſentiuntur, §. 658, 653.

§. 660.

MIHI BONA ſunt, quibus poſitis in me ponitur realitas, MIHI MALA, quibus poſitis in me ponitur negatio latius ſumta. Quumque mei corporisque mei, et vtriusque ſtatus magis i. e. verius, clarius, certius, §. 531. ſim conſcius, quam multarum aliarum rerum, §. 508, patet, cur ea, quae intueor, vt mihi bona, vel mihi mala, voluptates et taedia producant maiora, quam multa alia, licet haec vel meliora, vel peiora iudicem, §. 658. In bonis malisque mihi quaedam exſiſtunt extra me, quaedam minus, haec ſunt mihi bona et mala (interna) DOMESTICA, illa (externa) ADVENTITIA, mihi vtilia, §. 336. Domeſtica poſſunt magis placere et diſplicere aduentitiis, §. 658.

§. 661.

Si quid tantum, vt bonum, intueor, inde oritur PURA VOLUPTAS, si quid tantum, vt malum, inde oritur MERUM TAEDIUM, si quid, vt bonum malumque simul, et aequaliter, inde oritur STATUS AEQUILIBRII PARTIALIS cf. §. 656. respectu illius obiecti. Si quid, vt bonum malumque simul, sed inaequaliter, aut erit intuitus obiecti, vt boni, maior, et orietur DULCE TAEDIUM, aut erit intuitus obiecti, vt mali, maior, et orietur AMARA VOLUPTAS. Jam omne finitum partim bonum, partim malum, §. 264. Ergo si finitum intuear, vt est, nulla ex eo mera voluptas, nullum merum taedium, omnia finita placebunt displicebuntque partialiter, §. 651, 654.

§. 662.

Perfectio phaenomenon, s. gustui latius dicto obseruabilis, est PULCRITUDO, imperfectio phaenomenon, seu gustui latius dicto obseruabilis, est DEFORMITAS. Hinc pulcrum, vt tale, intuentem delectat, §. 658, deforme, vt tale, intuenti molestum est, §. 658. Mutato intuitu, mutatur voluptas et taedium, §. 326, 328. Jam omnis meus intuitus est in se mutabilis, §. 257. Ergo omnis mea voluptas, omne taedium est in se mutabile.

Quae

[illegible]

[illegible]

Ich [illegible]

Ich [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]

Quae tamen plerisque difficilius mutanda, (durabilia) CONSTANTIA dicuntur, quae constantibus facilius mutanda sunt VOLUPTATES et TAEDIA, TRANSITORIA (breuia, fluxa) sunt.

SECTIO XVI.
FACULTAS APPETITIUA.

§. 663.

Si conor seu nitor aliquam perceptionem producere, i. e. si vim animae meae seu me determino ad certam perceptionem producendam, APPETO. Cuius oppositum appeto, illud AUERSOR. Ergo habeo FACULTATEM appetendi et auersandi, §. 216. i. e. APPETITIUAM. (voluntatem latius dictam, cf. §. 690.) Ipsi conatus seu nisus, seu determinationes virium mearum meae, sunt appetentis APPETITIONES (appetitus) et auersantis AUERSATIONES.

§. 664.

Quae appeto 1) praeuideo continenda in futuris perceptionum mearum totalium seriebus, 2) praesagio exstitura vi mea ad eadem determinata 3) placent. Quae prorsus non praeuideo, hinc ignota, §. 652, 595. quae prorsus non praesagio vlla vi mea exstitura, quae prorsus non pla-

cent, hinc plenarie mihi indifferentia, §. 652, non appeto. Quae auersor, 1) praeuideo, 2) praesagio certo nisu meo impedienda, 3) displicent. Quae prorsus non praeuideo, hinc ignota, quae nullo nisu meo impedienda praesagio, quae prorsus non displicent, non auersor, hinc mihi plenarie indifferentia non auersor, §. 652.

§. 665.

Lex facultatis appetitiuae haec est: *Quae placentia praeuidens exstitura nisu meo praesagio, nitor producere. Quae displicentia praeuidens impedienda nisu meo praesagio, eorum opposita appeto*, §. 664, 663. Hinc multa bona et mala, sub ratione boni, possum appetere. Multa mala et bona, sub ratione mali, possum auersari, §. 651.

§. 666.

Multa bona possum non appetere, 1) ignota, 2) mihi plenarie indifferentia, 3) per errorem displicentia, 4) placentia etiam, sed prorsus non praeuisa, 5) praeuisa etiam, sed quae vllo nisu meo exstitura prorsus non praesagio. Multa mala possum non auersari, 1) ignota 2) mihi plenarie indifferentia 3) per errorem placentia 4) displicentia etiam, sed prorsus non praeuisa, 5) praeuisa etiam, sed quae nullo nisu meo impedienda praesagio. §. 664, 665.

§. 667.

Die Amerikanische Krankheit.

Claras perceptiones producere nititur. Oppositum est, si e claras ~~sed non quae officiunt alia~~

Vom Genie des Alcibiades.

[illegible] ist [illegible] der Stände [illegible] Kunst verschieden.

[illegible] vor der [illegible] sich mit [illegible] und verursachen [illegible]

praevisio
iudicium sensitivum.

die Moral

§. 667.

Quum intuitus, §. 619. diiudicationes, §. 608, hinc voluptas et taedium, §. 655, praeuisiones, §. 595. et praesagia, §. 610. actuentur per vim animae repraesentatiuam vniuersi pro positu corporis mei, et per haec actuetur appetitus et auersatio, actuabuntur per vim animae repraesentatiuam vniuersi pro positu corporis mei, §. 513, 317.

§. 668.

Quo minores maioresque facultates cognoscitiuae ad appetendum auersandumque requisitae, §. 667. hoc minor vel maior facultas appetendi vel auersandi easdem sequens, seu per eas determinata, §. 331.

§. 669.

Appetens et auersatus intendit productionem alicuius perceptionis, §. 341, 663. hinc perceptiones intentionis eiusmodi rationem continentes caussae impulsiuae sunt appetitionis auersationisque, vnde ELATERES ANIMI vocantur, §. 342. COGNITIO, quatenus elateres animi continet, MOUENS (afficiens, tangens, ardens, pragmatica, practica et viua latius), quatenus minus, INERS (theoretica et mortua latius), et haec caeteroquin satis perfecta, §. 515, 531. SPECULATIO (speculati-

ua, vana, cassa) dicitur. Hinc cognitio symbolica, qua talis, est notabiliter iners, §. 652, sola intuitiua mouens, §. 652. Hinc in statu totalis indifferentiae perceptio totalis esset iners, §. 653, at in statu purae voluptatis, meri taedii, aut alterutrius praedominantis perceptio totalis est mouens, §. 656, 661. Cognitio, quae vim motricem habet, caeteris paribus, maior est inerti, etiam speculatione, §. 515. Ergo quo vastior, quo nobilior, quo verior, quo clarior, hinc viuidior vel distinctior, quo certior, quo ardentior cognitio est, hoc maior est. §. 515, 531.

§. 670.

Status aequilibrii respectu certi obiecti, est status, vbi placet illud et displicet aequaliter. §. 661. Hinc in statu talis aequilibrii aequales percipiuntur ad appetendum aliquid et auersandum elateres, §. 669. In statu aequilibrii si cognitio mouens ad appetendum certum obiectum totaliter aequalis esset cognitioni mouenti ad idem auersandum, status inde oriundus esset STATUS PERFECTI AEQUILIBRII. In statu aequilibrii praeuisum, appeto, pro ratione boni, quantum placet, §. 331, et auersor, pro ratione mali, quantum displicet, §. 667. et nunc quidem, non solum, quantum in se placet, displicetue, sed etiam quantum in circumstantiis in quibus praeuide-

der stoltzeste Glückliche

der Unkeusche

Also die Christliche moral besser als die philosophie.

Wenn jemandem ein Loos in der Lotterie angeboten wird

Wenn ich jetzt etwas vorzuziehen mich entschließe, soll
kleines Übergewicht

[illegible]

Wenn ein Schiff soll assecurirt werden

wo man sich zur Verbreitung der religion angewandt!

Wenn ich die Theologie von der Jurisprudenz absondere

Ein Liebhaber [illegible] Erkenntniß daß eine Nützlichkeit [illegible] fehlt zu [illegible]

vel propter debilitatem objecti vel subjecti. haec [illegible]

Das Ansehen eines [illegible] geht [illegible]

uidetur futurum, §. 664. quantum ſub intuitu virium, quantas illi praeſtando vel impediendo requiri praeſagit animus, 665, adhuc placet, diſplicetue, §. 669. Jam placet et diſplicet aequaliter. Ergo tunc appeto et auerſor idem aequaliter.

§. 671.

Quum vna perceptio facilius, quam altera producatur, §. 527, non quouis appetitu quaeuis perceptio actuatur, ſed ad quamlibet certus virium animae gradus requiritur. §. 331. Si tanta fuerit APPETITIO vel AUERSATIO, quantam obiecti eius aut illi oppoſiti productio requirit, abſtrahendo ab oppoſitionibus ſunt EFFICIENTES. Si tantae non fuerint, ſunt INEFFICIENTES. Si tantae fuerint, quantas ad productionem obiecti earundem aut illi oppoſiti requiri praeſagit appetens vel auerſatus, PLENAE ſunt, ſi minores, MINUS PLENAE. COGNITIO MOUENS appetitiones auerſationesue efficientes, et VIS EIUS MOTRIX, §. 222. eſt VIUA (ſtrictius, cf. 669. incendens, ſufficiens ad agendum). COGNITIO et VIS EIUS MOTRIX, §. 222. appetitionum auerſationumue inefficientium eſt MORTUA (ſtrictius cf. §. 669, inſufficiens ad agendum, ſolicitatio). COGNITIO mouens appetitiones auerſationesue plenas, et VIS EIUS eſt COMPLETE MOUENS, mouens tantum minus plenas

eſt

est INCOMPLETE MOUENS. Cognitio viua, caeteris paribus, maior est mortua, incomplete mouens minor complete mouente, §. 669.

§. 672.

Quum vano praesagio queam certum appetitionis auersationisue gradum pro sufficienti ad obiectum aut eius oppositum producendum habere, qui tamen non est sufficiens, §. 617. appetitiones auersationesque meae plenae tamen possunt inefficientes esse, et eandem ob rationem, dum maiores requiri appetitiones auersationesue praesagio, quam quae sufficiunt, possunt minus plenae efficientes esse. §. 671.

§. 673.

In statu aequilibrii post praeuisionem et praesagium appetitus aequalis est auersationi, §. 670. Ergo plena auersatione esset et plena appetitio eiusdem, §. 671, simulque appetitio minus plena, dum plena esset auersatio eiusdem, et auersatio minus plena, dum plena esset appetitio eiusdem, §. 81, 671. Ergo si in statu aequilibrii appeterem aut auersarer plene, idem appeterem aut auersarer minus plene, quod impossibile, §. 7. Ergo in statu aequilibrii, vel totalis, vel partialis, §. 656, 661. vel perfecti, vel minus talis, §. 670. post praeuisionem et praesagium, nec plene appeto, nec

die Bewegungsgründe der Moral

[illegible] sich nicht gut [illegible] [illegible] des Alter
[illegible] [illegible] zu [illegible] vermeint.

[illegible] nicht gut [illegible] aber [illegible] [illegible] e.g. [illegible] Geld [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vollkom[illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] aequilibrio [illegible] [illegible] [illegible] appetitus vel aversationis [illegible] [illegible]
e.g. [illegible] [illegible] Geld [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Mensch beschimpft, ob er [illegible] oder [illegible] solle

Ein General wird angegriffen selber sein [illegible] oder [illegible]

resolution. Facultas dijudicandi.

Sensus si signum ~~repraesentationis~~ alias fuit qua illa
~~conceptus per signatum~~ quam [illegible] sit
~~Ein~~ General der einen [illegible] [illegible] [illegible]
werden.
Ein Ehrgeitziger hat einen verstellten begriff [illegible]

nec auerſor. Quodſi itaque plene appeto vel auerſor, non ſum in ſtatu aequilibrii poſt praeuiſionem et praeſagium actuandi obiecti et oppoſiti eius, §. 671.

§. 674.

Si quid praeuiſum, determinato niſu meo exſtiturum vel impediendum praeſagiens, vt bonum malumque ſimul intueor, ſed aut praedominante voluptate, aut taedio, ſtatus animi inde ortus **STATUS SUPERPONDII** dicitur. In ſtatu ſuperpondii inaequales percipiuntur ad appetendum et auerſandum elateres, §. 669. Ergo tantum fortior eſt appetitio auerſatione in ſtatu ſuperpondii, aut auerſatio appetitione, quantum voluptas taedio, aut taedium voluptati praedominatur, §. 331, 665. quae voluptas taediumue tum ex obiecto in ſe, tum in circumſtantiis futuris, ſpectato, et quidem ſub intuitu virium illi praeſtando vel impediendo impendendarum colliguntur, §. 670.

§. 675.

APPFTITIONFS et **AUERSATIONES EFFICACES** dicuntur 1) ſeriae i. e. non ſimulatae, tunc **INEFFICACES** ſunt ſimulatae, 2) non ſimulatae et ſeriae, quatenus rationes ſunt, quatenus conſectaria habent, et aliquid ab iis dependet, §. 197. tunc **INEFFICACES** omnino forent totaliter ſteriles, nullae, §. 23. Sunt autem effica-

ciae

ciae a) minoris minus plenae et inefficientes, §. 671. b) maioris, plenae, etiamsi sint inefficientes. §. 672. respectu quarum minus plenae non nunquam inefficaces comparatiue dicuntur, sicut ipsae, inefficientes si sint, respectu efficientium inefficaces vocantur c) maximae efficientes, quarum respectu et minus plenae et inefficientes nonnunquam inefficaces comparatiue vocantur, §. 671. In statu indifferentiae prorsus non appeto, nec auersor, §. 664, 665. ergo nec efficaciter vllo significatu. In statu aequilibrii superstitis post praeuisionem et praesagium obiecti et eidem opposititi non appeto, non auersor eo gradu, quem medium numerauimus, efficaciter §. 673. Hic gradus efficaciae in appetitionibus auersationibusque, vel puram voluptatem, vel merum taedium requiret, vel statum superpondii, §. 661, 674.

SECTIO XVII.
FACULTAS APPETITIUA INFERIOR.

§. 676.

Quum FACULTAS APPETITIUA cognoscitiuam sequatur, §. 665, 668. eam sequetur aut inferiorem, et est INFERIOR, §. 520, aut superiorem, §. 624. Quaedam appe-

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] Comoedie

appeto et auerſor ſenſitiue repraeſentata, §. 521. Ergo habeo facultatem appetitiuam inferiorem, §. 216. APPETITIONES AVERSATIONESQUE per illam actuatae ſunt SENSITIUAE naſcentes ex vi animae repraeſentatiua vniuerſi pro poſitu corporis, §. 667. Illarum FACULTAS CONCUPISCIBILIS, harum IRASCIBILIS, et cum facultate cognoſcitiua inferiore nonnunquam CARO dicitur.

§. 677.

Appetitus auerſationesque ſenſitiuae vel oriuntur ex repraeſentationibus obſcuris, vel ex confuſis, §. 676, 520. Vtraeque, quatenus appetendi auerſandique cauſſae impulſiuae ſunt, ſunt STIMULI. §. 669. Fortior appetitus ex obſcuris ſtimulis eſt INSTINCTUS, (ſympathia, amor), auerſatio eiusmodi FUGA (antipathia, odium, naturales.).

§. 678.

Appetitiones auerſationesque (fortiores) ex confuſa cognitione ſunt AFFECTUS (paſſiones, affectiones, perturbationes animi), eorumque ſcientia PATHOLOGIA 1) PSYCHOLOGICA eorundem theoriam explicans 2) AESTHETICA, eorum excitandorum, compeſcendorum, ſignificandorumque regulas continens, quo pertinet pathologia oratoria, rhetorica, poetica, §.

622. 3) PRACTICA, obligationes hominis respectu affectuum exhibens.

§. 679.

Affectus, qui appetitiones fortiores sunt, quum ex fortiori voluptate sensitiua oriantur, §. 678, 665. haec voluptatem sociam augebit, §. 162. vnde eiusmodi AFFECTUS IUCUNDI dicuntur, §. 658, et quatenus voluptas, ex qua oriuntur, taedium socium obscurat, §. 529. GRATI appellantur, § 658. Affectus qui auersationes fortiores sunt, quum ex fortiori taedio sensitiuo oriantur, §. 678, 665. socia illud taedia augebit, §. 162. vnde eiusmodi AFFECTUS MOLESTI nuncupantur, et quatenus taedium, ex quo oriuntur, voluptatem sociam obscurat, INGRATI appellantur, §. 658. Affectus ex gratis ingratisque compositi MIXTI sunt.

§. 680.

Affectus, vt sensationes internae, §. 678, 535. si fuerunt, qui esse possunt, fortissimi, remittuntur, §. 551, tempus ipsorum medicus est, §. 550. Fortiores quum oriantur ex fortiori intuitu, §. 655, 679. obscurabit ille cognitionem placentium displicentiumue symbolicam, 529, 620. Hinc fortiores affectus sunt ineffabiles, et si prorumpant in verba, eandem ob caussam saepe remittuntur, §. 529.

§. 681.

Ich [illegible] ~~[illegible]~~ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ein [illegible] [illegible]

Ein [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

Die [illegible] [illegible] [illegible].

Ein sehr [illegible] [illegible] [illegible] gut [illegible] [illegible]. [illegible]. [illegible],
[illegible]. [illegible].

der Affect des Geistes [illegible] einen beschäftigt
[illegible] selbst
vermuthet

[illegible]

[illegible] sich [illegible]
[illegible]

§. 681.

Quicquid auget voluptates et taedia ſenſitiua fortiora, augebit affectus, §. 678. Hinc quo magis compoſita voluptas taediumue, ex quibus affectus, quo nobiliores, §. 515, quo veriores, viuidiores, certiores, ardentiores, §. 658, 669. hoc illi maiores, §. 656. Si alter tantum ſentiat affectus cauſſam, vt malum, vel bonum, alter ſimul imaginetur, ſimul praeuideat, poſterioris affectus, caeteris paribus, maior erit, quam prioris. §. 595, 557.

§. 682.

Affectus iucundus eſt GAUDIUM. Gaudium ex praeſenti (ob futura conſectaria) eſt LAETITIA. Gaudium ex praeterito (ob futura conſequentia) eſt SATISFACTIO. Satisfactio ex facto gaudentis eſt ACQUIESCENTIA IN SE IPSO. Gaudium ex malo non amplius imminente eſt HILARITAS.

§. 683.

Gaudium ex futuro incertiori eſt SPES, certiori, FIDUCIA, quatenus eius praeſentiam appetit, CUPIDITAS. Cupida fiducia in bonum difficile ANIMOSITAS, animoſitas maior eſt AUDACIA.

§. 684.

Gaudium ex honore GLORIA, cf. §. 912. ex alterius imperfectione, MALEUOLENTIA.

TIA. Maleuolentia alterius dedecus laetata est IRRISIO. Gaudium ex alicuius perfectione est AMOR. Amor benefactoris est GRATITUDO (gratus animus), miseri, MISERICORDIA, comparatiue perfecti, FAUOR, inferioris, BENEUOLENTIA, eiusque beneuolo minus vtilis, CLEMENTIA.

§. 685.

Affectus molestus est TRISTITIA. Tristitia ex praeterito (ob futura consequentia) est LUCTUS, ex praesenti, (ob futura consequentia) MOESTITIA (moeror), luctus ex facto lugentis est POENITENTIA.

§. 686.

Tristitia ex futuro incertiori, METUS, imminente, TIMOR, timor ex maiori, HORROR, horror ex certo, DESPERATIO, ex improuiso, TERROR, tristitia ex spei incertitudine, PUSILLANIMITAS, ex mora cupiti, DESIDERIUM, ex ante repraesentato, vt bonum, FASTIDIUM est.

§. 687.

Tristitia ex contemtu PUDOR, ex alterius imperfectione COMMISERATIO, ex alterius perfectione ODIUM, odium ex appetitu boni alieni INUIDIA, terror ex iniuria est IRA.

§. 688

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible]. [illegible]
angenehmer Affect.
[illegible] sein [illegible] [illegible]
daher [illegible] die angenehmen Affect. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ist

Eine Wittwe der ihr Mann gestorben.

[illegible] ein [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] und die [illegible] [illegible]

Furcht. Muth[?] der Soldaten.
Angst. Furcht im Stürmen.
Schreck. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. desperat [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]. Wenn [illegible] [illegible] [illegible] in der Nacht —
Zaghaftigkeit. Wenn man seine [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]. Adjuncten[?].
Wenn ich einen [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] oft [illegible] z. E. die Beschreibung v. Alex: [illegible].

Pusillanimitas excumbente pudor.
Milchbart[?]. Begeisterung[?].

die Seligkeit
die Wissenschaft

§. 688.

Intuitus alicuius, vt non reproducti, est ADMIRATIO. Instinctus ad cognoscendum, quae nondum cognouimus, est CURIOSITAS, pro diuersitate ingeniorum latius dictorum vel HISTORICA in cognitionem historicam, vel PHILOSOPHICA in cognitionem philosophicam, vel MATHEMATICA in cognitionem mathematicam lata. Mente capti, in quorum anima soli affectus molesti regnant, sunt MELANCHOLICI, in quibus ira regnat, FURIOSI sunt.

SECTIO XVIII.

FACULTAS APPETITIUA SUPERIOR.

§. 689.

FACULTAS APPETITIUA quatenus cognoscitiuam superiorem sequitur, §. 665, 668. SUPERIOR (animus) dicitur. Quaedam appeto et auersor distincte repraesentata per facultatem diiudicandi intellectualem, §. 607. Ergo habeo facultatem appetitiuam superiorem, §. 216. APPETITIONES AUERSATIONESQUE per illam actuandae sunt RATIONALES, §. 641. et nascuntur per vim animae reprae-

sentatiuam vniuersi pro positu corporis, §. 667, 642.

§. 690.

Appetitio rationalis est VOLITIO. Volo. Ergo habeo facultatem volendi VOLUNTATEM, §. 216. Auersatio rationalis est NOLITIO. Nolo. Ergo habeo facultatem nolendi NOLUNTATEM, §. 216. Facultas appetitiua superior est vel voluntas, vel noluntas, §. 689. Repraesentationes volitionis nolitionisque caussae impulsiuae sunt MOTIUA. Elateres animi, §. 669, vel sunt stimuli, vel motiua, §. 677, 521.

§. 691.

Velle aut nolle sine motiuis est vim suam determinare in distincte repraesentatum, aut eius oppositum, §. 663, quae tamen non sint distincte repraesentata, §. 690. Quod quum sit impossibile, §. 7, nec volo, nec nolo sine motiuis. Jam in statu totalis et plenariae indifferentiae vellem et nollem sine motiuis, §. 690, 655. Ergo in statu eiusmodi nec volo, nec nolo. Motiua sunt vel vera, vel apparentia, §. 12.

§. 692.

Quum VOLITIONES NOLITIONESQUE sequantur intellectionem, §. 690, eam vel sequuntur puram, cui nihil prorsus admixtum est confusionis, eruntque PURAE, vel

Wenn jemand einen Argwohn wirft
aber aber [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] affectus [illegible] volle.

Von [illegible] [illegible] und affectus [illegible] zu [illegible]: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible], [illegible] [illegible] impulsion

[illegible]
[illegible] blest [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]

[illegible] der [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] der andern [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible]

~~[illegible]~~ Adam.

vel ſequuntur intellectionem, cui aliquid admixtum eſt confuſionis, et erunt volitiones nolitionesque, quibus aliquid admixtum eſt ſenſitiui. Purae volitiones nolitionesque non, niſi ex pura praeuiſione, proſpicientia, §. 641, iudicioque mere intellectuali naſcuntur, §. 665. Hinc meae volitiones nolitionesque ſingulae tales ſunt quibus aliquid admixtum eſt ſenſitiui, §. 604.

§. 693.

Inter motiua, quibus ad nolendum volendumue determinor, §. 690, ſemper ſunt ſtimuli, §. 692, 677. Quod ſi quidam ſtimuli motiuis ſocii ad oppoſitum illi impellant, ad quod motiua determinant, oritur (diſſenſus) LUCTA FACULTATIS APPETITUAE INFERIORIS ET SUPERIORIS, (appetitus ſenſitiui et rationalis, carnis et rationis). Si contra nulli ſtimuli ad oppoſitum eius impellant, ad quod motiua determinant, oritur (conſenſus) HARMONIA FACULTATIS APPETITIUAE INFERIORIS ET SUPERIORIS. Per quam facultatem appetitiuam poſt luctam plene appeto aut auerſor, illa VINCIT.

§. 694.

Ex pura voluptate meroque taedio intellectuali, §. 656. orietur in me conſenſus facultatum appetitiuarum, §. 661, 693.

In ſtatu indifferentiae nec conſentient, nec diſſentient, §. 693, 691. In ſtatu aequilibrii, quod ſuperſtes ſit etiam poſt praeuiſionem et praeſagium obiecti et illi oppiſiti, cauſſae impulſiuae, quibus motiua inſunt, eſſent aeque fortes oppoſitis ſtimulis, §. 670. Ergo neutra facultatum appetitiuarum in iſto ſtatu vinceret, §. 693, 673. Ergo tunc tam vincente inferiore, quam vincente ſuperiore facultate appetitiua ſum in ſtatu ſuperpondii, §. 674.

§. 695.

CAUSSAE IMPULSIUAE appetitionum auerſationumue ad eas plenas ſufficientes ſunt COMPLETAE, inſufficientes INCOMPLETAE. Hinc ſtimuli completi ad plenam appetitionem auerſationemue ſenſitiuam ſufficiunt, §. 677. Motiua completa ad plenam volitionem nolitionemue ſufficiunt. §. 671. Motiua cum ſtimulis ſociis completa ad plenam volitionem nolitionemue, cui aliquid admixtum eſt ſenſitiui, ſufficiunt §. 690, 692. VOLITIO NOLITIOUE ex motiuis tam ſolis, quam cum ſtimulis ſociis, tamen incompletis, eſt ANTECEDENS (praeuia, inclinatoria, excitatoria). Hinc volitio antecedens eſt minus plena, §. 671, et licet non eo modo, ac gradu, quo plena, efficax tamen ſignificatu primo et ſecundo. §. 675. VOLITIO

NO-

~~[illegible]~~ 1 vergleich der Zeit. 2 Verschiedener [illegible]

Facultas ad repraesentationes producendas requiri praesupposita animus
gradus. causa impulsiva subjective incompleta et sera.
completa. ad nos efficiens. e.g. die Vorstellung des [illegible] [illegible]

Der König hat ein Verlangen [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
Carl XII [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Entscheidung

[illegible] [illegible]
für mehrere.

Wechsel

NOLITIOUE ex motiuis, aut ſolis, aut cum ſtimulis tamen ſociis, completis eſt CONSEQUENS (finalis, deciſiua, decretoria). Et volitio, et nolitio conſequens eſt DECRETUM (propoſitum, proaereſis late dicta). Decretum eſt plena volitio nolitioue, §.671. hinc efficax in gradu, quem medium nominauimus, licet non ſemper in gradu, quem tertium obſeruauimus, §.675.

§. 696.

Complexus actuum facultatis cognoſcitiuae circa motiua ſtimulosque decernendi eſt DELIBERATIO. Ergo circa quoduis decernendum haec in deliberationem veniunt: 1) eſtne ipſum et oppoſitum ipſius poſſibile? 2) eſtne mihi vtrumque phyſice poſſibile i. e. poteſtne meis actuari viribus? §. 665. non ſimpliciter ſolum, ſed et ſecundum quid? §. 469. 3) quantis opus eſt ad actuandum ipſum? quantis ad actuandum oppoſitum eius viribus? §. 671. 4) quot ex vno oppoſitorum bona? 5) quot ex altero? 6) quot ex vno oppoſitorum mala? 7) quot ex altero? 8) quanta ex vno oppoſitorum bona? 9) quanta ex altero? 10) quanta ex vno oppoſitorum mala? 11) quanta ex altero? 12) quid melius? §. 665.

§. 697.

DELIBERANS quatenus mathematicam cognitionem intendit, RATIONES SUBDUCIT, (calculat), dum conſiderat, quot

bona, quot mala vtrinque ſperanda ſint, CAUSSAS IMPULSIUAS NUMERAT, quas PONDERAT, dum quanta bona, quanta mala ſperanda ſint iudicat, dum perpendit, quid ſit melius, vnum alteri PRAEFERT. Si praelatum decernat, ELIGIT. Si deliberans decernit aliquid, vt hoc experiatur, an vires ſuae, quantaeque ad illud actuandum ſufficiant, TENTAT. Si ſingulas ponderanti maiores viſas cauſſas impulſiuas pro tot minimis habeat deliberans, quot magnitudinis ſingularum gradus cognoſcit, et ſic ſingulas comparet, cauſſas impulſiuas CONNUMERAT.

§. 698.

Elateribus animi inſigniter deſtitutus SOCORS eſt, inſigniter iis inſtructus eſt ACTIVUS. In quo praedominari ſolet voluptas, eſt SEMPER-HILARIS, (laetaſter). In quo praedominari ſolet taedium, eſt SEMPER TRISTIS. Cui facile ad oppoſita ſuperpondium, FLEXILIS, cui difficile, FIRMUS eſt.

§. 699.

Qui pollet habitu deliberandi, eſt CIRCUMSPECTUS (conſideratus); cui eſt habitus ſine deliberatione appetendi vel auerſandi, INCONSIDERATUS eſt. Circumſpectus difficulter decernens eſt ANCEPS (indeterminatus,) facile decernens eſt

PROM-

vergafft.
verträgt ab

Man will nicht seine [illegible] geschafft [illegible].

Wenn ein Kaufmann die [illegible] der [illegible] [illegible] der [illegible] ist die [illegible]
[illegible] [illegible] kein [illegible] legt seine Versorgung [illegible]

Übereilung

entdeckt. si non est voluptas sententia fortior

Unentschlossen. Mangel der Überlegung ~~[illegible]~~ Mistrauen in sich selbst. circumspectio [illegible] timiditatis affect.

Entschlossen - Mündig [illegible]: [illegible]

Eitel. Mangel der Überlegung. Carl XII.

Qui diu manet in aequilibrio 1. ob ~~metum~~ pusillanimitatem 2. ob debilitatem judicii rationalis
Unentschlossen.

Propter [illegible] animositatem 2 propter judicium
[illegible]

Ein Mensch der bald dies bald [illegible] will [illegible]
bald seine Leben [illegible]

[illegible]
[illegible]

semper est externa

[illegible]
[illegible]

PROMTUS (determinatus), maiores suas propositiones syllogismorum practicorum s. MAXIMAS saepe mutans est VARIABILIS (inconstans, varius,) rarius mutans bonas CONSTANS, malas PERTINAX est. In tentando iustum virium gradum adhibens est STRENUUS, peccans in excessu VEHEMENS, in defectu LANGUIDUS (nimis remissus).

SECTIO. XVIIII.

SPONTANEITAS.

§. 700.

Mutor, §. 505-699. interne, §. 126. Ergo sum ens finitum, §. 254. et contingens, §. 257. Ergo exsistentia mea modus est, §. 134, adeoque status mei omnes sunt in se contingentes, 205, 108. Ergo etiam mutationes eorum omnium, §. 124, 125. Ergo omnes actiones meae, omnes passiones sunt in se contingentes, §. 210. Hinc et omnes actiones meae futurae, §. 298. Hinc nullae actiones meae, nullae passiones sunt absolute vel intrinsecus necessariae. §. 105.

§. 701.

NECESSITATIO (coactio) est mutatio alicuius ex contingenti in necessarium, hinc est vel ACTIUA necessitantis, quod non est proprie, nisi substantia, §. 198. vel

PASSI-

PASSIUA necessitati, quae tribuitur tam accidentibus, vel actioni vel passioni, quae mutantur ex contingentibus in necessaria, tum substantiae, cui eiusmodi necessitata accidentia insunt.

§. 702.

NECESSITATIO (coactio) ABSOLUTA foret, quae in se contingens mutaret in absolute necessarium. Jam nihil potest mutari in absolute necessarium, §. 130. Ergo nec vlla actio, ergo nec vlla mea actio. Ergo absoluta necessitatio vllius actionis meae est impossibilis, §. 7. Omnes actiones meae sunt manentque semper, in ipso actu, et post eum in se contingentes, hinc et oppositum earum in se possibile, §. 700, 104.

§. 703.

Oppositi multarum actionum mearum admodum magna est possibilitas hypothetica, §. 168. Hinc multarum mearum actionum admodum magna est contingentia, etiam hypothetica, §. 188, 700. Hinc futurae sunt futura admodum contingentia, §. 298.

§. 704.

ACTIO a sufficienti principio, quod agenti internum est, dependens est SPONTANEA. Vnde spontaneitas tribuitur, 1) actioni, quae a principio sufficienti, quod agen-

Ein ungezwungener Gehorsam.

Ein Mensch der zum Unheil gezwungen wird.

auch der Wille Gottes selbst bei unsren Handlung gewiss nothwendig aber nicht in schlechter Absol. [illegible], dich macht.

3. Z. Meine Entschließung im Ernstig der Leben Art

~~[illegible] gemacht~~
[illegible]

3. h. daß ein [illegible] oder [illegible]
[illegible]

3 h [illegible]
[illegible]

agenti internum est, dependet, 2) substantiae eiusmodi actiones patranti. Jam omnis actio proprie talis a principio, quod agenti internum est, dependet, §. 210, 37. Ergo omnis actio proprie talis est spontanea. Quoniam tamen mutationes ex actionibus passionibusque compositae nonnunquam a potiori denominantur actiones, quatenus passiones sunt, concipiuntur, vt non spontaneae, §. 210.

§. 705.

Multae actiones meae, immo omnes proprie dictae, hinc et actiones animae meae sunt spontaneae, adeoque vere tam illis, quam animae meae tribuitur spontaneitas, §. 704. Si AUTOMATON dicatur se ipsum mutans, anima erit automaton.

§. 706.

Spontaneitas minima est, si principium agenti intrinsecum ad vnam tantum minimam actionem sufficit, §. 704, 161. Ad quo plures ergo, ad quo maiores actiones principium agenti intrinsecum sufficit, hoc maior est eius spontaneitas, donec sit maxima in eo agente, in quo ad plurimas maximas actiones sufficit. Animae meae admodum magna conuenit spontaneitas, §. 705.

§. 707.

NECESSITATIO EXTERNA (coactio ab extra) est dependens a vi extra substantiam

tiam necessitatam exsistente, estque vel idealis, vel realis, §. 701, 212. Actio externe realiter necessitata non esset spontanea, nec proprie actio, §. 704, sed realis passio, §. 210. Necessitatio externa realis est NECESSITATIO (coactio) EXTERNA SIMPLICITER TALIS. Ergo actiones necessitatione externa simpliciter tali coactae essent passiones reales, SUBSTANTIA et ACTIONES, quae non absolute necessitantur, sunt LIBERAE (cf. §. 719.) A COACTIONE ABSOLUTA. SUBSTANTIA et ACTIONES, quae non necessitantur coactione externa simpliciter tali, sunt LIBERAE A COACTIONE EXTERNA SIMPLICITER TALI. Ergo omnes meae mutationes sunt liberae a coactione absoluta, §. 702, omnes actiones meae, omnes actiones animae meae spontaneae, i. e. omnes actiones proprie dictae, §. 704, et anima mea, quatenus sponte agit, sunt liberae a coactione externa simpliciter tali.

SECTIO XX.
ARBITRIUM.

§. 708.

ACTIONES mihi physice possibiles sunt IN POTESTATE MEA POSITAE, realitates mihi physice impossibiles sunt EXTRA

eine eigentlich auf seine ~~[illegible]~~ [illegible] [illegible] Rat.

Alles natürliche auf sinnl. Dinge. Ich meine unser [illegible] dieß [illegible] Kräfte [illegible] [illegible] [illegible] auch so geschehen.

[illegible] der Menschen selbst [illegible] [illegible]
die Erkenntniß der Seele zu bekommen

Es ist in meiner Gewalt [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]

Es ist ~~[illegible]~~ außer der Gewalt [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] republik [illegible]

[illegible] [illegible] ~~[illegible]~~ [illegible] [illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]

TRA POTESTATEM MEAM POSITAE. Ergo eſt actio quaedam vel ſimpliciter tantum, vel etiam ſecundum quid in poteſtate mea poſita, eſt quaedam vel ſimpliciter etiam, vel tantum ſecundum quid extra meam poteſtatem, §. 469. Actionum in poteſtate alicuius agentis poſitarum oppoſitum aut eſt etiam in poteſtate eiusdem agentis poſitum, aut extra eandem, §. 9. et vtrumque denuo vel ſimpliciter, vel ſecundum quid, §. 469. Quae ipſae cum ſuis oppoſitis, ſimpliciter ſaltim, ſunt in poteſtate alicuius poſitae, ſunt ipſi LIBERAE (cf. §. 719.) RATIONE EXSEQUUTIONIS, quarum oppoſitum ſimpliciter ſupra poteſtatem alicuius poſitum eſt, ſunt ipſi MERE NATURALES. ACTIO libera ratione exſequutionis, cuius oppoſito aequalis reſpectu certi agentis eſt phyſica poſſibilitas, eſt PHYSICE ipſi INDIFFERENS (indifferens, qua exercitium actus).

§. 709.

Actiones mere naturales ſunt naturaliter neceſſariae. Vnde actiones liberae ratione exſequutionis his contradiſtinctae phyſice contingentes ſunt, §. 708, 469. Hinc futurae nonnunquam FUTURA CONTINGENTIA ſimpliciter vocantur.

§. 710.

INTERNA NECESSITATIO (coactio) eſt,

eſt, quae dependet a determinatione ſub- ſtantiae neceſſitatae interna, et tribuitur ſubſtantiis et earum actionibus, 1) dum actiones ſubſtantiarum putantur a ſola earundem eſſentia neceſſitari ABSOLUTA, (eſſentialis). Eiusmodi neceſſitatio, dum actiones mutaret in abſolute neceſſarias, §. 702, 107. omnino impoſſibilis eſt, §. 702. 2) dum per ſubſtantiae naturam quaedam actiones ex phyſice alias contingentibus mutantur in phyſice neceſſarias illi naturae vel ſimpliciter vel ſecundum quid tales, §. 469. PHYSICA (naturalis). Hinc actiones mere naturales poſſunt dici neceſſitatae coactione interna phyſica. §. 709, 708. Actiones et ſubſtantiae neutro ex his ſignificatu interne coactae ſunt LIBERAE (cf. §. 719.) A COACTIONE INTERNA TAM ABSOLUTA, QUAM PHYSICA. Jam vero actiones liberae ratione exſequutionis, et ſubſtantiae, quae et quatenus actiones eiusmodi patrant, neutro ex his ſignificatu ſunt interne coactae, §. 709, 708. ergo ſunt liberae a coactione interna tam abſoluta, quam phyſica.

§. 711.

Multae meae actiones, multae actiones animae meae ſpontaneae ſunt liberae ratione exſequutionis, §. 708. Ergo et ipſis et animae, quatenus eas patrat, conuenit liber-

Wenn jemand in der [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] oder [illegible]
[illegible]. [illegible]. ~~[illegible]~~

Die [illegible]
[illegible]. [illegible]. [illegible]. ~~[illegible]~~

[illegible].

e. g. Ein jeder hat beliebig ein solches
Stück behalten. zu dieser oder jener
[illegible] etc.

Weg zu und an der Kapsel die zeigt
[illegible] [illegible] so möchte er
nach belieben.

libertas a coactione externa ſimpliciter tali, §. 707, et interna, tam abſoluta, quam phyſica, §. 710.

§. 712.

LUBITUS eſt cognitio, qua ſubſtantia pollet, ex qua ſecundum leges appetitionis auerſationisque cognoſci poteſt, cur ſic non aliter ſe determinet circa actionem liberam ratione exſequutionis. At hoc cognoſci poteſt ex praeuiſione, praeſagio, voluptate, vel taedio, §. 665. ſtimulis et motiuis, §. 677, 690. Ergo praeuiſio, praeſagium, voluptas vel taedium, ſtimuli et motiua, quae cognoſcuntur a certa ſubſtantia, lubitum eius conſtituunt. Si SUBSTANTIA circa actionem liberam ratione exſequutionis ita vim ſuam determinat, ſicut ex lubitu eius cognoſci poteſt, APPETIT VEL AUERSATUR PRO LUBITU. Qui ergo aut non praeuiſum, aut id, quod prorſus non praeſagierat, vllo niſu ſuo exſtiturum, aut nec placens, nec diſplicens, ſine vllis ſtimulis, vllis motiuis appeteret, vel auerſaretur, non appeteret, non auerſaretur pro lubitu. Multa appeto, multa auerſor pro lubitu meo. Ergo habeo facultatem appetendi et auerſandi pro lubitu meo i. e. ARBITRIUM. Actiones, quas per arbitrium determinare eſt in poteſtate alicuius ſubſtantiae poſitum, ipſi

sunt ARBITRARIAE. Multae actiones meae sunt arbitrariae.

§. 713.

LUBENTER APPETO VEL AUERSOR 1) quicquid appeto vel auersor pro lubitu, et tunc nihil appeto, nihil auersor illubenter s. INUITUS, §. 712, 665. 2) si lubitus aut merum taedium, aut puram voluptatem, aut ingens superpondium contineat: tunc INUITUS (illubenter, contra lubitum) appeto vel auersor, vbi non est admodum magnum in lubitu superpondium: seu, vbi ad oppositum eius, quod appeto vel auersor, multa etiam et magna videntur impellere. Vltimo significatu inuitus, tamen appeto vel auersor pro lubitu, eoque significatu inuita actio tamen est arbitraria, §. 712.

§. 714.

Quum COACTIO SIGNIFICATU STRICTO cf. §. 701. sit productio actionis inuitae: ACTIO COACTA seu INUITA PER COACTIONEM SIMPLICITER SUMTAM EXTERNAM esset, quam nullo pro lubitu, contra omnem lubitum, per coactionem externam simpliciter sumtam patrarem, sed haec non esset actio proprie dicta, §. 707. Si quid inuitus ago pro lubitu ex §. 713. superpondium eius, quod appeto vel auersor, aut vt a me pro:

quod ex imperfecto tamen in perfecto non ex contrario fluit.

e. g. Wenn jemand seine Waaren im Wechsel verkauft
Wenn man sich einwirft gegen List.

d. h. Wenn jemandem die Hand geschnitten und geschmiert

Wenn man Arzeneÿ einnimt, oder [illegible] treibt [illegible]
so der [illegible] [illegible].

[illegible] der König jemand [illegible] soldat
zu werden.

Wer jemand sich die [illegible] [illegible] nach der
christlichen glauben anzunehmen.

[illegible] Geschichte.
Der Graf Montgomery [illegible] 33.

productum conſideratur, et ME IPSE COEGISSE dicor, aut vt ab alio extra me, §. 22, et ACTIO dicitur INUITA ſeu COACTA PER COACTIONEM EXTERNAM SECUNDUM QUID (mixta, ſc. ex arbitraria, et inuita per coactionem ſimpliciter ſumtam externam.).

§. 715.

Actiones inuitae, ad quas me cogere dicor ipſe, aut externe cogi ſecundum quid ab aliis, fiunt pro lubitu meo, §. 714. hinc ſunt arbitrariae, §. 712, et neceſſitatae vocantur, quatenus, vt minus neceſſariae, concipiuntur, ſi vel ipſe, vel alia non produxiſſent, quod eas produxit, ſuperpondium, §. 701, 188.

§. 716.

ACTIONES INUITAE PER IGNORANTIAM AUT ERROREM appellantur, quas non patraſſem pro lubitu, niſi aliquid ignoraſſem vel erraſſem; quae quum tamen fiant pro lubitu, ſunt etiam arbitrariae, §. 712.

§. 717.

Arbitrium minimum eſſet, pro minimo lubitu vnicam tantum actionem determinans, §. 161. Quo ergo maiori pro lubitu, quo plures, quo maiores actiones determinat, hoc maius eſt, §. 160, donec ſit maximum, maximas plu-

rimas actiones ex maximo lubitu determinans §. 161, 712.

§. 718.

Quum arbitrium ſit facultas appetendi auerſandiue pro lubitu ſuo, §. 712. ſubſtantia arbitrio praedita, aut tantum facultatem appetendi auerſandiue ſenſitiue habebit, aut tantum volendi nolendiue pro lubitu, aut facultatem volendi nolendiue et ſenſitiue appetendi auerſandiue pro lubitu ſuo, §. 676, 689.

SECTIO XXI.

LIBERTAS.

§. 719.

Facultas appetendi auerſandiue pro lubitu ſuo ſenſitiue, eſt ARBITRIUM SENSITIUUM, facultas volendi nolendiue pro lubitu ſuo eſt (liberum arbitrium) LIBERTAS cf. §. 707, 708, 710. (moralis, ſimpliciter ſic dicta). Libertas pure volendi nolendiue eſt LIBERTAS PURA. Ergo ſubſtantia arbitrio praedita aut illud ſenſitiuum tantum habebit, aut libertatem tantum puram, aut eandem arbitrio ſenſitiuo mixtam, §. 718. ACTIONES, ad quas per libertatem ſe determinare eſt in poteſtate alicuius ſubſtantiae poſitum, LIBERAE ſunt, et ipſa SUBSTANTIA, quae et

quate-

[illegible]

[illegible]

Arbitrium est actionis indifferens

Arbitrium [illegible]
[illegible]
facultas appetitiva superiore determinandi circa actiones liberas respectu executionis

Gott [illegible]

per libertatem puram [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible] [illegible] arbitrio posita
sit libera
in quibus [illegible] [illegible] potest
[illegible] superiori

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]

3. [illegible] [illegible]
in [illegible] [illegible] [illegible]

ad quam est liber determinatio
est in facultate posita

quatenus actiones liberas patrare poteſt, eſt LIBERA.

§. 720.

Multa appeto auerſorque ſenſitiue pro lubitu meo. Ergo habeo arbitrium ſenſitiuum, §. 216, 719. Multa volo noloque pro lubitu meo. Ergo habeo libertatem §. 216, 719. Multae actiones meae, multae actiones animae meae, et anima in multis actionibus ſuis, ſunt liberae. Omnibus meis volitionibus nolitionibusque ſenſitiui quid admixtum eſt. §. 692. Hinc non conuenit mihi pura libertas, in liberrimis meis actionibus arbitrio ſenſitiuo mixta mea eſt libertas, §. 719. Tam arbitrium ſenſitiuum, quam liberum actuantur per vim animae repraeſentatiuam vniuerſi pro poſitu corporis mei in eodem. §. 712, 667.

§. 721.

ACTIONES VOLUNTARIAE dicuntur 1) quaecunque per facultatem appetitiuam ſuperiorem determinantur, tunc INUOLUNTARIAE ſunt, quae per facultatem appetitiuam ſuperiorem non determinantur. Et hoc ſignificatu omnes actiones voluntariae ſunt liberae, non omnes actiones liberae ſunt voluntariae. §. 719. Pone enim, me me ipſum determinare per arbitrium ſenſitiuum, vbi me determinare per libertatem fuit in poteſtate mea poſitum erit

eiusmodi actio inuoluntaria, tamen libera, §. 719.

§. 722.

ACTIONES VOLUNTARIAE dicuntur 2) quaecunque per facultatem appetitiuam superiorem nullo modo inuiti determinantur Tunc INUOLUNTARIAE sunt, quas inuitus volo. Hoc significatu voluntariae inuoluntariaeque omnes sunt liberae actiones, §. 719. Sed non omnes liberae actiones sunt vel voluntariae, vel inuoluntariae hoc significatu, §. 721.

§. 723.

Cum libertate propius connexum est MORALE. LATEDICTUM cf. §. 787. Hinc DETERMINATIONES LIBERAE sunt MORALES. HABITUS actionum liberarum MORALES, LEGES determinationum moralium MORALES. PHILOSOPHIA et THEOLOGIA eas docens MORALIS, STATUS ex iis resultans MORALIS est. Hinc MORALITER POSSIBILE est 1) quod non, nisi per libertatem, s. in substantia libera, qua tali, fieri potest, LATIUS, 2) quod non, nisi per libertatem legibus moralibus conformiter determinatam, fieri potest, STRICTIUS s. LICITUM. MORALITER IMPOSSIBILE est 1) quod ob solam libertatem in substantia libera fieri non potest LATIUS 2) per libertatem legibus

Wenn jemand [illegible] ist nachher [illegible] ausgesöhnet [illegible]

[illegible]

[illegible] General [illegible] abbrennen [illegible]

Wenn ich determinirt [illegible] immer per voluntatem [illegible] voluntate.

Wenn ich [illegible]

per involuntaria

[illegible]

subj: obj:

[illegible]

[illegible]

~~[illegible]~~ [illegible]

[illegible]

[illegible]

Es ist moralisch nothwendig: dass eine [illegible] gerne [illegible]
[illegible]

~~Es ist moralisch nothwendig, dass ein [illegible]~~
~~[illegible]~~

Auch ist moralisch nothwendig, dass man
[illegible] alle

Es ist moralisch [illegible] dass ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ ein [illegible]
einer [illegible] Urtheil ist [illegible]
[illegible]

In Ansehung des Urtheils der [illegible] ist
[illegible] ~~[illegible]~~ [illegible] zu der Vorstellung
[illegible] [illegible] [illegible]

gibus moralibus conformiter determinandam impoſſibile, STRICTIUS ſ. ILLICITUM. MORALITER NECESSARIUM eſt, cuius oppoſitum eſt moraliter impoſſibile, ergo 1) cuius oppoſitum, non, niſi per libertatem, ſ. in ſubſtantia, quatenus eſt libera, eſt impoſſibile, LATIUS 2) cuius oppoſitum eſt illicitum STRICTIUS Neceſſitatio moralis eſt OBLIGATIO. Obligatio ad actionem inuitam erit COACTIO MORALIS.

§. 724.

Neceſſitas moralis neutro ſignificatu eſſe poteſt, vbi non eſt libertas, §. 723, ergo non tollit libertatem, nec eius oppoſitum eſt, §. 81, ſed rationatum ſeu conſectarium, §. 14. Hinc actiones moraliter neceſſariae, neceſſitatae, et coactae non poſſunt ſolum eſſe liberae, ſed et ſunt tales neceſſario, §. 723. Immo poſita LEGE MORALI VNIUERSALISSIMA, i. e. omnes omnium ſubſtantiarum liberarum liberas actiones determinante, cf. §. 822. omnes actiones liberae ſunt moraliter neceſſariae, aut illicitae, §. 723.

§. 725.

Libertas minima eſt vnicam tantum volitionem nolitionemue pro lubitu minimo actuans, quo ergo plures, quo maiores, quo maiori pro lubitu actuat, hoc maior eſt, donec ſit

 maxi-

maxima maximas plurimas volitiones nolitionesue summo pro lubitu actuans, §. 719. Quo ergo distinctiori pro lubitu aliquid volo noloue, hoc id volo noloue liberius. Ergo quo magis motiuorum meorum mihi sum conscius, hoc liberius volo. §. 712. Liberrime volens nolensue distinctissime volendi nolendiue motiua vt perspiciat, quandocunque vult, vel non vult, est moraliter necessarium, §. 723.

§. 726.

Arbitrii haec lex est: *Ex liberis ratione exsequutionis, quod libet, appeto, quod libet, auersor.* Hinc libertatis regula: *Ex liberis ratione exsequutionis, quod libet, volo, quod libet, nolo.* Actiones meae liberae, dum pro lubitu determinantur, non necessitantur per caussas suas impulsiuas, stimulos aut motiua coactione physica, non externa, §. 707. Sunt enim stimuli et motiua repraesentationes meae, §. 677, 690. Hinc determinationes meae internae, §. 37. Nec necessitantur actiones meae liberae per caussas suas impulsiuas coactione interna physica, dum sunt manentque positis motiuis liberae ratione exsequutionis, §. 711, 710. Immo, motiua et stimuli accurate loquendo ne aguntquidem in animam, hinc nec eam cogunt, §. 714, nec necessitant moraliter, §. 723, 701. dum non sunt, nisi animae meae accidentia, §. 505.

§. 727.

quo facilius oppositi [illegible] majora motiva oppositi cum illo [illegible] ipsi [illegible]

[illegible] ~~[illegible]~~ [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] ipse agit motiva repraesentando

[illegible] rappresentativa [illegible]

vividiores [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

§. 727.

Si me dicar cogere, in poteſtate mea poſitum eſt, me ad id, ad quod me cogo, per libertatem determinare, vnde cogo me libere, §. 714, 719. Si cogar ab alio externe ſecundum quid, determinor pro lubitu, qui, vt ab alio extra me poſito productus, concipitur, §. 714. Quod ſi tunc in poteſtate mea poſitum fuit, me ad id, ad quod cogor externe ſecundum quid, per libertatem determinare, eiusmodi actio tamen eſt libera, §. 719. Multae meae actiones, ad quas me cogo, aut cogor externe ſecundum quid, ſunt liberae.

§. 728.

Coactiones externae ſecundum quid erunt 1) productiones ſtimulorum ex placentibus, ILLECEBRAE, 2) ex diſplicentibus, MINAE, 3) motiuorum ex placentibus, SUASIONES, 4) ex diſplicentibus, DISSUASIONES, 5) ipſa actuatio diſplicentium continuanda, donec de ſequuto ad inuitam actionem ſuperpondio certus eſſe queat cogens, EXTORSIO. §. 714. Multae actiones meae, licet ad eas minis et illecebris, ſuaſionibus, diſſuaſionibusque, et ipſis extorſionibus cogar, tamen ſunt liberae, §. 727.

§. 729.

Per ſyſtema harmoniae praeſtabilitae tol-

luntur omnes actiones animae inuitae per coactionem externam simpliciter sumtam ab vllo finito producendae, §. 714, 449. et in coactis per vim externam secundum quid ipse ille lubitus, ex quo oriuntur, ab alio extra animam finito realiter productus tollitur, §. 727, 449. et quatenus per istud systema, anima, vt nunquam, ita in nullis actionibus suis liberis, ab vllo finito patitur realiter, totalis hoc sensu ab omni totoque mundo animae adscribitur independentia, §. 354, 307.

§. 730.

Volitiones nolitionesque meae liberae dicuntur ACTUS ANIMAE ELICITI, reliquarum facultatum actiones liberae, ACTUS IMPERATI, et quatenus a libertate animae pendent, ipsi in eas IMPERIUM adscribitur. Hinc ANIMAE IN SEMET IPSAM imperium est facultas pro distincto lubitu nunc huius, nunc illius facultatis actiones producendi, nunc earum producendi oppositum. Quo maior ergo libertas, hoc maius liberi in se est imperium, §. 725. Insignis imperii in se ipsum defectus est SERUITUS MORALIS SIGNIFICATU LATO. Ad augendum in se imperium faciens est (ingenuum) LIBERALE, seruitutem promouens moralem est SERUILE.

Wenn man diese verfolgen, Billigkeit zu [illegible] [illegible]

Wer jemand sich [illegible] durch [illegible] will

facultas repraesentationis producendi, obscurandi

arbitrio servo,

[illegible] die affect [illegible]

Ad [illegible] fol. [illegible]

[illegible] des [illegible] Schöppenstuhls

§. 731.

Actiones animae non, niſi per plures actus intermedios, a libertate ſi pendeant, ipſi INDIRECTE (mediate) SUBSUNT, DIRECTE (immediate) autem, quas per libertatem ago vel omitto ſine obſeruabilibus pluribus intermediis actibus aliis. Actiones, quae LIBERTATI vel maxime per indirectum ſubſunt, tamen ſunt liberae, §. 719.

§. 732.

Determinata facultatum appetitiuarum inter ſe in certo ſubiecto proportio, eſt eiusdem INDOLES, vel ERECTA habitualiter dominantibus ſuperioribus, vel ABIECTA, habitualiter dominantibus inferioribus, quarum maxima PASSIO DOMINANS vocatur. Quumque certa earum proportio ad certum appetibilium auerſabiliumue genus facilius feratur, varia hinc TEMPERAMENTORUM ANIMAE genera conſtituuntur. Ergo temperamentum animae multum mutari poteſt ac ſaepius exercitiis et conſuetudine, §. 650, 577.

SECTIO

SECTIO XXII.

COMMERCIUM ANIMAE ET CORPORIS.

§. 733.

Multi motus corporis mei ab arbitrio meo pendent, §. 14. Ab arbitrio, cuius mihi sum conscius, pendentes MOTUS CORPORIS, ARBITRARII, §. 712. dicuntur, et arbitrarii a facultate superiore pendentes sunt VOLUNTARII, §. 721. REGIMEN ANIMAE IN CORPUS est dependentia motuum huius ab arbitrio illius. Hinc anima mea habet regimen in corpus meum.

§. 734.

In motibus corporis mei arbitrariis et voluntariis ex anima potest sufficienter cognosci, cur euentus in corpore contingat, hoc non alio tempore et loco. §. 733. Ergo anima agit in corpus, §. 210. et in illud influit, §. 211.

§. 735.

In affectibus animae conformis illis coexsistit in corpore motus, qui ex iisdem quum sufficienter cognosci queat, nouum influxus animae in corpus argumentum dat, §. 734.

Dispensirende in corpus infusit absq arbitrio e.g. [illegible] . Das [illegible] im Zorn

~~absq arbitrio~~ / ~~sogar~~ ~~[illegible]~~ [illegible]

[illegible] [illegible] ist schnell äußerung der [illegible] [illegible] innern Geist

Die Schreibart zu [illegible]
ausgezeichnet. [illegible]

Wir finden aber keine besondere Anlage
in dem Körper zur Harmonisch [illegible]

§. 736.

In ſenſationibus externis ex vi corporis poteſt ſufficienter cognoſci, cur in anima fiat certa mutatio. Ergo corpus agit in animam, §. 210, in eamque influit, §. 211. Ergo eſt inter animam meam et corpus meum influxus mutuus, §. 734, 735. mutua harmonia, §. 14, et commercium, §. 448.

§. 737.

Motus arbitrarios corporis per vim corpori propriam ſufficienter determinari, ſufficienterque determinari ſenſationes per vim animae propriam non experior. Qui ergo maiorem hanc aſſumit: quicquid non experior, non exſiſtit: inde concludet: „Ergo motus corporis arbitrarii per vim „corpori propriam, et ſenſationes exter„nae per vim animae propriam non ſuffi„cienter determinantur. Hinc corpus in „animam, anima in corpus realiter influit, „§. 212, influxu phyſico, §. 450. (per exp.)„ Hanc ſi concluſionem pro ſenſatione habet, inde fallaciae ſenſuum ipſius oriuntur, ſumta maiore falſa, §. 548, per vitium ſubreptionis, §. 546.

§. 738.

Mutationes corporis ex anima, et animae ex corpore pendentes ſunt harmonicae. §. 448. In mutationibus harmonicis ani-

animae et corporis mutationi corporis coexſiſtit, vel ſuccedit mutatio animae, mutationi animae coexſiſtit vel ſuccedit mutatio corporis, §. 733 - 736. Qui ergo hanc maiorem aſſumit: „Quae ſibi coexſiſtunt „vel ſuccedunt, eorum vnum in alterum „realiter influit: hinc concludet: ergo „corpus in animam in mutationibus harmonicis, anima in corpus realiter influit, (per exp.)„ Quam ſi concluſionem habet pro ſenſatione, hinc oriuntur fallaciae ſenſuum ipſius, §. 548. per vitium ſubreptionis. §. 546.

§. 739.

Anima mea et corpus meum me vnum conſtituunt. Ergo ſunt inter ſe vnita, §. 73, 79. Commercium eorum, quatenus per illud vnus homo perdurat, eſt vnio, §. 205. quae quatenus eſt admodum magna §. 734 - 736. et quanta non eſt inter animam meam et vllum aliud corpus, §. 508. eſt arctiſſima.

CAP.

Occasio una est vel aliena causa vel aliud ab eadem causa profectionis

Ein Unterschied ist so gross als das derselbe Verstand mit einigen Körper verursacht ganz andere phaenomena hervorbringt
z. B. die Seele eines Menschen in einem thierischen Körper

CAPVT II.
PSYCHOLOGIA RATIONALIS.

SECTIO I.
NATURA ANIMAE HUMANAE.

§. 740.

ANIMA HUMANA est anima, quae cum corpore humano in arctissimo est commercio. Quumque anima cum corpore, quocum est in arctissimo commercio, constituat ANIMAL: anima humana cum corpore, quocum est in arctissimo commercio, constituit animal, quod HOMINEM dicimus.

§. 741.

Anima humana sibi corpus suum repraesentat pro arbitrio, §. 740. Ergo agit, §. 210, mouet etiam corpus suum, §. 740, 734. Ergo appetit et auersatur, §. 712. Ergo agit et est vis repraesentatiua corporis sui. §. 210. Corpus humanum est materia, §. 296, hinc diuisibile, §. 427. adeoque interne mutabile, §. 244, adeoque ens finitum, §. 255. actuale, pars mundi, §. 354. Ex positu corporis humani in vniuerso cognosci potest, cur anima humana obscure, clare, distincte repraesentet haec,

non

non alia, §. 740, 736. Ergo ANIMA HUMANA est vis repraesentatiua vniuersi pro positu corporis humani in eodem, §. 513, 155.

§. 742.

Ad cogitationem requiritur 1) perceptio rei 2) notarum ad eam distinguendam sufficientium, §. 524. 3) ipsa eius distinctio, §. 67. Est autem accidens cogitatio, §. 191. Ergo non potest exsistere, nisi in substantia, vel substantiarum aggregato, §. 194. Substantiarum aggregatum, ex cuius partium mutationibus vel accidentibus collectis demum resultaret cogitatio in toto, esset MATERIA COGITANS. Haec in mundo esset aggregatum substantiarum finitarum, §. 354, quarum vna plus conferret ad cogitandum, quam reliquae, §. 272. a quibus auxilia pateretur, §. 210, 321. Sed haec patietur, non nisi idealiter, §. 451, 463. Ergo in mundo in omni materia cogitante esset vna substantia, in cuius vnica vi omnia ad cogitationem requisita a finitis praestanda rationem sufficientem haberent, §. 210, 212. et tamen eadem haec non, nisi per aggregatum substantiarum demum actuanda essent, i. e. non, nisi in plurium substantiarum finitarum vi rationem sufficientem haberent, §. 210. q. a. §. 7. Materia cogitans est in mundo impossibilis. Quicquid cogitare potest,

actus distincte sibi repraesentandi est cogitatio.
perceptio. perceptio partialis perceptionis tanquam notas.
compo[illegible] repraesentatio identitatis vel diversitatis illarum cum aliis.
Ergo ad cogitationem requi[ritur]. primo apprehensio simplex.
Secundo facultas identitatis et diversitatis [illegible] [illegible]
ut repraesentatione[m] partialem sibi clarum. facultas attendendi reflectendi abstrahendi
et tertio[?] notae [illegible] [illegible] rei cogitatae facultas comparandi.
[illegible] [illegible], [illegible] ein totum aus einem Theil vorstellen, erfodert.
Alle diese Theilvorstellungen müssen in einer einzigen Vorstellung [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Theilvorstellung
als in [illegible] verbunden vorgestellet. Also [illegible] die Materie nicht [illegible].
[illegible] ein Exempel.
Zum [illegible] einer Vorstellung [illegible] von 3 dimensionen erfodert. 1 apprehensio simplex. [illegible] [illegible]
[illegible] repraesentationibus attendendi et [illegible] conformes conatus ad producendas perceptiones [illegible] perceptionem [illegible]
[illegible]: actus repraesentationes [illegible] et combinandas attendendi conscientia.
Alle Vorstellung ist entweder einfach oder zusammengesetzt.
die einfache [illegible] in dem composito [illegible]
die zusammengesetzte ~~[illegible]~~ [illegible] [illegible] [illegible] partial ideen [illegible] entweder [illegible]
[illegible] einfache Theile des compositi oder [illegible] [illegible] partial [illegible]
[illegible] [illegible] ist [illegible] [illegible] so ist die Vorstellung [illegible] [illegible] ist
[illegible] [illegible] so ist ~~[illegible]~~ [illegible] die partial idee [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] compositi
aber die totalvorstellung ist [illegible] [illegible] object [illegible] materiale
[illegible] [illegible] composito ist so [illegible] [illegible] das formale [illegible] aller
[illegible] perceptionen [illegible] [illegible] ~~[illegible]~~ [illegible] [illegible]

neque ideas materiales vi intellectualis
repraesentari sensus neque producere perceptiones
ipsi potius productio externa motus consen
[illegible] ad attentio
Corpus [illegible]

poteſt, aut eſt ſubſtantia, monas, §. 234. aut totum, cuius ſubſtantia, quae cogitare poteſt, pars ſit. Ergo omnis anima eſt ſubſtantia, monas, §. 504. Quicquid intelligere poteſt, poteſt cogitare, §. 69. Ergo quicquid intelligere poteſt, aut eſt ſubſtantia, monas, ſpiritus, §. 402, aut totum, cuius ſpiritus pars eſt. Totum ſpirituum eſt (perſona moralis) CORPUS MYSTICUM. Anima intellectualis eſt ſpiritus, §. 504. cf. §. 402, 296. Anima humana eſt ſubſtantia, §. 740. Ergo monas, ſpiritus, §. 741.

§. 743.

Anima humana ſubſiſtit per ſe, §. 742, 192. Ergo non eſt phaenomenon ſubſtantiatum, §. 193. Quum tamen repraeſentet pro poſitu corporis humani in vniuerſo, quod eſt in perpetuo motu, §. 417, 296. hinc ſemper poſitum ſuum mutat, §. 283, 281. repraeſentationes eius ſemper mutantur, §. 512. Quae quum ſint determinationes animae humanae internae, §. 37, 741. anima humana eſt interne mutabilis ſubſtantia hinc contingens, §. 202, et finita, §. 255. Omnem animam humanam finitam eſſe et contingentem ſubſtantiam ita quoque patet: anima humana repraeſentat pro poſitu corporis, §. 741. Ergo quaedam diſtincte, quaedam minus diſtincte percipit, §. 512. Jam vero diſtincte quid concipere

est realitas, §. 515, 531. Ergo anima humana habet gradum realitatis non maximum, §. 161. hinc limitem, §. 248. Ergo finita et contingens est, §. 257. substantia, §. 742.

§. 744.

Anima humana cognoscit, appetit et auersatur, §. 741. Hae sunt actiones partialiter diuersae, §. 267. Ergo anima humana habet diuersas partialiter facultates, §. 216, quae non stricte vires dicuntur, §. 197, 59. per vnicam potius animae vim repraesentatiuam stricte dictam concipiuntur, §. 521 - 720. nec sunt extra se inuicem positae, dum accidentia, §. 191. non sint extra suam substantiam, §. 194, nec dicuntur accurate in se inuicem agere, dum actio non sit proprie nisi substantiae, §. 210. multo minus in se inuicem influere, §. 211.

§. 745.

Anima humana monas, §. 744. contingens, §. 743. non potest oriri, nisi ex nihilo, §. 236. non potest interire, nisi per annihilationem, §. 237. non extensa est, nec spatium replet, §. 241. i. e. non est in loco repletiue. §. 241. Coexsistens tamen simultaneis extra eam positis, est in spatio, §. 239. et loco, §. 281. ita, vt alia extra eam posita ipsi sint propiora, alia remotiora, §. 288, 282. Complexus simultaneorum

AN-

alle Kräfte sind logice abgeleitete Kräfte von allen und [illegible] [illegible] desselben enthalten ist
in ~~die~~ logische einer andern Kraft durch die ~~[illegible]~~ [analysis] nach der Regel der identitaet
abgeleitet wird. e.g. ~~[illegible]~~ die Vorstellung [illegible] [illegible] [illegible] ~~[illegible]~~ die logische
Urtheilskraft ist ~~die selbe~~ [geprüft] welche nach dem Gesetz der identitaet aber [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] abgeleitet [illegible] [illegible] enthalt selbst aber die [illegible] einer [illegible] [illegible] Kraft ist
daher ist die vis repraesentativa die logische Urtheilskraft [illegible] [illegible] logische
Ursprung von allen der ~~[illegible]~~ [illegible] [illegible] Vorstellung der [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ist die Vorstellung der [illegible] [illegible] daher ist die [illegible] [illegible] die
Urtheilskraft ~~[illegible]~~ [illegible] [illegible] [illegible] Unterschied [illegible] Übereinstimmung [illegible]
[illegible] [illegible] eigene Gedanken [illegible] der [illegible] [illegible] vorzustellen. [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] Urtheilskraft [illegible] Comparatio auf die Vorstellung

eine abgeleitete Kraft ist diejenige von welcher alle [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
enthalten ist in einer andern Kraft logisch. e.g. die Vorstellung [illegible] [illegible] der
conscientia

ANIMAE HUMANAE propiorum si SEDES eius dicatur: corpus humanum prae aliis corporibus, et quaedam eius partes prae aliis membris sunt sedes animae §. 409.

§. 746.

Anima humana non habet magnitudinem quantitatiuam, §. 744, 243. et est indiuisibilis, §. 244. Interitus per diuisionem est CORRUPTIO PHYSICA. Ergo corruptio physica est animae humanae in se impossibilis, §. 15, 745. i. e. anima humana est absolute INCORRUPTIBILIS PHYSICE.

§. 747.

Anima humana non admittit quidem triplicem dimensionem extensorum, §. 290, 745. possibilis tamen eius cognitio philosophica et mathematica, sicut humani corporis, §. 743, 249. Homo constat anima et corpore finitis, §. 741, 743 hinc interne mutabilis, §. 740. est ens finitum et contingens, §. 202, 257. Ergo possibilis est hominis cognitio philosophica et mathematica, §. 249. i. e. ANTHROPOLOGIA philosophica, et mathematica s. ANTHROPOMETRIA, sicut empirica per experientiam. Complexus regularum in cognoscendo homine obseruandarum est ANTHROPOGNOSIA.

§. 748.

Mutato ente finito in infinitum, infinitum oriretur, §. 125, 227. nec aeternum es-

ſet, §. 302, quod abſolute impoſſibile, §. 252. Mutatio hominis in ens infinitum eſt APOTHEOSIS, ergo apotheoſis eſt abſolute impoſſibilis.

§. 749.

Animarum humanarum vel duarum tantum ſimilitudo et aequalitas totalis eſt impoſſibilis, §. 271, 272. Ergo totalis conuenientia ſeu identitas ſenſuum, imaginationum, praeuiſionum, iudiciorum, guſtuum, taediorum, voluptatum, ſtimulorum, motiuorum, errorum, appetitionum, auerſationum, volitionum, nolitionum in pluribus hominibus, vel pauciſſimis, eſt chimaera. §. 590.

§. 750.

Anima humana corpus ſuum mouet, §. 740, 734. Ergo habet FACULTATEM mouendi quid extra ſe poſitum i. e. LOCOMOTIUAM, §. 216. quae vt reliquae facultates animae, §. 744. actuatur per vim eius repraeſentatiuam vniuerſi pro poſitu corporis, §. 741. 417.

§. 751.

Anima humana ſibi quasdam huius vniuerſi partes, vt ſingulares, repraeſentat, §. 740, 736. ergo vt omnimode determinatas, §. 148. Ad omnimodam determinationem partium huius mundi nexus earundem cum ſingulis reliquis pertinet, §. 357.

Ergo

Ergo anima humana ſibi quaedam repraeſentat, vt connexa cum ſingulis mundi partibus. Jam vero vnum cognoſci non poteſt, vt connexum cum altero, niſi cognoſcatur alterum quomodocunque, §. 14. Ergo anima humana ſingulas huius vniuerſi partes percipit, ergo et ſingulos huius vniuerſi ſtatus percipit, §. 369.

§. 752.

Anima humana pro poſitu corporis ſui repraeſentat ſibi ſtatum mundi praeſentem, i. e. ſentit, §. 534, 751. praeteritum, i. e. imaginatur, §. 557, futurum, i. e. praeuidet, §. 595. Senſationes animae humanae ſunt repraeſentationes ſingularum mundi partium ſibi ſimultanearum, minus vel magis diſtinctae, confuſae, vel obſcurae, prout obiecta earum ſe ad corpus humanum habent, §. 751. Imaginationes animae humanae ſunt repraeſentationes ſingularum mundi partium praeteritarum, quae animam ſentientem anteceſſerunt, ſ. ante illum ſenſationis actum exſtiterunt; et hae quoque imaginationes ſunt diſtinctae, confuſae, obſcurae, magis vel minus, prout obiecta earundem ſe ad corpus humanum habuerunt. §. 751. Praeuiſiones animae humanae ſunt repraeſentationes ſingularum mundi partium futurarum, poſt ſentientis animae actum exſtiturarum, minus

vel magis diſtinctae, confuſae, obſcurae, prout obiecta earundem ſe ad corpus humanum habitura ſunt. §. 751.

§. 753.

Eodem modo, quo §. 752. de ſenſatione e. c. euicit eam eſſe in omni anima humana, oſtendi id poteſt de reliquis animae actibus per experientiam in anima humana deprehendendis, per pſychologiam empiricam enumeratis, §. 576. ſeqq.

§. 754.

Anima humana pro poſitu corporis ſui diſtincte repraeſentat, §. 741. Ergo intelligit, §. 402, et eſt ſpiritus, §. 742, 216. Hinc denuo patet, omnes animas humanas eſſe inaequales et vnam omnium perfectiſſimam, §. 405. Anima humana eſt ſpiritus finitus, §. 743, pars huius mundi, §. 355.

§. 755.

Omnis ſpiritus eſt ſubſtantia, §. 402. Ergo vis, §. 199 hinc quorundam accidentium inhaerentiae ratio ſufficiens, §. 197. adeoque agens, §. 210. Quumque ſit ſubſtantia intellectualis, §. 402, quasdam diſtinctas repraeſentationes actuandi facultatem habet, §. 216. Ergo ad eas vim ſuam determinandi, §. 210, hinc appetendi, §. 663. Quicquid appetit, eius oppoſitum auerſatur, hinc ſpiritus habet facultatem auerſandi,

di, §. 663. Appetitiones auersationesque spiritus sunt eius determinationes internae, §. 37. Ergo sunt cum reliquis eius determinationibus internis in vniuersali nexu, §. 49. Ergo etiam cum reliqua ipsius cognitione, quae determinatio interna est, §. 37, adeoque fiunt pro lubitu spiritus, §. 712. Ergo spiritus habet arbitrium, §. 712, quumque lubitus ipsius possit distinctus esse, §. 402, liberum seu libertatem, §. 719.

§. 756.

Anima humana spiritus est, §. 754. Ergo habet libertatem, §. 755. Quumque spiritualitas, intellectualitas, personalitas, §. 641, 754. libertas, simplicitas absoluta, §. 744. et incorruptibilitas ipsi conueniant absolute necessario, §. 746. non sunt eius modi, §. 108, hinc aut essentialia, aut attributa, quia sunt determinationes internae, §. 37, 52. Vna earum sublata tolleretur anima humana, §. 63. Hinc anima humana, quae prorsus nequeat distincte quid concipere, nec ex distincto se lubitu determinare, amittens omnem personalitatem et libertatem, constans pluribus viribus, vt partibus extra se inuicem ponendis, et corrumpenda physice sunt chimaerae, §. 590.

§. 757.

Anima humana est immaterialis et incorporea, §. 744, 422. Qui negat animam, humanam esse immaterialem substantiam est-

MATERIALISTA SIGNIFICATU PSYCHOLOGICO, cf. §. 395. et fallitur, siue eam pro mero corporis accidente habeat, §. 742, siue pro atomo materiali, §. 429. siue pro quocunque corpusculo subtilissimo, §. 426. Materialista vniuersalis est etiam significatu psychologico talis, §. 395. sed non omnis animam humanam materialem substantiam putans materialista necessario vniuersalis est. §. 395.

§. 758.

Vis repraesentatiua vniuersi pro positu corporis humani in eodem, cum hinc pendentibus ipsius modis, est complexus determinationum animae internarum, quae mutationum eius et inhaerentium ipsi accidentium principia sunt, §. 751 - 755. Ergo vis eadem cum determinationibus suis ex positu corporis pendentibus est natura animae humanae, §. 430. Hinc quicquid per hanc vim secundum leges regulasque singularum facultatum determinatam actuatur in anima humana, est naturale animae humanae, §. 470. quatenus contradistinguitur supernaturali, §. 469. Hoc significatu actiones etiam liberae et morales animae sunt naturales, §. 756, 755. licet non sint mere naturales, §. 709. Praeter hunc proprium significatum naturae in anima humana, et hinc naturalis in eadem, sunt alii improprii, et synecdochici, nunc ex confusione

fusione partis cum toto male orti, nunc inde, quod ex peculiari modo, modificatione, vel statu naturae in anima humuna conceptibilibus peculiare nomen inhaesit, et tunc reliquis naturalibus peculiari nomine destitutis, tale adeptis si contradistinguenda fuerunt, nomen generis remansit in significatu strictiori. Sic e. g. connata nonnunquam naturalia dicuntur contradistincta acquisitis, naturalia contradistinguuntur artificialibus, socialibus, arbitrariis, per consuetudinem demum impetratis, e. c. cf. §. 710.

§. 759.

Quae in anima humana sibi succedunt naturalia animae humanae secundum leges vi ipsius praescriptas, fiunt respectu animae humanae secundum cursum naturae, §. 758, 471. et cum iis, quae coexsistunt in anima humana secundum easdem leges, contingunt secundum ordinem naturae respectu animae humanae, §. 473. Praeternaturalia, quae per vim ipsius repraesentatiuam pro positu corporis sui, secundum leges regulasque facultatum ipsius, non actuantur, quae si nec actuentur per naturam vniuersam, sunt supernaturalia, §. 474.

§. 760.

Anima humana mundi optimi est in nexu vniuersali pneumatico, et pneumatico-

mechanico maximo, §. 464, 734. Ergo connectitur cum ſingulis optimi mundi ſpiritibus et corporibus, §. 48. at inaequaliter, §. 272. Ergo cum vno corpore, cum vno ſpiritu maxime, §. 161.

SECTIO II.
SYSTEMATA PSYCHOLOGICA.

§. 761.

SYSTEMATA PSYCHOLOGICA ſunt ſententiae, quae videntur ad explicandum animae et corporis in homine commercium aptae. Ergo ſyſtemata pſychologica ſunt ſyſtemata particularia, §. 462. vel ſimplicia, vel compoſita, §. 457. Illorum nullum poſſibile, praeter ſyſtema harmoniae praeſtabilitae, influxus phyſici, et cauſſarum occaſionalium forſitan pſychologicum, §. 458.

§. 762.

Poſito vno ex ſyſtematibus generalibus ſimplicibus, ponitur etiam vnum ex pſychologicis ſimplicibus, § 761, 457. Ergo demonſtrata harmonia praeſtabilita vniuerſali, §. 463. demonſtrata ſimul eſt harmonia praeſtabilita pſychologica. Poſito tamen vno ex ſyſtematis pſychologicis ſimplicibus non neceſſario vnum aut ſimillimum ex generalibus ponendum eſt, §. 761, 457.

457. Si anima et corpus humanum possunt per harmoniam praestabilitam in arctissimo esse commercio, connectuntur etiam per harmoniam praestabilitam in mundo optimo, §. 461, ita, vt influxus physicus aut systema caussarum occasionalium non admittenda sint, nisi vbi impossibile per harmoniam praestabilitam commercium, §. 462.

§. 763.

Systema influxus physici psychologicum, quia simplex est, ponit omnes omnium animarum corporumque humanorum mutationes harmonicas contingere per influxum physicum, §. 457. Ergo si vel vnica mutatio vnius animae vel corporis humani harmonica, probari potest possibilis per harmoniam praestabilitam in mundo optimo; systema influxus physici in mundo optimo locum habere amplius defendi nequit. §. 762. Systema harmoniae praestabilitae psychologicum, quia simplex est, ponit omnes omnium animarum corporumque humanorum mutationes harmonicas contingere per harmoniam praestabilitam, easdem per solam vim infinitam contingere ponit ob eandem rationem systema caussarum occasionalium psychologicum, 457. Ergo si vel vna vnius animae vel corporis humani mutatio harmonica impossibilis esset in optimo mundo per harmoniam praestabilitam; systema

eius

cius psychologicum locum habere in mundo optimo, amplius defendi non posset. Si vel vna vnius animae vel corporis humani mutatio harmonica per harmoniam praestabilitam aut influxum physicum possibilis est in mundo optimo: nec systema caussarum occasionalium amplius locum habere in mundo optimo defendi potest. §. 762, 460. Systema influxus physici psychologicum non magis, quam systema harmoniae praestabilitae et caussarum occasionalium, patet per experientiam, §. 737, 738.

§. 764.

Systema influxus physici psychologicum ponit animam humanam in corpus suum, corpus humanum in animam suam in mutationibus harmonicis influere realiter, §. 761, 450. Hinc per systema influxus physici psychologicum 1) in nullis mutationibus harmonicis, in corpore humano contingentibus, corpus agit vi propria, §. 212. Jam vero omnes mutationes corporis humani, vt partis mundi, quem anima repraesentat, possunt ex vi animae sufficienter cognosci, §. 354, 751. Ergo omnes sunt harmonicae, §. 448, et in nullis suis mutationibus corpus agit, secundum systema influxus physici psychologicum, vi propria, in omnibus realiter patiens ab anima. Si nunquam agit corpus, nec reagit, §. 213.

213. Ergo per ſyſtema influxus phyſici eſt in mundo actio tranſiens animae in corpus humanum ſine reactione, quotiescunque anima in corpus ſuum agit, quod vel ſemel fieret contra, §. 410.

§. 765.

Per ſyſtema influxus phyſici pſychologicum ponitur 2) corpus humanum in animam ſuam influere realiter, quotiescunque contingit in anima humana mutatio, quae ex vi corporis ſufficienter cognoſci poteſt, §. 764, 448. Ergo in mutationibus harmonicis, in anima obuiis, per ſyſtema influxus phyſici pſychologicum, realiter influit corpus, quod tamen in nullis ſuis mutationibus vnquam agere per idem ſyſtema ponendum eſt, §. 764. Per ſyſtema influxus phyſici ſentiendo anima prorſus non agit, §. 212, quum tamen vi ſua propria ſibi repraeſentet ſtatum mundi praeſentem non minus, quam reliquos, §. 751.

§. 766.

Corpus humanum conſtat elementis, §. 420, monadibus, repraeſentantibus mundum ſuum, ex quibus ſingulis ſingulae eius partes cognoſci poſſunt, §. 400, hinc et ſingulae mutationes animae, partes mundi, §. 354. Ergo omnis actio animae eſt mutatio harmonica, §. 448, 22. Jam omnis

omnis animae volitio et nolitio est actio eius, §. 210, 690. Ergo omnis animae humanae volitio et nolitio est mutatio harmonica eiusdem. Jam per systema influxus physici psychologicum anima humana in mutationibus suis harmonicis nullis agit vi propria, sed realiter patitur a corpore. Ergo per systema influxus physici anima in omnibus suis volitionibus nolitionibusque, nil quicquam agens, patitur a corpore, quod contra libertatem, §. 755.

§. 767.

Per systema caussarum occasionalium psychologicum 1) corpus humanum non agit in vllis suis mutationibus harmonicis, sed ens infinitum, §. 761, 452. vnde eodem modo, quo §. 764. ostendebatur, patet, per systema assistentiae corpus in nullis suis mutationibus agere, sed solum ens infinitum. 2) Per idem systema anima humana non agit in mutationibus suis harmonicis, sed ens infinitum solum, §. 761, 452. vnde eodem modo, quo §. 766. ostendebatur, patet, per systema assistentiae psychologicum animam humanam in nullis volitionibus nolitionibusque suis quicquam agere, et tantum realiter pati in iis ab ente infinito, quod itidem contra libertatem, §. 755.

§. 768.

Per ſyſtema harmoniae praeſtabilitae pſychologicum vtraque pars commercii in ſe occurentes mutationes harmonicas actuat vi propria ab altera parte idealiter patiens, §. 761, 447. hinc per ſyſtema harmoniae praeſtabilitae pſychologicum ponuntur 1) motus arbitrarii corporis non minus, quam mere naturales ac vitales, per mechaniſmum ipſius et corporum illud circumdantium ſufficienter determinari, 2) ſenſationes animae per ipſius vim repraeſentatiuam non minus, quam liberrimas ipſius quasuis cogitationes, determinari ſufficienter, §. 758, 433.

§. 769.

Pone harmoniſtam pſychologicum rationem daturum mutationis alicuius harmonicae in homine, eamque petentem 1) ex vi ipſius illius partis commercii, in qua mutatio harmonica obſeruatur, 2) ex altera parte commercii, quam ipſe ſupponit idealiter influere, 3) ex vi infinita, quam ſtatuit concurrere, pone, inquam, eum falli, certiſſime veram rationem dedit, §. 448, 450; falſam licet per hypotheſin addiderit. Pone in eodem caſu influxioniſtam aut occaſionaliſtam falli, magnam ille verae rationis partem non praeteriit ſolum, ſed et negauit, §. 450, 452.

SECTIO

SECTIO. III.

ORIGO ANIMAE HUMANAE.

§. 770.

Dum homo concipitur, anima in arctissimo commercio futura cum eius corpore, quale in his terris hominibus est, aut iam praeexstitit, aut in ipsa conceptione, aut paullo post eam exsistere demum incipit. Qui primum ponit, PRAEEXSISTENTIANUS vocatur.

§. 771.

In ipsa conceptione, aut paullo post eam, incipere demum exsistentiam animae humanae qui ponunt, aut eam ex parentibus oriri volunt et TRADUCIANI vocantur, aut eam admittunt tunc primum exsistentem ex nihilo, et dicuntur INDUCIANI (infusiani, coexsistentiani.)

§. 772.

Qui animam humanam ponit actuatam ex nihilo, CREATIANUS appellatur. Hinc inducianus est creatianus, §. 771. Praeexsistentianus potest esse creatianus, §. 770. Traducianus non est creatianus, et v. v. §. 771. Traduciani siue ex parentum anima, vt flammulam ex flammula, siue ex eorundem corpore, deriuent oriundam animam; aut oriri animam nouam admittere tenen-

tenentur ex parte parentum ſimplici, aut ex compoſita, §. 224 Si prius: anima non oritur, ſed praeexſtitit; §. 227. ſi poſterius: anima noua non erit monas, ſed compoſitum ſtricte dictum, §. 225. quod contra, §. 756, 757. Anima non poteſt oriri, niſi ex nihilo, §. 745. Ergo non oritur ex parentibus. §. 228.

§. 773.

PROPAGATIO ANIMARUM HUMANARUM PER TRADUCEM ſi dicatur vnitio aliarum aliarumque ſemper animarum humanarum cum corpore, quale in his terris hominibus eſt, per continuam parentum ſobolisque ſucceſſionem in mundo, qua genus humanum, quale in his terris eſt, ita propagetur, vt animae cum corporibus prolis tranſeant et traducantur ex corporibus parentum in ſua loca propria, magis ſeorſim vbi habitent, poteſt concipi 1) vt ortum animae ſimul inuoluat, i. e. vt anima interueniente conceptionis actu cum corpore, quale in his terris homini eſt, in arctiſſimum ventura commercium ſimul ſtatuatur oriri, idque iterum vel ex parentibus, de quo §. 772, vel a parentibus, ſumendo deum poſſe determinatam vim animae humanae indere, qua non niſi ſuae ſpeciei aliqua indiuidua poſſit ex nihilo producere, concurrente ipſius vi crea-

trice realitates plurimas in anima oriunda praestante, non nisi limitatis admodum aliquibus realitatibus ab anima parentum proficiscentibus. Hanc sententiam ponens dici potest CONCREATIANUS.

§. 774.

Propagatio animarum humanarum per traducem potest concipi, a) vt ortum animae non inuoluat, sed praeexsistens anima statuatur iam exstitisse ante interuenientem conceptionis actum in arctissimo commercio cum parte seminis, aut accuratius animalculo spermatico, et sic retro, per plures generationes, sensim aucta et euoluta ipsius animae vi repraesentatiua, prout paullatim propius propiusque transformationi suae magnae et incrementis factum est corpus animalculi spermatici electi, quod in maius theatrum prodiret. §. 773.

§. 775.

Ortus animae et propagatio animae per traducem possunt distingui, §. 773, 771. Ortum etiam animae per traducem qui ponunt ex parentibus, distingui possunt ab iis, qui eundem ponunt a parentibus deriuandum, §. 773, 772. Ergo non omnis, traducem quomodocunque intellectum admittens, materialismi psychologici reus est, §. 772, 757.

SECTIO

SECTIO IIII.

IMMORTALITAS ANIMAE HUMANAE.

§. 776.

Quam diu vel vnica minima mutatio enti naturalis, vel generatim vnicum minimum accidens enti naturaliter inhæret, durat eius natura, §. 469, 29. et ens viuit, §, 430. Quod si omnes mutationes enti naturales, vel generatim omnia ipsi naturaliter inhaerentia accidentia finiuntur s. cessant, finitur eius natura, §. 469, 23. et ens moritur, §. 430. Ergo VITA CORPORIS HUMANI, s. duratio naturae eius, qua pollet, vt corpus humanum, continuatur, superstite vel vnico minimo motu vitali vel arbitrario, ipsi, qua corpus humanum est, naturali, §. 733, 740. MORS CORPORIS HUMANI, s. finis eius naturae, qua pollet, vt corpus humanum, est omnimoda motuum vitalium et arbitrariorum cessatio. Ergo mors definita, §. 556. est mor. corporis humani.

§. 777.

Animal quum sit compositum ex anima et corpore, cum quo illa est in arctissimo commercio, §. 740. natura eius est composita ex natura corporis et animae in commercio arctissimo positorum, §. 430.

Hinc quaedam mutationes harmonicae animae corporisque in arctissimo commercio positorum dum exsistunt, VIUIT ANIMAL. Cessatio omnium actionum harmonicarum animae et corporis in arctissimo commercio positorum, est MORS ANIMALIS. Iam per mortem corporis cessant omnes harmonicae mutationes animae et corporis morientis in arctissimo commercio positorum, §. 776, 448. Ergo mors corporis est etiam mors animalis, mors corporis humani mors hominis. §. 740. Ergo mors §. 556. definita est mors hominis, §. 776.

§. 778.

MORS ANIMALIS vel ABSOLUTA est, cessatio omnium cum omni corpore animali mutationum animae harmonicarum, vel RESPECTIUA tantum, (transformatio et metamorphosis animalis) cessatio mutationum harmonicarum animae cum aliquo certo tantum corpore, quocum in arctissimo fuerat commercio. Mors hominis vel absoluta est, vel respectiua tantum i. e. moriente corpore, quale in his terris hominibus esse experimur, aut omne animae humanae cum aliquo corpore cessat commercium arctissimum, aut venit cum alio in nouum eiusmodi commercium. §. 776, 777.

§. 779.

Quum quotidie quaedam partes corporis

ris humani cessent esse cum anima in arctissimo commercio, quaedam in illud veniant, patet, quo sensu dici possit homo quotidie mori, quotidie reuiuiscere. §. 777. Sententia, qua mors hominis nil, nisi transformatio animalis, esse ponitur, vocatur EXSILIUM MORTIS (absolutae.)

§. 780.

VITA ANIMAE HUMANAE s. naturae eius duratio, continuatur dum vel vnicum minimum superstes est accidens ipsi qua est anima humana naturale, §. 776. Iam autem, dum durat anima humana, in eadem est perceptio s. repraesentatio status mundi et sui praeteriti, praesentis et futuri, §. 742, 400, quae pro positu certi corporis possit esse distincta, §. 741. accidens, §. 191, ipsi naturale, §. 758. Ergo anima humana, dum exsistit, viuit. MORS ANIMAE HUMANAE s. finis naturae eius est simul exsistentiae. Iam omnis animae humanae exsistentia, natura, vita est in se contingens, § 743, 430. Ergo mors animae humanae est in se possibilis, §, 81, 104.

§. 781.

MORTALE est, quod potest mori, et possibilitas moriendi est MORTALITAS. Quod non potest mori, est IMMORTALE, et impossibilitas moriendi est IMMORTALITAS. Mortalitas et immortalitas sunt

vel abſolutae, vel hypotheticae. §. 15, 16. Non abſoluta ſolum, ſed et hypothetica ſatis magna mortalitas corpori humano et homini competit, § 777, 168. animae non niſi abſoluta, et hypothetica annihilandae, §. 745, 780. Immortalitas animae non quidem abſoluta tribui poteſt, § 780, quia tamen ſexcentis modis, quibus corpus mori poteſt, non mori poteſt indeſtructibilis, §. 746. admodum magna ipſi conuenit immortalitas hypothetica. Nulla ſubſtantia huius mundi, §. 354, 358. annihilatur, §. 227, 228. Ergo anima humana moriente corpore, quale in his terris homines habent, ſuperſtes viuit immortaliter. §. 780, 742. THNETOPSYCHITAE animam humanam mori cum corpore ponentes, errant.

SECTIO V.
STATUS POST MORTEM.

§. 782.

Anima humana poſt mortem (corporis et hominis, quales in his terris experimur,) ſeruat ſpiritualitatem, libertatem, perſonalitatem, §. 781, 756. Seruatam memoriam ſui intellectualem ſi dixeris immortalitatem, hoc etiam ſignificatu anima humana immortalis eſt. §. 781, 641. Qua vſum, aut perceptiones eius totales per longius tem-

pus

pus non nisi sensitiuae sunt, aut mox intellectuales nanciscitur. Prius ponentes sunt HYPNOPSYCHITAE, qui si negent vnquam animam post mortem huius corporis intelligere, PSYCHOPANNYCHITAE sunt. Anima humana ante mortem non nihil clare distincteue cognouerat. §. 754. Haec realitas, §. 520, nunquam omnino sterilis, §. 517, qua realitas est, non, nisi realitates, habet in indefinitum consectaria, §. 140, et est in indefinitum in vniuersali nexu cum animae spiritualitate, intellectu, ratione, denuo realitatibus, §. 531, 49. quae non, nisi realitates, habent, qua tales, consectaria in indefinitum, §. 23, 140. Hic nexus inter cognitionem huius vitae claram distinctamue et spiritualitatem, intellectum, rationem animae, est denuo realitas consectaria realia habens in indefinitum, §. 140. Naturalia autem horum omnium consectaria realia non possunt in indefinitum augeri, §. 23, 162. citra perceptiones distinctas, §. 631. ratiocinia, §. 642, volitiones, nolitionesue, §. 665, 690. Hinc anima humana post mortem seruans suam naturam, §. 780, 781. naturaliter, tandem saltim, vitam etiam intellectualem actionibus spiritualibus exserit, §. 369. et errant psychopannychitae.

§. 783.

Anima humana post mortem intelligens,

aut personalitatem etiam in tantum exseˑrit, vt distincte recordetur status sui in hac vita, aut minus, §. 782. Posterius ponentes dici possunt PATRONI LETHAEI POCULI, Prius est naturalius, §. 583, 561.

§. 284.

Status animae humanae post mortem potest considerari, 1) posita hominis morte absoluta, §. 778. Tunc ponitur anima humana post mortem omni corpore destituta, seu nullum corpus esse, cum quo in arctissimum denuo venerit commercium, §. 742, 740. 2) posita morte hominis respectiua tantum, vt cum nouo corpore in arctissimum iterum missae commercium, §. 778. Initium noui cum nouo corpore commercii arctissimi, PALINGENESIA (regeneratio, metensomatosis et metempsychosis latius sumta) dicitur. Hanc ponentes vel simul lethaeo patrocinantur poculo, nouumque corpus ponunt, qualia in his terris nota sunt, vel neutrum ex his cum illa ponunt. Priores defendunt METEMPSYCHOSIN strictius dictam et CRASSAM improbabiliter, §. 783.

§. 785.

Anima humana durans post mortem corporis, quod in his terris habuit, §. 781. singulas adhuc partes huius vniuersi repraesentat,

sentat, §. 752, 780, ergo et eiusdem corpora, §. 155. Corpora ipsi simultanea in eam agunt, ab eadem patiuntur, ipsa a corporibus sibi simultaneis patitur, in ea influit, §. 408, sed non in duo ex illis aequaliter influit, nec a duobus ex illis aequaliter patitur, §. 272. Ergo vnum corpus est, quocum anima humana post mortem corporis durans in arctissimum venit commercium, § 448, 739. Hinc si anima eiusmodi separata dicatur, intelligendum id est respectiue ad corpus, quale hominibus in his esse terris experimur, et mors hominis non est, nisi transformatio animalis, §. 779. et palingenesia, quae tamen cum metempsychosi crassa male confunderetur, §. 784.

§. 786.

Anima humana post mortem corporis huius durans est cum alio in arctissimo commercio, §. 785. Nouum illud corpus in diuersis suis statibus huic corpori, nunc minus, nunc magis erit congruens, §. 270, 265. Ergo aliquis ipsius status erit, in quo corpori, quod in hac vita fuerat in arctissimo cum anima commercio, congruentissimum erit, §. 161, hinc idem, §. 70.

§. 787.

Sicut perfectio spiritus finiti 1) vel absolute necessaria est, vel contingens, §. 147, 2) vel

2) vel naturalis, vel ſupernaturalis, §. 469. 3) vel interna, vel externa, §. 98. 4) vel moralis late dicta, vel minus, §. 723: ita et bona ſpiritui, quibus illa poſitis ponitur, § 100. ſunt 1) vel metaphyſica, vel contingentia, §. 147. 2) vel naturalia, vel ſupernaturalia, §. 469. 3) vel domeſtica, vel aduentitia, §. 660. 4) vel moralia late dicta, vel minus talia, §. 723. Moralia late dicta ſpiritui dato cum eius libertate propius connectuntur, vel vt rationes, §. 14, a priori, §. 24. et vt antecedentia certi eiusdem ſtatus, vel vt rationata, §. 14. a poſteriori, §. 24. et vt conſectaria certi eiusdem ſtatus, §. 596. vel vtrinque, §. 24. Quae pendent a data libertate propius, STRICTE MORALIA dicuntur et non nunquam ſimpliciter. Hinc BONA ſpiritui propius ex eius libertate pendentia ſunt STRICTE MORALIA, et perfectio his poſitis ponenda BEATITUDO. Complexus perfectionum ſpiritui conuenientium eſt FELICITAS. Complementum beatitudinis ad felicitatem finiti ſpiritus eſt PROSPERITAS, et bona, quibus poſitis ponitur ſunt PROSPERA (phyſica ſtricte dicta.) Felicitas ſpiritus finiti eſt complexus proſperitatis et beatitudinis,

§. 788.

MALA ſpiritus ab eius libertate propius pendentia ſunt STRICTE MORALIA, §. 787.

[illegible]

[illegible]

~~[illegible]~~ [illegible]

[illegible]

[illegible]

787. (mala culpae, peccata), MALA LATE MORALIA ſpiritui ſunt cum eius libertate propius connexa. Imperfectio ex his eſt CORRUPTIO MORALIS LATE, ex illis STRICTE DICTA. Complexus imperfectionum ſpiritui conuenientium eſt INFELICITAS. Complementum corruptionis ſtricte moralis ad infelicitatem finiti ſpiritus eſt MISERIA, et mala, quibus poſitis ponitur, ſunt DAMNA LATE DICTA (mala phyſica ſtricte dicta). Infelicitas eſt complexus miſeriae corruptionisque moralis.

§. 789.

Anima humana in HAC VITA, i.e. dum viuit in commercio arctiſſimo cum corpore, quale hominibus in his terris eſſe experimur, mutatur continuo, §. 418, 754. Harum mutationum nulla eſt obiectiue indifferens abſolute, §. 654. Omnes ergo vel bonae vel malae ſunt, vel vtrumque. Quae mutationes animae bonae malaeque ſimul ſunt, vti ſunt omnes, §. 264. eae vel bonae malaeque ſimul ſunt aequaliter, vel inaequaliter. §. 70. Magis bonae, quam malae plus ponunt felicitatis, quam infelicitatis, magis malae, quam bonae plus ponunt infelicitatis, quam felicitatis, adeoque a potiori denominandae priores bonae, poſteriores malae ſunt, §. 787, 788.

§. 790.

§. 790.

Pone rem tantum totaliter malam, quantum est bona; non haberet ea summum realitatis gradum, §. 246, 248. Ergo esset ens finitum, §. 248. hinc contingens, §. 257. adeoque oppositum eius esset possibile, §. 101, quumque ipsius exsistentia esset contingens, §. 109. oppositi eius exsistentia esset possibilis. §. 101. At oppositum rei eiusmodi non posset, nisi extra eam, exsistere, §. 81, 7. et esset bonum et malum ipsi rei positae totaliter aequale, §. 81, 267. Ergo possibilia forent duo extra se inuicem actualia totaliter aequalia, quod contra, §. 272. Ergo res, quae tantum totaliter bona esset, quantum mala, non potest exsistere. Ergo nec dantur mutationes animae humanae, nisi vel bonae, vel malae. Ergo omnis anima humana in hac vita vel felix est, vel infelix, §. 789.

§. 791.

Anima humana durans post mortem corporis continuo mutari pergit, §. 781. 782. Ergo quouis durationis ipsius momento augetur eiusdem felicitas, vel infelicitas, §. 790, 162. Ergo ANIMA humana durans post mortem corporis, aut maiori fruetur, quam in hac vita, felicitate, et est BEATA, aut maiori laborabit infelicitate, et est DAMNATA. Beatitudo, quam

anima

Ob den Thieren Wahrnehmung [illegible]

~~ob~~ [illegible] [illegible] Gesetze imaginationis et associationis idearum

[illegible]

1. An Menschen

2. An der Welt

3. An dem [illegible]

Ob sie auch [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

anima post hanc vitam semel ingressa ponitur, aut coexsistet animae, dum durat, aut succedet eidem aliquando damnatio. Damnatio quam anima post hancvitam semel ingressa ponitur aut coexsistet animae, dum durat, aut succedet eidem aliquando beatitudo. §. 790, 789. Prius in vtroque casu naturalius est. §. 139, 140.

SECTIO VI.
ANIMAE BRUTORUM.

§. 792.

Omnis anima quum sit id in ente, quod sibi alicuius esse potest conscium, §. 504 habet facultatem cognoscitiuam, §. 519. eamque vel inferiorem tantum, vel etiam superiorem, §. 520, 524. Prior erit ANIMA MERE SENSITIUA. Animal, quod animam habet mere sensitiuam, BRUTUM est, cuius anima spiritus est, est ANIMAL RATIONALE. Ergo homo est animal rationale, §. 754, 740.

§. 793.

Animae brutorum sunt cum corpore animali in arctissimo commercio, §. 740, hinc corpus suum clare obscureque repraesentant, §. 792, 736. Ergo sunt vires repraesentatiuae vniuersi pro positu corporis brutorum in eodem, §. 741, hinc substan-

tiae

tiae, §. 198, monades, §. 234, entia simplicia, §. 230, non habent partes extra partes, §. 224. finitae, §. 202, 792. indiuisibiles, §. 244, hinc physice incorruptibiles, §. 746 immateriales et incorporeae, §. 422, sensatione, imaginatione, praeuisione et reliquis sine distincta cognitione actuandis per vim repraesentatiuam vniuersi pro positu corporis facultatibus instructae, §. 792, hinc appetitu et auersatione sensitiuis, §. 667, et arbitrio, §. 718, instinctibus, fugis, et stimulis impellendae, §. 677. etiam ad affectus, §. 678.

§. 794.

Cum quaestionibus: *an bruta habeant animam, an rationalem*, facilioribus, §. 792, 793. ne confundantur: 1) an omnia in his terris phaenomena, praeter humanum, corpora destituantur anima, §. 504. 2) an quaedam eorum sint sedes animae rationalis, §. 745. 3) an omnia, quae sunt corpora animalia, vel iam nunc aliquo rationis vsu gaudentis, vel tandem gauisurae, §. 782, 639.

§. 795.

Animae brutorum destituuntur intellectu, §. 792. Ergo non sunt, spiritus, §. 402, carent personalitate, §. 641. ratione, §. 640, voluntate, noluntate, §. 690, et libertate, 719, nec sunt immortales, vt animae humanae, §. 781-784. nec felicitatis

nec

tanquam per internas actiones
quas propter externas

nec infelicitatis aut nunc, aut olim capaces, §. 787, 788.

SECTIO VII.
FINITI SPIRITUS, EXTRA HOMINEM.

§. 796.

SPIRITUS maiori intellectus gradu eſſentiali praediti, quam qui eſt hominis, ſunt SUPERIORES, minori, INFERIORES. Sunt vtrique finiti, vel felices, vel infelices, §. 790. illi AGATHODAEMONES, (calodaemones), hi CACODAEMONES.

§. 797.

Omnis ſpiritus finitus, ſiue ſuperior fuerit homine, ſiue inferior, actualis habet corpus, quo cum eſt in arctiſſimo commercio, §. 785, 796. vel ad certum extra ſe centrum conſtanter grauitans, vel minus. Prior eſt incola certi corporis in vniuerſo totalis, eiusque vel fixi, vel vagi. e. c.

§. 798.

Quemcunque ſpiritus ſuperior finitus habuerit gradum intellectus, non tamen habet maximum, §. 248. hinc non omnia diſtinctiſſime repraeſentat, §. 637. ſed ita, vt ex corpore eius cognoſci poteſt, cur haec, non alia, purius, profundius, diſtinctius,

ctius, confuse, obscure repraesentet, §. 797, 512. Ergo spiritus finitus omnis habet facultatem cognoscitiuam inferiorem, §. 520.

§. 799.

Nullus finitus spiritus siue superior homine fuerit, siue inferior, potest physice corrumpi, §. 746; hinc dissoluto vel maxime aliquo ex ipsius corporibus, tamen superstes erit, nisi annihiletur, §. 745, dum durat, seruat personalitatem, crescente potius, quam decrescente, aut omnino cessante intellectus, rationis, libertatis vsu, §. 782, et naturalius ipsi est, praeteriti status sui distincte meminisse, quam lethaeum poculum, §. 783. Ergo omnis spiritus finitus est natura sua, i. e. per vim ipsius repraesentatiuam vniuersi, §. 782, immortalis, vt anima humana, §. 781, 783. naturalius in beatitudine vel damnatione, quam semel ingressus est, §. 787, 791, dum durat, perdurans, quam vt semel insigniter beatus damnetur, aut v. v. §. 791.

PARS

der Glauben ist der [illegible] abfall
[illegible] einer Zugaisser [illegible]

Praestruit Cosmolog
item psychol.

essentia rei

in perfectione materiali et formali

PARS IIII.

THEOLOGIA NATURALIS.

PROLEGOMENA.

§. 800.

THEOLOGIA NATURALIS est ſcientia de deo, quatenus ſine fide cognoſci poteſt.

§. 801.

Theologia naturalis prima philoſophiae practicae, teleologiae et theologiae reuelatae principia continet. Ergo refertur, §. 2, cum ratione ad metaphyſicam, §. 1.

§. 802.

Theologia naturalis 1) conceptum dei 2) operationes eius conſiderat.

CAPVT I.

CONCEPTUS DEI.

SECTIO I.

EXSISTENTIA DEI.

§. 803.

ENS PERFECTISSIMUM eſt, cui ſumma in entibus eſt perfectio: i. e. in quo

tot, tanta, tantum in tot et tanta consentiunt, quot, quanta, quantum in plurima et maxima possibilium in vllo ente consentire possunt, §. 185. Est ergo in ente perfectissimo quaedam pluralitas absolute necessario, §. 74.

§. 804.

Praedicata entis perfectissimi dicuntur eius perfectiones. In ente perfectissimo tot sunt perfectiones plurimum consentientes, quot in ente simul esse possunt; quot sunt compossibiles, §. 803.

§. 805.

Omnis entis perfectissimi perfectio tanta est, quanta vllo in ente esse potest, §. 803, 804.

§. 806.

Ens perfectissimum est ens reale. §. 803, 135. Ergo illi conuenit realitas tanta, quanta in ente esse potest. Ens perfectissimum est realissimum, §. 805, 804. in quo plurimae maximae realitates, summum bonum et optimum metaphysice, §. 190.

§. 807.

Omnes realitates sunt vere positiua, nec vlla negatio est realitas, §. 36. Ergo si vel maxime coniungantur in ente omnes, nunquam ex iis orietur contradictio, §. 13. Ergo omnes realitates sunt in ente compossibi-

her zu schaffen

Hernach ist zu erstreckhen [illegible] e.g. gemein [illegible] [illegible]

[illegible] ~~[illegible]~~ [illegible]
[illegible]

Dem: Cartesiana. Ens perfectissimum est possibile.
Notio ipsius est. Realitat[illegible]
omnes [illegible] in [illegible]
existentia. Si vera notio vera existentia
est. [illegible] mathematice [illegible] concreta
[illegible]

possibiles. Iam ens perfectissimum est entium realissimum, §. 806. Ergo enti perfectissimo conuenit omnitudo realitatum, earumque, quae vllo in ente esse possunt, maximarum, §. 805, 190.

§. 808.

Posita realitate tollitur negatio, §. 36. Jam in ente perfectissimo ponendae realitates omnes, §. 807. Ergo tollendae omnes negationes.

§. 809.

In omni impossibili aliquid simul ponendum et tollendum est. §. 7. Id vel negatio, vel realitas, §. 36, 9. Realitas in ente perfectissimo nulla tollenda est, §. 807. Negatio in ente perfectissimo nulla ponenda est, §. 808. Ergo nihil in ente perfectissimo simul tollendum est, et ponendum. Ens perfectissimum est possibile, §. 8.

§. 810.

Exsistentia est realitas cum essentia et reliquis realitatibus compossibilis, §. 66, 807. Ergo ens perfectissimum habet exsistentiam §. 807.

§. 811.

DEUS est ens perfectissimum. Ergo deus actualis est, §. 810, 55.

§. 812.

Dei praedicata perfectiones sunt, §. 811, §. 804.

§. 804. omnes realitates maximae, §. 807. Ipſa eius poſſibilitas eſt maxima, 1) interna et abſoluta, §. 165. dum in eodem plurima maxima ſunt compoſſibilia, §. 805, 807 2) externa et hypothetica, dum foecundiſſimae grauiſſimaeque in eodem rationes in omni mundorum omnium poſſibilium nexu rationata habent, quae extra deum eſſe poſſunt, foecundiſſima, grauisſima, §. 168.

§. 813.

In deo nullae ſunt negationes, §. 808, ergo nec negationes ſtricte dictae, nec priuationes, 137; nec malum metaphyſicum, nec contingens §. 146, nec phyſicum, nec morale quocumque ſignificatu. §. 788.

§. 814.

In conceptu dei notae non ſolum totaliter negatiuae impoſſibiles, §. 525. ſed et partialiter tales vere, §. 813, 808. licet nobis multa in ipſo maxime realia negatiua eſſe videantur, §. 12. quia partim negationes affirmatiuis terminis exprimimus, partim negationem negationis affirmare non ſatis meminimus, §. 36, 81.

§. 815.

PERFECTIONES dei vel ſunt in eodem abſolutae, vel reſpectiuae, et in his quaedam relatiuae, §. 37: aut poſſunt a nobis

reprae

~~quia si sit externa existentia est limitatio [illegible] in se ipso est ex possibilitate~~

Demonstratio ex possibilitate ens

1. Nihil est possibile nisi omni possibili reale existat, i. [illegible] per se. 2. Nisi sit in uno ente [illegible] non potest in limitatis limitatio

i. e. sit determinatio

e. g. daß er nicht [illegible]

[illegible]

Die Freiheit des [illegible]

Die Unabhängigkeit des Vollkommensten
der ersten Ursache, höchsten [illegible]

repraesentari sine actionis nota, QUIESCENTES, aut non possunt, OPERATIVAE.

§. 816.

Perfectio dei interna, ex qua reliquae tandem omnes internae possunt ita deduci, vt ipsa postea nequeat a vitaturis circulum ex alia perfectione dei interna deduci, est conceptus dei primus, §. 40, 39. Jam ex infinitis dei perfectionibus talis reliquarum deductio est possibilis. §. 24, 49. dum quaelibet est ratio maxima, §. 812, 166. et sufficientissima, §. 169, huic et vltima simpliciter, §. 170. maxima essentia, §. 171. Ergo infiniti sunt conceptus de deo primi, quorum tamen quilibet pro essentia sumtus est essentia dei vnica, §. 40, 77.

§. 817.

Licet in deo sit nexus maximus, §. 808, 167. et maxime vniuersalis, §. 172, ita vt in eodem ex omnibus omnia verissime, §. 876: tamen ex vna perfectione dei facilius a nobis reliquae eius perfectiones cognoscuntur, quam ex alia, §. 527. Ergo eam pro essentia sumere praestat, ex qua facillime reliquas deducere speramus, §. 816. Tantum abest, vt omnis pluralitas in deo sit impossibilis, vt potius in ipsa eius essentia et per eandem quaedam absolute necessario ponatur pluralitas, §. 812, 816.

§. 818.

Deus praeter essentiam, quamcunque sumseris, § 817. determinatus est, qua reliquas etiam perfectiones internas, §. 816. tantum, quantum potest quicquam, qua interna, determinari, §. 812. Ergo deus actualis est. §. 54.

§. 819.

Deus, qua exsistentiam, determinatus est, §. 818, 811. Ergo deus est ens, §. 61, 57. nec negatiuum, nec priuatiuum non ens, §. 7, 54.

§. 820.

A posse dei ad esse eiusdem valet consequentia i. e. exsistentia eius per essentiam ipsius sufficienter determinatur, §. 809-811. et quidem maxima, §. 805, complexus plurimarum maximarum affectionum in vllo ente compossibilium, s. maximae essentiae, § 816, quamcumque sumseris, §. 817. complementum, §. 55. aeternum, §. 302.

§. 821.

Deo conuenit vnitas, §. 819, 73. maxima, §. 812, inseparabilitas plurimarum maximarum realitatum, §. 173. hinc patet, 1) qui possit eminenter dici perfecta vnitas, quae exempli loco esse potest, quomodo et maxime steriles visae in dei perfectionibus, sint tamen eiusdem essentia, §. 816. 2) posita summa dei vnitate, non tantum non

tol-

tolli, ſed etiam poni quandam inſeparabilium in eodem pluralitatem. §. 74.

§. 822.

Deo conuenit veritas tranſcendentalis §. 819, 90. maxima, §. 812, ſummus perfectionum ipſius ordo, §. 175, 89. ſumma poſſibilitas, §. 812, ſummus nexus, §. 817. ſumma cum fortiſſimis regulis conuenientia, §. 176, 184. qualis *lex optimi generatim: optimum iungatur optimo*, §. 482, 187. et *optimi in entibus: optimum compoſſibilium in ente perfectiſſimo coniungatur optimo*. §. 803.

§. 823.

Deus non actualis eſſet ens omnibus realitatibus gaudens, cui quaedam tamen deeſſet, §. 66, 812. determinatus, qua omnes perfectiones internas, quantum ens, qua interna, determinari poteſt, §. 818, et tamen, qua aliquas, non ita determinatus, §. 54. Ergo oppoſitum exſiſtentiae diuinae eſt in ſe impoſſibile, §. 15. Exſiſtentia dei eſt abſolute neceſſaria, §. 102. Deus eſt ens neceſſarium, §. 109. cuius ſumma exſiſtentia, §. 820, eſt eiusdem eſſentia, §. 816. ſalua tamen, §. 817.

§. 824.

Si deus non actualis eſſet, falſum eſſet principium contradictionis, §. 823, 7. primum et formae et materiae principium in

omnibus demonstrationibus nostris. Ergo licet multae scientiae possint demonstrari complete citra vllam praemissam theologicam, §. 1-800: non tamen essent, aut ipsae, aut earum obiecta, e. g. §. 61, 354, 504. immo ne possibilia quidem essent, §. 8. nisi deus actualis esset.

§. 825.

Deus est ens necessarium, §. 823, 824. In ente necessario non sunt modi, §. 111. Ergo in deo non sunt modi, s. accidentia praedicabilia.

§. 826.

Si quid IN ENTE NECESSARIO deprehendimus, quod repraesentatis in ente contingenti partialiter simile, partialiter diuersum ab iis est, discrimina tamen non satis intelligimus, nec nomen ipsi peculiare inuenimus: illud dicimus EIUS, QUOD IN ENTE CONTINGENTI SIMILE notauimus ANALOGON, DEOque TRIBUITUR PER ANALOGIAM, si realitates in eius conceptu regnare videntur, per EMINENTIAM (excellentiam), si negationes, PER REDUCTIONEM (via negationis).

§. 827.

Si in ente necessario quaedam deprehendimus, quae hypothetice necessaria esse est absolute necessarium, quatenus qua hypotheticam necessitatem modis similia sunt,

Es ist absolut nothwendig daß ein Gott eine Welt erschaffe zu die besten seyn
Es ist absolut nothwendig daß wenn eine Welt ist Gott ihr gegenwärtig sey.

abgegangener
Ratschluß

Ist abgelesen worden, diß
aber weil einen Ratschluß befaßt
wieder beygelegt

§. 108, dicuntur MODORUM ANALOGA, §. 826. quatenus ea in deo exſiſtere hypothetice neceſſaria abſolute neceſſarium eſt per eſſentiam, §. 823, 54. attributa ſunt. §. 107. Hinc attributa diuina poſſunt diuidi in ſimiliora attributis finitorum, et modis finitorum. Vltima etiam vera ſunt attributa, quum ratio ſufficiens in eſſentia dei ſit, 1) exſiſtentiae eorundem, quatenus contradiſtinguitur indeterminationi. §. 54. Ens contingens poteſt eſſe, qua multa, indeterminatum, §, 34, 134. Ens neceſſarium, qua nulla, et quidem per eſſentiam, §.820. 2) durationis, aeternitatis, et immutabilitatis eorum, quae ſunt ſemel in deo. In contingentibus entibus eſſentialis limes eſt ratio ſufficiens, cur debeant continuo mutari, dum exſiſtunt, interne. In ente neceſſario eſſentialis infinitudo eſt ratio ſufficiens oppoſiti: 3) cur alia loco horum, ab aeterno in æternum in deo exſiſtere potuiſſent, et hinc 4) cur horum, non aliorum exſiſtentia ſic, non aliter, determinata ſit, non niſi per hypotheticam neceſſitatem. §. 102.

§. 828.

SANCTITAS eſt realitas entis, qua plures illius imperfectiones tolluntur, hinc SANCTISSIMUM eſt, cuius realitate omnes eius imperfectiones tolluntur. Iam per omnitudinem realitatum maximarum in

deo omnes in eodem imperfectiones tolluntur, §. 142, 808. Ergo deus est sanctissimus.

§. 829.

In deo nulla est imperfectio, §. 828. Ergo nec essentialis, nec accidentalis, nec interna, nec externa, §. 121, 88. Idem patet ex §. 813.

§. 830.

In deo est ratio sufficiens, cur ipsi inexsistant ipsius perfectiones, §. 822, 823. Ergo vis stricte dicta, §. 197. Hinc deus est substantia, §. 199.

§. 831.

Deus habet vim, §. 830. maximam, §. 812, Ergo plurimis maximis actuandis accidentibus sufficientem, §. 203.

§. 832.

Accidentia non exsistunt extra suas substantias, §. 194. Ergo vis actuandis plurimis maximis accidentibus sufficiens, sufficit actuandis plurimis substantiis. Ergo omnibus, §. 191, 247. Vis alicui actuando sufficiens est POTENTIA. Hinc OMNIPOTENTIA est vis actuandis omnibus sufficiens. Deus est omnipotens, §. 831.

§. 833.

Absolute impossibilia nihil sunt, §. 7. Ergo qui posset absolute impossibilia, nihil posset.

Quia omnes perfectiones in substantiis creatis coniunctae faciunt maximam perfectionem;
Deus non est totum ex substantiis sed simplex. Totum enim ~~est modus coexistendi plurium~~ non habet aliud existentias
quam quae est partium quarumlibet ex quibus componitur. Sed si partes conjunctim Deus quaelibet non est Deus

Deus finitam non perfectionem substantiae. Nam finita est ratio determinationis inhaerentis quatenus est substantia
Deus perfectionem ratio ut externis substantiis nisi sit ratio omni nec quae est omnimoda determinatio
substantia creata.

daß jeder Mensch [illegible] solten
[illegible] unverletzlich [illegible]
[illegible]

poſſet. §. 469, Deus poteſt omnia, §. 832. Ergo dei omnipotentia non extenditur ad abſolute impoſſibilia. Impoſſibile alicui eſt, ad quod actuandum vires eius non ſufficiunt. §. 469. Hoc ſignificatu deo nulla res impoſſibilis. Omnis res ergo nobis et omni finito impoſſibilis deo poſſibilis eſt, §. 832.

§. 834.

Miracula ſunt poſſibilia, §. 475. Dei vis ad omnia poſſibilia actuanda ſufficit, §. 832. Ergo deus poteſt patrare miracula rigoroſa, 477, 833.

§. 835.

Deus poteſt actuare omnes mundos poſſibiles, §. 832. Ergo et optimum, §. 436. et imperfectiſſimum ſine exceptionibus, §. 442.

§. 836.

Deus eſt ſubſtantia, §. 830, nec habet modos, §. 825. Ergo eſt ſubſtantia neceſſaria, §. 202. nec ſtatum internum habet, §. 206. nec modificabilis eſt, §. 209. Vnde denuo patet, mundum eſſe non poſſe modificationem dei, §. 388.

§. 837.

Ortus et interitus omnis, ortus ex nihilo et annihilatio ſubſtantiae neceſſariae ſunt abſolute impoſſibiles; deus eſt ſubſtantia

ſtantia neceſſaria, §. 836. Ergo ortus et interitus omnis in deo eſt abſolute impoſſibilis, §. 227, 228.

§. 838.

Omnis ſubſtantia monas eſt, §. 234. Deus eſt ſubſtantia, §. 830. Ergo monas eſt, et ens ſimplex, §. 230. Poſita ſumma dei ſimplicitate, tollitur quidem eum vlla ratione compoſitum eſſe partibus extra partes, §. 224. non autem tollitur diuerſitas plurium in deo, §, 817, realiſſima, §. 807. quia etiam infinitis falſum eſt, omnia realiter diuerſa eſſe extra ſe inuicem poſita, §. 755.

§. 839.

Deus eſt ens neceſſarium, §. 823, 824. Omnes entis neceſſarii determinationes ſunt abſolute et interne immutabiles, §. 132. Ergo deus abſolute et interne eſt immutabilis, §. 126, 127. Idem ſic patet: ſi deus abſolute et interne mutabilis eſſet, ſaltim quaedam eius perfectio interna poſſet poſt aliam exſiſtere, §. 124. Hinc illius, quae ante eam exſiſtere potuiſſet, poſſet tolli exſiſtentia. Haec eſt realitas deo interna, §. 37. Ergo quaedam ex realitatibus dei poſſent ſeparari ab aliis, §. 72. quod contra ſummam dei vnitatem, §. 821,

§. 840.

Si deus eſſet compoſitus, eſſet extenſus, §. 241.

Si deus esset compositum (nale) esset phaenomenon substantiatum.

§. 241. ipsique vis inertiae tribuenda esset, §. 832, 294. Hinc esset materia, §. 295. Ergo diuisibilis, §. 427. adeoque interne mutabilis, §. 244, 126. quod contra, §. 839. Ergo deus est ens simplex, §. 224. Quumque sit substantia, §. 830, est monas, §. 230. Denuo patet, errare materialistas vniuersales, §. 395.

§. 841.

In deo non sunt simultanea extra se inuicem posita, partes ipsius, §. 840, hinc nec spatium, §. 239. Ergo deus non est extensus, nec eo significatu spatium replet, quo extensa illud replere dicuntur, §. 241.

§. 842.

Deus non habet magnitudinem quantitatiuam, §. 838, 243. licet sit ens maximum, §. 161. plurimarum maximarum realitatum, §. 807, 812. Denuo patet, deum esse indiuisibilem et absolute quidem, §. 244.

§. 843.

Omnitudo realitatum, quae esse possunt, maximarum est gradus realitatis maximus, §. 247, 248. Hic deo enti realissimo conuenit, §. 807, 812. Ergo deus est ens infinitum reale, §. 248. Idem patet ex eo, quod deus ens necessarium, §. 823, 258.

§. 844.

§. 844.

Omnes dei perfectiones habent gradum realitatis ſuae, quem iu ente habere poſſunt, maximum, §. 812. Hinc et ipſae omnes ſunt infinitae, §. 248. Ad ſummam cuiusuis harum perfectionum realitatem pertinet conſenſus in ente perfectiſſimo, §. 139, 140. Ergo in quo vna infinita realitas, in eo omnes, in quo omnes in eo ſummae, §. 843. Ergo in quo vna infinita realitas, in eo omnes, in quo omnes in eo ſummae, §. 843. Ergo in quo eſt vna realitas infinita, deus eſt, §. 811. Hinc colligi poteſt, qua ratione plures perfectiones dei poſſint, nunc hae, nunc illae, ceu conceptus primi, ſumi, §. 816, et cur nequeat extra deum aeque potens, ac ipſe, auctor mali admitti. MANICHAEISMUS eſt ſententia aeque potentem deo auctorem mali ponens exſiſtere, et error eſt.

§. 845.

Deus eſt actu, quicquid eſſe poteſt, qua perfectiones internas, §. 843, 259. Denuo patet, deum eſſe interne immutabilem, §. 252, et ens neceſſarium, modo caueatur circulus, §. 843, 256.

§. 846.

Plures dii ſunt impoſſibiles. Dum enim eſſent plures partim eſſent diuerſi, §. 74, hinc

hinc esset in vno, quod non esset in altero, §. 38. Hoc aut esset realitas, aut negatio, §. 36. Si realitas esset, ille, cui deesset, non foret deus, §. 807. Si negatio esset, ille, cui inesset, non foret deus, §. 808. Si poneretur vna realitas esse in vno, sed alia æquipollens in alio, in neutro esset omnitudo realitatum, hinc neuter esset deus, §. 807. Quum ergo deus, quem hucusque meditati sumus, §. 811-845. ita sit summe vnum omnium realitatum maximarum absolute inseparabilium, §. 821, vt aliud vnum alterumue ab hoc diuersum, non sit, nec esse possit, quod deum esse necessarium esse, huc usque vidimus, § 811-845. deus, quem hucusque meditati sumus, deus est vnicus, §. 77. POLYTHEISMUS est sententia plures deos ponens, et error est. Nos potius vere in deo summam vnicitatem veneramur, qua ens maximum §. 842. ab omnibns, etiam maximis in suo genere, e. g. natura mundi optimi vniuersa, et spiritu finitorum maximo, per plurimas maximas differentias, §. 844, distinguitur, §. 173. Haec differentia maxima extenditur ad ipsas relationes ita, vt talis et tanta relatio inter rem, quae deus hucusque consideratus non est, et tertiam intercedere nequeat, qualis et quanta inter hunc deum, et datam rem tertiam, §. 812, 817. Hac summa vnicitate dei tollitur quidem

dem aequalitas vllius rei, quae non eſt deus, etiam ſi alias maxima, cum eodem, et ſimilitudo non ſolum paene totalis, ſed etiam tollens infinitam diſſimilitudinem inter deum et alia omnia ponendam, §. 844 non vero tollitur pluralitas maximorum intra deum et horum ſumme eorundem infinita ſimul differentia reſpectiua, §. 37, 174. ſed potius ponitur in infinitis characteribus, deum a rebus omnibus quid diſtinguat, §, 67.

§. 847.

Denuo patet dei ſimplicitas. Si enim deus compoſitus foret, eius partes eſſent ſubſtantiae extra ſe poſitae, §. 225, 282. Harum vnica tantum eſſet ſubſtantia infinita, §. 846. Ergo reliquae finitae, §. 77, 248. Hinc in deo ponendae eſſent quaedam imperfectiones abſolute neceſſariae, §. 250, 155, Quod contra, §. 828.

§. 848.

Deus non habet figuram, §. 280, 847. ANTHROPOMORPHISMUS CRASSIOR eſt error deo figuram e. g. humanam tribuentium, SUBTILIOR eſt error, qui deo imperfectiones rerum finitarum e. g. hominum tribuit, §. 828.

§. 849.

In deo non ſunt ſucceſſiua, §. 839, 124. Ergo nec eſt in deo tempus, §. 239. Non eſt

Tria pertinent ad notionem personae 1. non sit rei modus. 2 intellectualis [illegible] 3. sive complementum
[illegible]:
natura divina triplici complemento existendi est perfecta.
[illegible] concretum absolutum tria personae continens concretum respective.

est in tempore ita, vt partem successiuorum constituat, §. 124, 837. Dumque ortus et interitus ipsi sunt absolute impossibiles, §. 837. habet durationem, §. 299. maximam, §. 812. solam realiter infinitam, §. 844, 846. hinc aeternus est, §. 302. et omni tempori coexsistens sempiternus, §. 303, fuit, est, erit, §. 298. Deus exsistit.

§. 850.

Si ponatur ens contingens aeternum, aeternitas eius multum ab aeternitate dei differt. §. 67. 1) duratio eius continuis modificationum successionibus est obnoxia, §. 209, 836. 2) aeternitas eius non habet quidem fines protensionis, at ideo tamen nondum realiter infinita dici potest, §. 259, 849. 3) aeternitas eius esset tempus sine initio et fine, vnde posset infinitum dici, at mathematice, non ideo realiter, §. 248, 849. quia, ens successiuum, §. 238, nunquam est actu, quicquid esse potest, qua determinationes internas, §. 259.

§. 851.

Deus est ens necessarium, §. 823, 824. et infinitum, §. 843. Hinc est ens a se et independens, §. 310. Exsistit §. 849, ita, ut non sit caussatum extra ipsum politi alterius, caussa effectuum suorum simpliciter talis, §. 318. Omnes dei perfectiones sunt realiter infinita, §. 844, hinc nulla perfectio

dei eſt cauſſatum extra deum poſiti, nec eſſe poteſt, §. 381, 248, 310. At paſſio eſſet praedicatum dei, quod eſſet cauſſatum alicuius extra deum poſiti, §. 210. Ergo deus eſt omnino impaſſibilis, a nulla re extra ſe poſita patitur, nec idealiter, nec realiter, §. 212, nec quicquam extra eum poſitum in eum agit, §. 210, ergo nec reagit, §. 213. omnis dei actio in vniuerſum eſt ſine reactione, tam ideali, quam reali. §. 212.

§. 852.

IMAGINES ſunt 1) ſigna figurae alterius. Iam deus non habet figuram. §. 848. Ergo imagines dei hoc ſignificatu ſunt impoſſibiles §. 347.) 2) alteri in notabili gradu ſimilia. Quum omne ens deo in aliquo gradu ſit ſimile, §. 265, omne perfectius ens erit imago dei, §. 70, 811, quoque erit perfectius, hoc erit deo ſimilius, hoc ergo maior imago dei, §. 265, 160.

§. 853.

Mundus eſt totum actualium finitorum, §. 354. Deus non eſt totum actualium finitorum, §. 844. Ergo deus non eſt mundus: nec hic, nec vllus mundus deus eſt. Idem patet ex §. 361, 823, ex §. 365, 839. ex 370, 837. ex §. 388, 843.

§. 854.

Hic mundus habet cauſſam efficientem extramundanam, §. 375, 388, eamque ſubſtan-

ſtantiam neceſſariam, §. 381, 319. Ergo ſubſtantia neceſſaria eſt poſſibilis, §. 333, 69. Si ſubſtantia neceſſaria eſt posſibilis, eſt actualis, §. 109, et ſempiterna, §. 302. Ergo ſubſtantia neceſſaria, exiſtit. Deus eſt ſubſtantia neceſſaria, §. 836. Ergo deus exſiſtit.

§. 855.

Deus eſt ens extramundanum, § 843, 388. mundusque nec eſſentiale, nec eſſentia, nec attributum, nec modus, nec modificatio, nec accidens dei, §. 843. Deus non eſt ſubſtantia vnica, §. 391. SPINOZISMUS THEOLOGICUS eſt ſententia tollens deum ens extramundanum, et error eſt.

§. 856.

Sicut exſiſtentiam dei, §. 811. probat a priori, ſic §. 854. eandem ſiſtit euictam a poſteriori, uterque independenter a propoſitionibus, quas egoismus. §. 392, idealismus, §. 402, et materialismus tollunt, §. 391. Ergo conuincendis de exſiſtentia dei egoiſtis, idealiſtis, materialiſtis, etiam qua talibus, adhiberi poſſunt.

§. 857.

Deus non eſt materia, § 295, 841. ergo eſt immaterialis, §. 422. Deus non eſt corpus, §. 296. Ergo eſt incorporeus, §. 422. Ergo eſt incorruptibilis phyſice, §. 746. Idem patet ex §. 837.

§. 858.

Mundus perfectiſſimus eſt in finitis ima-

go dei maxima, §. 436, 852, in mundo substantiae, §. 400, 857, in substantiis spiritus, §. 402, 531. in spiritibus intellectu maximo gaudentes, §. 637. et in intellectu maximo gaudentibus felicissimi, §. 787, a malo quocunque, praesertim morali, remotissimi, §. 788, 813, sanctissimi, §. 828.

§. 859.

Natura dei (naturans cf. 466.) est complexus perfectionum ipsius internarum, §. 430, quibus est caussa effectuum suorum simpliciter talis et impassibilis, §. 851. Ergo quicquid est absolute possibile, deo est physice possibile, §. 833. nihilque deo physice impossibile, quod non esset in se impossibile §. 469, 833. vnde deo nihil physice necessarium, quod non simul absolute necessarium foret, absolute contingentia sunt etiam deo physice contingentia, §. 469, 104, non praeternaturales solum omnes, sed et supernaturales euentus mundi. §. 474, 475.

§. 860.

Si naturalista significatu generaliori supernaturales euentus in hoc mundo negat omnes, ob negatam eorundem hypotheticam possibilitatem, errat. Quum enim miracula etiam in nexu cum deo extra eadem ponendo, §. 855, 474. sint possibilia, §. 834, habent etiam possibilitatem extrinsecam. §. 16, 859.

eius

§. 861

Gradui realitatis in deo, et omnibus eius perfectionibus homogeneus est impossibilis, §. 843, 844. dum deo et omnibus eius perfectionibus vnicitas conuenit, §. 846, 844. Ex quantitate itaque homogenea pro vna assumta non potest gradus realitatis in deo et omnibus eius perfectionibus obuius intelligi. Ergo nec deum, nec vllam eius perfectionem possumus metiri, §. 291. Quod metiri non possumus, IMMENSUM est. Ergo deus et omnes eius perfectiones sunt immensa. Quam immensitatem et hinc intelligimus, quia mensus tot claras perceptiones habeat oportet, quot partes gradus vel varia sunt in eo, quod vere metitur. Hinc deum vere mensus aut quicquam deo interni deberet habere claras perceptiones realiter infinitas, quae non cadunt in vllum intellectum finitum, §. 844.

§. 862.

Deus est in se conceptibilis, §. 632, 809, et homini, §. 804-1000. et multis modis recte, immo realiter, definiri potest, §. 816. COMPREHENSIBILE dicitur, cuius possibilis est PLENA COGNITIO i. e. omnem ignorantiam excludens, hinc historica, philosophica, mathematica completa. DEISMUS est sententia nihil paene de deo conceptibile esse ponens, nisi

 eius

eius forſan exſiſtentiam, et error eſt, licet deus et omnia in eo nobis ſint incomprehenſibilia, §. 861.

SECTIO II.
INTELLECTUS DEI.

§. 863.

Diſtincta cognitio eſt realitas, §. 531. In deo ſunt omnes realitates, §. 807. Ergo deus diſtincte cognoſcit. Ergo habet intellectum, eſt ſubſtantia intellectualis, §. 830. ſpiritus, §. 402.

§. 864.

In deo ſunt omnes realitates maximae, §. 812. Quo plura, quo diſtinctius cognoſcuntur, hoc diſtincta cognitio maior eſt, §. 634. Ergo diſtinctiſſima erit cognitio diſtincta omnium, §. 161. Jam omnium diſtincta cognitio eſt poſſibilis, §. 632. Ergo in deo eſt cognitio omnium diſtincta, eademque diſtinctiſſima.

§. 865.

Intellectus dei ſummus eſt, §. 863, 812, et immutabilis, §. 839. Ergo in eo non ſunt praeuiae ſequentesque cogitationes, §. 125. Summus eſt, dum plurimorum, maximorum, plurimas, clariſſimas notas, fortiſſimis in ſociis diuerſiſſimisque, repraeſentat.

ſentat. Ergo dei intellectus profundiſſimus, patentiſſimus, puriſſimus eſt. §. 637.

§. 866.

Deus ſemet ipſum, quam fieri poteſt, pleniſſime cognoſcit. §. 865. Cognitio de deo eſt THEOLOGIA SIGNIFICATU LATIORI, THEOLOGIA, qua deus ſeipſum cognoſcit, EXEMPLARIS (ἀρχέτυπος) eſt, quatenus illi ſimiles theologiae finitorum intendendae ſunt, §. 346.

§. 867.

Deus omnia repraeſentans omnes mundos poſſibiles ſibi repraeſentat, §. 864. Haec eſt perfectio dei interna, §. 37. eiusdem eſſentia, §. 816.

§. 868.

Deus omnes omnium finitorum eſſentias diſtinctiſſime cognoſcit, §. 864. Quatenus ergo eſſentiae rerum in intellectu dei repraeſentantur, ab eo dependent, §. 14. in eodem aeternae, §. 849.

§. 869.

Deus omnes mundos poſſibiles ſibi repraeſentat diſtinctiſſime, §. 867. Ergo et optimum, §. 436., et imperfectiſſimum, §. 442. et hunc. MUNDUS, quatenus ſenſitiue repraeſentatur, SENSIBILIS (adſpectabilis,) quatenus diſtincte cognoſci-

 tur,

tur, INTELLIGIBILIS eſt. Deus mundum hunc intelligibilem diſtinctiſſime cognoſcit. Ergo omnes huius mundi monades, omnes eiusdem animas diſtinctiſſime cognoſcit. §. 864. Diſtinctiſſima animae humanae cognitione pollens eſt SCRUTATOR CORDIUM. Ergo deus eſt ſcrutator cordium, §. 740, et ſingulae monados, ſingulae animae repraeſentationem mundi ſenſibilis perſpicit, §. 400, 741. et multo quidem perfectius, ac data monas, data anima ſemet ipſam nouit, ſuamque mundi repraeſentationem, §. 864.

§. 870.

In deo non eſt cognitio ſenſitiua, §. 864, 521. Ergo non habet facultates cognoſcitiuas inferiores, §. 520, nihil ipſi obſcurum, nihil confuſum, hinc nullam rem alia clarius cognoſcit, §. 528. nec attendit, nec abſtrahit, §. 529. nec reflectit, nec comparat, §. 626.

§. 871.

Quum deus ſignata omnia diſtinctiſſime cognoſcat, habet omnium intuitum, §. 620, 864. Omnia etiam ſigna cognoſcit, et omnem animarum in mundo cognitionem ſymbolicam, §. 864, 869. Nec tamen ſignorum vnquam maior vel minor in ipſo eſt perceptio, quam ſignatorum, §. 870, vtraque ſemper maxima, 864.

§. 872.

§. 872.

Deus omnem nexum distinctissime sibi repraesentat. §. 864. Ergo habet summam rationem, §. 640. Summa eius ratio est, dum est intellectus summus, hinc immutabilis, sine omni ratiociniorum successione, §. 865. maximum plurimorum nexum perspiciens. §. 645.

§. 873.

Cognitio dei est summae extensionis et maiestatis, exactissima, §. 864, et ordinatissima, §. 822, citra omnem ignorantiam et errorem, angustias et leuitatem, in qua nihil tumultuarii, 515. clarissima, distinctissima, veritatis omnis, hinc certissima, in qua nihil obscuri, nihil confusi, nihil inadaequati, nihil incompleti, nihil impuri, nihil superficiarii, probabilis, dubii, vel improbabilis, nihil mortui inertis et speculatívi, §. 669, 671. Distinctissime cognoscit omnia principia certa, omnia eorum principiata, omnem principiorum principiatorumque nexum, §. 864, 872, ergo cognitio ipsius est summa scientia. Deus distinctissime cognoscit omnes animarum ignorantias, errores, cognitionis angustias, exilitates, quicquid in eiusmodi cognitione crassi et tumultuarii, noctis, confusionis, inadaequationis, incompletionis, impuritatis, omnes animarum certitudines mora-

les, probabilitates, dubia, improbabilitates, opiniones, argumenta, ſcrupulos, inertes et mortuas ſpeculationes, §. 869.

§. 874.

Deus ſcit, §. 873. I) omnes omnium determinationes, quatenus illa, vt mere posſibilia, ſpectantur. Haec eſt SCIENTIA SIMPLICIS INTELLIGENTIAE.

§. 875.

Deus ſcit, §. 873 II) omnes determinationes actualium, 1) huius mundi, SCIENTIA LIBERA (viſionis), α) praeterita RECORDATIONE DIUINA, β) praeſentia, SCIENTIA VISIONIS, γ) futura PRAESCIENTIA. SOCINIANISMUS PHILOSOPHICUS eſt ſententia tollens praeſcientiam diuinam futurorum contingentium, et error eſt.

§. 876.

Deus ſcit omnes determinationes actualium 2) alterius mundi, quam hic, SCIENTIA MEDIA. Pro quouis euentu huius mundi exſiſtere poſſet alius, §. 363, 324. Quiuis autem haberet ſua conſectaria in indefinitum per omnes ſtatus mundi ſequuturos partialiter diuerſa, §. 488. Ergo ſi vel pro vno tantum euentu huius mundi exſtitiſſet alius, mundus hic eſſet per omnes ſtatus illi euentui ſucceſſiuos, immo antecedentes etiam, §. 357, 278. partialiter alius, quam

quam est. Ergo quicquid loco cuiusuis euentus in hoc mundo exsistere potuisset cum omnibus suis consectariis, deus scit, scientia media, §. 378.

§. 877.

Deus sibi status praesentis mundi semper distinctissime conscius est, §. 875. Ergo nunquam dormit, §. 556. Idem patet ex §. 870. Non sentit, vt nos, §. 870, 544. sed per eminentiam scientia visionis, §. 875. vigilans, §. 552, 826.

§. 878.

Aeternum deus sibi rem futuram repraesentauit, quantum potest. 875, 843. Ergo dum illa fit in mundo praesens, nihil ad cognitionem dei accedit, §. 161, quamquam ipsa ex obiecto praescientiae mutetur in obiectum visionis, § 125. Aeternum deus sibi rem praeteritam repraesentabit, quantum potest, § 875, 843. Ergo dum praesens fiet praeterita, ipsa quidem ex obiecto visionis mutabitur in obiectum recordationis, nihil autem de cognitione dei decedet, §. 161. Deus omnes huius mundi successiuos status aeternum intuetur, §. 875, vnde cogitari potest cognitionis diuinae interna immutabilitas, §. 839.

§. 879.

Qui errare non potest, INFALLIBILIS est.

eſt. Ergo deus eſt infallibilis. §. 873. Minima infallibilitas eſt, ſi cui vnicum tantum minimum verum cum falſo confundere eſt minime impoſſibile; quo ergo plura, quo maiora quis vera cum falſis confundere neſcit, quo maior talis confuſionis impoſſibilitas, hoc magis eſt infallibilis. Dum ergo deo maximam infallibilitatem tribuimus, §. 812, eum veneramur, plurimas maximas veritates cum vllo falſo confundere abſolute neſcium

§. 880.

Certitudo minima eſt minime clara vnius minimae veritatis cognitio, §. 161. Quo clarius, quo plures, quo maiores veritates cognoſcuntur, hoc maior erit certitudo. §. 160. Dum ergo deo ſummam tribuimus certitudinem ſubiectiuam, §. 873, 812. eum veneramur plurimas maximas veritates diſtinctiſſime cognoſcentem. Idem deus eſt obiectiue certisſimus, §. 93, 812, dum ſumma eius veritas eſt, §. 822, et exſiſtentia per eſſentiam ipſius et exſiſtentiam cuiuslibet finiti demonſtrabilis, §. 856.

§. 881.

Scientia dei libera eſt perfectio eius reſpectiua, §. 875, 815. Quumque abſolute neceſſarium eſt eam eſſe verisſimam, §. 879, mundum hunc deo ſiſtit exſiſtentem in et per ſe contingenter, §. 361, hinc eam non, niſi

nisi hypothetice, necessariam esse est absolute necessarium, §. 102. Ergo scientia dei libera est analogon modi, §. 827.

§. 882.

SAPIENTIA nexus finalis GENERATIM est perspicientia, et quidem finium SAPIENTIA SPECIATIM, remediorum PRUDENTIA. Hinc deus est omnisapientissimus, §. 872, Dum omnisapientissimum dicimus, veneramur 1) omnes fines, 2) omnia remedia, 3) omnes eorundem nexus possibiles, §. 343. 4) qua omnes qualitates, 5) omnes quantitates, 6) in maximo nexu possibili 7) certissime ardentissimeque perspicientem, §. 880, 873.

§. 883.

Deus omnes fines scit, hinc et optimos, et pessimos, quis ex iis possit esse remedium alterius, hinc omnem omnium finium subordinationem possibilem, omnem etiam coordinationem, §. 315. omnes scopos secundum quid, et simpliciter vltimum, §. 343, secundum omnem ipsorum bonitatem, et bonitatis gradum, omnem cum remediis nexum possibilem, ita vt ipsi quidem nunquam vllus videatur alius, quam est, §. 879, vt tamen simul cognoscat, quomodo videatur quisque finis omnibus et singulis animabus eum cognoscenti-

ſcentibus, §. 869. Ergo deus de finibus optimis optime nouit, quod ſint optimi, §. 882.

§. 884.

Deus nouit omnia remedia, hinc et optima, §. 882. quibus poſitis ponitur ſumma perfectio, §. 187. Iam poſitis remediis ponitur finis, §. 326, 341. Ergo remedia optima fini optimo ſubordinantur. Deus nouit ea, quatenus optimo fini ſubordinantur, quomodo, et in quantum ſubordinentur. §. 883.

§. 885.

REMEDIUM CERTUM eſt, quod reuera tale eſt ac tantum, quale quantumque cognoſcitur, hinc opponitur apparenti, quod videtur ſolum, et aut prorſus non eſt, aut non eſt tantum, quantum videtur, et incerto, cuius vera bonitas, gradusue bonitatis non liquet. Remedia optima ſunt certisſima, et quatenus non ſunt apparentia, et quatenus deus certisſimus eſt, et de bonitate, et de gradu bonitatis eorundem, §. 882, nihilo tamen minus omnes de iisdem dubitationes animarum posſibiles perſpiciens, §. 869, 873.

§. 886.

Quo foecundius remedium eſt, hoc maior illo poſito ponitur perfectio, §. 166, 341. Ergo media foecundisſima ſunt optima,

ma, et vice verſa, §. 187. Deus nouit remedia foecundiſſima, §. 884. quantumque quodlibet foecunditatis habeat, §. 882. quantumque cuilibet foecunditatis a datis animabus adſcribatur, §. 873.

§. 887.

Remedia optima ſunt completa, §. 886. ad finem optimum, §. 884. Ergo non ſunt incompleta, §. 81. Si abundantia forent, quaedam haberent ad finem nihil facientia. Ergo bonum non actuantia, §. 341, neque tamen prorſus ſterilia, §. 23. Hinc mala, §. 146. Ergo remedia optima ſunt fini optimo adaequata. Deus nouit remedia fini optimo adaequata, §. 884. Remedia certa et adaequata ſunt FINEM EX ASSE CONSEQVENTIA. Deus nouit remedia finem optimum ex aſſe conſequentia, §. 885.

§. 888.

Actuatio finis per remedia, quae eum ex aſſe conſequuntur, pauciſſima eſt VIA BREUISSIMA. Vſus mediorum optimorum ſemper eſt via breuiſſima. Tunc enim actuatur finis per remedia eum ex aſſe conſequentia, §. 887, quorum ſingula ſunt foecundiſſima, §. 886, nullum abundans, §. 887. Erunt hinc, quae eſſe poſſunt, pauciſſima, §. 161. Deus omnem nouit viam breuiſſimam, §. 887.

§. 889.

OMNISCIENTIA est ſcientia omnium. Deus eſt omniſcientiſſimus, §. 873. Quum eum talem dicimus, veneramur qualem, §. 863-888. exhibent.

SECTIO III.
VOLUNTAS DEI.

§. 890.

Deus omnes omnium perfectiones imperfectionesue intuetur diſtinctiſſime, §. 889, 871. Quicquid in deo eſt, maxima eſt ratio, §. 23, 812. Hinc intuitus perfectionum imperfectionumue in eodem maxime viuus eſt, §. 669, 873. Ergo deo complacentia et diſplicentia conuenit, §. 655. ſumma, §. 812.

§. 891.

Complacentia et diſplicentia dei non ſunt, niſi veriſſimae, §. 880. diſtinctiſſimae, §. 870, rationaliſſimae, §. 822, nunquam eſt totaliter indifferens, §. 653, nec vnquam partialiter erga vllam rem, §. 654, nec voluptatem, nec taedium, §. 656. nec appetitum, nec auerſationem ſenſitiua habet, nec inſtinctus, nec fugas, §. 677. nec affectus, §. 678, nec voluptates, nec taedia apparentia, §. 655.

§. 892.

§. 892.

Quum deus ſe, vt bonum tantum, vt optimum ſanctiſſimum intueatur diſtinctisſime, §. 866, 828. puriſſimam ex ſe voluptatem haurit, §. 661. Haec ſumma dei acquieſcentia in ſe ipſo, 682. Theologia exemplaris eſt ſuauiſſima, §. 866. Deus ex nulla re merum taedium habet. §. 891, 661. Diſplicentia eius et complacentia omnis eſt immutabilis, §. 839. Hinc neſcit voluptates et taedia tranſitoria, §. 662, nihil ipſi moleſtum, §. 658. Nec ſumma eius diſplicentia ſummam voluptatem obſcurat vllo modo, §. 870, nec quicquam extra ipſum in eo poteſt voluptatem aut taedium vllum actuare, §. 851.

§. 893.

In deo eſt ſcientia libera huius mundi, quum tamen et nullius, et alius eſſe poſſit, §. 881. Non tamen exſiſtit in deo huius mundi ſcientia libera, niſi vi dei, §. 851, 197. Ergo vim ſuam determinauit deus ad ſcientiam liberam non nullius, non alius, ſed huius mundi actuandam. Ergo deus appetit et auerſatur, §. 663. Iam non appetit, non auerſatur ſenſitiue, §. 891. Sequitur tamen appetitio eius et auerſatio cognitionem, §. 668, 822. Ergo vult et non vult, habet voluntatem et noluntatem, §. 689, ſummam, §. 812. i. e. ſummam omniſcientiam perfectiſſime ſequentem, §. 668, 889.

§. 894.

VOLUNTAS NOLUNTASUE cognitionem intellectus mathematicam sequens, s. appetens pro gradu bonitatis in appetendis distincte cognito, auersata pro gradu imperfectionis in auersandis distincte cognito, est PROPORTIONALIS INTELLECTUI, qui si rem tam bonam malamue sistat, ac est, est VOLUNTAS NOLUNTASUE PROPORTIONALIS OBIECTIS. Ergo voluntati noluntatique diuinae conuenit proportionalitas, §. 893, summa, §. 812 dum distinctissimam summe et infallibilem graduum perfectionis et imperfectionis cognitionem sequitur, §. 879, 883.

§. 895.

Deus, dum vult, § 893, agit, §. 210. Actiones dei omnes a sufficienti principio interno agenti deo dependere possunt, §. 833, et dependent, §. 851. Ergo actionibus diuinis ipsique deo conuenit spontaneitas, §. 704, eaque summa, § 872, dum ad plurimas maximas actiones sufficit, §. 706, 832. Dei actiones maxime spontaneae erunt aut immanentes, aut transeuntes, §. 211.

§. 896.

Deus est liber a coactione interna absoluta, §. 710, 702, et physica, §. 710, 859. et exter-

externa tam ideali, quam reali, §. 707, 851. adeoque etiam morali, §. 723, motiuorum, §. 726. ad actiones inuitas per violentiam secundum quid, §. 714. ab illecebris, minis, suasionibus, dissuasionibus, extorsionibus, §. 728.

§. 897.

Omnes actiones sunt in potestate dei positae, §. 708, 859. Si ergo quaedam actio et opposita ipsi actio quaecunque est possibilis in se vtraque, §. 15. i. e. si quaedam actio est contingens in se, §. 104, hinc et oppositam contingentem in se actionem habet, §. 104. vtraque est in potestate dei posita. Ergo omnes actiones in se contingentes sunt deo liberae ratione exsequutionis et indifferentes qua exercitium actus, §. 708. quia respectu dei possibilitas vtriusque physica summa est, §. 844. Hinc actuatio huius vniuersi, aut nullius, aut alius, fuit deo libera ratione exsequutionis, §. 835. Indifferens fuit, qua exercitium actus, tam erga mundum optimum, quam erga imperfectissimum, idemque est, et erit, §. 849.

§. 898.

Quum deus se in agendo determinet pro lubitu, §. 893, 712. eoque distincto, §. 893. habet libertatem, §. 719, eamque summam, §. 812. i. e. maximas plurimas actiones di-

 stinctis;

ſtinctiſſimo pro lubitu actuantem, §. 725. FATALISMUS, ſententia libertatem diuinam tollens, error eſt.

§. 899.

Deus vult liberrime, §. 898. Ergo bonum, §. 719, 665. Deus auerſatur liberrime, §. 898. Ergo malum, §. 719, 665. Volitio ſ. amor boni, odium ſ. nolitio mali in deo infinita ſunt, §. 844, 1) extenſiue, dum amat omne bonum, odit omne malum, §. 898, 889. 2) protenſiue, dum aeterna ſunt, §. 849, et 3) intenſiue, dum proportionaliſſima, §. 894. Volitio nolitione diuina extenſiue infinita, quia non eſſe poteſt in deo ſcientia mortua et mere ſpeculatiua, §. 873. fertur in obiecta 1) ſimplicis intelligentiae, vniuerſalia, quae nobis notiones exhibent, et quicquid in iis eſt boni maliue erga quod deus non poteſt eſſe totaliter indifferens. §. 891. 2) ſcientiae mediae, actualia vniuerſi alterius, 3) ſcientiae liberae, §. 874-876. VOLUNTAS DEI, quatenus obiecta ſcientiae liberae, s. actualia huius vniuerſi appetit, CONSEQUENS, quatenus fertur in vniuerſalia et actualia alterius vniuerſi ANTECEDENS dicitur, per reductionem, §. 826, 695, illa efficiens, §. 671. vtraque efficax, antecedens etiam, non tantum, quia ſeria, ſed etiam, quia eſt in motiuis decreti, §. 675.

In voluntate subjective considerando est semper inclinatio necessaria boni pro mensura bonitatis objective pro ratione bonitatis ~~vel absolute~~
vel in altero gradu

Gott will alle Menschen [illegible] vel in nexu universali
[illegible] Absicht [illegible] [illegible] Gott will nicht [illegible] das [illegible] in dem [illegible] Menschen gemäss [illegible]
[illegible] aller Menschen [illegible] [illegible] wenn er [illegible] [illegible] nexu [illegible] harmonie
[illegible]

Voluntas in historia

[illegible] prudentiae et [illegible] omnibus
subjective est [illegible] [illegible] objective
[illegible] voluntas [illegible] principio
[illegible] bona ac mala in nexu spectanda
[illegible] quaedam tanquam bona ac mala voluntas media
2. [illegible] in nexu [illegible] finalis
Voluntas Dei principium est ipsa ejus bonitas

[illegible] [illegible] alle [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]

Exempel [illegible] [illegible]:
Wenn [illegible] die Seelen unsterblich
[illegible] [illegible] Schluß [illegible] gar
nicht [illegible] [illegible] werden.
z. E. [illegible] ratio objectiva ex
[illegible] [illegible] [illegible]
und durch [illegible] perfectionis
[illegible] [illegible]

§. 900.

VOLUNTAS est IMPERSCRUTABILIS, cuius caussae impulsiuae sunt incomprehensibiles. Iam caussae impulsiuae voluntatis diuinae sunt distinctissimus ipsius lubitus, §. 898, hinc deo interna perfectio, §. 37 nobis incomprehensibilis, §. 862. Qui quaedam dei motiua in aliquo distinctionis gradu concipit, non perscrutatur voluntatem diuinam, §. 862. Hinc nec intendens aliquam motiuorum diuinorum intellectionem voluntatem dei fingit sibi perscrutabilem, §. 664. Quo plures caussae impulsiuae certae voluntatis, quo minus plene possunt cognosci, hoc est voluntas imperscrutabilior, §. 160. Hinc quum voluntas dei nobis imperscrutabilis maxime, §. 812, dicitur, cogitamus 1) plurima ipsius motiua plene non cognosci, 2) plurimum abesse quoduis eorum a comprehensione nostra, 862, 898.

§. 901.

ACTIONIS liberae conformitas cum ratione sua, hinc lege, §. 83. morali, §. 723. est eiusdem RECTITUDO, quatenus ergo omnes actiones dei liberrimae, §. 898, 725. summam conformitatem habent, §. 176. cum lege optimi, §. 822, morali, §. 723: *Optimum libere iungatur optimo*, sunt rectissimae. Summa voluntati diuinae rectitu-

do conuenit, §. 899, ſanctitas, §. 828, moralis, §. 723.

§. 902.

Actiones dei liberrimae non ſunt abſolute neceſſariae, dum earum oppoſitum eſt in ſe poſſibile, §. 102. Omnes actiones dei tranſeuntes in mundum, §. 854, 211. habent oppoſitum in ſe poſſibile, §. 361. Hinc nullae earum ſunt abſolute neceſſariae. Quumque omnium liberrimarum dei actionum oppoſitum poſſit per omnipotentiam dei actuari, §. 897. nulla earum, nec adeō vlla dei actio in mundum eſt ipſi phyſice neceſſaria, §. 470, 859. adeoque nec vlla moraliter neceſſaria eo ſenſu, ac ſi per libertatem oppoſitum vllius deo redderetur phyſice impoſſibile, §. 723. Quum tamen ſumma dei libertas ſe ſemper rectisſime determinet, §. 901, dum ſunt omnes eius actiones moraliter ſanctiſſimae, ſunt moraliter neceſſariae, §. 723, 724.

§. 903.

BONITAS (benignitas) eſt determinatio voluntatis ad faciendum alteri bene. BENEFICIUM eſt actio alteri vtilior ex bonitate profecta. Bonitas minima eſſet minima voluntatis propenſio s. diſpoſitio vnius minimi boni in vnicum minimum, i. e. minime dignum conferendi. §. 161. Quo ergo magis, quo plura, quo maiora, beneficia, in quo plu-

res,

justus primo sit bonus.

Wenn ein fürst seine böse unterthanen züchtigt
hat er aber dazu verlangen nach ihrer besserung
so ist er ein gerecht

Bonitas non proportionalis non est vera bonitas
[illegible] [illegible] defectus in conseq. plerique regula
e.g. [illegible] [illegible] der Macht [illegible]

res, quo digniores, conferre appetit bonitas, hoc maior eſt, §. 160. Beneficium eſt maius bonum, §. 336, 187.

§. 904.

Deus vult beneficia aliis conferenda, §. 903, 899. Ergo benignus eſt, §. 903. ſumme, §. 812. Dum benigniſſimum dicimus deum, veneramur infinite amantem et aeterne, §. 899. et immutabiliter, §. 839, plurima, maxima beneficia plurimis, digniſſimis conferre, §. 903.

§. 905.

Amor hominum PHILANTHROPIA eſt; amorem amati mutuum proportionatum volens ZELOTYPIA eſt, qui cum miſericordia, fauore, beneuolentia, clementia vniuerſales in deo ſunt et maximi, §. 684, 904. Quumque conſtans amor intenſus ſit FIDELITAS, deus aeternum amans infinite ſumme fidelis eſt, §. 904, 812,

§. 906.

Bonitas erga perſonas ſ. ſpiritus proportionalis eſt IUSTITIA, cf. E. §. 317. Iuſtitia minima eſſet minima bonitas minimam, minime claram, minime certam, minime viuam cognitionem mathematicam ſequens, §. 903, 101. Quo ergo 1) intenſius amat 2) quo plura 3) quo maiora 4) in quo plures beneficia conferre pro gradu perfectionis im-

 per-

perfectionisue in ſpiritu cognito, 5) quo clarius, 6) quo certius, 7) quo ardentius gradus ille cognitus eſt, hoc maior eſt iuſtitia, §. 903, 160. Deus iuſtus eſt, §. 904, 894, ſumme, §. 812. Dum deum iuſtiſſimum dicimus, veneramur ſummam eius bonitatem §. 904. proportionaliſſimam, §. 894. pro diſtinctiſſima, et infallibili, et maxime viua cognitione graduum perfectionis imperfectionisue in ſingulis ſpiritibus obuiae plurima maxima plurimis beneficia conferre paratiſſimam.

§. 907.

PRAEMIUM (remuneratio) eſt bonum contingens perſonae ob bonum morale collatum. IUSTITIA in conferendis praemiis eſt REMUNERATORIA quam in deo ſummam veneramur, §. 906, 812. dum pro omnibus etiam minimis bonis moralibus omnium ſpirituum, proportionaliſſima praemia conferre paratiſſimam ſuſpicimus.

§. 908.

POENA eſt malum contingens perſonae ob malum morale illatum. Tam POENAE, quam PRAEMIA quaedam poſſunt ſufficienter concipi ex eſſentia peccati et natura peccantis, aut ex eſſentia boni moralis et natura bene agentis, et erunt NATURALIA. Quaedam PRAEMIA non poſſunt

Bonum morale est cum bono physico in nexu finali
e. g. die Glückseligkeit die Belohnung der Rechtschaffenheit.

Aut sit proportio quando bona physica conferuntur ob moralia nam ~~aliud~~ bonum morale non foret bonum nisi in nexu esset cum bonis aliis.

Voluntate antecedente. sed voluntate consequente tantum quanta in nexu universali possibilis est.

Cum malum morale sit causa ~~impulsiva~~ cum physico in nexu finali
Oritur etiam ut sit proportio mathematica bonitatis. et ideo est malum morale quia est secundum physicis
Et malum physicum est causa impulsiva evitandi morale.

Die Sparsamkeit muss ~~[illegible]~~ die sonst natürlich keine Tugend.
Der Geiz ist ein Laster weil er bezweckt sich allein durch die [illegible] den Gütern der [illegible]

Man jemanden der [illegible] [illegible]
der Leben lässt [illegible] [illegible] [illegible]
so kan er [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible].

ein jeder Lehrer hat seine [illegible]
aber ist gewiss so gross als
zur Perfection [illegible] werden.

[illegible]

Sunt duplices privativa
et positiva.
ideo etiam positiva quia nisi tanquam
ex actione mali generis sit
causa impulsiva omittendi non
est tantum quam habent ad per-
fectionis [illegible].

possunt sufficienter concipi, nisi ex arbitrio ea conferentis alterius, et sunt ARBITRARIA. Quaedam poenae non possunt sufficienter concipi, nisi ex arbitrio punientis alterius, et sunt ARBITRARIAE.

§. 909.

In quo sunt mala moralia, PECCATOR est. In quo quaedam mala moralia non sunt, respectu eorum est INNOCENS LATIUS DICTUS (insons) cf. E §. 319. Peccator, caeteris paribus, non tam bonus est, quam innocens. §. 187. Ergo nec tantum amatus a bonitate proportionalissima, §. 906. Ergo quaedam beneficia deus vult innocenti conferre, quae non vult conferre peccatori, §. 904. Erga haec peccatori non conferenda beneficia deus non est indifferens, §. 891, hinc ea pro distinctissimo lubitu auersatur peccatori conferre. §. 898, 669. Ergo beneficiorum eiusmodi vult oppositum, §. 663, 690. Beneficiorum opposita mala sunt §. 81, 903. eaque contingentia, §. 146. Ergo deus vult quaedam mala contingentia ob mala moralia peccatori inferenda, i. e. poenas. §. 908.

§. 910.

IUSTITIA in inferendis poenis PUNITIUA est (vindicatiua, vltrix, vindicatrix, nemesis), iustitia punitiua deo conuenit, §. 909, eaque summa, §. 812, dum ad

omnia peccatorum omnium peccata proportionalissime punienda est paratissima, §. 906. DIPPELIANISMUS PHILOSOPHICUS sententia, iustitiam dei punitiuam tollens, error est.

§. 911.

Oppositum praemii naturalis poena naturalis est, oppositum praemii arbitrarii poena est arbitraria, §. 908. Ergo iustitia dei remuneratiua dispensante praemia arbitraria, iustitia vindicatiua poenas irrogat arbitrarias, §. 907, 909. Ipsae poenae naturales respectu eius, sine cuius arbitrio natura peccantis non haberet rationem sufficientem, sunt arbitrariae. §. 908. Par ratio praemiorum naturalium.

§. 912.

Complexus caussarum extra spiritum positarum ad prosperitatem eius miseriamue concurrentium, est FORTUNA BONA et MALA, per fortunam actuata sunt FORTUITA, eaque contingentia §. 146, 787. Eiusmodi bona collata spiritui ob bona moralia, praemia sunt, §. 907. nec sufficienter cognoscenda, nisi ex arbitrio dei, §. 854, arbitraria sunt, §. 908. Mala fortuita spiritui illata sunt INFORTUNIA. Infortunia spiritui ob mala moralia illata poenae sunt, nec cognoscenda nisi ex arbitrio dei,

Utrum poena infligatur tantum ob emendationem et correctionem an etiam ob convenientiam in se.

Deo necessario displicet mundus in quo ex malo morali non consequeretur afflictione [?]

mali moralis quatenus contrariae ~~causae~~ legis a voluntate divina disponitur est peccatum.

Poena damni - poena sensus.

Finis poenarum est externus vel internus   non solum ne peccet sed quia peccatum est

Wenn wir [illegible]

Die [illegible]

Per complexum causarum quarum rationes sufficientes non perspicimus

ubi dicitur fortuna in sensu ~~objectivo~~ absoluta.

quando ~~causa~~ eventus bonus et causis efficientibus non est in nexu immediato finali

dei, sufficienter, §. 854, poenae sunt arbitrariae. §. 908.

§. 913.

Praemia et poenae miraculosae et supernaturales in se sunt possibiles, §. 475. et hypothetice, §. 860. omnipotentiae diuinae, §. 833, 834. sunt arbitrariae, §. 908, 898. non tamen solae, §. 911, 912.

§. 914.

EUENTUS, quicquid in eo est realis et positiui, MATERIALE REMOTUM, omnimoda determinatio, MATERIALE PROXIMUM, et quicquid in finitis est eidem negatiui, FORMALE euentus dicitur. Hinc mala, adeoque et poenae, §. 908, aut spectantur materialiter formaliterque simul, et sunt, vt finita omnia, partim bona, partim mala praecise s. formaliter sumta, §. 264. amantur a deo, quatenus sunt bona, odit ea deus, quatenus sunt mala, infinite, §. 899, aut spectantur tantum materialiter, qua materiale remotum, et sunt positiua et realia, tantum obiectum amoris diuini, §. 899. aut formaliter tantum, et non sunt, nisi aut negationes stricte dictae, aut priuationes, §. [illegible]7, et sunt tantum obiectum odii diuini, §. 899. aut qua materiale proximum et formale.

§. 915.

Deus vult iustitia punitiua, §. 910. materiale

riale poenae remotum, et quicquid eſt in proximo realitatis, non vero formale. §. 914. Iam vero contingere easdem huic peccatori, non alii, ſed ei, cui ſunt proportionaliſſimae, eſt realitas, §. 36, 909. Hanc ergo deus vult, §. 899. Hinc et diiudicanda diſtinctio malorum contingentium, §. 146, adeoque tam poenarum, §. 908. quam peccatorum, §. 788, in priuatiua et poſitiua, §. 525.

§. 916.

LONGANIMITAS (patientia iudicis) eſt iuſtitia non niſi optima viſa occaſione puniens. Deus optimas omnium poenarum opportunitates infallibiliter ſciens, §. 889, 879. hoc etiam materiale proximum cuiusuis poenae, dum realitas eſt, §. 36, volet proportionaliſſime, §. 894, 914. Hinc ſumme eſt longanimis.

§. 917.

IMPARTIALITAS eſt auerſio a decidendo ex apparentibus ſtimulis. In deo ne ſtimuli quidem, §. 898. multo minus apparentes poſſibiles ſunt. §. 889, 12, dumque tam ipſos, quam decretum ex iis auerſetur ſanctiſſima ipſius voluntas, §. 902, eſt impartialiſſimus.

§. 918.

Impartialis iuſtitia eſt AEQUITAS. Deus

Er hat mit großer Langmuth getragen die Gefäße des Zorns.

Partialitas est habitus decidendi ex apparentiis stimulis:
quando non intrinseca sunt rationes proportionalitatis.
sed amor aut odii mere subjectivus. e. g. Als der König seinem Liebling große Ämter giebt

us iuſtiſſimus, §. 906. et impartialiſſimus, §. 917. eſt aequiſſimus.

§. 919.

SINCERITAS eſt bonitas in mente ſua ſignificanda, et haec eſt in deo, §. 904. ſumma, §. 812, dum omnibus, quibus, et tantum, quantum ſignificare mentem ſuam ſumma ſapientia ſuadet, ſignis aptiſſimis ſignificare paratiſſimus eſt. §. 884, 888.

§. 920.

VERACITAS eſt ſinceritas in oratione. Sapientia ergo diuina iudicante optimum per orationem mentem diuinam ſignificare, deus eſt veraciſſimus. §. 919.

§. 921.

Minima minimae naturae duratio vita foret minima. Quo maioris naturae, quo maior eſt duratio, hoc maior eſt vita, donec ſit maxima ſumma perfectisſimae naturae duratio, §. 430, 161. Deo ſumma vita tribuenda eſt. §. 859, 850.

§. 922.

Quum dei vita maxima ſit abſolute neceſſaria, §. 921, quia eſt ipſius eſſentia, §. 816, et exſiſtentia, §. 823, 780. non deus immortalis ſolum eſt, ſed et *ſolus habet immortalitatem* abſolutam, §. 781.

§. 923.

Cum ſumma perfectione metaphyſica et phyſi-

physica in deo coniungitur summa perfectio moralis, §. 806, 859, per summam eius rectitudinem, §. 901, quarum distinctissime sibi conscius, §. 866, summa inde voluptate fruens, §. 892, est beatissimus, §. 787.

§. 924.

Deus felix est, §. 923, 787, summe, §. 812, dum 1) omnis ab eo corruptio moralis et miseria non abest solum, §. 813, sed nec esse quidem in eodem potest, physice, §. 859, vel moraliter, §. 902. 2) independenter et a se, §. 851. 3) sine omni mutatione tam ipsorum bonorum, quam intuitus eorundem est felicissimus, §. 839.

§. 925.

Ens alio perfectius est illo SUPERIUS. Deus est spiritus supremus, §. 889, 796. ENS SUPRAMUNDANUM, quatenus maiorem perfectionem habet, quam totus aliquis mundus, isque vel optimus, §. 361, 843. Quumque plura entia perfectissima extra se posita sint impossibilia, §. 846, deus est ens absolute summum.

CAPUT

CAPVT II.
OPERATIONES DEI.

SECTIO I.
CREATIO MUNDI.

§. 926.

Caussa efficiens actuat effectum, §. 319, 210. Deus est caussa efficiens huius vniuersi, §. 854. Ergo deus actuauit hoc vniuersum, aut ab aeterno, i. e. ita, vt mundus hic non habuerit initium, aut in tempore s. non ab aeterno, §. 10. in neutro casu pars mundi, mundo praeexstitit, §. 371, 394. Ergo in vtroque casu mundus est actuatus ex nihilo, §. 228, et deus est, qui eum actuauit ex nihilo, §. 854. Actuare quid ex nihilo est CREARE. Ergo deus est creator huius vniuersi.

§. 927.

CREATIO PER EMANATIONEM esset actuatio vniuersi ex dei essentia, eiusmodi creatione 1) mundus non actuaretur ex nihilo, §. 926. Essentia enim dei est ens necessarium, § 109. 816. Quod contra, §. 926. 2) aut tota dei essentia, aut pars eius mutari posset in vniuersum, §. 870. quod contra, §. 839. 3) pars dei esset extra deum posita,

posita, §. 388, deusque compositus, §, 225. quod contra §. 838. Pluribus adhuc modis patet, creationem per emanationem esse impossibilem, §. 7.

§. 928.

Omnes monades huius vniuersi sunt entia finita, §. 396, hinc omnes entia ab alio, §. 308, nec possunt vllae actuari, nisi ex nihilo. §. 229, 236. Ergo omnes monades huius vniuersi sunt creatae, §. 926. Ens quod non potest exsistere, nisi per creationem, est CREATURA. Ergo omnes huius vniuersi monades sunt creaturae, et quidem dei, §. 381, 854. Quicquid est in hoc vniuerso substantiale, dei creatura est. §. 396.

§. 929.

Omnis spiritus huius vniuersi, §. 404, omnes animae humanae, §. 744, 741. omnia elementa huius mundi sunt dei creaturae §. 928, 423. actuatae singulae creatione simultanea, §, 238. et instantanea, §. 299, 228. Iam corpora huius mundi sunt aggregata elementorum, §. 155, 420, hinc quicquid in corporibus est substantiale, quotquot habent partes per se subsistentes, sunt dei creaturae. §. 928.

§. 930.

Quod non potest exsistere, nisi vt caussatum alterius, nec potest durare, nisi vt

caussatum alterius, §. 299. Hinc mundus et omnes eius partes non possunt durare, nisi vt entia ab alio, §. 928. 375. Ergo creatio independentem in creaturis durationem actuans est impossibilis, nec obiectum omnipotentiae diuinae, §. 833. Creatio huius vniuersi est possibilis, §. 926, 57. Ergo per creationem huius vniuersi non actuata est independens in ipso duratio.

§. 931.

Quicquid non pertinet ad mundi partiumque ipsius substantialium exsistentiam, non est creatum, §. 926. Iam vero, essentiae creaturarum, hinc et malum metaphysicum earundem, §. 146, non pertinent ad earundem exsistentiam, §. 132, 134. hinc nec essentiae, nec mala creaturarum metaphysica, sunt creata, nisi creatas dici velis omnes creaturae actualis determinationes, contra notionem. §. 926.

§. 932.

Non exsistere hoc vniuersum, non exsistere vllum vniuersum, est in se possibile, §. 370, 361. Omnia in se possibilia, sunt et deo possibilia, §. 859. Hinc deus potuit, qua omnipotentiam, non creare vniuersum, creare aliud, quam hoc, quo exsistente, hoc non exstitisset. §. 379, 926. Creauit tamen hoc impassibilis, §. 851, per summam spontaneitatem, §. 895. creatione

libera ratione exſequutionis, §. 897. Ergo liberrime, §. 898.

§. 933.

Deus hunc mundum creauit liberrime, §. 932. Ergo eum creare voluit, §. 893, voluit efficienter, §. 671. hinc et plene, quia infallibilis eſt, §. 879, adeoque ex motiuis completis conſequenter. Ergo deus hunc mundum creare decreuit, §. 695. et omni quidem ſignificatu efficaciter, §. 675.

§. 934.

Deus creationem huius mundi decreuit §. 933. voluntate proportionaliſſima, §. 894. Hinc decreuit huius mundi exſiſtentiam, pro gradu bonitatis in eadem cognito, §. 926. Alius mundi exſiſtentiam non decreuit voluntate proportionaliſſima, §. 379. Ergo tantam bonitatem in exſiſtentia vllius alius mundi deus non cognouit, quantam in exſiſtentia huius mundi cognouit. §. 70. Iam cognitio dei eſt diſtinctiſſima et maxime infallibilis, §. 879. Ergo praelati huius et electi prae reliquis omnibus mundi exſiſtentia, §. 697, eſt, quae mundi eſſe poteſt, optima, §. 187.

§. 935.

Poſita huius mundi exſiſtentia, ponitur ſumma, quae in mundo eſſe poteſt, perfectio, §. 187, 934. In quo mundo ponitur ſum-

ſumma, quae in mundo eſſe poteſt, perfe-ctio, eſt ille perfectiſſimus, §. 185. Ergo mundus hic eſt omnium poſſibilium perfectiſſimus.

§. 936.

In hoc mundo ſunt maximarum plurimae, plurimarum maximae partes, quae in mundo eſſe poſſunt, conſenſus tantus, quantus in mundo eſſe poteſt. §. 436, 935. Hic mundus eſt extenſiue, protenſiue et intenſiue mundorum maximus, §. 437. realiter quidem finitus ita tamen, vt multis modis infinitus dici poſſit, §. 440. optimus, §, 443, in eodem maximus nexus vniuerſalis, §. 441. ordo, §. 444, et maxima, quae eſſe poteſt, harmonia, §. 462.

§. 937.

Pone mundum huic mundo perfectione totaliter aequalem, eſſet extra eundem ponendus, alias pars huius mundi foret, §. 354, 155. Perfectio huius mundi non poteſt extra eundem eſſe, nec perfectio prorſus aequaliter perfecti poſſet extra ipſum eſſe, §. 194. Si ergo talis mundus eſſet poſſibilis, duae perfectiones extra ſe inuicem totaliter aequales eſſent poſſibiles, quod contra §. 272. Ergo mundus perfectiſſimus eſt vnicus, §. 77.

§. 938.

De eo, quod hic mundus ſit optimus, poſſumus certi eſſe, §. 935, 936. Ergo haec doctrina non eſt hypotheſis philoſophica. Qui demonſtrationem eius a poſteriori poſcunt, aut intelligunt, per demonſtrationem a poſteriori, eam, quae in praemisſis ſuis habet iudicium intuitiuum, et habent eam, § 933, cuius praemiſſas ingreditur: *hic mundus exſiſtit*, iudicium intuitiuum, aut poſtulant diſcrepantiam huius et deterioris mundi experiri, hinc extra hunc mundum poni, §. 548, mirabilem ecſtaſin. §. 552.

§. 939.

Quicquid deus creauit, creare voluit, §. 932. Iam vero malorum contingentium et moralium in ſpecie formale prorſus non voluit, §. 914. Ergo nec idem creare voluit, §. 926. Deus non eſt creator vllius mali contingentis, hinc nec vllius mali moralis formaliter ſpectati.

§. 940.

AUCTOR eſt cauſſa liberae actionis, et tam actio, quam eius cauſſata ſunt effectus auctoris, ſ. FACTA. Iam deus mundum creauit liberrime, §. 932. Ergo deus eſt creationis et huius mundi auctor. Deus non eſt auctor, niſi eorum, quae vult. §. 719, 891. Iam formale nullius mali contingentis,

gentis, nullius peccati deus vult, §. 914. Ergo nullius mali contingentis, nullius peccati formaliter ſpectati deus auctor eſt. CAUSSA MORALIS STRICTE DICTA eſt auctor per liberam alterius determinationem, qualis illiciens, minatus, ſuadens, diſſuadens, extorquens, §. 728. Iam cauſſa moralis ſtricte dicta auctor eſt. Ergo deus nec eſt cauſſa moralis ſtricte dicta vllius peccati et mali contingentis formaliter ſpectati.

§. 941.

Ad malum morale formaliter ſpectatum cauſſas impulſiuas actuans eſt TENTATOR AD MALUM. Deus ſi cauſſas impulſiuas ad malum morale formaliter ſpectatum actuaret, fieret eiusdem cauſſa moralis ſtricte dicta. Ergo deus nunquam eſt tentator ad malum, §. 940.

SECTIO II. FINIS CREATIONIS.

§. 942.

Agnitio perfectionis maioris in aliquo eſt HONOR. Honor maior eſt GLORIA. Gloria dei ergo eſt maior cognitio ſummarum ipſius perfectionum. Quo plures, quo magis, ergo quo clarius, quo certius, quo ardentius, quo verius, quo plures,

quo maiores alicuius perfectiones cognoſcunt, hoc maior eſt gloria. §. 160. Hinc ſumma dei gloria eſt clariſſima, veriſſima, certisſima, ardentiſſima plurimarum maximarum ipſius perfectionum in plurimis cognitio. §. 161. Gloria dei eſt bonum, §. 866.

§. 943.

Per hunc mundum poſſunt perfectiones dei ſummae clarius, verius, certius, ardentius cognoſci. §. 333, 375. Ergo hic mundus ad gloriam dei vtilis eſt eandem ex eo cognoſcere valentibus, §. 336. Haec vtilitas creatione et ipſius mundi et omnium in eodem ſpirituum actuata eſt. §. 926. Ergo creator vniuerſi vtitur eodem ad ſuam gloriam, quam diſtinctiſſime bonam cognoſcit, §. 889, 942. actuandam. Ergo deus in creando finem habuit, §. 341.

§. 944.

Deus mundum creauit ſecundum ſummam ipſius ſcientiam nexus finalis, §. 943, hinc ſapientiſſime, §. 882. Hinc optimos optimi mundi in creando eodem fines omnes in perfectiſſima ſubordinatione et coordinatione, §. 883, remedia eorum optima, §. 884, certiſſima, §. 885 foecundisſima, §. 886, eosque ex aſſe conſequentia, §. 887, via breuiſſima, §. 888, ſciuit, et actuauit, §. 894. Denuo patet, deum nullum malum

lum contingens formaliter ſpectatum creaſſe, §. 146, 914.

§. 945.

Finis dei non fuit in creando mundo perfectio quaedam ipſi interna. Per mundum enim vllam earum aut actuari, aut augeri impoſſibile eſt, §. 851, deus autem non vult impoſſibilia, § 891, 893. Iam quicquid eſt, praeter deum, mundus eſt, aut pars mundi. §. 846, 354. Ergo finis dei in creando mundo fuit perfectio creaturarum, §. 928.

§. 946.

Finis dei in creando vniuerſo fuit perfectio creaturarum tanta, quanta in mundo optimo poſſibilis, §. 945, 944. Ergo omnes rerum vtilitates creatarum, §. 336, omnes earundem vſus, §. 338, fines dei ſunt. §. 944. Scientia finium in creaturis diuinorum eſt TELEOLOGIA, tam PHYSICA, corporum, quam PNEUMATICA, fines ſpirituum exhibens.

§. 947.

Bona ſpiritus determinatio ex motiuis gloriae diuinae eſt ILLUSTRATIO GLORIAE DIUINAE (cultus dei.) Gloria dei et illuſtratio eius ſunt RELIGIO. Jam gloria dei vtilis eſt ad cultum eius, §. 336, 712. Gloria et cultus ad religionem, §. 336. Ergo fines creationis fuerunt cultus dei et religio, §. 942, 946.

§. 948.

Proſperitas et beatitudo ſeu felicitas ſpirituum vtilis eſt ad gloriam dei, §. 787, 942. illuſtrationem eius et religionem, §. 947, 336. Ergo proſperitas et beatitudo ſeu felicitas ſpirituum tanta, quanta in mundo optimo poſſibilis, finis fuit creationis, §. 946, 942.

§. 949.

Omnes creaturae, ſiue ſpectentur, vt media, ſiue vt fines, vtiles ſunt ad dei gloriam, haec ad illuſtrationem gloriae diuinae, §. 943, 947. hinc omnes confines religionis in creatione ipſi ſubordinantur, §. 315, 947. Ergo religio eſt finis creationis vltimus, §. 343.

SECTIO III.
PROUIDENTIA.

§. 950.

Hic mundus durat, §. 299, at nullo momento independenter, §. 930. Ergo non poteſt durare, niſi vt cauſſatum extra ſe poſiti vel vno momento, §. 307. Ergo vis extramundana operatur durationem eius in quouis durationis momento, §. 210. Haec deus eſt §. 855, 839. Ergo deus operatur quouis durationis momento durationem vniuerſi. Actuatio durationis eſt

CON-

CONSERUATIO. Ergo deus eſt conſeruator huius vniuerſi.

§. 951.

Conſeruatio eſt influxus dei continuus, §. 950, 895, isque realis, §. 212, quia exſiſtentia ſua nullius finiti effectus eſſe poteſt, §. 308. Idem eſt creatio, §. 926. Vnde conſeruatio non male dicitur continuata creatio.

§. 952.

Quae non creata ſunt, non conſeruantur, §. 950, 926. Ergo nec eſſentiae rerum, nec malum finitorum metaphyſicum, §. 931. nec formale mali contingentis, nec malum morale formaliter ſpectatum a deo conſeruatur. §. 939.

§. 953.

Quicquid exſiſtere non poteſt, niſi per creationem, non poteſt durare, niſi per conſeruationem, §. 950, 926. Jam omnes huius mundi monades, et quicquid eſt in eodem ſubſtantiale dei creatura eſt. Ergo omnes mundi monades, et quicquid eſt in mundo hoc ſubſtantiale, conſeruatur a deo quouis momento durationis ſuae, §. 928.

§. 954.

Quum cauſſae efficientes, praeter deum, omnes ſubſtantiae huius mundi, §. 319, 846. deo ſubordinentur, §. 928, eſt ille cauſſa

efficiens ſimpliciter prima, reliquae omnes ſecundae, §. 315, 28. Iam omnes finitarum ſubſtantiarum actiones ſunt ſimul paſſiones ab aliis ſubſtantiis finitis in eas influentibus, §. 451. Ergo deus concurrit, vt cauſſa efficiens, ad omnes ſubſtantiarum finitarum actiones mediate, §. 314, 320. Quoniam vero ſimul omnes finitarum ſubſtantiarum poſſiones ab aliis ſubſtantiis finitis ſunt ipſarum actiones, §. 463, non tunc ſolum, vbi agere potiſſimum concipiuntur, ſed et tunc, vbi notantur pati, deus eo ipſo momento, quo mutantur, rationem huius mutationis ipſarum ſufficientem, vim earundem, conſeruando actuans, §. 953, ad omnes ſubſtantiarum finitarum actiones, vt cauſſa efficiens, concurrit immediate, §. 320, ad exſiſtentiam enim ſubſtantiae finitae praeſentem pertinet eius actio, §. 210, 55.

§. 955.

Concurſus dei immediatus eſt eiusdem praeſentia, §. 223. Ergo deus ſubſtantiis huius mundi omnibus proxime praeſens. §. 954. Quod omnibus et ſingulis alicuius partibus ſubſtantialibus proxime praeſens eſt, ipſi illi rei INTIME PRAESENS dicitur. Iam omnibus corporum partibus ſubſtantialibus in hoc vniuerſo deus proxime praeſens eſt, §. 421. Ergo deus omnibus in hoc vniuerſo corporibus intime praeſens eſt.

§. 956.

§. 956.

Deus omni huius mundi monadi proxime, omni corpori praesens est intime, §. 955. idque quouis momento, et qua omnes creaturarum actiones, §. 954. Ergo deus est omnipraesentissimus.

§. 957.

Vbicunque deus est, ibi totus est, et indiuisus, §. 842. Ergo et qua substantiam et essentiam, §. 830, 816. Ergo deus omnibus huius mundi monadibus et corporibus, qua substantiam et essentiam, praesens est. §. 955.

§. 958.

Conseruatio virium huius vniuersi quarumcunque, in ipso earundem actu, est CONCURSUS DEI PHYSICUS, isque, quia et quatenus ad singulas singularum substantiarum actiones extenditur, GENERALIS (vniuersalis) dicitur.

§. 959.

Concursus dei omnis est liberrimus, §. 932. Ergo si concurreret ad formale vllius actionis malae, fieret eiusdem auctor, §. 940. Ergo ad omnes actiones physice et moraliter malas concurrit, qua materiale, §. 958. non vero, qua formale, §. 940.

§. 960.

CONCURSUS caussae moralis stricte dictae

ctae est MORALIS. Deus motiua cultus sui actuat, §. 947. Ergo ad quasdam actiones in hoc vniuerso concurrit moraliter, §. 940. Concursus dei moralis ad generalem accedens SPECIALIS est. Ergo deus ad quasdam in hoc vniuerso actiones concurrit specialiter.

§. 961.

Deus non est tentator ad malum, §. 941. Ergo ad formale nullarum actionum moraliter malarum concurrit moraliter, §. 940. Ergo nec specialiter, §. 960.

§. 962.

CONCURSUS DEI supernaturalis ad specialem accedens est SPECIALISSIMUS, et in se possibilis, §. 475, et hypothetice, §. 860. et in hoc mundo actualis, quoties cunque quaedam actio in eodem per specialem dei concursum aeque bene actuari non potest. §. 498, 935.

§. 963.

GUBERNATIO est actio, qua media successiue plura ad vlteriorem aliquem finem actuantur. Quo ergo meliora, quo optimorum, hinc et via breuissima finem consequentium, §. 888, plura media, quo meliores, quo vlteriores ad fines actuantur, hoc est gubernatio perfectior, §. 185. Quos deus in creando fines habuit, habet et actuat conseruando,

[illegible] die [illegible] [illegible] nur die [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

do, §. 951, 944. Dum ergo ſummum eum vniuerſi gubernatorem veneramur, colimus optima, et viis breuiſſimis procedentium plurima media, ad optimos fines et tandem ad vltimum huius vniuerſi ſcopum ducentia, momento quouis actuantem. Dum deus gubernando 1) viribus (hinc et actionibus, §. 331.) rei creatae certum limitem conſtituit, DETERMINARE STRICTIUS, 2) finibus ſuis ſubordinat actionem rei creatae ad eosdem ab hac non ſuſceptiam DIRIGERE STRICTIUS, dicitur.

§. 964.

Primum peccatum LAPSUS dicitur, et potentia labendi LABILITAS, haec eſt vel abſoluta, vel hypothetica, §. 15, 16. Oppoſitum labilitatis hypotheticae eſt CONFIRMATIO IN BONO.

§. 965.

Abſoluta labilitas pertinet ad ſpiritus finiti eſſentiam, §. 40, 964. hinc eſt in eodem abſolute neceſſario, §. 106. malum metaphyſicum, §. 146. quae non concreata ſpiritui vlli, §. 931. cuius oppoſitum nulli creaturae concreari potuit, §. 833. Spiritus labens agit. §. 964, 788. Ergo deus ad lapſus materiale concurrit, §. 918, ad formale vero nec phyſice, nec moraliter §. 909, 911. Ergo nec fit auctor lapſus formaliter ſpectati,

ctati, nec caussa moralis stricte dicta, §. 940.

§. 966.

Lapsus est in se contingens, §. 964, dum est mutatio finiti, §. 361. Ergo oppositum lapsus est in se possibile, §. 104. Ergo impedimentum lapsus est in se possibile, §. 221. Ergo deus omnem lapsum impedire potuit, §. 833.

§. 967.

IMPEDITIO MORALIS est actuatio motiuorum ad oppositum alicuius mutationis. Deus motiua spiritibus ad felicitatem ipsorum actuauit plurima, §. 948. Felicitas spiritus est oppositum lapsus eius, §. 81, 787. Ergo deus omnem lapsum impedit moraliter.

§. 968.

IMPEDITIO, quae non moralis est, PHYSICA dicitur. Lapsus est peccatum, §. 964, ergo actio moralis, §. 788, ergo libera ratione exsequutionis, §. 719, 722. hinc physice contingens, §. 709. Ergo praeter libertatem lapsi et motiua illius, §. 967. multa alia possibilia erant, quibus positis lapsus non sequutus esset, qui sequutus est, §. 378, impedimenta lapsus physica, §. 81, 221. Ergo deus lapsum etiam physice impedire potuit, §. 833.

§. 969.

§. 969.

Omne peccatum deus impedit moraliter, §. 967. impedire physice potest per omnipotentiam, §. 968. Non omne tamen physice impedit. Non impeditio est PERMISSIO. Ergo est vel physica, §. 968. vel moralis, §. 967.

§. 970.

Deus nullum lapsum §. 967. nullum peccatum, permittit moraliter, §. 969. Quaedam tamen peccata in hoc mundo permittit physice. Pone et haec physice impediri, non esset hic mundus, in quo physice impedirentur, sed alius, § 378, minus bonus. §. 937. Ergo deus quaedam in hoc mundo peccata physice permittit, quia mundus, in quo permittuntur physice, est medium religionis optimum, §. 949, 935.

§. 971.

IUS (pro qualitate personae sumtum) SIGNIFICATU LATIORI est facultas moralis; quique ius habet decernendi de aliqua re, quicquid placuerit, PLENUS eius DOMINUS est. Plenum dominium in personas est POTESTAS PLENA.

§. 972.

Deus ius habet ad actiones suas rectissimas, §. 901, 971. In iis est decretum de mundo et singulis eius creaturis, §. 934.

Ergo

Ergo deus plenus mundi et omnium in eodem creaturarum dominus eſt. Ergo in ſpiritus huius mundi plenam poteſtatem habet, §. 971.

§. 973.

Qui plenam in ſpiritum poteſtatem habet, ius habet ipſum obligandi, quomodocunque placuerit. Qui ius habet ſpiritum aliquem obligandi, quomodocunque placuerit, habet ius illi leges ferendi. Auctor enim obligationis, quam lex enunciat, LEGEM FERRE dicitur. Ius leges ferendi habens, LEGISLATOR eſt. Ergo deus omnium ſpirituum huius mundi legislator eſt, §. 971, 972.

§. 974.

Qui ſolus in plures ſpiritus ſummam potentiam et poteſtatem habet, eſt eorum MONARCHA, qui plenam eſt eorum DESPOTES. Iam deus ſolus in omnes ſpiritus creatos ſummam potentiam, §. 832, et poteſtatem, eamque plenam habet, §. 971. Ergo ſumma ipſius eſt et maxima monarchia deſpotica, cuius omnes ſpiritus creati ſunt ſubditi, §. 844.

§. 975.

PROUIDENTIA DEI eſt actio, qua tantum cuiuis rei creatae bonorum largitur, quantum ſumma bonitas poteſt. Ergo conſeruando, §. 950, concurrendo, §. 954,

954. gubernando, §. 963, malum moraliter impediendo, §. 967. nec physice permittendo, nisi quod impedire finibus ipsius detraheret, §. 970, ciuitatique suae leges optimas ferendo, §. 973 974. deus exercet, PROUIDENTIAM, §. 903-920 per caussas impulsiuas ad beatitatem, VERTICORDIAM, per fortuita, FORTUNAM SANCTAM, per bona cuiusuis naturae insita, ALMAM NATURAM. EPICUREISMUS, sententia prouidentiam dei tollens, error est, §, 515.

SECTIO IIII.
DECRETA DIUINA.

§. 976.

Decretum de exsistentia mundi est in deo liberrimum, §. 933. hinc distinctissimam omnium mundi huius partium omnisque boni et mali in iisdem accuratissimam cognitionem sequens, §. 889, immutabile, §. 839, aeternum, §. 849, et irresistibile, §. 844, 222. Quod humano modo sic potest concipi: Propositum, προθεσις: Complexus optimorum extra deum compossibilium exsistat, §. 822, 901. Praeuisio, προγνωσις: Hic mundus optimus est complexus extra deum compossibilium optimorum, §. 935. Decretum, προορισμος: Hic mundus optimus exsistat.

§. 977.

Plures mundi, quam hic, plura finita, quam quae partes huius mundi ſunt, non exſiſtunt, §. 379. nec deus plura de contingentibus decreuit, quam decreto de exſiſtentia huius mundi comprehenſa, §. 976. Illud ergo, qua ad omnes huius vniuerſi realitates extenditur, vniuerſale, qua eſt, quod plura non ſunt, vocatur vnicum, §. 77.

§. 978.

PARTICULARIA DEI DECRETA vel ſunt partes decreti vniuerſalis et vnici, §. 977. vel eſſent PRIMITIUA, aut oppoſita illi aut ſaltim non comprehenſa ſub vniuerſali. Talia non ſunt in deo, §. 976.

§. 979.

Decreta dei omnia ſunt actus voluntatis proportionaliſſimae obiectis, §. 894. perfectiſſime ſequentis ſcientiam gradus perfectionis vel imperfectionis in obiecto vel appetendo, vel auerſando. §. 676. Idem et ſic patet: Pone in aliquo decreto dei praeuiſam obiecti perfectionem imperfectionemue prorſus non fuiſſe motiuum: aut eam deus ignorauit, quod contra, § 875, aut ab eadem abſtraxit, quod contra. §. 870, aut fuit eiusmodi cognitio diſtinctiſſima, ſed mortua, quod contra §. 890.

§. 980.

§. 980.

DECRETUM DEI ABSOLUTUM si dicitur, cuius motiuum nec praeuisa obiecti perfectio, nec imperfectio fuit, HYPOTHETICUM contra, quod praeuisam obiecti perfectionem imperfectionemue sequitur; nulla dei de contingentibus decreta sunt absoluta, omnia hypothetica, §. 979. ABSOLUTISMUS THEOLOGICUS est sententia decreta dei de contingentibus absoluta ponens, et error est, §. 515.

§. 981.

Decretum de felicitate alicuius spiritus aeterna PRAEDESTINATIO est STRICTIUS DICTA, quum LATIUS sit decretum de futuro. Decretum de infelicitate alicuius spiritus aeterna est REPROBATIO, vtrumque hypotheticum, §. 980. PRAEDESTINATIANISMUS, s. absolutismus in concipienda praedestinatione strictius dicta, error est. §. 515.

SECTIO V.
REUELATIO.

§. 982.

REUELATIO LATIUS DICTA cf. §. 986, 989. est significatio mentis diuinae creaturis a deo facta. Ergo reuelatione diuina docentur creaturae cognitionem vo-

litionemque diuinam, nunquam omnem, §. 862, ſed tantam ſemper, quanta, placuerit prouidentiae, §. 975.

§. 983.

Deus eſt auctor naturae vniuerſae, §. 940, 466. Quicquid ergo per naturam ſuam ex natura vniuerſa de dei mente cognoſcit creatura, cognoſcit per reuelationem diuinam, §. 982, quae naturalis eſt, §. 469. Talis theologia naturalis eſt, §. 800.

§. 984.

Omnia finita ſunt media cognoſcendae mentis diuinae, §. 858, 880. vires repraeſentatiuae huius vniuerſi omnes ſignificant creatorem ſuum, §. 929. optimum, ſapientiſſimum, §. 933. Ipſa anima eſt vis repraeſentatiua dei ſui, §. 741, 744.

§. 985.

Per animam ipſam, per ſingulas, quibus praeſens eſt, monades, hinc et per ſingula corpora, et ſenſus, animae mens diuina reuelatur naturaliter, §. 984, per vſus ſingulorum, fines dei, §. 946. per cognitionem optimi voluntas eius, §. 894.

§. 896.

REUELATIO STRICTIUS DICTA, cf. §. 982, 989. eſt ſupernaturalis reuelatio diuina hominibus per orationem facta, concurſus ad religionem ſpecialiſſimus, et in

ſe

se possibilis, et hypothetice, et in hoc mundo actualis, quotiescunque religio per reuelationem naturalem solam aeque bene actuari non potest. 962, 949.

§. 987.

Pone in hoc mundo reuelationem naturalem tantum certis indiuiduis, e.g. hominibus faciendam; pone sub iisdem circumstantiis reuelationem iisdem indiuiduis supernaturaliter faciendam mere naturali vberiorem, nobiliorem, clariorem, veriorem, certiorem, ardentiorem, §. 669. contingere potest reuelatio stricte dicta ordini huius mundi conuenientissime, §. 484. et in eodem exsistit, § 986.

§. 988.

Pone aliquam mentis diuinae significationem in hoc mundo ad religionem admodum bonam, §. 947, sed naturaliter non actuandam, quum tamen possit actuari supernaturaliter: fiet in hoc mundo reuelatio stricte dicta, §. 496, 987.

§. 989.

Reuelatio stricte dicta naturaliter creaturis incognoscibilium, est REUELATIO STRICTISSIME DICTA, cf. §. 982, 986. Quaecunque ergo cognitio mentis diuinae in hoc mundo ad religionem admodum bona certis creaturis est naturaliter incognosci-

gnoſcibilis, actuatur in eodem per reuelationem ſtrictiſſime dictam, §. 988.

§. 990.

Si quid pro reuelatione dei ſtricte dicta habetur, neque tamen magis gloriam dei et religionem promouet, nec vberiorem, nec nobiliorem, nec clariorem, nec veriorem, nec certiorem, nec ardentiorem dei cognitionem ſuppeditat, quam naturalis, non eſt reuelatio dei ſtricte dicta, §. 986, 495.

§. 991.

In mente dei nulla eſt contradictio, §. 822. Ergo quicquid reuelationi naturali vere contradicit, non eſt reuelatio dei ſtricte dicta, §. 983, 986. nec ſtrictiſſime, §. 989.

§. 992.

Reuelatio dei ſtricte et ſtrictiſſime dicta non contradicit naturali, §. 991. hinc nec rationi obiectiue ſumtae, quatenus a ſana ratione humana ſubiectiue ſumta cognoſcitur, §. 646, 984.

§. 993.

FIDES SACRA OBIECTIUE SUMTA eſt complexus reuelationi ſtricte dictae credendorum, vti habita reuelationi ſtricte dictae fides, eſt ſacra SUBIECTIUE SUMTA. Ergo non ſola naturaliter pror-

prorſus creaturis incognoſcibilia pertinent ad ſacram fidem, §. 989, 986.

§. 994.

Fides ſacra obiectiue ſumta, quatenus ab homine per fidem ſubiectiue ſumtam creditur, non contradicit rationi obiectiue ſumtae, quatenus a ſana ratione humana ſubiectiue ſumta cognoſcitur, §. 992, 993.

§. 995.

Reuelatio ſtricte dicta ſignificat ſumme poſſibilia, §. 986, 822. Iam quae contra rationem ſunt, ſunt impoſſibilia. §. 643. Ergo nec reuelatio dei ſtricte dicta, nec ſtrictiſſima, §. 989, nec fides ſacra obiectiue ſumta contra rationem ſunt. Quae vero contra rationem ſunt, nec ſunt reuelatio dei ſtricte, nec ſtrictiſſime dicta, nec fides ſacra obiectiue ſumta.

§. 996.

MYSTERIA SACRA ſunt ſupra creaturarum rationem poſita in fide ſacra obiectiue ſumta. In omni reuelatione ſtrictisſime dicta ſunt myſteria, § 989, 644. Ergo non repugnant reuelationi ſtricte dictae, §. 989, nec ſunt contra rationem, § 643.

§. 997.

In omni ſua reuelatione deus eſt maxime

 me

me ſincerus, §. 919. hinc ſapientia ipſius orationem aptiſſimum ſignum ſignificandae mentis diuinae hominibus iudicante, eamque ſupernaturaliter actuatam, eſt in reuelatione ſtricte dicta veraciſſimus, §. 920.

§. 998.

In reuelatione ſtricte et ſtrictiſſime ſumta deus teſtis eſt. §. 986, 946. maxime ſincerus et dexterrimus, §. 997, 889. hinc fide digniſſimus, cuius reuelatio ſtricte dicta ſummam dat fidei certitudinem.

§. 999.

NATURALISTA SIGNIFICATU STRICTIORI (cf. §. 493.) eſt negans in hoc mundo reuelationem dei ſtricte dictam. ATHEUS (theoreticus) negans dei exſiſtentiam, errat, §. 811, 854. Naturaliſmus ſignificatu neutro ponit atheiſmum neceſſario. §. 493.

§. 1000.

Naturaliſta ſignificatu ſtrictiori, negans reuelationem ſtricte dictam in hoc mundo exſiſtere, quia 1) eſt euentus ſupernaturalis, §. 980. hinc ipſi videtur impoſſibilis, errat, §. 860. 2) fidem ſacram putat eſſe contra rationem, hinc impoſſibilem, errat, §. 995. 3) negat prouidentiam in genus humanum, et errat, §. 975, ſua culpa, §. 982, 986. ignarus dei benigniſſimi, § 903.

Cuius ſemper bonos, nomen, laudesque manebunt.

IN-

360
214
30
146 | 73 | 36
12 | 23
130 | 52
44

INDEX.

heu-

con-

Dimen-

Idea-

Mun-

Phan-

Prae-

facul-

Via

Skanowanie i opracowanie graficzne na CD-ROM :

ul. Krzemowa 1
62-002 Suchy Las
www.digital-center.pl
biuro@digital-center.pl
tel./fax (0-61) 665 82 72
tel./fax (0-61) 665 82 82